teatrul

Pl 11584

4

www.cimec.ro

teatrul

Nr. 4 (anul XI) aprilie 1966

Revistă lunară editată de Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă și de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
Str. Constantin Mille nr. 5-7-9 – București
Telefon 14.35.58
Abonamentele se fac prin factorii poștali și oficiile poștale din întreaga țară
Prețul unui abonament: 21 lei pe trei luni, 42 lei pe șase luni, 84 lei pe un an

COPERTA NOASTRĂ:

Moment din spectacolul „N-a fost în zadar", dramatizare de Al. Mirodan, după romanul lui Al. Șiperco, în interpretarea studenților anului IV al I.A.T.C. (clasa prof. Radu Beligan, lector Elena Negreanu)

SUMAR:

Pag.

A 45-a ANIVERSARE A PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

PARTIDUL — FORȚA RECONSTRUCȚIEI UMANE 1

Victor Eftimiu
OMAGIU 4

Mihail Sorbul
ÎNCHINARE NOII CULTURI ROMÂNEȘTI . . 8

G. Calboreanu
ROLURI ȘI GENERAȚII 9

PERSPECTIVE

Sică Alexandrescu
ÎNALTA TRIBUNĂ A SCENEI NAȚIONALE . 12

Radu Beligan
PRESTIGIUL TEATRULUI ROMÂNESC . . . 13

Paul Bortnovschi
OBLIGAȚIA DE A VISA 14

Liviu Ciulei
NAȚIONAL, POLITIC, CONTEMPORAN . . 16

Lucia Demetrius
A AFIRMA VIAȚA 17

Lucian Giurchescu
TEATRUL FĂRĂ VACANȚĂ 18

Teodor Mazilu
ÎNĂLȚIMILE COMICULUI 19

Crin Teodorescu
PREZENȚA CLASICISMULUI 21

* * *

Ileana Popovici
Fișe pentru portretul omului contemporan . . . 24

Dorel Dorian
Colocviu cu și despre eroul zilelor noastre . . . 35

Valeria Ducea
Satul nou în perspectiva dramaturgiei noastre . . 41

Margareta Bărbuță
Teatrul și educația comunistă a tineretului . . . 47

A DOUA DRAGOSTE
piesă în trei acte de *Corneliu Leu* 53

TEATRUL DIN ORAȘUL NOSTRU
Semnează: Gh. Leahu, Csiky András și Ion Maximilian 88

MĂRTURII
Semnează: Ion Cojar, Eugenia Dragomirescu, Emanoil Petruț, Florin Piersic, Silviu Stănculescu 93

* * *

Dumitru Solomon
George Călinescu și cuvîntul dramatic 100

Foto: **I. Naumescu** *Desene:* **Mihu Vulcănescu**

www.cimec.ro

PII 0584

A 45-A
ANIVERSARE
A PARTIDULUI
COMUNIST
ROMÂN

PARTIDUL -
FORŢA RECONSTRUCŢIEI UMANE

„Triumful deplin al socialismului la oraşe şi sate, lichidarea pentru totdeauna a exploatării omului de către om, reprezintă cea mai mare victorie politică a partidului nostru după cucerirea puterii ; ea întruchipează înfăptuirea visurilor pentru care au luptat şi s-au jertfit cei mai buni fii ai clasei muncitoare, ai poporului român."

Recitim, cu un îndreptăţit sentiment de mîndrie, aceste cuvinte rostite de tovarăşul Nicolae Ceauşescu, în introducerea Raportului la Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român. Recunoaştem în ele confirmarea solemnă a unei realităţi vii : peisajul de miraculoasă înnoire şi înflorire pe care ţara noastră îl înfăţişează, pe multilaterale planuri, propriilor noştri ochi şi lumii întregi. Recunoaştem, în acelaşi timp, în ele concentrîndu-se argumentul concret al înaltei valori umane care a stat şi stă la temelia edificării socialismului şi cu care ţara noastră şi poporul nostru se înfăţişează astăzi istoriei, în general, şi contextului de mari probleme ale contemporaneităţii. Înţelesurile imediate ale cuvintelor tovarăşului Nicolae Ceauşescu — strînsa legătură dintre prezentul şi perspectivele noastre luminoase cu trecutul de aspiraţii, de convingeri şi de luptă al înaintaşilor — dobîndesc o rezonanţă deosebită, mai cu seamă în aceste zile, cînd se împlinesc 45 de ani de la întemeierea Partidului Comunist din România.

PYA 2314/4

BIBLIOTECA INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI

www.cimec.ro

Indestructibila unitate ce s-a închegat între popor și partid se mărturisește din nou, cu intensitate sporită, cu acest prilej, prin evocarea etapelor eroice ale drumului său glorios. Căci de-a lungul acestor ani, prin obiectivele urmărite cu statornicie neabătută și prin acțiunile și victoriile lui, partidul s-a dovedit și a rămas expresia supremă a celor mai înaintate și mai nobile idealuri din cîte au animat, prin secole, poporul nostru: idealul libertății și independenței naționale, idealul libertății și dreptății sociale, idealul demnității și plenitudinii umane. Contopit cu ființa și cu setea de a fi a poporului, partidul a pornit dintru început, în toată opera lui transformatoare și creatoare, de la experiența caracteristică de viață și de luptă, cîștigată de masele populare în eforturile depuse de-a lungul vremii întru atingerea și slujirea acestor idealuri. Partidul a preluat această zestre și a îmbogățit-o cu propria lui experiență și faptă revoluționară, triumfătoare. Roadele se văd. Ele sînt marile înfăptuiri care, în liniile și aspectele lor generale, au fost trecute în revistă la Congresul al IX-lea al partidului nostru. Aspectele structurale ale țării noastre de azi — cu tot ce e în ea nou și frumos, plin de lumină și uriaș în dimensiuni, nebănuit de complex și variat în țesătură, clocotitor în ritm și oceanic în orizonturile ce deschide; momentul actual al culturii noastre — expansiunea literelor, artelor și a științei în viața și pe tot întinsul țării, stimularea avîntului creator și de cunoaștere, în toate domeniile; prețuirea și încurajarea intensă a talentelor, de tot felul și de pretutindeni, din sînul poporului; valorificarea maximă a moștenirii noastre și universal clasice, locul vast ce-l ocupă, în genere, problemele culturale ale epocii noastre; toate acestea sînt fapte de viață cucerite în anii orînduirii noastre socialiste, sînt realități ce par elementare în contextul impetuosului proces general de dezvoltare pe care-l trăim. Ele apar însă uimitor contrastante cu stările de lucruri de ieri, în ambianța cărora, acum 45 de ani, a luat naștere partidul.

În împrejurările dezastruoase de după primul război mondial, avîntul revoluționar ce încinsese proletariatul Europei, mai ales după victoria și sub înrîurirea stimulatoare a ideilor Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, era nu numai explicabil, dar purta semnificația unei necesități istorice obiective. Iar marile acțiuni de esență revoluționară ale diferitelor pături și categorii ale poporului român, în frunte cu acțiunile clasei noastre muncitoare, cîte au împînzit țara încă din vremea războiului și apoi, din ce în ce mai frecvent și mai hotărît, în 1918—1919—1920, marcau un moment de răscruce, de clarificare și impuneau obiectiv organizarea și întărirea pe o treaptă nouă a mișcării muncitorești și a spiritului general revoluționar al momentului. Partidul nostru Comunist a luat naștere, organic pătruns de datele și condițiile specifice ale dezvoltării, ale vieții și aspirațiilor poporului român, ca o culminare a marilor tradiții de luptă ale poporului. A deveni punctul superior, de continuare a îndelungului proces de luptă desfășurat de masele muncitoare, pentru libertate și dreptate națională și socială, era însăși justificarea existenței lui. Strategia și tactica revoluționară, înscrise de partid în programul său, erau bazate ferm pe învățătura marxist-leninistă și organic legate de particularitățile naționale ale idealurilor și dezvoltării noastre istorice. Obiectivele de luptă ale partidului erau destinate să hotărască și au hotărît nu doar asupra soartei clasei muncitoare, al cărei exponent înaintat era, ci asupra tuturor păturilor sociale, strivite de practica și ideologia exploatării omului de către om. Problemele și tumultul social, înlăuntrul și sub presiunea cărora luase ființă partidul, el le vedea închipuind o verigă nouă, importantă în lanțul lung și greu ce lega, într-o tradiție glorioasă, năzuințele și faptele lui Doja și Horia, ale lui Tudor și Bălcescu, ale lui Mălăieru și ale celor 11.000 răpuși în 1907... El pornea de la solicitările și învățămintele acestei tradiții. Era însă, prin concepția lui filozofică, prin structura lui organizatorică, prin programul său, în măsură, iar acțiunea lui avea efectiv să descopere, să amplifice și să direcționeze cu justețea adevărului științific, simburele conștient, existent în gesturile și zvîcnirile spontane din clipele unor atare ridicări. Sub aceste auspicii, partidul propunea poporului o nouă regrupare spre atingerea plenară și definitivă, pe coordonatele contemporane, ale țelurilor lui vitale dintotdeauna. Țărănimii muncitoare i se proiecta, în sfîrșit, dezlegarea efectivă a multiseculare ei obijduiri, în alianța la care o chema, prin partid, clasa muncitoare. Intelectualitatea avea să recunoască la rîndu-i, în îndrumarea și activitatea revoluționară a partidului, pe „cîrmaciul cel bun", despre care vorbea Camil Petrescu, cîrmaciul în stare să o călăuzească în lumea ideilor, să o ferească de „șuvoiul întrebărilor fără sens și fără răspuns", de mentalitatea individualistă, dezrădăcinată — și de aceea, neliniștită —, de „mocirla asta a îndoielii" în care „cu cît te zbați mai mult, cu atît te duci mai afund", cum afirmă un personaj din Jocul ielelor.

A fost de aceea firesc ca lumea noastră intelectuală, prin valori dintre cele mai adînc și mai febril preocupate de întrebările majore ale zilei, să privească cu interes, să se apropie și să promoveze felul cum punea partidul — înlăuntrul și în interdepen-

www.cimec.ro

dență cu probleme de structură ale societății — problema individului în societate, a destinului și condiției umane. Era firesc ca intelectualul să descifreze în acest sens, printre principiile partidului, rolul activ, creator al culturii, în rezolvarea acestei probleme. Intelectualul întrevedea, în linia teoretică și în practica de zi cu zi ale partidului, că, în ultimă instanță, țelul lui programatic viza tocmai reconstrucția, regăsirea omului în propria lui virtute umană, lichidarea alienării sale, edificarea lui deplină ca om într-o societate de oameni. Spre atare concluzie, ducea și marea prețuire pe care partidul o acorda și o acordă tradiției și moștenirii noastre literare, esenței lor profund populare; vibrației lor intens și autentic originale, adăpate la izvoarele nealterate ale locurilor, istoriei și aspirațiilor naționale; sensului lor comun, viguros orientat spre afirmarea vieții, a valorilor ce-i conferă grandoare, noblețe, frumusețe. Partidul adăuga poziției lui apreciative față de tezaurul național — și, în genere, umanist al culturii — adevăruri despre raporturile omului cu societatea, despre caracterul istoric în continuă transformare al societății, despre posibilitatea omului de a contribui la accelerarea și canalizarea acestei transformări. El trezea astfel în om sentimentul unei utilități personale majore, al unui sens major al său în viață; el îi oferea, în chipul acesta, prilejul satisfacției mereu sporite de a participa personal la împlinirea unei misiuni creatoare de istorie și, prin aceasta, a unei misiuni creatoare de sine.

Cu atît mai mult o asemenea satisfacție și-a putut-o recunoaște și și-o poate recunoaște din plin intelectualitatea română, călăuzită de partid. Roadele muncii sale creatoare, și ecoul ei în mase, au fost și sînt în bună măsură determinate de prezența ei tot mai conștientă, mai activă, mai masivă, alături de partid — de filozofia, de politica, de luptele lui. Din primele momente, de la întemeierea lui, în prezența represivă a baionetelor jandarmerești; apoi, de-a lungul tuturor aprigelor lupte duse de partid pentru atingerea marilor lui obiective istorice, pînă la cucerirea puterii, masive rînduri ale intelectualității au luat atitudine, în sprijinirea inițiativelor, a acțiunilor, a liniei politice și educative a partidului; în denunțarea bazelor reale ale injustiției sociale sub burghezo-moșierime; în vestejirea subjugării de către aceasta a economiei și intereselor noastre naționale, capitalului și imperialismului străin; în rezistența la toropirea și mistificarea conștiinței și a aspirațiilor patriotice ale omului; în luptele pentru strîngerea rîndurilor poporului și pentru activizarea lui împotriva fascizării țării, împotriva pregătirilor și împotriva dezlănțuirii războiului criminal antisovietic; în mobilizarea maselor populare pentru acțiunile decisive, organizate și conduse de partid, ce au dus la insurecția populară și la ziua marii eliberări. Cu atît mai deschis, mai plin de elan, pînă la unanimitatea responsabilă de astăzi, și-a exprimat creatorul de cultură atașamentul față de partid în anii noștri, ai revoluției și construcției socialiste, care constituie pentru om o etapă esențială în drumul spre realizarea sa, spre dobîndirea demnității sale umane, după o nespus de grea și îndelungă noapte de înstrăinare.

În transformarea structurală și spirituală a societății noastre, scriitorul, omul de artă, își simte rezolvate și propriile lui vechi întrebări și dificultăți creatoare. Se simte el însuși structural transformat. Și nu poate fi mulțumire mai mare pentru el, decît aceea de a-și vedea creația prețuită ca o contribuție la grandioasa operă de construcție umană către care partidul a tins din clipa întemeierii lui și care, sub conducerea lui, se desăvîrșește astăzi. De aceea, acum, de ziua unanim sărbătorească a partidului, scriitorul și omul de artă nu pot rosti cuvînt mai potrivit decît acela al hotărîrii lor ferme de a răspunde mai departe, cu eforturi și rezultate mai temeinice, înaltei prețuiri pe care partidul o dă înfloririi continue a creației din anii orînduirii socialiste; de a răspunde înaltelor îndemnuri, adresate lor de la tribuna Congresului al IX-lea, producînd și închinînd poporului — în sprijinul îndeplinirii și în spiritul Directivelor Congresului — opere care să-și găsească drum larg spre mintea și inima poporului, „adevăratul făuritor al tuturor bogățiilor patriei", opere pătrunse de un profund umanism socialist, oglindind politica și aspirația partidului, închinate înfloririi patriei, bunăstării poporului, fericirii omului, opere destinate să rămînă deopotrivă în patrimoniul culturii naționale și să aibă ecou larg în universalitate.

„t"

www.cimec.ro

OMAGIU

Cînd se înfiripau în țara veche primele nuclee comuniste, noi eram bărbați în plină tinerețe și putere de muncă. Dacă n-am luat parte direct la bătăliile tinerilor revoluționari proletari, am luptat, paralel cu ei, împotriva nedreptei întocmiri a societății românești, am visat alături de ei „ceva mai bun, mai omenesc", cum a spus Maxim Gorki.

Atitudinea noastră protestatară se vădește în publicațiile vremii, în sfidarea pe care o aduceam puternicilor zilei și unei întregi alcătuiri în care domneau afacerismul, exploatarea, abuzul, corupția și dezmățul.

Intraserăm în viața literară, în viața publică, aproape adolescenți și am fost loviți de atunci de aspectul inegalității claselor sociale, de materialismul și desfrîul unora, de privațiunile celorlalți, ale celor mulți.

Începînd cu ceainăriile de pe Calea Văcărești, trecînd prin localul „Macedonia", apoi prin cafenelele „Imperial" sau „High Life" de pe Podul Mogoșoaiei, ne-a fost dat să vedem, în jurul unei sobe de tuci, boema vremii, poeți ca Iuliu Săvescu și Ștefan Petică, scuipîndu-și sîngele plămînilor în batistele roșii, ziariști cu talent literar ca Al. Antimireanu, murind și el foarte tînăr, de ftizie, după Traian Demetrescu, atîția și atîția alții.

Am văzut un ministru, devenit prim-ministru, pălmuind în Calea Victoriei pe un vardist care făcuse observații șoferului ministerial că nu respectă viteza legală. Am văzut pe prințul Nicolae trăgînd palme unui profesor universitar. Am văzut clienți ai restaurantelor centrale lovind pînă la sînge chelnerul care nu le adusese crenvurștii destul de fierbinți și berea destul de rece.

Actorii ședeau cu lunile fără angajament, purtați prin provincie în turnee mizerabile. Porți închise, pretutindeni, pentru lucrătorul sau intelectualul tînăr.

Și peste toată această lume amărîtă, am văzut tronînd politicieni veroși, bancheri, samsari, dame voalate și camarila regală în slujba marilor corupători din

www.cimec.ro

industrie și comerț, beneficiari ai edificiilor și șoselelor ridicate de stat, speculatori ai permiselor de export, intervenționiști gras retribuiți, moștenitori veseli, văduve influente. În calitate de reporter de fapte diverse, am venit în contact cu lumea centrului, a mahalalelor, pînă la gropile lui Ouatu, cu asasinații ei, cu spînzurații și sinucigașii ei — o lume necăjită, terorizată de comisari, de subcomisari, de perceptorii care luau mită. Mizerie cumplită! Copii cu burta enormă și picioruşele ca niște bețe, scăldîndu-se în bălți verzui, sordide, la un loc cu bivolii, acoperiți toți, și copii și dobitoace, de mîzgul „mătasea broaștei". Copii uscați, bolnavi de bube dulci, de brîncă și „ducă-se pe pustii". Părinții n-aveau unde să-i caute, fiindcă dispensarele pe care puterea populară le-a înființat în toate satele, de douăzeci de ani încoace, nu existau.

Nu existau nici case de naşteri, iar comunele cu școli erau la cîțiva kilometri de cătunul oropsit. Toate acestea le relevam în presa vremii, semănînd germenul revoltei și al urii împotriva celor ce perpetuau asemenea procedee nefaste. Mai mult, în parlament, în fața unei Camere ostile, am cerut în două ședințe consecutive, încetarea persecuțiilor muncitorești, stabilirea unor raporturi de prietenie cu Uniunea Sovietică. Am făcut aceasta mînat de aceeași chemare care m-a îndemnat să scriu necontenit împotriva politicienilor veroși, a afaceriștilor, a micilor satrapi orientali, care își băteau joc, exploatînd țara. În aceeași vreme, în taini̯ele și prin lupta lor, comuniștii, oștenii clandestini, erau promotorii unei revoluții care nu putea să nu răbufnească într-o zi.

Se împlinesc patruzeci și cinci de ani de cînd a fost întemeiat Partidul Comunist Român. Ani cu atît mai elocvenți, cu cît azi îți dai seama de faptul că partidul reprezintă năzuințele întregului popor, că el călăuzește viața creatoare a Republicii Socialiste România și pregătește celor de mîine un viitor din ce în ce mai solid, mai bogat, mai frumos.

Din perspectiva timpului, amintirile, faptele de ieri, apar cu ochii de azi, mai clare, mai grăitoare.

Iată zilele anului 1919, care ne-a găsit țara dezorganizată, pustiită; autoritatea statului se rezuma la persecuția elementelor care urmăreau instaurarea unei ere noi, de bunăstare a poporului și de progres general. Se prăbușise țarismul, se prăbușiseră puternicele împărății, germană și habsburgică. Un suflu de revendicări proletare, de democrație și progres, de mai multă dreptate socială trecea și în țările occidentale, învingătoare dar slăbite și ele de atîtea sacrificii. Prindeau viață teoriile lui Marx și Lenin. Fața lumii se schimba.

Apăreau publicații noi, unele cu vădite tendințe socialiste. Iată, în 1919, revista „Cuvîntul liber", al cărei prim număr se deschidea cu versurile mele, inspirate de o informație apărută în presă și care anunța „ieftinirea fisticurilor"...

Poporu-i dezbrăcat, nemulțumit,
Copiii scad, sporiră dricurile
Tutunu-i rar, făina s-a scumpit
În schimb, s-au ieftinit fisticurile.

Afacerismul singur e bogat...
Nemulțumirea crește tot mai mare,
Germanii ne-au hrănit cu surogat
Iar aliații cu migdale-amare
Cenzură, interpuși, decrete-legi
Guvernul schimbă șiretlicurile:
— E proastă pîinea, scumpă, înțelegi?
— Pardon, am ieftinit fisticurile!

www.cimec.ro

Și totuși, ce de parveniți în drum !
Sînt mulțumiți și secolul le place.
Un singur gînd îi sperie de-acum ·
Fantoma-ngrozitoare : „Pace !"
Dar pîn-atunci mai este vreme, sper
Și cumpărînd toate nimicurile
Ți-aruncă-n nas : — De ce te plîngi, monșer ?
Nu vezi ? S-au ieftinit fisticurile !

Cetatea-i plină de schilozi, eroi
Numiți pompos ai „epopeii sfinte"
Ce trec în zdrențe, palizi, printre noi,
Ducîndu-și cîrja : umbre pe morminte.
Purtîndu-și cretinismul jovial
Samsari ce-și mîngîie buricurile
Visează Premiul național
Căci ei au ieftinit fisticurile !

ÎNCHINARE

Măria ta, mai schimbă din măriri,
Mai taie mezelicurile :
În vînt plutesc ciudate prevestiri
Deși s-au ieftinit fisticurile !

Nevoia popoarelor de a-și reface viața, de a subzista, a făcut ca, în pofida unor guvernanți incapabili și necinstiți, oamenii să se pună pe treabă. Forțele latente ale națiunii se mișcau și contribuiau la îmbunătățirea situației lor materiale și morale.

Scriitorii lucrau pe capete, străduindu-se să realizeze noi opere dramatice.

În 1920, mi s-a încredințat direcția generală a teatrelor și a Teatrului Național din București. M-am pus pe treabă cu entuziasmul tinereții.

Nu e locul să pomenesc aici de cîte am făcut atunci. În cartea „Istoria Teatrului Național" a regretatului Ion Anestin sînt trecute parte din aceste realizări.

Știu că am avut de luptat cu anumite ostilități de sus și cu năravuri de mult înrădăcinate. Spectacolele se sfîrșeau pe la trei dimineața. Decoruriie se puneau pe scenă în seara premierei. Unii spectatori intrau în sală după ce se ridicase cortina și deranjau pe cei care veniseră la timp.

O plagă care se întețise erau balurile. În fiecare sîmbătă seara, peste fotolii se așternea un parchet imens, care acoperea și scena. Lumea venea să danseze, să mănînce și să bea în loji, degradînd locașul lui Vasile Alecsandri, al lui B. P. Hașdeu, al lui Caragiale, Davila, Delavrancea. Am încercat să refuz sala pentru aceste baluri, dar doamnele care patronau societățile organizatoare ale zaiafeturilor de sub cupola augustă a templului Thaliei și Melpomenei se bucurau de protecția monarhică și-și exercitau abuziv atotputernicia. Zilele cele mai bune ale săptămînii, sîmbetele și duminicile, erau acaparate de balurile mascate și nemascate ale protipendadei, dezorganizînd un repertoriu care începea să se desfășoare sub cele mai favorabile auspicii.

În disperare de cauză, am recurs la un mijloc radical : am vîndut, prin surpriză, teatrului Eforiei, faimosul parchet și am scăpat, astfel, Teatrul Național de pacostea balurilor.

www.cimec.ro

Am mai luat o inițiativă îndrăzneață, de pe urma căreia am tras destule neplăceri. Am cerut, anume, printr-o adresă trimisă cancelariei palatului regal, să ni se plătească abonamentul celor trei mari loji rezervate Curții regale, aghiotanților și doamnelor de onoare. Chiria acestor trei loji era înscrisă în buget, dar fiindcă nu fusese achitată de cîțiva ani, făcea un gol destul de important în economia instituției. Cancelaria palatului refuza să achite. Am protestat, am făcut întîmpinări. Pare-se că am făcut o gafă protocolară, care, la schimbarea guvernului, a adus și schimbarea directorului.

În cei doi ani de directorat și după plecarea mea au fost jucați mulți dramaturgi originali care nu văzuseră încă lumina rampei. Se relevau actori, regizori și scenografi tineri.

În vreme ce viața politică se desfășura haotic, cu șaisprezece partide care-și disputau puterea, cu schimbări de guvern vertiginoase, cu furturi de urne și năstrușnica geometrie a majorității compuse din patruzeci la sută din voturi, cu o gospodărie lamentabilă – viața artistică se desfășura fără ajutorul statului, prin darurile alese ale făuritorilor, daruri de care a dat totdeauna dovadă acest popor multînzestrat, și prin afluența din ce în ce mai mare a publicului. Talentul și inteligența poporului compensau mediocritatea, indiferența, incapacitatea autorității conducătoare.

Între aceste două războaie, s-au relevat talentele dramaturgilor, care sînt jucați și astăzi pe scenele Republicii Socialiste România: Mihail Sorbul, Mircea Ștefănescu, Tudor Mușatescu, Victor Ion Popa, G. Ciprian, Camil Petrescu, George Mihail Zamfirescu, M. Sebastian și alții, scriitori realiști satirici, care răsfrîng în opera lor racilele societății în mijlocul căreia trăiau. Acestora le-a urmat, după al doilea conflict mondial, după 23 August 1944, o întreagă pleiadă de scriitori tineri, care oglindesc, cu talent, în dramele și comediile lor, preocupările epocii actuale.

Sînt unul dintre cei mai vîrstnici scriitori. Dar anii aceștia au adăugat muncii mele creatoare o infuzie de tinerețe, de entuziasm, pe care n-am cunoscut-o niciodată. Odinioară am întîlnit tineri talentați blazați prematur, uzați în lupta cu o societate strîmbă.

Azi, scrisul meu e una cu publicul mare, anonim, dar pe care îl recunosc și îl întîlnesc la fiecare pas, pe schele și pe șantiere, în uzine și birouri. Aici stă marea mea fericire și mulțumire. Mă întîlnesc deseori cu oamenii muncii la consfătuiri, conferințe, discuții... Ei sînt receptivi, avizi de cultură, parcă părtași direct la munca noastră. Partidul a creat publicul nou, care e omul nou al patriei socialiste, i-a dat posibilitatea să-și satisfacă setea de cultură.

Găsesc în tot miracolul creator din preajmă-mi o a doua tinerețe.

Și pentru toate acestea, prin scrisul și creația mea vreau să-i mulțumesc partidului, tot mai puternic, mai dîrz călăuzitor an după an.

Acad. Victor Eftimiu

www.cimec.ro

Închinare noii culturi românești

Am avut recent cinstea și fericirea de a fi sărbătorit de obștea scriitoricească, chiar în Casa Scriitorilor

Am primit această manifestare cu un sentiment de adîncă emoție și recunoștință, ca pe una din împrejurările prin care partidul își arată grija și prețuirea față de slujitorii scrisului.

A fost un prilej pentru mine de a evoca și cinsti pe înaintașii, premergătorii noștri în arta scrisului pentru popor.

Pe timpul primei mele tinereți am apucat întîia direcție a lui Alexandru Davila la Teatrul Național. Între alte îmbunătățiri tehnice (uși, ferestre naturale), Davila a inițiat acele matinee clasice pentru tineret, elevi de liceu, studenți, care-i onorează prima sa activitate la această înaltă instituție de cultură, Teatrul Național. Plecînd de la teatru, o seamă de artiști mai tineri ai Naționalului l-au însoțit, înlesnindu-i astfel constituirea unui serios teatru particular. Între aceștia au fost: Tony Bulandra, Lucia Sturdza, Ion Manolescu, Marioara Voiculescu, Gheorghe Storin, Romald Bulfinschi etc. Pentru inaugurarea acestui teatru, Davila l-a rugat pe bunul său prieten, Caragiale, să-i scrie un „prolog", pe care marele comediograf s-a grăbit să i-l predea. Este vorba de spiritualul tablou intitulat „Începem".

La rîndul său, Pompiliu Eliade, noul director al Teatrului Național, s-a înconjurat de tineri scriitori, încredințîndu-le, în primul rînd, traduceri după autori străini. În repertoriul alcătuit de Pompiliu Eliade au fost incluse și piese originale, printre care și marele succes al dramaturgiei autohtone, feeria în versuri Înșir-te mărgărite *a tînărului poet și publicist Victor Eftimiu, care se joacă și astăzi cu mare succes; după care a urmat, cu același succes de public,* Cocoșul negru.

În scurt timp, a mai apărut pe scenă un nou succes, de astă dată cu o piesă în proză, comedia în trei acte Păianjenul *de A. de Herz, care a deținut multă vreme afișul Naționalului, mărind prestigiul pieselor românești. S-au mai jucat și altele, atît sub direcția lui Pompiliu Eliade, cît și în perioada — de scurtă durată — a celei de-a doua direcții a lui Al. Davila.*

Cu toate strădaniile unor directori inimoși, din păcate foarte puțini autori, foarte puține piese originale izbuteau să-și impună valoarea în fața unei avalanșe de traduceri.

Am simțit personal, de totdeauna, simpatia celor mulți față de teatru, față de acele piese pe care publicul le simțea aproape de el. În acest fel, mă bucur că Patima roșie *a înfruntat o jumătate de secol, verificîndu-se în contact cu publicul, trăind prin el.*

Și mi se pare semnificativ, față de împrejurările tulburi ale trecutului, că astăzi opera dramatică a unui octogenar, autor care a fost martor la atîtea mari evenimente istorice și culturale, stîrnește interes, e supusă unor experimente (chiar dacă ele sînt discutabile), că iscă încercări regizorale, discuții și controverse. E noul aspect, complex, al culturii românești socialiste, căreia îi închin opera și omagiul meu.

Mihail Sorbul

www.cimec.ro

Roluri și generații

Mă simt înfrățit cu publicul din sală, cu necunoscuții ale căror chipuri abia se întrezăresc în semiobscuritatea sălii. Mi se pare că din sute de inimi se alcătuiește o amplă și sonoră cutie de rezonanță, cu ecouri ca de bronz.

Din tinerețea mea artistică am jucat adeseori marile roluri istorice ale dramelor noastre naționale: Vlaicu Vodă, Ștefan cel Mare.

Erau cuprinse în ele eposul unui popor năzuind către libertate, către demnitate, împotriva opresiunii și împilării.

Am urmat marea școală a tradițiilor realiste pe scena Teatrului Național din București, învățînd de la acei meșteri care știau să dea forță și vitalitate creației dramatice.

Poate, unele din izbînzile mele au fost datorate și faptului că am căutat să înțeleg și să mă apropii de caracterul popular al artei, să scurtez drumul dintre scenă și sală, să dau artei accesibilitate, să o fac sincer emoțională.

Au trecut ani, și iată-mă acum deseori interpret al oamenilor de azi, al oamenilor care s-au străduit, au luptat, s-au jertfit pentru lumina ce ne înconjoară, pentru pace și bunăstare.

Sînt aceștia cei mai buni fii ai poporului, ei, făuritori ai celor mai incandescente pagini din istorie.

Am căutat să le confer valențele cele mai prețioase ale meșteșugului meu artistic, să împletesc în configurarea lor scenică tot ceea ce asimilasem mai bun de la marea noastră tradiție artistică, cu perspectiva, cu forța clarviziunii viitoare.

Fiecare întîlnire cu unul dintre acești eroi a fost pentru mine o sărbătoare, pe scena teatrului, sau sub focul reflectoarelor pe platoul de filmare.

Privesc în jurul meu și-i întîlnesc pe acești oameni, joc pe scenă și mă confrunt cu ei...

Deseori schimb haina cotidiană cu sumanul, hlamida, buzduganul sau spada, dar mă străduiesc ca și cuvîntul să păstreze mereu aceeași forță ardentă.

Învățătura istoriei ne călăuzește, prin experiența cîștigată, în drumurile noastre mai departe.

Pașii spre viitor ne sînt îndrumați de către partid, călăuză și dascăl, autorul și sprijinitorul biruințelor noastre.

Și flacăra preluată de la înaintași o predăm mai departe generațiilor viitoare. Printre ucenicii de actori se află și fiul meu; lui, colegilor lui, generației sale, zilelor de mîine le închinăm munca și creația noastră.

Lumina acestei flăcări sporește de la o zi la alta, de la o generație la cealaltă.

Ea nu va apune niciodată!

G. Calboreanu
artist al poporului

www.cimec.ro

Perspective

SICĂ ALEXANDRESCU :

„...un teatru național e obligat să fie o caldă și întraripată universitate etică"

RADU BELIGAN :

„...oamenii de teatru au datoria să vegheze cu străşnicie ca nimic să nu altereze integritatea morală a vieții artistice..."

PAUL BORTNOVSCHI :

„...cînd nu visăm destul, cînd nu gîndim viitorul pe distanțe destul de mari, sîntem depășiți de realitate..."

LIVIU CIULEI :

„Doresc teatrului românesc, într-un peisaj complex de literatură dramatică, mari opere de teatru politic"

www.cimec.ro

LUCIA DEMETRIUS :

„...bănuiesc, sper, cred că dramaturgia anilor viitori își va păstra rădăcinile sănătoase, optica robustă, va afirma viața...“

LUCIAN GIURCHESCU :

„...a oferi maselor nu simple divertismente, ci opere *care prin valoarea lor intrinsecă să acorde spectatorului criterii majore de apreciere și selecție...“*

TEODOR MAZILU :

„Partidul nostru, care se opune oricărei forme de birocratism, stagnare și îndepărtare de viață, cheamă pe scriitori să participe la dificila și nobila bătălie de perpetuă educare a maselor“

CRIN TEODORESCU :

„Nu putem crește originali decît pe o rădăcină trainică. Avem nevoie de clasicitate !“

www.cimec.ro

Teatrul românesc contemporan este o realizare a culturii noastre socialiste. Momentul actual marchează o nouă etapă în dezvoltarea acestei arte la noi și perspectivele care se deschid în fața creației teatrale se dovedesc deosebit de promițătoare. Ținînd seama de această treaptă de maturizare, în pragul căreia ne aflăm, am rugat pe cîțiva oameni de teatru să-și formuleze deziderateie mai apropiate sau mai îndepărtate, legate de evoluția profesiunii lor, considerînd că însăși calitatea visurilor, pe care ni le putem îngădui astăzi, constituie un omagiu adus revoluției culturale și îndrumării artei românești de către partid.

● ÎNALTA TRIBUNĂ A SCENEI NAȚIONALE

Se va împlini curînd un veac de cînd geniul eminescian — cu prilejul unei cronici dramatice consacrate *Revizorului general* — dădea teatrului definiția sa cea mai adecvată : școală a caracterelor, a virtuților civice, a unei înalte și intransigente morale cetățenești și patriotice. Această definiție, dacă e profund recomandabilă oricărui teatru, ne apare obligatorie pentru acele așezăminte ce sînt cinstite cu înalta titulatură de „teatre naționale". Azi, mai mult ca oricînd, un „teatru național" e obligat să fie un focar de cultură, o tribună de la înălțimea căreia să-și ia zborul marile idei ale epocii, să însemne prin fiecare manifestare a sa și prin întreaga-i activitate o școală a dragostei de patrie, o caldă și întraripată universitate etică și artistică ale cărei lecții subtile și pasionante, lirice și patriotice, inspirate și îndelung și laborios studiate, să aprindă în inimile spectatorilor, emoționați și convinși, mari sentimente și nobile pasiuni ; fiecare spectacol însemnînd un prilej de meditație responsabilă, o lărgire a universului de gîndire, un îndemn la realizarea prin fapte a idealurilor lumii socialiste. Nicăieri, umanismul socialist nu e mai îndrituit și mai obligatoriu ca pe o scenă a Teatrului Național, scenă ce trebuie să se transforme seral într-o tribună care să cheme sala la îndeplinirea cu un ceas mai devreme a îndatoririlor cetățenești, a obligațiilor ce revin fiecărui om ce are bucuria să trăiască într-o lume ce și-a făcut din dobîndirea fericirii tuturor, țelul său suprem.

Și poate că nicăieri mai puțin ca pe o scenă a unui teatru național n-au justificarea să-și găsească locul acele piese care cheamă la indiferență, la resemnare, la reflecții sterile și deprimante, la dezlegarea unor ecuații ambigue, la experimente inutile și facile, la reprezentații gratuite, lipsite de mesaj. Scenă a caracterelor eroice și devotate marilor idei, Teatrul Național e chemat, prin însăși menirea lui, să fie un tezaur al comorilor noastre literare naționale. Nu e de conceput ca un asemenea teatru să nu-i înfățișeze, rînd pe rînd, stagiune de stagiune, în haine neostenit înnoite, pe Alecsandri și Caragiale, pe Hașdeu, Delavrancea și Davila, pe un autor atît de fecund și generos în dragostea lui de patrie ca Nicolae Iorga. Acești mari clasici se impun a fi reprezentați prin bogăția gîndirii lor, pentru respectul pe care l-au vădit față de arta realistă, pentru comoara de grai pe care o aduc în operele lor. Să nu uităm că fiecare stagiune aduce la teatru un nou contingent de spectatori. Copiii care acum un an îi învățau pe acești clasici la școală, în orășelul lor, sînt anul acesta studenți în marile centre și spectatorii noștri. Să le arătăm, în spectacole exemplare, ce rezervor inepuizabil de înțelepciune, patriotism și noblețe sufletească, ce exemple de artă aleasă și nemuritoare oferă literatura noastră clasică.

Un teatru național mai este obligat la o selecție activă, inteligentă, devotată a valorilor culturale create între cele două războaie mondiale. Multe din operele acestor scriitori și mulți scriitori din rîndurile acestora se vor așeza mîine printre clasici. Victor Eftimiu și Camil Petrescu, Alexandru și Nicolae Kiriței, Tudor Mușatescu, Mihail Sebastian și G. M. Zamfirescu, Andrei Corteanu, Mircea Ștefănescu, Mihail Sorbul și Gh. Ciprian, Victor Ion Popa și Liviu Rebreanu, Ion Luca și Gib Mihăescu (autorii au fost enumerați fără vreo ordine preferențială) ne-au dat o operă dramatică interesantă, vie, plină de idei, scrisă într-o admirabilă limbă de teatru, piese ce se pot oricînd transforma în spectacole care să pasioneze.

www.cimec.ro

S-a creat de la 23 August 1944 încoace o bogată literatură dramatică. Multe piese scrise în această epocă au şi fost numite „clasice" ale vremii noastre. E o obligaţie a teatrelor naţionale de a avea înscrise în repertoriile lor permanente lucrări ca *Cîtadela sfărîmată*, *Mielul turbat* sau *Trei generaţii*.

Şi cu asta ne apropiem de o problemă nevralgică a repertoriilor teatrelor noastre naţionale : repertoriul permanent. Este de datoria oricărui teatru naţional să nu uite acest comandament de temelie, acest ţel al activităţii sale. Un repertoriu permanent, echilibrat, mereu împrospătat — mă refer la spectacol —, necontenit înnoit, care să reprezinte zestrea teatrului, averea lui şi — de ce n-am spune-o ? — obrazul lui. Din acest repertoriu permanent, completat an de an, nu pot lipsi marile capodopere ale culturii clasice universale. E greu de conceput un teatru naţional care să nu aspire să prezinte şirului neîntrerupt de spectatori ai sălilor sale, pe Sofocle sau Eschil, pe Aristofan sau Plaut, pe Terenţiu sau Euripide. Şi dacă nu înşirăm şi alte nume ilustre ale culturii universale, dacă ne mărginim la Shakespeare sau Molière, la Goethe sau Schiller, la Cehov sau — din epoca mai aproape de noi — la Shaw sau Lorca, e fiindcă această listă de nume e îndeajuns de bine cunoscută ca să se impună singură într-un repertoriu care să stea pe temelia unei gîndiri competente, prevăzătoare, echilibrate şi armonice. Un repertoriu care să combine grija gospodărească cu interesele teatrului, simţul perspectivei cu ambiţia de a crea mari spectacole, împletindu-le în acelaşi timp cu permanenta preocupare de a asigura marilor noştri actori prilejul de a se realiza în roluri memorabile şi — mai ales — cu neîntrerupta şi neslăbita atenţie de a asigura cadrelor de actori tineri condiţiile creşterii talentului lor.

Teatrele noastre naţionale au preluat din mîinile înaintaşilor o făclie strălucită. E obligaţia lor sacră de a o duce mai departe, într-o lumină sporită, în lumina vie şi strălucitoare, incandescentă pe care o cere şi impune timpul nostru socialist.

Sică Alexandrescu
artist al poporului

● PRESTIGIUL TEATRULUI ROMÂNESC

În trecut, teatrul, ca şi celelalte forme ale artei, a fost afectat şi infectat de un sistem de relaţii sociale caracterizat prin degradarea raporturilor umane. Iar ceea ce se vede mai greu în lumea prozatorilor sau a pictorilor sare în ochi şi are repercusiuni directe şi grave într-o artă care implică, prin însăşi structura ei, un efort colectiv de creaţie.

Odată cu adîncile transformări social-economice din ţara noastră, teatrul a parcurs şi el un proces revoluţionar, a cărui dimensiune exactă ne-o sugerează şi locul pe care îl ocupă în viaţa noastră publică şi prestigiul dobîndit peste hotare. Examinînd motivele care l-au înălţat în stima generală, va trebui întotdeauna să vorbim cu recunoştinţă despre condiţiile de lucru ale actorului român, despre faptul că el a încetat a mai fi dependent de aceia pe care Cocteau îi numea „părinţii abuzivi" ai teatrului, finanţatorii şi impresarii, că scena nu mai are a se teme de „dictatura presei teatrale". (Să nu se uite nici o clipă că şi astăzi încă, în anumite ţări, verdictul unui cronicar dramatic poate curma viaţa unui spectacol.) Consecinţele noilor stări de lucruri sînt nebănuit de mari şi ele se reflectă în relaţiile dintre actori, dintre teatre, dintre presă şi diverse ansambluri artistice. Normele socialiste de viaţă micşorează simţitor aria de desfăşurare a cabalei, barează drumul imposturilor şi uşurează substanţial ascensiunea şi recunoaşterea valorilor. Cum etic şi estetic înseamnă pentru mine feţele aceleiaşi realităţi, nu pot despărţi, nici un moment, noul climat artistic de reuşitele mişcării noastre teatrale. În adevăr, dacă teatrul deţine un rol de prim rang în cultura noastră, aceasta se datoreşte ansamblului de măsuri sociale şi de revizuiri etice iniţiate şi conduse de Partidul Comunist Român. Căci arta este un organism delicat şi care, pentru a se dezvolta, are nevoie de adevăr şi de căldură, de intransigenţă şi de înţelegere. Cu un cuvînt, de conştiinţă. Şi mi se pare că oamenii de teatru au datoria să vegheze cu străşnicie, ca nimic să nu altereze integritatea morală a vieţii artistice, semnalînd fără cruţare abaterile şi fenomenele de regresiune, indiferent unde acestea s-ar localiza : în comportamentul unor actori sau al unor cronicari dramatici.

Am izbutit să primenim climatul moral al vieţii artistice şi să-l aşezăm pe baze sănătoase. Discuţiile neprincipiale, polemicile personale, intrigile şi hărţuielile reciproce

www.cimec.ro

sînt combătute de partid. Este o mare cucerire a mișcării noastre teatrale, pe care trebuie să o respectăm și să luptăm pentru a o consolida necontenit.

Scriu aceste rînduri în ajunul unei mari sărbători, 45 de ani de la întemeierea acelei forțe politice de al cărei nume se leagă toate victoriile culturii socialiste, comunitatea creatorilor ei, însuflețiți de aceleași năzuințe și militînd unul alături de celălalt în soare, în adevăr, în bucurie.

Radu Beligan
artist al poporului

● OBLIGAȚIA DE A VISA

A visa, a gîndi în viitor este o caracteristică firească a contemporaneității și o obligație, în condițiile unei societăți socialiste. Visul este, în existența noastră de fiecare zi, o coordonată constantă, materializată în plan, în program de acțiune. Dat fiind ritmul de dezvoltare al realității înconjurătoare, ni se întîmplă să fim surprinși și depășiți de fapte, atunci cînd nu visăm destul, cînd nu gîndim viitorul pe distanțe mai mari. Ipotezele și dezideratele de astăzi se împlinesc foarte rapid și de aceea sîntem răspunzători față de viitor, începînd din clipa în care le formulăm.

Dacă în toate ramurile muncii economice, sociale, chiar și culturale, a planifica este o obligație, care este situația în teatru? Putem să ne aventurăm în acest domeniu, complex ca orice domeniu de creație, să visăm despre viitor, putem să încercăm să schițăm, în această privință, planuri de perspectivă, ipoteze organizate? În artă este greu și hazardat să pretinzi a prevedea expresia viitorului. Uneori, asemenea încercări, dacă sînt rigid concepute și aplicate, pot să devină dăunătoare. Dar teatrul este o artă care are o bază materială trainică, și în însuși modul în care ne pregătim să dezvoltăm această bază materială — tehnica de teatru, arhitectura teatrală — putem găsi puncte de reper care indică direcții, orientări posibile. În orice caz, anii care au trecut au acumulat experiențe care trasează linii de evoluție promițătoare. Cunoaștem foarte bine, în momentul de față, anumite realități ale profesiei noastre, și aceste realități sugerează limpede ele-însele căile pe care se cuvine să mergem pentru a continua ceea ce a început sub auspicii atît de fericite. Mai mult, ipotezele îndrăznețe făgăduiesc cîștiguri suplimentare, greu de prevăzut și de obținut dacă ne lăsăm preocupați exclusiv de prezent.

Cum vor arăta deci spectacolele pe care le vom vedea peste ani? Mai bine zis, cum ar trebui să arate ele, dacă teatrul românesc își continuă normal dezvoltarea din ultimele două decenii?

Așa cum simțim desfășurîndu-se evoluția vieții noastre, este firesc să ne imaginăm că teatrul viitorului va reflecta zone foarte extinse ale realității. Premisele pentru o asemenea amplificare a sferei de preocupări în teatru există în ansamblul evoluției vieții noastre contemporane, în dezvoltarea fulgerătoare a mijloacelor de informație, în îmbogățirea continuă a contextului cultural, în tendința tot mai evidentă a culturii de a însuma toate valorile produse de activitatea umană, exprimînd multilateral și valorile de seamă ale istoriei și produsele imediat actuale ale epocii noastre, oglindind atît realizările noastre, de aici, de ultim moment, cît și ecourile importante ale vieții omenești de pe toate meridianele și din toate timpurile. Este deci ușor de prevăzut că teatrul viitorului — și teatrul românesc se va integra organic și cu originalitate în aria artei universale — se va bizui pe o foarte mare diversitate de repertoriu, ceea ce nu înseamnă numai varietate de genuri și stiluri dramaturgice, ci, în aceeași măsură, multilateralitate a modalităților de spectacol în stare să transmită variat și complex spiritul culturii noastre naționale. Cred că vom asista la spectacole extrem de deosebite între ele, mergînd de la formele cele mai pure, cele mai simplificate ale demonstrației actoricești directe, prin exprimarea aproape nudă a ideii de interpretare, pînă la cele mai complicate forme de spectacol total, care să înglobeze tehnici multiple; vom vedea reprezentații foarte concise și lapidare în formă, sau montări care să exploateze la maximum poezia miracolului tehnic; vom lua parte la manifestări de teatru intim, subtil și delicat lucrate, sau la spectacole de mase, copleșitoare ca dimensiuni. (Fenomenul spectacolului de mase ar merita să fie studiat, ca perspectivă posibilă, în mod special, dată fiind extinderea noțiunii de masă, care are loc în timpul nostru, proces care, con-

www.cimec.ro

diționat de evoluția formelor de convietuire colectivă și a modului nostru de a gîndi, devine posibil, practic, datorită auxiliarelor tehnice noi — proiecții, amplificare sonoră — care îngăduie o lărgire considerabilă de scară în manifestările populare.) Parametrii de principiu ai unei dezvoltări atît de variate și ample se vor deduce, fără îndoială, în contextul culturii noastre socialiste, din respectarea scării umane, din constanta marilor valori omenești permanente, care se cuvine să dirijeze întotdeauna munca noastră.

Cum vom privi atunci, în viitor, cînd vom dispune de un asemenea teatru, anii noștri? Desigur, ne vom aduce aminte de clipa de față cu un sentiment adînc de respect pentru eforturile pe care le depunem și pentru strădaniile prin care ne silim să depășim anumite dificultăți ale prezentului. Fiindcă, desigur, în viitorul despre care vorbesc, cuceririle actuale ale tehnicii vor fi asimilate de multă vreme de arta scenei și vor interveni cu succes în dezvoltarea ei. Ele vor elimina acea senzație de efort tehnic pe care spectacolele de astăzi o mai dau.

Acest proces al evoluției tehnice va îmbrăca și în teatru, ca și în orice alt domeniu tehnic, o dublă înfățișare, mergînd concomitent spre o mare complexitate și spre o mare simplificare. Evoluția de la foarte complex la foarte elementar este, se pare, o lege a tehnicii contemporane (așa cum, de pildă, în radio, s-a ajuns de la aparatele mari, extrem de complicate și rafinat construite, la simplitatea tranzistorului, sau în mecanică, de la roțile dințate și curelele de transmisie la elementara și silențioasa comandă hidraulică).

Tehnica greoaie de turnante, lifturi și aparate, care cîntăresc tone, va fi alungată din scenă; omul de teatru va dispune de un inventar de bunuri tehnice, simplu și multilateral, ușor de mînuit, care va permite fiecărui spectacol să refacă integral, în mod original, actul compunerii imaginii scenice. Miracolul tehnic, ca o constantă a spectacolului, în care cred mult, poate să sprijine succesul artistic nu numai în spectacolul de iluzie, dar și în cel foarte realist, dînd răspunsuri prompte și elegante celor mai diverse solicitări. Ne putem imagina, de pildă, spectacole în care un gest al actorului să provoace automat schimbarea luminii sau deplasarea obiectelor din decor.

Dezvoltarea tehnicii de teatru nu ne privește numai pe noi; este o problemă a întregii vieți teatrale din lume, problemă căreia numai cîteva țări îi caută eficient rezolvări (de pildă, Cehoslovacia). Astăzi încă, în majoritatea teatrelor, se lucrează cu o tehnică veche de cel puțin 50 de ani. Stereofonia este rudimentară, electronica n-a pătruns în scenă, comenzile hidraulice și o mulțime de alte cuceriri tehnice, care acționează curent în toate compartimentele vieții practice, au rămas în afara teatrului, bineînțeles cu o pierdere foarte mare pentru arta spectacolului. Dar modificarea tehnicii spectacolului nu vizează numai facilitarea manevrei, folosul practic imediat, care ar fi foarte mare; ea promite, prin suportul material suplu și dinamic pe care îl poate oferi creației, o adîncire și o lărgire a expresiei teatrale, o nouă disponibilitate creatoare a scenei, în așa fel încît spectacolul să poată însuma cuceririle altor domenii artistice, mai ales în ceea ce privește plastica, împrumutînd de la sculptură, arhitectură, pictură, acele sugestii creatoare care pot corespunde mai bine ideii teatrale.

Înnoirea tehnicii scenice este, deci, un proces firesc și necesar, și ca atare el se va realiza în mod sigur. Conștiința acestui fapt nu trebuie să ne liniștească într-atît încît să ne mulțumim, senini, să așteptăm ca în viitor rezolvările dificultăților pe care le întîmpinăm astăzi să ne vină, gata perfecționate, de aiurea. Teatrul românesc actual suferă acut, cu marea amploare pe care a căpătat-o arta spectacolului, de pe urma dotării tehnice absolut insuficiente. Și dacă vom soluționa aceste probleme ale noastre, nu vom asigura numai progresul creației scenice de la noi, ci vom aduce o contribuție proprie, de valoare, la dezvoltarea artei spectacolului în lume.

Și cum va arăta arhitectura de teatru? Aici sîntem mai mult decît oriunde datori să ne gîndim la viitor, fiindcă ceea ce construim acum va exista și atunci și ceea ce lucrăm astăzi, gîndindu-ne numai la anul care urmează, și nu la un viitor ceva mai îndepărtat, amenință să se transforme repede în frînă. Nu este deloc de dorit ca, peste zece ani sau peste douăzeci de ani, să fim siliți să intervenim cu noi adaptări și modificări în clădirile și amenajările pe care le realizăm astăzi. Arhitectura este în teatru o rezultantă și o determinantă a esteticii spectacolului. De aceea, ea trebuie să evolueze în așa fel încît să poată face față tuturor necesităților și cerințelor noi care se vor naște inevitabil din progresul viitor al spectacolului.

Caracteristica principală a spațiului arhitectural în teatrul de mîine va fi mobilitatea, variabilitatea. Scenele deschise — scena elizabetană, arena, dispozitivele de teatru rotund — se vor împămînteni și se vor generaliza, desigur, alături de formula ameliorată de teatru italian, și cele două modalități se vor uni în structuri arhitectu-

www.cimec.ro

rale cu totul noi. Vor apărea cîteva teatre mari pentru mii de spectatori și se va crea o întreagă rețea de celule elementare ale vieții teatrale (cămine, case de cultură), în care spectacolul va ajunge foarte aproape de realitate, ca act permanent de cultură cotidiană, strîns legată de viața publicului. Teatrul poate și trebuie să devină, într-un sens mult mai vast și mai multilateral decît ne gîndim astăzi, *o casă a colectivității*, un sediu al vieții culturale și politice colective.

Cum va arăta o asemenea clădire?

Ea va constitui, în orice caz, un fapt de artă, funcționînd în același timp ca un instrument desăvîrșit, docil și expresiv, și cîștigînd acea frumusețe a instrumentului artistic, pe care unele arte tradiționale, de pildă muzica, au imprimat-o instrumentelor specifice lor. Exteriorul unei asemenea clădiri va fixa în materie permanentă sensurile acestei arte care nu are permanență materială — arta scenică. Urbanistic, clădirea teatrului și ansamblul care îl înconjoară vor aduce un accent original în peisajul citadin. În interior, edificiul teatral își va crea o atmosferă specifică, în stare să pregătească din toate punctele de vedere pe spectator pentru contactul cu faptul de creație. Nu simpla expunere a cîtorva obiecte în foaierele teatrelor poate să mulțumească dorința noastră de a înconjura spectacolul cu o ambianță de cultură propice lui. Ne putem imagina, de pildă, cum cele două zone despărțite ale teatrului — partea destinată publicului și cea rezervată creației — vor dezvolta în jurul lor arii noi de acțiune, cuprinzînd biblioteci, muzee, săli de studiu, mici studiouri, încăperi destinate discuțiilor și întîlnirilor dintre realizatori și public, camere de audiție... Și, poate — de ce nu? — se va ajunge la formule arhitecturale care să poată „regiza" atmosfera întregului edificiu în funcție de spectacolul reprezentat, în așa fel încît, prin foaiere adaptabile, subîmpărțiri și plafoane mobile, efecte de lumină, spectatorul să fie învăluit, din clipa în care pășește pragul teatrului, în climatul spiritual al faptului de creație la care urmează să ia parte.

Privind din viitor spre prezent nu ne vom putea ierta inacțiunea, pasivitatea de astăzi, în legătură cu toate aceste probleme. Obligația comunistă de a visa cît mai îndrăzneț, cît mai inspirat, înseamnă în același timp obligația de a pregăti concret, operativ și eficient, realizarea visului. În momentul de față, acțiunea a devenit mai necesară decît oricînd. Teatrul românesc pășește într-o perioadă de plină maturitate și nu mai încape în formele vechi și nesatisfăcătoare ale vechii arhitecturi adeseori improvizate, adeseori dictate de considerente comerciale, pe care a moștenit-o de la spectacolul burghez. Utilizînd toate forțele de care dispunem, apelînd la personalitățile creatoare care s-au afirmat atît de puternic, valorificînd experiențele care s-au acumulat în arta spectacolului — și nu mobilizînd la întîmplare, cine știe de unde, ingineri și arhitecți care nu au lucrat în viața lor pe o scenă, pentru a rezolva problemele teatrului —, putem nu numai să formulăm cu precizie un plan de perspectivă, dar să și trecem la inițierea primelor acțiuni, pentru a nu lipsi nici una din frumoasele realizări de astăzi de perspectivele sale firești.

Trebuie să pornim de la o perfectă informare în ce privește arhitectura și tehnica de teatru în lume și să gîndim planurile și proiectele cu competența pe care o dă profunda cunoaștere a fenomenului teatral (nu apelînd, cum spuneam, la arhitecți și ingineri care nu au nici o idee despre necesitățile spectacolului modern). În felul acesta vom putea realiza o nouă arhitectură românească de teatru, care să poarte semnele originalității naționale a vieții noastre teatrale și a climatului intelectual și artistic specific țării noastre și care să dea, în același timp, un răspuns creator unor întrebări care preocupă în momentul de față pe toți oamenii de teatru din lume, punînd pecetea românească pe cele mai avîntate înfăptuiri ale teatrului mondial.

Paul Bortnovschi
artist emerit

● NAȚIONAL, POLITIC, CONTEMPORAN

Doresc teatrului românesc, în anii care vin, o dramaturgie care să exprime cu claritatea celei mai fidele oglinzi realitățile vieții noastre, surprinse și analizate în cea mai adîncă intimitate a sa. Doresc asta pentru că o asemenea dramaturgie își va găsi în teatrele noastre deplina capacitate de realizare scenică-actoricească, regizorală, scenografică — și va da artei românești a spectacolului, care se așază actualmente printre

www.cimec.ro

primele în lume, acea nuanță specific națională ce va marca și actul de definitivă independență și maturizare a spectacolelor noastre.

Doresc teatrelor noastre să ajungă într-adevăr la limita superioară pe care înseși forțele lor de astăzi o promit. Doresc tuturor oamenilor de teatru concentrare asupra actului artistic, dezvoltare colectivă armonioasă. Teatrele noastre au datoria să-și creeze un climat mai îndelungat de concentrare calmă, o stare de relaxare inspirată, stimulatoare în stilul de muncă, nu ca scop în sine, nici numai pentru oamenii de creație, ci în primul rînd pentru a face posibilă, printr-o atmosferă de elevație spirituală și de maxim randament artistic, evoluția ascendentă a publicului.

Doresc, într-un peisaj complex de literatură dramatică românească, și mari opere de teatru politic, opere care vor avea cu atît mai multe șanse de a deveni permanente, cu cît vor cuprinde mai amplu și în același timp mai adînc, esența fenomenelor cu care sîntem contemporani.

Liviu Ciulei
artist emerit

● A AFIRMA VIAȚA

Nu sînt sigură de autenticitatea scriitorului disperat, care afirmă pe zeci de pagini că nu crede în nimic, care se trudește pe zeci de pagini să demonstreze că înțelepciune, onestitate, justiție omenească, credințe ferme nu există, că o logică a vieții nu există, și că oamenii nu-și pot comunica nimic între ei, pentru că nu se înțeleg. Ce vrea atunci să comunice și cui, acest scriitor care nu crede în posibilitatea comunicării? Ce există totuși pentru el, nemărturisit, prețios probabil, de vreme ce trimite această ștafetă scrisă lumii întregi? Evident, el nu critică o anumită ordine socială în care omului viața îi devine imposibilă, n-o critică, cu bună știință, anume, cu toate că literatura lui este adesea un protest inconștient la adresa unei anumite orînduiri sociale, fără să fie un apel către alta, mai bună, mai dreaptă. Orizontul lui se închide dureros în jurul făpturii care nu găsește ieșire și salvare nicăieri, opera acuză însăși condiția umană, și a-i acorda scriitorului titlul de revoltat social înseamnă a-i da ceea ce nici n-a cerut.

Către ce cheamă acest scriitor dezolat sau răsculat? — pentru că a te adresa altora înseamnă totuși a ține neapărat să le spui că tu vezi un adevăr pe care li-l descoperi și lor, și că nu ți-e total indiferent dacă te vor crede sau nu. Atunci? Nu intră cumva o imensă contradicție în această literatură care spune, tradusă într-un limbaj foarte simplu: „Crede-mă pe mine, nimic nu se poate crede și înțelege-mă, oamenii nu se pot înțelege între ei"? Nu e oare vorba de un imens snobism al disperării? Sau, poate, de o robie față de o anumită ideologie, tocmai a acestui scriitor care se consideră atît de liber încît a rupt toate tiparele și toate tradițiile artistice?

Nu sînt sigură nici de adevărul acestei literaturi cînd zugrăvește o lume atroce, de instincte, cruzime, viciu, sadism și crimă. Din nou aș spune că fresca asta animalieră nu tinde să cuprindă o orînduire socială, ci mai curînd vrea să înglobeze gama sentimentelor omenești, ale veacului sau eterne, pe care scriitorul le vede fără soluții, fără leac. S-ar părea că demența, nerecunoscută un timp îndelungat de marii clasici ai literaturii sau socotită excepție de la linia clară a gîndirii omenești, dobîndește drepturi și ia loc de prim-plan în dramaturgie, în proză, în film, ca și cum cazul patologic ar fi mai bogat din punct de vedere artistic decît normalul.

Mulți dintre acești scriitori scriu foarte bine. Păcatul este că devine din ce în ce mai evident că arta se poate separa de conținutul vital al unor forme de gîndire, ca să rămînă un joc independent sau să slujească idei morbide. Păcatul este că senzaționalul, cînd e servit cu mijloace potrivite, ascuțite, meșteșugite, place și atrage.

Cu atît mai mult trebuie să ne sporim eforturile de a îmbrăca ideile noastre constructive, ideile noastre de afirmare, nu de negare, într-un limbaj de mare forță artistică. Nu voi spune, așa cum spun azi unii dintre scriitorii noștri, dintre criticii noștri: „tot ce s-a scris pînă azi merită stimă poate ca efort, ca bunăvoință, dar nu mai poate fi luat în considerație. Dramaturgia noastră începe de azi, de mîine". Dacă ne-am îngrădit uneori în unele limite de formă, am văzut cinstit, am văzut în adînc și înainte. Generației tinere, această atitudine de îndoială față de trecutul imediat apropiat îi e firească, îi e proprie. Nu e ea prima generație tînără cu această înclinare. Dacă literatura de mai ieri a privit uneori unilateral, fie-mi iertat, e o boală a secolului poate, unilateral

www.cimec.ro

privesc și unii reprezentanți ai celeilate literaturi dramatice, cea cam mult jucată pe scenele noastre, cea care caută cu osîrdie în om întunericul, boala, strîmbătatea, în viață tragicul fără leac, dezordinea, dezorientarea, prăbușirea valorilor „iluzorii", a „fostelor" valori morale. Realitatea care ne înconjoară pe noi, scriitorii comuniști, sumedenia de acte și de tipuri pe care le vedem în jurul nostru pătrund în literatura noastră cu dreptul lor propriu la oglindire, un drept impetuos, viguros, care nu lasă prea mult timp scriitorului și nici prea mult spațiu pentru divagația absurdă, pentru zigzagurile pe tărîmuri pustii și aride.

În patosul cu care unii tineri de azi vor să înnoiască tot, și, socotindu-se înnoitori, tăgăduiesc tot ce-a fost pînă la ei, să vedem, fără a ne încrunta, un mare elan înainte, o ardentă dorință de a face mai bine, mai complex, mai desăvîrșit. Poate că trebuie perspectivă pentru a judeca ceea ce a fost pînă azi. Această perspectivă deocamdată lipsește. În schimb, perspectiva viitorului stă, largă, în fața noastră.

Cum va arăta dramaturgia anilor viitori? Va crește, cred, din cea a ultimilor ani. Va crește din acest trunchi, uneori prea neted, prea plan, alteori prea noduros. Ce poate ea împrumuta de la dramaturgia apuseană? Mijloace tehnice poate, curaj în expresie poate, îndrăzneala unor formulări proprii, mai multă afirmare a personalității artistului, mai puțină timorare în fața obiectului. Și mai departe nu se poate merge, nu pentru că ne-ar împiedica cineva, dar pentru că nu ne interesează. Dacă sîntem în adevăr, cu sinceritate, ceea ce sîntem, scriitori într-o țară care știe ce vrea de la ea însăși, care merge pe drumuri clare și sigure, pe propriile ei drumuri, viața e pentru noi o bătălie în care virtuțile nu se dau la fund, estropiate și mînjite, și omul are o frumusețe de care nu ne putem îndoi. Astea nu sînt numai afirmații făcute la reuniuni scriitoricești și în numerele festive ale ziarelor. Asta e un punct de vedere, o platformă ideologică, de pe care pornește opera de artă, a pornit și ieri, va porni și mîine, înnoită, primenită, „modernă", cum vreți, dar nu înstrăinată de esența gîndirii noastre marxiste, a eticii noastre comuniste.

Procesul eliberării ei de orice urme de dogmatism se va desăvîrși, va ieși total din corsetele de ghips ale unor forme devenite clișee, va căpăta aripi, își va lărgi gama, nu va mai semăna cu cea de „ieri", cum nu seamănă cea de ieri cu Alecsandri. Nu bănuim poate încă strălucirea pe care o va avea. Dar bănuiesc, sper, cred că-și va păstra rădăcinile sănătoase, optica robustă, că va afirma viața, și nu va încerca niciodată, nicicum, s-o mineze, nici fățiș, nici pe ascuns.

Lucia Demetrius

● TEATRUL FĂRĂ VACANȚĂ

Regizor de teatru al acestor ani, nu se poate să nu fii în permanență frămîntat de căutări, de soluții și noi rezolvări scenice, dedicate nu unor jocuri sterile, ci spectatorilor, publicului uriaș, oamenilor muncii, însetați de frumos, ei înșiși făuritori ai frumosului cotidian în munca lor obișnuită. Tinerilor regizori li s-au creat condiții de muncă, cîmp de experiment teatral, așa cum nici n-ar fi îndrăznit să viseze înaintașii noștri, creatori de spectacole în epoci de pionierat.

Noi, creatorii de teatru, am crescut odată cu publicul, spectacolele partinice străduindu-se să fie la înălțimea vibrației din sală, unde se aflau cei cărora le erau închinate.

Și grija noastră, așa cum ne îndeamnă partidul, este în permanență și aceea de a face educația estetică a maselor, de a le oferi nu simple divertismente, ci *opere*, care prin valoarea lor intrinsecă să acorde spectatorului anume criterii majore de apreciere și selecție. În acest sens, cred că trebuie să ne preocupe găsirea acelor formule sau soluții de spectacol cît mai pregnante, mai vii, mai emoționante, mai aproape de glasul epocii.

Au trecut cîțiva ani de cînd, răspunzînd unei amabile invitații a „Contemporanului", încercam să arăt cam cum văd eu rezolvată problema teatrului în aer liber, pentru ca acesta să nu mai fie doar un apendice administrativ, cu funcții limitate la îndeplinirea planului financiar, ci să poată deveni un act artistic, un act de creație. Mă refeream, în sus-citatul articol, la multiplele exemple ale unor încercări teatrale

www.cimec.ro

care reușesc să suscite interesul publicului pentru „scenă" nu numai în lunile friguroase, ci chiar în perioada marilor vacanțe, cînd prejudecata încetățenită absurd pretinde că plaja sau turismul ar anihila interesul celor mulți pentru teatru.

Propuneam spectacole speciale, cum ar fi o dramă țărănească sau un montaj pe teme folclorice, care să se desfășoare în cadrul natural al Muzeului satului ; piese de mare suflu dramatic, pe teme revoluționare, care să-și ia ca loc de joc una din mariile piețe bucureștene, care au cunoscut aievea evenimentele descrise ; aminteam cadrul arhitectonic fix al scenei din Parcul „23 August", pe care nu l-am folosit niciodată pentru un *Romeo și Julieta* sau *Lorenzaccio*, de exemplu, pentru care parcă a fost construit, ci dimpotrivă, fie am căutat să-l mascăm cu decoruri meschine, fie l-am crezut adecvat doar concertelor de muzică ușoară (! ? !) ; mă gîndeam la un *Ovidiu* ce ar fi avut drept fundal marea, la cadrul splendidelor parcuri ale Capitalei — închipuiți-vă *Visul unei nopți de vară* jucat pe malul lacului Herăstrău sau pe insulița de pe același lac ; la un spectacol cu o piesă sau un ciclu de piese istorice ce s-ar desfășura la Bran sau în preajma Bisericii Negre din Brașov, și care ar putea deveni un punct de atracție turistic, ce ar interesa deopotrivă CSCA și ONT ; la un festival de vară permanent la mare, care, în timp, ar putea deveni internațional, ș.a.m.d. Pentru cei care, ca și atunci, vor ridica ironic din umeri, invocînd apoi greutăți materiale insurmontabile și lipsa de rentabilitate a unor asemenea întreprinderi, le-aș aminti două contraargumente care poate că îi vor pune pe gînduri :

a) cu o instalație sonoră „onorabilă" (și, zău, sînt destule instituții care posedă așa ceva, numai că deseori se folosește doar pentru a produce zgomot pe străzi sau în întreprinderi) și cu unele tribune metalice demontabile existente, posibilitatea de a avea o „sală" și de a înțelege textul se rezolvă ;

b) piesele de teatru (fără doar și poate, nu toate) montate în cadrul natural se pot relua ulterior pe scenele închise, cu un mic efort de adapare creatoare. (Aș aminti în acest sens faptul că TNP-ul lui Vilar și Wilson prezintă aproape toate producțiile sale atît la Avignon, cît și în sala de la Paris.)

* * *

De ce consider necesar să reiau astăzi această temă ? Voi încerca, în rîndurile ce urmează, să mă explic, sperînd apoi că cineva se va încumeta să treacă la experimentarea unor asemenea soluții. (Aș fi ipocrit dacă n-aș mărturisi că m-ar interesa în mod deosebit și pe mine o încercare de acest fel. dar, realist fiind, îmi dau seama că aici primul cuvînt îl au instituțiile teatrale și conducătorii lor.)

Dar lăsînd la o parte parantezele, să revenim la tema propusă.

Deci, de ce consider necesar un asemenea teatru, vechi de cînd lumea și totuși continuu contemporan, inedit ?

O preocupare, fără doar și poate deosebit de actuală și, în același timp, permanentă, a celor mai mulți oameni de teatru (fie ei autori, regizori, scenografi, teoreticieni etc.) este aceea a maximei expresivități scenice, ce aduce implicit o maximă eficacitate a actului scenic.

De aici, experimentul (cum în mod greșit obișnuim să numim formele noi, contemporane de tălmăcire scenică a unui text). De aici, spectacole fără cortină, spectacole în „rond", moda sau necesitatea avanscenei împinse mult în public, jocul în sală etc., pentru a mă limita la enumerarea, întîmplătoare, doar a unor mijloace de „arhitectură a locului de joc", doar la necesitățile pe care piesele le pretind din punctul de vedere al desfășurării lor spațiale.

Dar aceste „forme" nu sînt în mod curent izvorîte dintr-o simplă necesitate sau dorință de exhibare regizoral-scenografică, ci ele corespund unei concepții care consideră teatrul o îmbinare de text și acțiune (în care textul primează, fără a deveni tiranic, în sensul impunerii unor spectacole reduse la o lectură în mișcare), un act de recreare vie a unor pagini de literatură în sensul și în spiritul în care ele au fost scrise, în sensul și în felul în care ele pot deveni cît mai apropiate spectatorului, ca șoc și încîntare, ca dezvăluire de ciocniri puternice, ca posibilitate de potențare a metaforei dramatice, ca fapt teatral complet și complex.

În acest sens, cu toate îndoielile unora (și aici e vorba de preferințe personale, pe care nu le discutăm atîta timp cît nu tind să devină dogme, ci exprimă doar un punct de vedere, la care aderi sau nu) ; în acest sens, zic, s-au făcut mulți pași înainte în ce privește arta actorului, prin diversificarea modalităților de expresie (să ne aducem aminte de perioada neonaturalistă, cînd orice piesă se juca la fel și numai într-un sin-

www.cimec.ro

gur mod) ; în privința trecerii artei regizorale de la simplul meșteșug de punător în scenă la cel de creator de imagini în acțiune, în privința unei scenografii prezente prin sugestie și idee, adecvate fiecărui gen în parte și neexclusiviste (vezi decorurile lui Paul Bortnovschi la *Vizita bătrînei doamne* și *Cezar și Cleopatra*, ale lui Dan Nemțeanu la *Fizicienii* și *Șvejk*, ale Sandei Mușatescu la *Mariana Pineda* și *Pălăria florentină*, ale lui Popescu-Udriște la *Troilus și Cresida* și *Băiatul din banca a doua* etc.) ; în privința luminii (majoritatea spectacolelor Teatrului Mic, dar nu puține altele pe celelalte scene, deși instalațiile electrice sînt nu arareori cam primare și neadecvate), dar cîmpul de investigație al metaforei n-a ieșit încă din cadrul scenei „à l'italienne", decît prin adaosuri ca cele pomenite cu cîteva paragrafe mai sus.

Cauzele sînt multiple, și nu e cazul să le discutăm, dar cred că și o oarecare timiditate administrativo-artistică a celor ce creează sau girează fenomenul spectacol a constituit un obstacol.

Ce-i drept, mi s-ar putea replica că și așa se „experimentează" prea mult, și așa nu toate „noutățile" sînt justificate (aici trebuie notat însă că nu cunoaștem nici o mișcare artistică, nici o epocă ce a produs numai capodopere și e bine să nu uităm că numai acumulînd, chiar dacă greșim din cînd în cînd, putem face pași înainte), s-ar putea replica : și așa avem spectacole foarte bune, și așa avem o mișcare artistică teatrală înaintată și cu mari perspective.

De acord ! Dar oare industria automobilistică pierde ceva prin existența a sute de tipuri de mașini ? Categoric, nu ! Nici automobilul de mare viteză pentru autostrăzi nu elimină necesitatea mașinii solide, bune pentru orice fel de drum.

Spectacolul de teatru nu există condiționat de sala de teatru (deși își desfășoară în asemenea loc majoritatea producțiilor sale, pe întreg globul pămîntesc), el există condiționat de ideea-text, de ideea-spectacol și se desfășoară în cea mai propice formă arhitectonic-scenografică ce nu are legi fixe, nici limite de decalog.

Pledînd pentru spectacolul în aer liber, dar nu pentru cel ce se joacă în săli fără acoperiș, așa-numite grădini de vară (și ele necesare și utile pentru ideea permanenței teatrului pe tot parcursul anului), pledez, de fapt, pentru diversitatea de forme de expresie, care să permită nu experimente silnice, siluite de scena italiană (în unele cazuri), ci desfășurări ale fanteziei creatoare ce-și alege locul cel mai potrivit, forma cea mai adecvată, audiența cea mai largă.

N-aș dori ca cineva să aibă impresia că propunînd încă un număr de posibilități de expresie teatrală, am nega importanța celor existente, sau că am măcar un moment impresia unor descoperiri cu totul și cu totul inedite. Nu ! Categoric, nu !

Readucînd în centrul atenției (sau măcar la periferia ei) problema diversificării locurilor de joc, a măririi posibilităților de exprimare teatrală, orice idee de exclusivism este de la sine respinsă. Mai mult încă, propunerile de față nu doresc diversificare de dragul diversificării, ci doar în funcție de necesitățile tematice și stilistice ale operelor dramatice sau ale materialelor literar-folclorice cu valențe teatrale, ele tind doar să amintească de existența multiplelor căi neexploatate, de posibilitatea de a „extinde în timp" manifestarea teatrală, de a o scoate din limitele rigide ale unei arte „de sezon".

Teatrul nu e o distracție de iarnă, ci o artă pentru cît mai mulți, indiferent unde și indiferent în ce anotimp. El are posibilități nelimitate de desfășurare și ar fi păcat să nu le folosim pe toate.

Ca orice început, și un spectacol în aer liber, conceput pe alte coordonate decît cele obișnuite, va întîmpina greutăți, dar oare cîte obstacole de mii de ori mai grele n-au fost învinse în ultimele două decenii ?

Deci, puțin curaj.

Mișcarea noastră teatrală nu poate rămîne indiferentă față de „sezonul artistic mort". La primii pași s-ar putea să lucrăm în pagubă, dar oare orice investiție nu se acoperе în timp ? Și roadele apar pînă la urmă, cu condiția perseverenței, a seriozității, a respingerii concepției conjuncturale.

Trebuie să obișnuim publicul. Și asta cere timp. Trebuie să obișnuim actorii, și asta cere măiestrie. Trebuie să convingem directorii, și asta cere inteligență. Trebuie să cointeresăm comitetele de artă și cultură, sfaturile populare, și asta cere răbdare.

Perspectivele sînt prea interesante pentru a nu fi obligați să încercăm, și imaginați-vă o clipă ce mîndri am fi peste zece ani cînd prin toate colțurile țării am fi întîmpinați de afișe ale ONT-ului care ne-ar pune în vedere că numai cîteva zile mai putem să ne procurăm bilete pentru Festivalul internațional de teatru de la mare, pentru ciclul de piese istorice ce se joacă la castelul de la Bran, pentru Festivalul

www.cimec.ro

teatral de vară al orașului București etc. etc. (las la latitudinea dv. „inventarea" celorlalte manifestații estivale).

N-ar fi frumos? N-ar fi interesant? Eu bănui că da!

Lucian Giurchescu

P.S. Pentru cei care ar avea totuși impresia unor propuneri vagi, mi-aș permite să sugerez pentru început un plan concret.

În primul an, un festival la mare și unul la București de cîte 2—3 săptămîni. În cadrul acestor festivaluri, deocamdată, doar cîte un singur spectacol „special" (o reprezentație cu tematică de teatru popular la Muzeul satului, o dramă shakespeareană sau acel *Ovidiu*, de care vorbeam, pe malul mării). În rest, premiere absolute pe scena de la Mamaia și pe cele de la Herăstrău și „23 August". Cu ce piese, vă veți întreba? Cu toate acelea pe care teatrele le scot în iunie și chiar în iulie în săli sufocante ca atmosferă și care nu pretind mari adaptări. Dacă ne gîndim doar la stagiunea trecută, am avut numai în București peste opt asemenea premiere. Socotind reprezentațiile scoase în aceeași perioadă de vară în întreaga țară, obținem minimum douăzeci de premiere absolute, arhisuficient pentru douăzeci de seri de teatru.

În acest mod, întîiul an ar marca pe de o parte primele experiențe de teatru în cadru natural, care apoi, discutate și analizate serios, ne-ar oferi puncte de reper pentru extinderea încercărilor de acest fel, iar șirul de premiere (care nu cer nici o investiție în plus) ar suscita interesul spectatorilor pentru aceste festivaluri, pentru aceste adevărate sărbători teatrale de vară.

Cu scurgerea anilor, proporția între spectacolele adaptate necesităților estivale și cele create în mod special s-ar schimba treptat în favoarea ultimelor, coexistența celor două forme de reprezentații nefiind în contradicție cu dorința unui adevărat teatru de vară, cu condiția ca piesele reprezentate pe scenele, să le zicem clasice, să fie inedite pentru publicul respectiv și, în timp, gîndite, precis, pentru aceste întîlniri de vară.

La viitoarele festivaluri și stagiuni teatrale de vară, pe lîngă teatrele propriu-zise, o contribuție însemnată ar putea-o aduce Institutul de teatru, deschis oricăror încercări îndrăznețe și avînd un număr impresionant de viitori actori și regizori, ce și-ar putea astfel face „practica în producție", precum și OSTA, care ar putea finanța unele spectacole mai complexe (în nici un caz mai costisitoare decît festivalurile de muzică ușoară).

Iată cîteva gînduri închinate legăturii cît mai strînse dintre spectacol și spectatori, dintre gîndul scenic și emoția spectatorului. Avem dreptul ca cele mai bune spectacole românești să fie prezentate în fața unui public larg, internațional, care să-i confere circulația valorică mondială pe care unele din realizările noastre o merită.

Și, cum „moneda bună alungă moneda rea", vor dispărea poate și unele exhibiții ad-hoc, turneele improvizate, șușanelele.

Publicului trebuie să-i oferim în cele mai bune condiții creațiile noastre cele mai înaintate, mai contemporane. Acesta va fi modestul nostru omagiu adus partidului, încredințarea că ne străduim să răspundem dragostei și încrederii cu care el ne înconjoară.

L. G.

● ÎNĂLȚIMILE COMICULUI

Slujind cauzei comunismului și a reconstrucției morale a omului, a eliberării de tot felul de prejudecăți și concepții retrograde, satira călăuzită de acest nobil ideal poate ajuta omului să se reîntîlnească, în sfîrșit, cu propria lui esență. Chiar și sarcasmul cel mai ucigător servește pînă la urmă acestei binecuvîntate reîntîlniri. Satira are deci tocmai scopul de a „curăța terenul", de a da individului posibilitatea de a privi cu ochi curați și lucizi miracolul și dezastrele existenței.

Teatrului îi sînt deschise în această privință toate posibilitățile; el poate să ducă această bătălie cu maximă eficiență și mai ales „la zi". Din nefericire, posibilitatea individului de a acumula prejudecăți și de a le încorpora propriei sale naturi este imensă. Partidul nostru, care se opune oricărei forme de birocratism, stagnare și

www.cimec.ro

îndepărtare de viață, cheamă pe scriitor să participe eficient la această dificilă și nobilă bătălie de perpetuă educare.

Sarcina comediei este cu atît mai dificilă cu cît mișcarea și varietatea, abilitatea și vitalitatea inculpaților morali fac ca aceștia să fie din ce în ce mai greu de depistat. Vitalitatea impusturii nu e un secret pentru nimeni. Idiotul și impostorul nu stau pe loc, ei știu să miroasă circumstanțele favorabile, mediul prielnic ; într-un fel, progresează și ei. Mai mult decît atît, impostorul e capabil să împrumute chiar și cîteva din ticurile inteligenței, la nevoie își face rost chiar și de-un crez moral. Impostorul contemporan știe că în socialism este obligat la o anume conduită morală ; înainte de a comite potlogăria, el va rosti, inevitabil, cîteva cuvinte mari. Trăind într-o societate socialistă, impostorii sînt siliți să se ascundă, mulți dintre ei se ascund chiar și în sublim — frica nu alege —, sarcina satirei e de a-i descoperi chiar și în gaură de șarpe.

Vorbeam, cîteva rînduri mai înainte, despre capacitatea unor indivizi de a acumula prejudecăți cu ferocitatea cu care alții acumulează bunuri materiale. Există chiar neghiobul orgoliu de a fi la zi și cu prejudecățile — teama stupidă de a nu-ți fi asimilat ultima stupiditate, de a nu rămîne, cu alte cuvinte, în urmă... Unii și-au încorporat pînă și sentimentul absurdului existenței — păcat ceva mai nou, mai recent și mai subtil. Miller refuză să creadă în absurdul existenței, și eu subscriu la acest punct de vedere : a crede în absurdul existenței este o prejudecată ca oricare alta... Faptul că, din această prejudecată plină de fascinație, Eugen Ionescu a realizat lucruri de valoare nu schimbă datele problemei. Anumiți indivizi pot fi absurzi — dar viața care se desfășoară după legi cunoscute n-are cum să fie absurdă. Individul care nu acceptă viața o consideră inevitabil absurdă ; el confundă ușor — și nu fără o răsfățată plăcere — marasmul lui interior cu absurdul existenței. Prin această sumbră transplantare, individul cu pricina golește existența de miracol, simplitate și tragism pur, umplînd-o cu o spaimă bicisnică. Cine are conștiința absurdului existenței acesta este — într-un fel sau altul — vinovat de acest sentiment ; plătește tribut unor vechi erori și prejudecăți. Spuneam deci — și asta e ideea pe care vreau s-o subliniez — că o anume categorie de indivizi sînt foarte apți de a acumula prejudecăți, și chiar de a le argumenta, prejudecăți de toate felurile, de la frivolitatea erotică și birocratism pînă la „absurdul existenței". În infinit — asemenea liniilor paralele — cochetăria neghioabă și deșănțată se întîlnește cu „absurdul existenței", ele sînt născute de fapt dintr-o eroare comună. Amîndouă acestea sînt născute din aceeași mamă. Pe măsură ce se înmulțesc sau se subtilizează prejudecățile, în aceeași măsură cresc și obligațiile comediei ; ea este obligată — de evoluția psihologică a indivizilor — să meargă în adînc, la suprafață nu se mai găsește nimic interesant. Prin sondarea exercitată de-a lungul timpurilor, adîncul a devenit tot mai adînc ; straturile imediate nu mai prezintă azi interes. Așa se explică și dispariția de fapt a comediei bulevardiere, a ironiei galante, a calamburilor și a jocurilor de spirit. Desigur, acest punct de vedere nu trebuie înțeles ca un psihologism vehement care caută orbește straturile cele mai ascunse ale existenței umane... el este mai curînd o pledoarie pentru căutarea degajată, fără prejudecăți, a adevărului. Cîteodată, adevărul poate să fie totuna cu aparența : trebuie să ai curajul de a-l înregistra și ca atare.

S-a vorbit cîndva la noi — pro și contra — despre „teatrul didactic". Cuvîntul „didactic" supără multe firi temperamentale — care cred că un asemenea teatru o să le oblige să învețe o lecție rigidă, cînd ei — zburdalnicii și plinii de viață — ar vrea să facă o plimbare la șosea... De fapt, toți marii dramaturgi ai lumii au fost „didactici", au vrut „să dea o învățătură" și nici nu se poate altfel : orice manifestare de viață, de idei, pasiuni și sentimente se organizează inevitabil, cu de la sine putere, într-o direcție și într-un tîlc. Viața- pur-și-simplu nu există. Orice întîmplare din viață își are, odată cu logica ei, și morala ei... E drept că la Brecht acest caracter didactic este ostentativ afișat — la Brecht, didacticismul era felul lui de a fi degajat și firesc, în asta stă și originalitatea sa. Dacă e departe de mine rigiditatea, chiar înăreață, a personajelor lui Brecht, acea directitate a scopului pe care el a impus-o în teatrul modern n-are ce strica nimănui. Dar comedia, oricît s-ar baza pe demonstrația pătimașă a vieții, oricît ar aduce personaje în carne și oase, ea trebuie să fie didactică pînă la urmă, să impună superioritatea moralei noastre socialiste.

www.cimec.ro

Satira se face întotdeauna în numele unui ideal ; şi noi o facem în numele idealului comunist ; numai de la o asemenea înălţime se pot critica oamenii şi moravurile lor, numai de la o asemenea înălţime se pot privi lucid fenomenele existenţei. Satiră fără un asemenea ideal nu există, ea degenerează atunci într-o conversaţie galantă, irresponsabilă şi meschină. Sau, şi mai grav, satira devine complice cu forţele negative. Dacă idealul celui care satirizează este la fel de mic cu idealul celui satirizat... totul e deşertăciune, ironie galantă şi pierdere de timp.

Noi avem un asemenea ideal nobil... Totul e să avem puterea şi talentul de a privi lumea de la înălţimea lui.

Teodor Mazilu

● PREZENŢA CLASICISMULUI

Se asistă de la o vreme la o tot mai frecventă vehiculare a termenilor „desuet", „vetust", „depăşit" şi a altora din aceeaşi familie. În măsura în care acestea vizează o învingere a închistărilor conservatoare, provinciale, nu putem decît aplauda. Dar nu întotdeauna mînuitorii acestor epitete dovedesc şi discernămîntul indispensabil celor ce operează cu valorile culturii.

Evident că sîntem contemporani unui proces de constituire a unei noi sensibilităţi artistice, pe măsura unei noi sensibilităţi a epocii. Ceea ce pretinde continue reevaluări. Dar de aci pînă a te lăsa tiranizat de fluctuaţiile capricioase ale unor anumite mode, e o distanţă. În fond, e vorba de două poziţii : prima e o condiţie necesară asimilării organice a culturii ; a doua nu e decît o aderenţă epidermică, tutelată de snobism.

De aceea nu putem rămîne indiferenţi cînd auzim uneori cum anumite valori sînt respinse în favoarea producţiilor mai recente. Uşurinţa cu care se emit asemenea judecăţi face necesar apelul la un anumit simţ de responsabilitate. Altminteri, s-ar ajunge să se creeze falsa impresie că arta nu trăieşte decît pe dimensiunea clipei prezente, că aici de regulă ar fi discontinuitatea şi efemerul, că posibilitatea achiziţiilor şi trăinicia valorilor sînt simple himere. Acest sentiment de nedurabilitate, de necoerenţă a eforturilor, de muncă de Sisif, nu poate oferi climatul propice creaţiilor solide, de care cultura noastră are atîta nevoie.

Aceste alcătuiri nu se pot închega, dacă ne lăsăm bătuţi de toate vînturile.

Menajînd deschideri necesare curentelor înnoitoare, teatrul nostru nu se poate totuşi cristaliza decît în jurul unor piloni trainici, al valorilor permanente, clasate, clasice. Ideea că teatrul e complimentar şcolii şi universităţii, idee moştenită de la dascălii culturii noastre, ne obligă la un singur eclectism : acela al piscurilor dramaturgiei naţionale şi universale, din toate timpurile şi din toate locurile. „Spectacol cult", „act de cultură" nu pot deveni deodată (cum insinua cineva ironic) categorii vetuste, atîta vreme cît socotim că formarea personalităţii e necesar legată de asimilarea clasicismului, de valorile permanente ale culturii. Nu putem creşte originali decît pe o rădăcină trainică. Avem nevoie de clasicitate !

Crin Teodorescu

www.cimec.ro

FIȘE PENTRU PORTRETUL OMULUI CONTEMPORAN

Eroul de teatru e un soi de cristal vrăjit : dacă-l privești în adîncimea fiecăreia dintre fațetele sale, vezi cum se încheagă imaginea lumii din care sosește, auzi parcă bătăile pulsului ei, îi simți suflul aspirațiilor și speranțelor. Electra e o chintesență a existenței austere, încordate la maximum spre un țel suprem ; ea aduce în artă fanatismul răzbunării, după cum Ifigenia întemeiază religia sacrificiului, într-un timp al sentimentelor extreme, absolute și inflexibile, față de care viața și moartea individului n-au valoare de argument. Lear conține în ființa lui pe tiran și pe victimă : e domnia desăvîrșită a *puterii*, care-și poate îngădui orice abuz, dar a cărei pierdere echivalează cu o condamnare. Figaro e un acrobat pe sîrmă : el se joacă cu focul mîniei stăpînilor, pentru că a devenit conștient de propria sa inteligență, care-l scoate din sfera servituții acceptate. E servitorul-excepție, printre milioane de servitori care nu-și cunosc încă puterea minții. Cu această superioritate, el poate merge împotriva timpului său, așa cum în basme au o superioritate cei ce se pot face nevăzuți. Toți aceștia, aleși la întîmplare din vastul conclav al eroilor de teatru atît de diferiți, nu evoluează strict în planul scenei : ei sînt, într-un fel, și creatori de mitologie. Într-adevăr, există mitul eroului justițiar și cel al eroului sacrificat, mitul tiranului căzut și cel al inteligenței populare victorioase împotriva banului. Ei s-au singularizat pentru că astfel puteau exprima deplin idei ale epocii. Dimensiunile lor excepționale sînt rezultatul unei tradiții istorice : teatrul a fost conceput, de milenii, în vederea eroului aflat cu ceva deasupra publicului, care-și va putea recunoaște în el suferințe, speranțe și năzuințe, dar nu i se va putea identifica deplin.

Cum arată oare eroul contemporan în dramaturgia românească ? În ce fel izbutește el să reflecte chipul societății în care trăiește, să se facă ecoul ritmului inimii ei ?

Poate că cea mai sensibilă legătură între eroul teatrului ce se scrie azi, la noi, și lumea noastră este tocmai raportul nou în care el se așază față de public. În teatru, ca și în societate — e o consecință ! — s-a petrecut o revoluție ; eroul nu mai e căutat în zona idealului gîndit ca inaccesibil, ci plasat într-un raport de reciprocitate cu spectatorii. Există o comunicare perpetuă între preocupările și problemele omului real, din stal, și *reprezentantul* său de pe scenă, pe care și-l ia de model, sau îl contestă, sau

www.cimec.ro

George Calboreanu (Petru Arjoca) în „Cetatea de foc" de Mihail Davidoglu — Teatrul Național „I. L. Caragiale"

i se identifică, într-un flux de viață din care contemplarea supusă, cuvenită mitului, s-a autoexclus. E o schimbare esențială, care democratizează teatrul în sensul cel mai profund: teatrul-oficiere devine astfel teatru-for, unde are cuvînt persoana cea mai modestă, cu condiția să aibă ceva de spus. Un exemplu care expune concis acest proces de *devenire a eroului din masa anonimă* este destinul Mariei, eroina trilogiei revoluționare a lui Al. Voitin: ea vine literalmente de pe stradă, dintr-o mulțime de trecători neidentificabili, arestați la întîmplare, și nu are nici un fel de drept la atenția noastră; s-ar zice, o figurație, pentru a diversifica tipologia piesei. Și iată cum, pe parcursul trilogiei, ființa aceasta ștearsă prinde contur: în ea crește demnitatea, se cristalizează hotărîrea, omul-comun capătă dimensiunile eroului-luptător, apoi ale eroului-înfăptuitor. Această Maria este un concentrat de istorie: existența ei spune că, pentru ca să se poată găsi pe sine, să se poată afirma, omul are nevoie de un scop înalt. Și, totodată, că omul poartă în sine un potențial eroic, problema fiind a i-l revela.

Descoperirea acestui nou raport între teatru și viață a dat căutărilor dramaturgilor noștri o altă direcție. Nu e vorba numai de faptul că eroii vin acum dintr-un mediu lipsit de tradiție pentru scenă — unde muncitorul și țăranul aveau, maximum, condiția elementului pitoresc. Dar, investiți de revoluție cu răspundere istorică, mun-

www.cimec.ro

citorii și țăranii înșiși devin alții, dobîndesc un alt orizont ; faptele lor cîștigă în greutate. Odată cu aceasta, un vast teritoriu problematic înscris preocupărilor lor se deschide teatrului ; substanța dramei omenești a eroului popular se cere căutată în adînc, acolo unde magma atinge punctul maxim de incandescență. Nici o confuzie nu mai e posibilă între acești eroi și modeștii, năpăstuiții oameni simpli ai literaturii dramatice din trecut : chiar priviți cu cea mai deplină înțelegere și bunăvoință, ei se păstrau timid la marginea acțiunii, existînd într-un prezent static. Dimpotrivă, acum sosesc pe scenă personalități descătușate, conștiente de drepturile și de îndatoririle ce revin omului liber, și care au de înfăptuit primul lor act de maturitate socială. E clipa cînd „se aleg apele", cînd fiecărui cetățean i se pune, direct și deschis, problema înregimentării, de o parte sau de alta, în lupta de clasă : pentru, sau împotriva intereselor clasei muncitoare. Așa s-au născut eroii chemați să răspundă, printr-o opțiune fundamentală, întrebărilor cruciale ridicate de uriașele prefaceri prin care trecea țara. Acțiunea lor iese din limitele existenței individuale respective și impulsionează existența colectivă ; sînt deci, prin excelență, eroi dinamici. Aceștia sînt eroii lui Mihail Davidoglu, ai Luciei Demetrius : cei din *Minerii,* din *Cetatea de foc,* din *Cumpăna.* Dilema lor este dilema posibilă a fiecărui spectator, răspunsul se adresează fiecăruia, și ei se definesc prin acest răspuns. Uneori nici nu știm despre ei mai mult decît atît, dar intuiția scriitorilor e, pentru momentul dat, adevărată : o astfel de atitudine devine criteriu fundamental de apreciere, stă deasupra datelor personale, de caracter. Piesele acelor ani păstrează de aceea patosul și conciziunea lipsită de stil a unor documente scrise în toiul bătăliei. Mai tîrziu, și Toma (*Febre* de Horia Lovinescu) are de efectuat, pe alt plan, o astfel de opțiune : plecarea lui în Deltă e o înregimentare, prin prisma unui nou ideal al profesiei. El nu face mesianism, ci muncă cu valoare socială.

* * *

Raportul dintre exponentul punctului de vedere nou și mediu evoluează în timp, sensibil și deosebit de revelator. Într-adevăr, el începe prin a fi unic, relativ izolat, se străduiește să convingă, caută argumente, *e un propagandist :* capacitatea sa de a se orienta printre evenimente l-a distins, împingîndu-l pe primul plan al acțiunii. E cazul

Constantin Brezeanu (Bogdan Athanasescu) și George Constantin (Pavel Proca) în „Steaua polară" de Sergiu Fărcășan — Teatrul „C. I. Nottara"

www.cimec.ro

Jules Cazaban (Profesorul) și Ileana Predescu (Ada) în „Passacaglia" de Titus Popovici — Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra"

lui Ciocîlteu (*Îndrăzneala* de Gh. Vlad), care-și depășește atît de mult, prin pasiune cetățenească arzătoare, consătenii, aflați încă în faza unui individualism reținut, încît ei riscă să nu-l înțeleagă și-i pricinuiesc o gravă nedreptate. Dar marea forță a adevărurilor comuniste e în puterea lor de a mobiliza masele. Într-un proces firesc, ele trec în stăpînirea poporului, devin bun comun, îndemnînd la acțiune pînă și pe cei mai desăvîrșiți „anti-eroi": Spiridon Biserică e un clasic și mereu util exemplu. Nu e vorba de a reintroduce în teatru un Chirică „autrement coiffé" — deși există o ipoteză insistentă a „omului mărunt actualizat": corector, ba chiar (descendența e totuși ilustră !) arhivar. Problema nu e de a „mărunți" eroul, coborînd, odată cu asta, idealul la nivelul ochilor, ci de a revela orizonturile largi ale omului oarecare, ajuns să-și aproprieze responsabilități de anvergură. Un personaj izbutit în acest sens este Buzura (*Simple coincidențe* de Paul Everac). Modest inginer pe un șantier de construcții, el se simte tulburat de complexitatea conexiunilor profesional-politic-morale ce se ivesc pe parcela lui de existență și se zbate cu îndîrjire să le facă față. Rebarbativ și taciturn. Buzura e totuși un erou în mod special veridic și expresiv.

* * *

Situația de „emisar" a eroului de teatru e numai aparent comodă ; căci dacă nu i se cer titluri de noblețe și nici nu se așteaptă de la el aventuri extraordinare, dreptul de a sta pe scenă nu i se acordă totuși prea ușor. O condiție se clarifică : noul filon de teatru are o existență mai tumultuoasă, nu se pliază formulei, trăiește prin permanentă înnoire. Acești pînă mai ieri anonimi nu se lasă asimilați tipologiei tradiționale, la

www.cimec.ro

care sute de texte au aderat, cuminte, de-a rîndul secolelor. Ingenua, cocheta, tatăl nobil și intrigantul n-au nici un fel de puncte de atingere cu ei ; iar încercarea de a întemeia o altfel de tipologie, de data aceasta sociologizantă, e o falsă canonizare. Circulă, un timp, prejudecata că adevăraţii eroi de teatru nu se pot naște într-o societate calmă, angrenată într-un urcuș sigur, în care nu se petrec evenimente zguduitoare. Ce dilemă mai poate agita conștiința „reprezentantului" ? Poate că a venit timpul ca el să se instaleze pe scenă ca la o catedră, de unde să servească lecţii de viaţă și de morală, învăluite într-o fabulă mai mult sau mai puțin transparentă ? Pentru ca s-o facă în deplină autoritate, cred unii, el trebuie să se conformeze unui decalog. Concepuţi cu cele mai bune intenţii din lume, asemenea eroi ne-au pierit însă din memorie, tocmai pentru că fuseseră creaţi artificial, „în eprubetă", pe baza unei scheme ce-i voia desăvîrșiți. Citeodată, scriitorul adăuga o tușă de culoare — „pata" unui cusur, menit să umanizeze : omul înaintat greșea în dragoste, căpătînd drept la compătimire. Dar viciul s-a arătat a nu fi de dozaj — poţi fi comunist autentic, și dacă ești un om exemplar, și dacă ai cusururi —, ci de concepție. Existența lor hibridă era, de fapt, rezultatul translației eroului-mit în alt mediu spiritual, în care o astfel de situație își pierdea sensul — deci și vitalitatea — devenind, din statuie de marmoră, manechin de croitorie : formă perfectă pentru producția de serie.

Nu e o afirmație pripită : momentul „schemei" a fost depășit în dramaturgia noastră, chiar dacă mai apar, ici și colo, eroi schematici, chiar dacă incurabilul epigonism „face școală" pe marginea fiecărei izbutiri originale. Dar soluția impasului aparent stă în însăși nevoia de înnoire de care vorbeam : dramaturgia descoperă — explodînd, în anii '60, într-un moment de deosebit elan creator — că împrejurările unei existențe afirmative, constructive, sînt mai variate, mai neprevăzute decît ale catastrofei și declinului. Cînd întemeiezi, problema zilei e mereu și pentru fiecare alta, și treptele își au fiecare orizontul lor. E terenul pe care se poate afirma cel ce a știut să aleagă, dezvăluindu-și acum sclipitor bogăția de resurse morale și spirituale. Sigur, chipul eroului contemporan n-a fost încă dăltuit în piatră ; dar el se sedimentează în conștiința noastră. Acest erou aparţine vieţii obișnuite, diurne, se poate iarăși confunda cu spectatorul — căci din

Marcela Rusu (Magdalena) și Radu Beligan (Șeful-Gore) în „Șeful sectorului suflete" de Al. Mirodan — Teatrul de Comedie

www.cimec.ro

Gr. Vasiliu Birlic (Spiridon Biserică) în „Mielul turbat" de Aurel Baranga — Teatrul Național „I. L. Caragiale"

nou se găsesc cot la cot, pe același prag al timpului. Ca și el, muncește, are succese cucerite cu greu și eșecuri care îl amărăsc, ca și el, dorește și se teme. Să nu confundăm însă : nu e un oarecare ins ce a sărit din stal pe scenă, instalîndu-se acolo cu drepturi depline ; problema lui ar fi atunci banală, soluția — la fel de cunoscută ca și premisele, o simplă ilustrare în imagine a mediei statistice curente. Piesele gîndite după o ecuație luată direct din viață, chiar cînd sînt scrise cu îndemînare, suferă de un viciu fundamental : din punctul de vedere al spectatorului, se nasc gata ofilite. Ca și reportajul de ziar, sînt efemeride. Pe cînd eroul are un avans pe planul lucidității : el înțelege mai mult decît se arată evident, la prima vedere. Și anume, înțelege mișcarea în care viața lui se încadrează, înțelege *sensul* acestei mișcări. Acțiunea sa e dedusă din relația de necesitate pe care acest sens o impune și devansează, prin aceasta, momentul, încadrîndu-se în epocă într-un sens mai larg, de perspectivă. El pare, din pricina asta, cunoscut și neașteptat, ca un om apropiat, cu care am trăit paralel și care ni se arată, dintr-o dată, într-o lumină nouă. Un astfel de erou a fost, printre primii, Cerchez (*Ziariștii*) : el are capacitatea de a traduce ușor și firesc gîndirea în acțiune, știind precis în ce fel faptele lui și ale colectivului pe care îl conduce pot servi realitatea în mișcare. Cerchez nu e nici o clipă pus în situația clasică a eroului de dramă care se zbuciumă „între dragoste și datorie" : conștiința lui nu cunoaște măcinarea sterilă a regretului și a remușcării, el e total și cu entuziasm de partea adevărului obiectiv. Poate că un astfel de erou ce poartă în el fericirea și are „norocul" de a fi *de partea istoriei* e simplist ? Suferă frumusețea pură și bărbătească a chipului său de lipsa „complexelor" ? Să-l punem alături de Tomovici, pe care propria-i lașitate — incapacitatea de a se desprinde, de a alege — îl sîcîie, otrăvindu-i zilele ; acru și plictisit, el îl invidiază, de fapt, tot timpul, pe Cerchez, pentru că-și simte poziția morală inferioară, meschină.

Aceeași înțelegere a *sensului mișcării societății* alătură doi eroi structural deosebiți ca Dobrian (*Ștafeta nevăzută* de Paul Everac) și Șaru (*Ninge la ecuator* de Dorel Dorian) : primul e un conducător talentat și energic, în plin succes, cel de-al doilea pare să fie în pragul ratării, azvîrlit de pe bordul unei lumi ce se învîrtește prea

www.cimec.ro

Irina Răchiţeanu-Şirianu (Maria) şi Costache Antoniu (Ion) în „Oamenii învinş" de Al. Voitin — Teatrul Naţional „I. L. Caragiale"

repede pentru puterile lui. Dar Dobrian nu e mulţumit pînă cînd nu face dreptate în spiritul adevărului profund pe care tocmai înţelegerea sensului mişcării i l-a descoperit ; iar Şaru, dacă ar fi dispus să închidă ochii în faţa sentimentului de autonemulţumire, ar avea toate datele materiale pentru a-şi construi o tradiţională fericire micburgheză între cei patru pereţi ai casei. În ordinea unei „planete moarte", el ar fi un tip anapoda ; dar aici, acum, rostul existenţei sale nu poate fi apartamentul, cîştigul, televizorul. Anî de zile, el şi-a găsit împlinirea în sentimentul participării la un vast proces de evoluţie şi incapacitatea de „a ţine pasul" îl exclude. Suferinţa aceasta poate părea superficială, „de vanitate", dar, dincolo de stratul care o izolează cumva, ocrotind-o, ea e profundă, aparţine sferei „marilor iubiri". Şaru are nevoie de locul său fruntaş pentru a se simţi aparţinînd vieţii în mers ; într-o coloană în marş, cine se opreşte rămîne de fapt în urmă, *singur*.

Singur sau *între ceilalţi* — iată o altă determinare importantă a eroului contemporan, a cărei evoluţie are o dinamică pasionantă. În piesele lui Dorel Dorian, de pildă, ea este întotdeauna explicită. Opoziţia ireductibilă dintre inginerul Radu Andone şi Jana Mincu, în *De n-ar fi iubirile*, împinsă pînă la ultimele consecinţe — însingurarea egoistă, ambiţioasă, oarbă, într-o societate clădită pe principiile răspunderii colective —, rupe legile echilibrului moral şi duce la catastrofă. Horia Drăgan *(Oricît ar părea de ciudat)* trăieşte un tip aparte de eroare tragică : el trage după sine un cod moral abolit şi încearcă să se comporte în conformitate cu normele sale expirate. Aşa, vrea să dovedească singur, împotriva tuturor, o bănuială pe care şi-a crescut-o cu grijă, se guvernează după legile neîncrederii, izolării, închistării sufleteşti. Dar toate astea i se întorc împotrivă şi el ajunge să stea, mărunt şi vinovat, în faţa unei lumi unite, puternice, invulnerabile. Iar Roşca, bănuitul, găseşte puterea de a rezista tocmai integrîndu-se, rezemîndu-se pe încrederea colectivă.

* * *

Asimilînd adevăruri psihologice mai profunde, o nouă accepţiune a eroului exemplar e pe cale de „a face epocă" în piesele mai recente. Departe de perfecţiunea hieratică a modelor absolute, cîteodată chiar niţeluş nonconformist, el este întotdeauna, într-un fel sau altul, superior prin energie vitală. Acest erou are *talentul vieţii*, se scoală dimineaţa cu plăcere, se delectează literalmente cu gustul existenţei, găseşte bucurie în efort, are disponibilitate pentru umor, fantezie, inventivitate. Reprezentant al unui mod de a trăi robust şi sănătos, el răspîndeşte efluvii de simpatie şi provoacă adeziunea spontană

www.cimec.ro

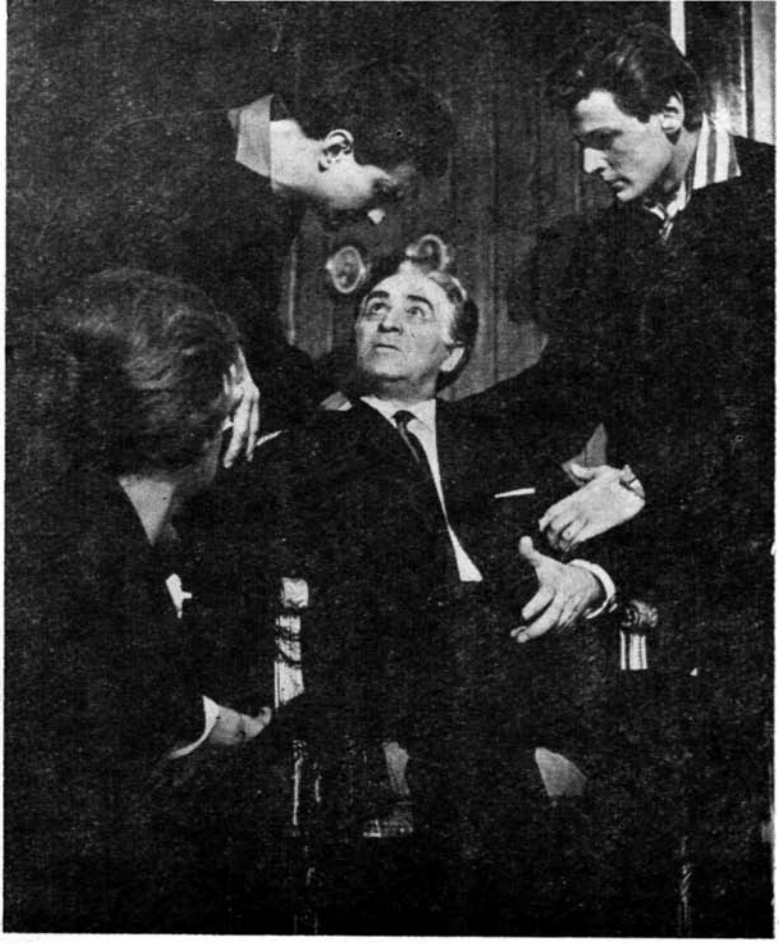

Elvira Godeanu (Claudia), Matei Gheorghiu (Vlad), Toma Dimitriu (Manole Crudu) și Florin Piersic (Toma) în „Moartea unui artist" de Horia Lovinescu — Teatrul Național „I. L. Caragiale"

a spectatorului, căruia tocmai sinceritatea lipsită de poză îi trezește încredere și dorința de a adera. N-are importanță dacă acest erou e liric și timid ca Gore (*Șeful sectorului suflete*), echilibrat și bonom ca Ceteraș (*Noaptea e un sfetnic bun* de Al. Mirodan) sau un poznaș îndrăcit ca Piticescu (*Sonet pentru o păpușă* de Sergiu Fărcășan) : locul lui e în primele rînduri și îl urmăm cu plăcere în acțiunea de construire a viitorului pe care a întreprins-o. E de observat că puterea lui de convingere e în raport invers proporțional cu retorismul, cu grandilocvența. Nici un fel de fraze declarative, nici un fel de demagogie : Gore își disimulează chiar, jenat, faptele de eroism, Piticescu își presară observațiile cele mai necruțătoare printre bancuri și șotii. Ei își văd de treabă cu maximă modestie, considerînd de la sine înțeles că aici nu mai e nimic de adăugat. Cînd vorbim despre *Ștafeta nevăzută*, ne referim întotdeauna la Dobrian ; dar alături de el — și, caracterologic vorbind, în umbra acestei firi clocotitoare — există un om deloc mai puțin interesant : Simion Sturzu, discret, subtil, plin de tact, cu un talent pedagogic rar. Intervențiile sale în cursul evenimentelor trec aproape neobservate, pentru că el aparține acelor conducători care au înțeles un mare adevăr : și anume, că e mai puțin important ca ei să strălucească în prim-plan, avînd întotdeauna dreptate, decît să-i obișnuiască pe tovarășii lor să găsească drumul just și să acționeze așa cum îi îndeamnă conștiința.

Pentru a scrie acest portret, Paul Everac a străbătut un proces complex ; la începutul lui se afla Botogan (*Costache și viața interioară*), plin de intenții bune și de soluții naive. Și el e abia o treaptă : înțelegîndu-și greșelile și pricinile lor atît de greu sesizabile, proclamînd principiul fundamental al *necesității de a gîndi*, descoperind cu efort fiecare soluție, Emil Vlăsceanu (*Simple coincidențe*) e un pas înainte pe drumul înțelegerii active.

www.cimec.ro

Scenă din „Ştafeta nevăzută" de Paul Everac — Teatrul Maghiar de Stat din Cluj

...Dacă de la torta cu alune consumată pe ritm de „Somnoroase păsărele" la bătălia pentru apărarea dreptăţii unui tovarăş e o cale lungă, nu e totuşi mai puţin adevărat că toţi aceşt eroi încîntători (chiar cei din *Ştafeta*) au un destin comun paradoxal şi niţel trist ; ei sînt ca nişte Guliveri într-o lume pentru pitici, ca nişte halterofili puşi să ridice greutăţi de vată. Împrejurările în care Piticescu drege Olguţele cu păr sînt desigur simbolic-glumeţe şi misiunea consolatoare a Şefului pe lîngă Magdalena e prea generoasă şi plină de poezie ca s-o privim cu dispreţuitoare superioritate, totuşi... Totuşi. mişcările le sînt frînate de lipsa obiectului corespunzător potenţialului cu care sînt investiţi. La drept vorbind, dacă dramaturgia noastră s-ar găsi la nivelul eroilor ei, atunci ea s-ar manifesta ca una dintre cele mai viguroase literaturi afirmative : toţi marii ei eroi au un crez clădit pe o gîndire umanistă, au forţă revoluţionară şi capacitatea de a-şi apăra realist convingerile. În esenţă, ei au o filozofie pe care ar putea s-o opună cu succes disperării şi oboselii de viaţă, dacă prilejul unui dialog s-ar ivi la nivelul problemelor majore ale umanităţii. Dezechilibrul începe de acolo de unde aceşti eroi „apţi pentru viaţă" sînt aşezaţi în condiţii de seră, de unde li se oferă sarcini dramatice pe care pot să le rezolve jucîndu-se, cu un uşor zîmbet jenat şi autoironic. Dificultăţile reale se topesc ca fumul din calea lor ; nici un dramaturg nu pare să fi fost tentat de ipoteza de a confrunta, de pildă, personalitatea excepţională cu eşecul. Este aici o intervertire a raporturilor cu realitatea, care nu acţionează în favoarea puterii de convingere a operei : în societatea noastră în formare, oamenii nu o iau astfel înaintea vieţii, „modelînd în plastilină" (cum ar deveni ei, atunci, atît de puternici ?!),

www.cimec.ro

Dana Comnea (Livia) şi S. Mihăilescu-Brăila (Dimache Şaru) în „Ninge la ecuator" de Dorel Dorian — Teatrul Muncitoresc C.F.R.

ci cioplesc în piatră dură ; tocmai uriaşele sarcini inedite pe care şi le propun îi îmbogăţesc şi-i maturizează, revelînd şi dezvoltînd caractere, talente.

* * *

Viaţa cotidiană respiră într-un ritm egal şi ordonat, în care fiecare om îşi găseşte loc pentru a trăi şi a munci. Sigur că el se defineşte prin acţiunile lui, dar ştim oare esenţialul despre un ins pe care îl privim lucrînd, calm şi bine dispus ? Sau ştim măcar mai mult şi mai profund, dacă îl surprindem într-un moment de tensiune ? Citeodată, paginile scrise exclusiv „dinafară" ne par îndepărtate ca un film mut. Simţim atunci nevoia de „a vedea nevăzutul", de „a auzi seva urcînd în plante", ca să putem înţelege într-adevăr miracolul rodului. Cum gîndeşte eroul contemporan, cum primeşte el realităţile existenţei — preocuparea începe să se precizeze, indicînd un efort de sedimentare. *Moartea unui artist* este mai mult decît drama creatorului (ales ca exponentul cel mai sensibil şi mai lucid) aflat singur acolo unde nimeni nu te mai poate ajuta : în faţa morţii şi a spaimelor eterne ale omului. Problema piesei mi se pare a fi : cum ajungem la certitudinile care ne îngăduie să trăim liberi ; şi, în această perspectivă, existenţa lui Manole Crudu se leagă şi se desparte de a celor doi fii, Vlad şi Toma. Nu cred că Horia Lovinescu a adus în dramă aceste două ipostaze extreme (nu opoziţia artist-om de ştiinţă, ci opoziţia nelinişte-siguranţă) numai pentru a-i servi de oglindă morală lui Manole Crudu ; mai degrabă e aici o supoziţie cu privire la căile deosebite prin care

www.cimec.ro

generații și spirite de formație diferită pot ajunge la certitudine. Manole Crudu acceptă lupta deschisă cu fantasmele, întreaga lui existență artistică e miza acestei lupte, dar eroul e un titan. Vlad, dimpotrivă, n-are resursele morale necesare, inteligența lui e înclinată spre negație, e dintre acei care se redresează prin alții, o plantă agățătoare care va prinde rădăcini sprijinindu-se pe trunchiul stejarului ce i-a fost tată. Toma a părut, la vremea apariției piesei, un personaj de plan secund, și poate că, într-adevăr, scriitorul n-a cercetat pînă la capăt consecințele atitudinii lui unilateral-energice. Căci Toma are un fel de certitudini luate de-a gata, în rezistența cărora la încercări nu prea poți crede, se simte în stare să răspundă întrebărilor înainte de a le fi ascultat măcar pînă la capăt. Este aceasta o problemă de generație? Și dacă nu, de ce se deschide atît de greu eroul tînăr al zilei de azi cercetării dramaturgilor? Dacă ne uităm mai atent, mișună în piesele noastre un număr copleșitor de băieți și fete voioși, din gura cărora frazele țîșnesc șuvoi: un Sorescu de altfel simpatic, dar cam gol de substanță, în *Ștafeta nevăzută*, o Ileană îngrozitor de deșteaptă și de vioaie, dar cam decorativă, în *Noaptea e un sfetnic bun*, o Olguță răzgîiată în *Sonet pentru o păpușă*, mai mulți adolescenți lirici și speculativi în piesele lui Dorel Dorian (Reli, Ivescu, Vali). La urma urmei nu știm mare lucru despre ei: ce așteaptă de la viață, ce cred despre realitatea în care se cuprind, cum își propun să trăiască. Imaginea pe care o construiește despre acest tineret Coman Șova (*Iubesc pe-al 7-lea*) e vesel colorată și optimistă ca un afiș de excursie; punctul de sprijin al eșafodajului său de argumente pare însă șubred: este oare o atitudine sau alta, în viață, o simplă chestiune de bunăvoință? Convingerile intime fundamentale ale eroului tînăr nu se clădesc oare pe gîndire, pe confruntarea ei cu realitatea? Este acest tînăr atît de nepăsător la greutățile reale ale traiului încît îi e destul să le nege verbal, acoperindu-le cu o avalanșă de fraze poetice, pentru ca totul să i se pară admirabil? (Atenție: oare nu se anunță „lirizarea" ca o primejdie pentru unii dramaturgi tineri? Nu riscă ea să sufoce, cu voaluri transparente, sinceritatea și gravitatea unor dileme?) Acționează el la cheremul oricărui impuls spontan, provocat de o emoție ce poate fi trecătoare? Și-atunci, nu este el deschis oricărui impuls destructiv? Perechea de tineri ale căror convingeri sînt confruntate în *Nu sînt Turnul Eiffel* de Ecaterina Oproiu afirmă o altă realitate. El și Ea nu sînt de fapt pe poziții ireductibil opuse; amîndoi greșesc și amîndoi au dreptate, e o chestiune de nuanță. Frumusețea și adevărul piesei vin de acolo de unde autoarea a înțeles două lucruri peste care se trece uneori cu ușurință: că tinerețea are convingerea fanatică a adevărului absolut pe care îl deține și că ea se păstrează secretă, misterioasă, ridicînd pudoarea sufletească la rang de lege. El și Ea se cred maturi, se simt ajunși la capătul oscilațiilor, nu concep să se poarte copilărește; de aceea, nu numai că nu ciripesc vrute și nevrute, dar nici măcar nu spun tot ce gîndesc, au o rezervă delicată indicînd resurse de sensibilitate profundă. Cînd greșesc sau se lovesc de ceva, cînd sînt obligați să renunțe, faptul îi costă energie și suferință; lucrurile nu se petrec ca în basme. De aceea, înțelegem și respectăm certitudinile la care ajung; credem în ele, pentru că le cunoaștem prețul.

* * *

Așa cum se desprinde din paginile cărții, eroul contemporan e totuși un contur ce dobîndește viață abia pe scenă. Raportul între text și actor, între text și spectacol se arată deosebit de complex și de sensibil, mai ales în cazul dramaturgiei actuale: într-adevăr, asistăm la un misterios transfer de energie, ce se înfăptuiește în dublu sens, spectacolul dezvăluind uneori idei și semnificații latente, schimbînd într-un mod revelator raporturi ce păreau date. Despre aceasta, cu alt prilej.

Ileana Popovici

www.cimec.ro

Colocviu cu și despre eroul zilelor noastre

Neinventați și „neesențializați" literar, eroii însemnărilor noastre există, au identități riguros precizate, relatarea aspirînd, deseori, la concretul și exactitatea procesului-verbal.

Despre eroi în sine? Particularități și trăsături distinctive? Nu vom anticipa. Competența lor, structurată pe un spirit critic, lucid, ne-a apropiat, voit sau nu, o anume argumentație densă, laconică — am numi-o „inginerească" —, refuzînd prin ea însăși înfrumusețările care se întorc totdeauna, poate nici nu e rău, împotriva frumosului.

Discutînd despre caratele „anduranței", ale rezistenței în timp — cu inginerul Mircea Furnică de la „Rulmentul" Brașov; despre specificul „născocitorului", acest om menit să anticipeze noul încă în faza latentă — cu cercetătorul Dimitrie Mîntulescu de la Uzinele „23 August", București; despre criteriile, selecția și competiția valorilor care girează calitatea cargourilor de mare tonaj — cu constructorul Gelu Kahu de la șantierul naval din Galați; despre efortul și tendința spre optimizare în toate domeniile tehnicii (poate, în timp, și ale artei) — cu ing. V. M. Popov de la Institutul de cercetări energetice; despre „știința care merge astăzi mai repede decît omul de știință..." — cu acad. Gr. C. Moisil, am avut sentimentul că toate aceste intervenții (și sugestii tematice), atît de diferite în sine, se însumează de fiece dată într-un plan superior, generos pentru teatru, constituindu-se într-o pledoarie nedeclarată pentru spiritualitatea autentică a omului de azi, pentru partinitatea care nu se enunță, ci se impune prin fapt de viață, prin act.

Realizările lor — din perimetrul larg al celor mai diferite profesii — se integrează azi într-un proces de realizări colective. Conștiința de sine și sentimentul răspunderii, cultivate metodic și sporite exponențial în toți acești ani de construcție, au catalizat (și procesul e în mers) marile energii și pasiuni care condiționează, la rîndul

www.cimec.ro

lor, marile edificări. De aici, și elogiul nostru cuvîntului comunist, purtător al mesajului realizării prin muncă și al demnității actului creator ; cuvîntului comunist, care s-a dovedit de fiece dată cuvîntul hotărîtor.

CEEA CE NE ESTE COMUN

Studii indiscutabil serioase au demonstrat că fiecare generație cuprinde o ierarhie întreagă de vîrste și de... subgenerații. Nesfîrșite diferențieri, tot atîtea trăsături distinctive. Infinite semitonuri, nuanțe... Dar aceleași studii serioase ne-au demonstrat că toate aceste diferențieri (atît de importante, desigur, în profilarea unui erou captivant) nu pot fi înțelese și nu-și găsesc semnificația decît pe fundalul a ceea ce ne este comun.

Tinerii de acum 20—30 de ani, tineri „în continuare" printr-o politicoasă licență de vîrstă și notariat civil, se întîlnesc cu tinerii foarte tineri de azi, mai frecvent (și mai semnificativ) decît credem. Nu toți, nu totdeauna, nu neapărat în gusturi, aprecieri, mod de viață. Se întîlnesc însă — ceea ce este esențial — într-o atitudine civică nouă, într-un atașament real (implicit), într-o partinitate structurală (profundă). Cauza socialismului le este încorporată (organică) ; convingerile vin dinlăuntrul acestui erou colectiv (și au forță) ; firescul comportamentului ocolește tonul grandilocvent ; luciditatea preferă (ca argument) semnificația și capacitatea de sugestie a faptului de viață. Or, faptele nu lipsesc, dimpotrivă.

Bătaia cu pumnul în piept — cum ne spunea inginerul DIMITRIE MÎNTULESCU — provoacă surîsul cifrei de plan. Afirmațiile se confirmă în acțiuni. (De unde și regretul că D. M. nu scrie încă teatru.) Valoarea lui „da" se impune prin raportare la „nu". (Ar trebui totuși să scrie.) Raportul șefului de secție, oricîte realizări ar cuprinde, prefigurează, și numai prin aceasta devine interesant, viitorul raport. Iar cît privește băieții mai tineri — poate mai sar peste cal, mai greșesc, sînt însă ai acestor ani, trup și suflet, pentru că într-adevăr așa sînt și nu pot fi altfel. Acesta e pămîntul, aerul, natura lor interioară. Ei sînt profund „ai noștri" — acesta mi se pare a fi elementul cu adevărat esențial.

SEMNIFICAȚIA EFORTULUI CRITIC

Centrele de documentație tehnică ne asigură — sugerindu-ne astfel un capitol special al acestui colocviu — că eroul contemporan înregistrează în fiece zi, pe plan mondial, cîteva zeci de mii de perfecționări, inovații, invenții. Ar rezulta de aici, cel puțin la prima vedere, că pericolul nr. 1 ar fi în prezent ca eroul nostru să nu reinventeze ceea ce a mai fost inventat.

— Firește, e și acesta un pericol — se declară de acord inginerul PETRE RAȚĂ de la Uzinele „1 Mai" din Ploiești. Dar pericolul nr. 1 — și poate singurul pericol real — pentru omul (și tehnicianul) modern ar fi să renunțe, dintr-un motiv sau altul, la necesitatea sa lăuntrică, vitală, de a căuta, de a aspira spre perfecționare și, implicit, invenție. Instalația de foraj „4 L.D." era, în urmă cu șapte-opt ani, una din cele mai moderne instalații existente în lume. Dar noi știam, încă de atunci, că — mai devreme sau mai tîrziu — ea va fi compromisă prin însuși ritmul înnoirilor tehnice și n-am așteptat să ni se notifice în scris tragicul ei sfîrșit, prin uzură morală. Am proiectat o alta (proiectarea, realizarea prototipului, modificarea tehnologiilor solicită și ele un timp), iar azi, cînd noua instalație „4 D.H." înlocuiește vechiul „4 L.D.", ne gîndim cu aceeași prevedere (citește răspundere) la instalația care-i va lua locul peste alți șapte ani.

Specialiștii Uzinei „Tractorul" subscriu și ei acestui punct de vedere.

Ritmul îmbătrînirii tehnice (al anacronismelor) și al înnoirilor (al perfecționării) este la fel de accelerat și în domeniul construcției de tractoare. Se întrec o mie de firme, zeci de mii de ingineri. Dacă, speriați de acest ritm fascinant, am fi renunțat la efortul definitoriu de a perfecționa propriile noastre tractoare, timp de un singur

www.cimec.ro

an, nu numai tractoarele, dar și inginerii noștri — proiectanți și constructori — ar fi intrat într-un proces de uzură morală. Ar fi murit moral...

— Și atunci? Care vi se pare soluția?

Răspunsurile diferă. Unii pledează pentru perseverența diferind de simpla „îndîrjire", cel mai frecvent afectivă, sau de încăpățînările care au două sensuri, iar unul cel puțin este dogmatizant, retrograd. Perseverența — spun ei — trebuie să înzecească solicitudinea; să stimuleze lupta de opinii, reală; să forțeze ușile închise din inexperiență și teamă; să incite spre descoperirea soluțiilor noi, optime; să exerseze răbdarea cercetătorului; să cîștige, argumentat, timpul necesar oricăror cristalizări novatoare. Alții pledează pentru accentuarea efortului de escavare critică, mai în adînc, a zonelor de inteligență, conștienți de dificultățile, împotrivirile, accidentele inerente oricărui proces evolutiv. În esență, însă, susțin ei, omul de azi a căpătat convingerea (din nou structurală, intimă) că „mai-binele" nu se poate obține decît printr-un permanent efort critic, printr-o mare receptivitate la nou și prin îndrăzneala cu adevărat comunistă — cum o definea Petre Rață — de a te bate „pînă în pînzele albe" cu tot ce-i inert, sclerozat, perimat. Dacă perseverența răzbate? Firește. Numai că sensul perseverenței se cere a fi înnoitor, ascendent.

NUMĂRUL CELOR CARE GÎNDESC

Într-o fază preliminară și anticipativă a acestui colocviu „cu și despre eroul contemporan", solicitat să realizez o anchetă-eseu despre inventatori, acești oameni care, prin profesia lor, sînt „de altă părere" (altminteri, n-ar inventa), am inițiat un dialog, mai exact trei dialoguri, cu inginerii D. MEHEDINȚI, M. NISTOR, D. MÎNTULESCU, specialiști în domenii distincte și cu foarte puține tangențe. Porniți totuși în căutarea unui factor comun, convenim ca un punct de plecare că „civilizația s-a dezvoltat exponențial, odată cu numărul celor antrenați în gîndire și, implicit, în invenție" și că, ceea ce sintetizează răspunsul, „aliajul creației, în afara metalelor nobile — geniu, vocație excepțională, talent —, mai cuprinde, indiscutabil, minereul catalizant al unei competențe active, o anume receptivitate, «fosforescență» la nou, «niobiul» atît de costisitor al nopților nedormite, «crom-molibdenul» tonifiant al marilor exigențe, «argintul viu» al gîndirii nonconformiste".

— Gîndirea creatoare, nonconformistă, se cere și ea stimulată...

— Și este! În măsura în care a stimula înseamnă, în primul rînd, a solicita; înseamnă a crea competenței condiția specializării; înseamnă a dezvolta, peste tot și de fiece dată, spiritul critic al celui care gîndește. Invențiile și inovațiile nu se pot naște decît acolo unde acest spirit critic este acceptat, promovat în serviciul activ de concepție și — de ce nu, cînd merită — laureat.

Și revenind la numărul celor care gîndesc:

În ultimii ani au fost aplicate în industria noastră cîteva zeci de mii de invenții și inovații. S-ar putea ca hazardul (atît de des citat cînd e vorba de descoperiri) să fi influențat cîteva zeci, sau poate chiar cîteva sute. Dar ca să fie aplicate într-un singur an, într-o singură țară, inovații de ordinul miilor, sînt necesare un „hazard" organizat științific, un larg context stimulativ, o cunoaștere și o aplicare exactă a legilor care guvernează „hazardul".

CARATELE ANDURANȚEI

Aprecierea că rulmenții unei țări prefigurează, în linii mari, imaginea întregului edificiu industrial nu e lipsită de o anume justificare. În anul 1949, România importa, și-i erau suficienți, circa 300.000 de rulmenți. Astăzi, numai „Rulmentul"-Brașov — și nu-i singura fabrică de rulmenți — realizează de peste patruzeci de ori necesarul de rulmenți al anului 1949.

www.cimec.ro

Ni se întîmplă însă, e drept, să vorbim de amploarea și perfecțiunea miilor de instalații moderne, așa cum ne lăsăm antrenați de logica ideilor grave ori de frumusețea metaforelor, uitînd de rulmenții și, respectiv, de cuvintele, fără de care toate aceste instalații nu s-ar fi putut „exprima", iar metaforele ar fi rămas fără aripi, la sol. Hotărît, rulmenții se aseamănă, într-un sens, cu cuvintele și numai prezentările exagerat tehniciste, ca și idilizările schematizante pe planul literaturii, ne fac să uităm că fiecare proces evolutiv, ascendent, înseamnă, înainte de toate, depășirea unor dificultăți (inerții) și că rezultatul final ne impresionează numai prin efortul și lupta care au condus spre el.

Probitatea rulmentului — cum ne spunea inginerul MIRCEA FURNICĂ — ține de exactitate și, respectiv, finisaj. Zecimea și sutimea de micron, cu care se lăudau în trecut bijutierii, nouă ne oferă, asociativ, caratele anduranței: ale rezistenței în timp și ale utilizării ireproșabile. Din păcate însă, nimeni nu-și amintește de existența rulmenților, atît timp cît nu-i creează probleme. Și numai în momentul înlocuirii finale și inevitabile, se mai poate auzi, uneori: „a fost un rulment foarte bun"... (Și nu fără un anume regret.) S-ar cuveni totuși scris mai pe larg de efortul uman care condiționează caratele anduranței.

Așa cum s-ar cuveni scris — completăm noi — despre miile de lucruri „mărunte", care pun în valoare, tot atît de pregnant (sau mai pregnant), noul incipient, plusul de demnitate, gradientul răspunderii.

MOMENTUL OPTIMIZĂRII

Pentru cititorii obișnuiți ai revistei „Teatrul", problema „optimizării" structurii sistemului energetic (determinarea condițiilor de folosire optimă a surselor și purtătorilor de energie) poate să le pară, nu fără justificare, îndeajuns de cifrată și, în orice caz, desprinsă mult de preocupările lor obișnuite, specifice.

Dar optimizarea — problema actuală a economiei — solicită mai mult ca oricînd potențialul uman, iar aici interferența cu problemele teatrului și mai ales ale dramaturgiei, în stare să se constituie, printr-un efort colectiv, într-o „cronică vie și concentrată a epocii" (definiție dată încă acum patru sute de ani și, după cum se pare, de Shakespeare), mi se pare evidentă. Și dacă lucrările de mare prestigiu mondial ale cercetătorului VASILE MIHAI POPOV, ales membru corespondent al Academiei la vîrsta de 35 de ani, ni s-au părut adresate exclusiv specialiștilor pasionați de studiul sistemelor optimizate, metafora optimizării mi s-a părut general valabilă și absolut accesibilă. Mai mult chiar. Dacă optimul teoretic nu poate fi întotdeauna atins — cum ne spune V. M. Popov —, important e să știm (poate și în teatru) cît și în ce direcție ne îndepărtăm de la optim. De aici, o anumită direcționare în perspectivă a efortului; de aici, demonstrată din nou, necesitatea experimentului; de aici, un „nu" hotărît abstracțiunilor de îndoielnică eternitate și facilităților bulevardiere; de aici, o întoarcere spre eroul implicit comunist, implicit ofensiv, refuzînd premeditările idilizante, erou în stare să treacă rampa și, fără voia lui, să ne cheme spre el

CRITERIILE ȘI COMPETIȚIA VALORII

Însemnarea — și includerea ei „neoficială" în colocviu — ne-a fost sugerată, spuneam, de o discuție recentă cu inginerul GELU KAHU, directorul tehnic al Șantierului naval din Galați.

Criteriile — ne demonstra Gelu Kahu — evoluează. Navele de acum zece ani continuă să plutească, sînt apreciate, dar ne plac mai puțin. Proiectanții, între timp, s-au maturizat. Unii au devenit șefi proiectanți. De la trasajul simplist al pieselor, de acum cîțiva ani, s-a trecut la trasajul automat. Modelele noilor noastre carene obțin, în laboratoarele din țară și străinătate, calificative excelente. Cargourile străbat

www.cimec.ro

oceanele, intră în porturi, descarcă mărfuri, încarcă și pornesc din nou mai departe. Competiția cu „navaliștii" străini nu-i ușoară. Dar odată intrați în competiție, nu ne mai putem acorda nici o concesie, nu mai putem aminti blestematele „condiții obiective". Revizuim continuu, cu exigență, criteriile, încurajăm competența și lupta de opinii, refuzăm absolutizarea vechilor noastre experiențe, nu plasăm succesul „meu" sau „al lui" înaintea succesului nostru. Individualismul — în construcția de nave — e condamnat ; egoismul — anacronic ; egocentrismul — o infirmitate.

Gelu Kahu a fost chemat pe șantier. Discuția s-a întrerupt. Multe idei, fără îndoială, au rămas în afara relatării, excesiv de succinte. Dar una din idei se cere cu siguranță reluată.

Piesa de teatru, spectacolul, actul complex al creației scenice nu pot fi asemuite lansării unei nave ? Și dacă da, există alt drum decît al întoarcerii la munca plină de răspundere a scriitorului, a artistului, a regizorului, la autoexigența inerentă actului creator, la acel efort individual și colectiv de depășire a dificultăților specifice genului („obiective sau nu"), la profilul și datele eroului contemporan ?

SISTEMUL DE REFERINȚĂ

Invitat de curînd într-unul din liceele bucureștene și urmărind un montaj literar închinat serbării majoratului (ceea ce mi-a plăcut ca idee), am avut surpriza să recunosc printre diferitele „selecții" poetice, destul de bine sudate, un citat din „Matematicianul — erou de roman" de acad. GR. C. MOISIL. *(„...Numenul, după Kant, este incognoscibil, materia, după Lenin, e inepuizabilă. Între interdicția de a cunoaște și îndemnul de a cunoaște se zbate filozofia ultimelor veacuri. Omenirea însă a ales.")*

Îl caut pe autorul montajului — elev în clasa a XI-a —, provoc declarat o discuție, cît să-i capăt încrederea, și-l rog să-mi explice această inspirată includere a unui matematician în mijlocul unui sobor de poeți.

Tînărul — degajat (unii ar fi spus, poate, prea degajat) îmi vorbește de caracterul aparte al acestui articol, foarte solicitant pe gîndire, în stare să suscite cele mai pasionante discuții privind perspectivele științei, sensul maturizării etc. De altfel, și includerea „fragmentului" respectiv în „montaj" trebuie înțeleasă — îmi spune — tot ca o sugestie poetică, un mod de a vorbi indirect despre tineretul de azi. În continuare, pe același ton degajat, mai discutăm încă 15 minute despre sport, filme, sentimente, emisiunile de televiziune, o dramă lacrimogenă la persoana întîi..., regăsind de fiece dată — dar nici un moment afișat — un anume efort perseverent de maturizare și de autoincludere în ceea ce numim frecvent și justificat „schimbul nostru de mîine". Colegii lui R. N., veniți între timp lîngă noi, îmi confirmă impresia. Drept pentru care, în eventualitatea puțin probabilă a unui eseu despre „Refuzul grandilocvenței", îmi notez totuși : „numen ; materie ; opțiune ; sugestie poetică ; condiționări ; convingeri...", realizînd din nou, pe măsură ce scriu, că nu afirmațiile ori destăinuirile în sine m-au impresionat. În fond, nu au fost lucruri care ieșeau din comun, de o surprinzătoare valoare. Dar montajul literar și mai ales citatul, marcînd ideea unei opțiuni filozofic-majore, mi-au relevat, mai mult ca oricînd, cu acuitate, că diferitele afirmații despre sport, film, sentimente, emisiunile de televiziune, oricît de simple păreau, aveau în spatele lor un sistem de referință, că ele erau raportate (de aici și logica lor) la un sistem de coordonate precise, iar acest sistem de referință, nedeclarat dar existînd obiectiv, îl constituie, încă o dată, etica acestor ani. Ceea ce-i din nou decisiv.

„TOT CE E OMENESC"

Și tot despre și din „Matematicianul — erou de roman" :

„Știința merge azi mai repede decît omul de știință ; ai pornit împreună și ți-o ia înainte. Ar fi de scris odată povestea celor care și-au pierdut răsuflarea alergînd

www.cimec.ro

după propriile lor idei. Și tragedia celor ce, nevrînd să rămînă în urmă, nu pot să mai meargă înainte. Și comedia amară a celor ce, neputînd alerga, încearcă să oprească puhoiul. Și dramele provocate de cei ce, neînțelegînd noul, prigonesc pe cei ce-l practică ; toate acestea vor forma subiecte de roman.

Și de filozofare.

Omul de știință este un om complet. Acel tip de om care nu e interesat decît de o singură activitate nu e mai des întîlnit printre oamenii de știință decît printre cei care au alte preocupări. Nu numai viața practică îl interesează, fiindcă azi e obligat să vină în contact cu ea (...). Îl interesează și artele și viața politică internațională și viața poporului său ; cum s-a spus : «tot ce e omenesc»".

Subiectele propuse de profesorul Moisil, ca teme de roman și de filozofare, sînt, indiscutabil, și subiecte de piesă.

Cine le va scrie ? Nu aceasta-i important : „eu, tu, el, ea sau altul". Important e să fie scrise. Și cît mai curînd. Cît mai bine.

Eroul, pasionat de tot ce e omenesc, va uita poate — pe durata unei piese — că e matematician. Nu-și va uita însă dramele lui adevărate.

Că aceste piese, precum *Jocul ielelor* al lui Camil Petrescu, au nevoie de susținători pasionați pentru a-și putea valorifica și transmite întregul lor mesaj ? Că spiritul conformist va fi neliniștit ? Că va trebui înlăturată orice tendință de exclusivism și de rigiditate ?

Dar tocmai de asta se și cere azi, mai mult ca oricînd, creației literar-artistice „să fie pătrunsă de un profund umanism socialist" ; tocmai de asta se cere scriitorului „să manifeste o înaltă responsabilitate pentru conținutul operei sale (...), ca ea să-și găsească drum larg spre mintea și inima poporului". [1]

EROUL ȘI ISTORIA LUI

Fiecare cifră de plan are o istorie a ei, o istorie însumînd ani de efort, de confruntări decisive, de victorii niciodată ușoare.

Fiecare cifră de plan are eroii ei, nenumărați eroi, identificîndu-și plenar aspirațiile, devotamentul și puterea de muncă într-un mare erou colectiv.

Nu s-a ajuns dintr-o dată, și nu fără eforturi, la actualul potențial siderurgic. Nu există baghete miraculoase în stare să sporească fulgerător puterea energetică a țării. Nu se construiește peste noapte un cargou, nu plouă nicăieri cu tone de îngrășăminte, nu se înalță cît ai bate din palme munți de beton armat, trăsăturile eroului contemporan nu s-au format în afara unei ample condiționări istorice. Dar în arterele cifrelor de plan, în argintul viu al impetuoaselor ritmuri de creșteri, în țesătura graficelor neobosit ascendente, în multitudinea de preocupări ale acestui erou, este cuprinsă, în sensul cel mai înalt, istoria acestor ani de construcție, istoria acestor oameni și locuri, istoria celor mai emoționante eliberări și deveniri umane.

Partidul și socialismul au descătușat energia creației, demnitatea și conștiința de sine a omului simplu, devenit om de seamă, milioanele de cai-putere ai spiritului comunist de răspundere.

Elogiul demnității și conștiinței de sine se integrează astfel elogiului partinității și eticii noi, comuniste, în stare să înaripeze talentul, să dezvolte neîncetat competența, să stimuleze creația, să confere inteligenței scutul tenacității și forța deplinei afirmări ; să confere o nouă strălucire întregii noastre istorii.

Dorel Dorian

---

[1] Din Raportul C.C. al P.C.R., prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu la Congresul al IX-lea al P.C.R.

www.cimec.ro

satul nou

ÎN PERSPECTIVA DRAMATURGIEI NOASTRE

Primul congres al țărănimii cooperatiste din România socialistă a oferit o amplă imagine a satului nostru nou. El a marcat etapa nouă a procesului revoluționar care a schimbat din temelii înfățișarea satului românesc. „Urmașii clăcașilor de odinioară — se arată în expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu, ținută cu acest prilej — sînt părtași nu numai la împlinirea aspirațiilor strămoșilor lor, ei își făuresc astăzi o viață liberă și fericită, la care strămoșii nici cu gîndul nu se puteau duce, o viață care depășește cu mult cele mai cutezătoare visuri ale acestora." Trăim și vedem astăzi una din cele mai luminoase pagini din viața greu încercată de istorie a truditorilor pămîntului, care urmînd cu încredere drumul trasat de partid s-au smuls din negura veacurilor de robie, s-au ridicat prin muncă și hărnicie la o viață omenească, demnă, la stadiul civilizației active.

„Astăzi — se mai arată în expunerea secretarului general al C.C. al P.C.R. — țărănimea are o țară — România socialistă. Împreună cu clasa muncitoare, este stăpîna acestei țări, participă activ la conducerea treburilor statului, la făurirea noii istorii a patriei noastre." E un adevăr care înseamnă începutul unui ev nou, cu nimic asemă-

www.cimec.ro

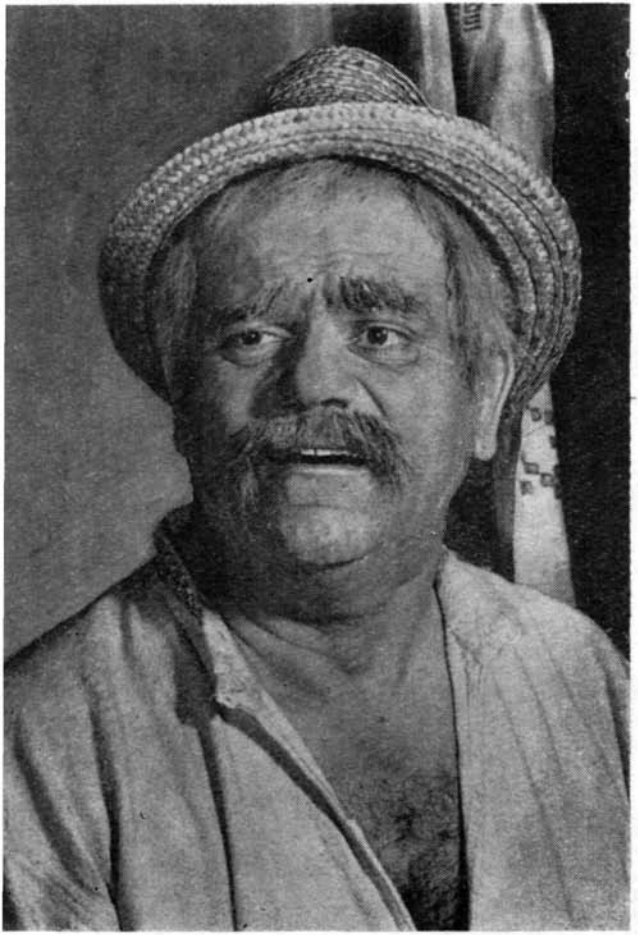

Ștefan Ciubotărașu în rolul titular din „Vlaicu și feciorii săi" de Lucia Demetrius — Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra"

nător experiențelor sociale anterioare. Dincolo de problemele agricole, de valoarea experiențelor cîștigate pe tărîmul recoltelor-record, ni se dezvăluie chipul nou, calitativ superior, al țăranului, care a dobîndit conștiința menirii sale istorice, simțindu-se răspunzător față de interesele generale ale statului. În luările de cuvînt ale delegaților la congres, am reîntîlnit, redată cu convingere și măreție, această nouă trăsătură a conștiinței socialiste : mîndria de a fi stăpîn pe munca și rodul muncii sale ; răspunderea cetățenească față de destinele întregii țări ; atașamentul față de politica partidului, de cauza socialismului. „Cu mîndria de a ne ști părtași activi la tot ce schimbă mereu în mai bine viața întregului nostru popor..." — și-a început pateticul său cuvînt delegatul Cooperativei agricole „Gh. Doja", Ion Spătărelu. „Noi, foștii argați pe pămînturile moșierilor de altădată — continuă el —, sîntem stăpînii cîmpiei noastre mănoase... Noțiunea de stăpîn are, în zilele noastre, o semnificație adîncă pe care partidul nostru ne-a ajutat să o înțelegem, să fim mîndri de ea."

Noul profil spiritual al țăranului român demonstrează că ideologia marxistă revoluționară i-a dat demnitate și răspundere, conștiința propriei lui valori sociale, de care a fost văduvit cu silnicie în trecut. Contrastul dintre imaginea țăranilor idilic-„tradiționali" și cei care au vorbit la tribuna congresului este prea categoric ca să mai lase loc îndoielilor în ceea ce privește transformările adînci petrecute în mentalitatea și în conștiința lor. Această uriașă transformare se vădește vie, atît în domeniul cuceririlor bunurilor materiale (unde, pe ogoarele îngemănate, energia, care a zăcut atîta amar de vreme somnolentă, izbucnește impetuoasă și, unindu-se cu compe-

www.cimec.ro

tenta, cu însușirea ultimelor cuceriri ale științei, determină valorificarea maximă și intensivă a pămîntului), cît și mai ales în privința cuceririlor spirituale, a biruinței acestui mod nou de a gîndi al țăranilor noștri.

Munca în colectivitate și spiritul colectiv au început să scoată cu evidență la lumină și să dezvolte calitățile funciare ale țăranului muncitor: inteligența, dîrzenia, dragostea de muncă și de pămînt; ele au iscat, în același timp, apariția unor noi însușiri: luciditate, siguranță în gîndire, în vorbe și în fapte, sentimentul încrederii în puterea de muncă, inițiativă. Entuziasmul, setea de viață, optimismul, receptivitatea la nou, nevoia perfecționării, a îmbogățirii continue a orizontului politic, cultural-științific, credința că progresul și viitorul luminos al țării depind și de puterea brațelor lor, de priceperea și hărnicia cu care gospodăresc averea obștească, simțul înalt al datoriei, fierbintele patriotism, iată rezultatele dinamicii sociale din lumea satului contemporan, realitatea plină de măreție, de farmec și de poezie a celor care, în alianță strînsă cu

Ion Marinescu (Ciocîlteu) în „Îndrăzneala" de Gheorghe Vlad — Teatrul „Barbu Delavrancea"

www.cimec.ro

clasa muncitoare, și în frunte cu ea, au ajuns stăpînii patrimoniului național, ai destinelor țării.

* * *

Urmărind asemenea impresionante fenomene ale vieții devenite obiect al dezbaterilor la congres, se naște în mod firesc întrebarea : în ce măsură aceste fenomene sînt înfățișate cu profunzime și justețe în piesele noastre, cît de eficientă a fost participarea dramaturgiei noastre în lupta pentru consolidarea noii vieți a țărănimii, cît impulsionează ea azi avîntul spre noi orizonturi, spre desăvîrșirea cuceririlor socialiste în lumea satului.

Se știe, în general, că în comparație cu proza — cu operele clasicilor noștri, Creangă, Caragiale, Delavrancea, Rebreanu — în care au apărut zugrăvite viața de mizerie a țărănimii exploatate și spiritul ei de revoltă, dramaturgia trecutului n-a înfățișat decît foarte puțin și neconcludent chipul țăranului român. E adevărat că marile noastre drame istorice așază în miezul lor „poporul" — respectiv pe țăran — ca exponent al virtuților și idealurilor noastre naționale, ca focar al patriotismului, deși deseori el era văzut mai degrabă în masă, deci anonim, sau ca o entitate abstractă, deci lipsită de forța particulară a unui caracter dramatic propriu-zis. Pe această linie, dramele lui Hașdeu, Delavrancea, Davila sînt reprezentative. E iarăși adevărat că în drama feerică — îmbibată de fantezia de basm a poporului — apar figura țăranului și coloritul ambianței lui de viață. Dar problemele lui specifice de viață, climatul de aprige contradicții sociale în care s-a desfășurat, de-a lungul vremii, această viață au rămas în afara sferei de observații — și de înțelegere — a dramaturgilor noștri de ieri. Aceasta, în bună măsură, datorită circulației, adesea diversioniste, a unor concepții idilizante sau mistice, care nu vedeau sau negau existența contradicțiilor sociale în viața țăranilor, care, pentru teatru îndeosebi, considerau primară tipologia țărănească, nedramatică, fără relief, o psihologie rudimentară, „de catrință" pitorească, dar redusă la smerenie și resemnare. Condiția subumană a țăranului exploatat, aspirația sa spre libertate, tradiția de luptă pentru un viitor mai bun și-au găsit prea puțin și prea vag oglindirea în dramaturgia epocilor trecute. Să nu uităm totuși că, în momentele de răscruce ale istoriei, prezența țărănimii n-a putut fi ignorată. În pamfletele dramatice ale lui Iordache Golescu, în unele lucrări dramatice ale lui Alecsandri sau Negruzzi, țăranii reprezentau elementul luminos în numele căruia se ataca nedreptatea, se satirizau moravurile vremii respective. Marele nostru Caragiale s-a apropiat cu dragoste de viața țăranilor, realizînd într-o lumină crudă, sumbră, *Năpasta*. Desigur nu poate fi trecută cu vederea contribuția lui Lucian Blaga, care a așezat la baza operei sale dramatice elementele mitice, de folclor, valorile gîndirii și tradiției populare. Dar, aceasta, ca și cele cîteva piese sau dramatizări din perioada interbelică, nu caută să ilustreze (excepție face, într-o anumită măsură, A. Corteanu) diferențele și contradicțiile sociale ale vremii, să ne prezinte în mod veridic imaginea țăranului român, cu trăsăturile sale reale.

Odată cu transformările revoluționare din lumea satului, pe măsură ce, cu ajutorul clasei muncitoare și al partidului, participînd activ la lupta de construire a socialismului, la făurirea noii istorii a patriei noastre, țărănimea a cucerit forme noi de viață, ea își cucerește treptat și locul cuvenit în dramaturgie.

Autorii noștri dramatici au încercat să surprindă acest proces al transformării revoluționare a vieții și psihologiei țărănești, cu conflictele specifice unor etape precise. Atît în lucrările inspirate din acțiunea de închegare a primelor cooperative agricole, cît și în cele privind amănuntele de viață ale construcției socialiste la sate, apărute în ultimii ani, se pot urmări cu interes aceste momente ascendente ale procesului de transformare spirituală și materială din lumea satului : vasta ei emancipare socială, dezvoltarea raportului de forțe în favoarea netă a relațiilor socialiste ; demascarea dușmanului de clasă și combaterea rămășițelor înapoiate din mentalitatea țărănimii muncitoare, afirmarea treptată a noii conștiințe socialiste. Atenți mai ales la nivelul material în continuă creștere, la perspectivele economice înfloritoare deschise de socialism lumii satelor, autorii noștri, frînați și de viziuni în general limitate la elemente de exterior,

www.cimec.ro

Petre Simionescu (Artamon Alistarh) în „Stăpînul apelor" de Constantin Pastor — Teatrul de Stat din Brăila

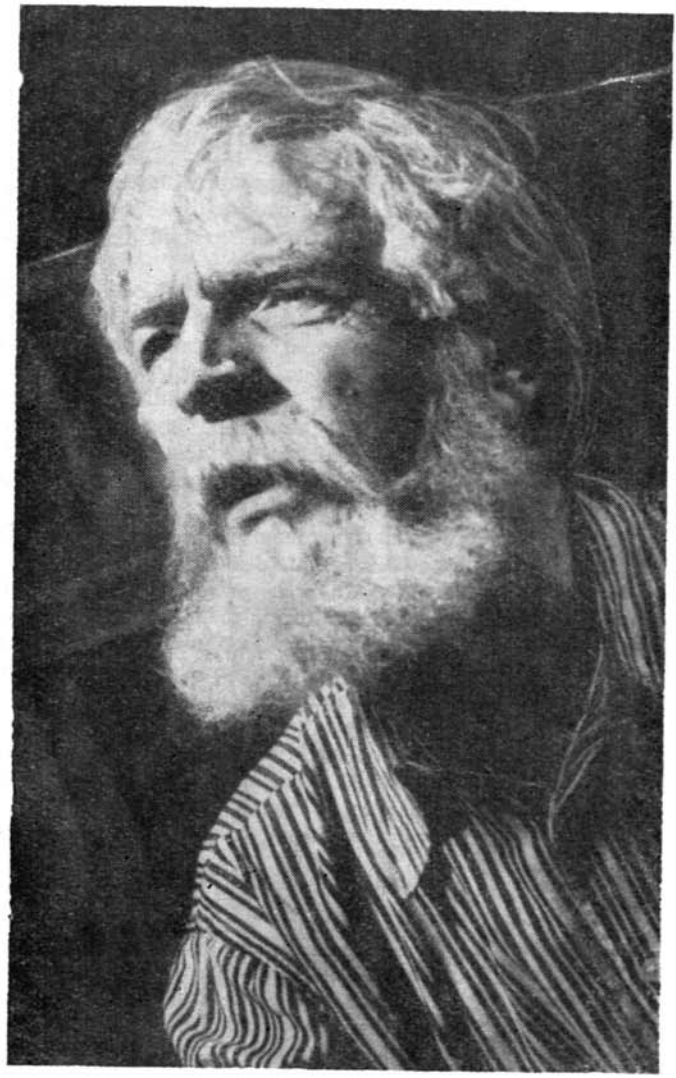

tehniciste, de agitație, ca și de portretizări în tipare deseori schematice, au rămas însă datori nu numai în zonele măiestriei, dar și în ce privește aprofundarea consecințelor și a ecoului pe care l-au avut noile condiții de muncă și de viață în sufletele oamenilor de la sate ; în ce privește ilustrarea diversificării psihologice și a îmbogățirii pe planul culturii a peisajului sătesc din zilele noastre, a contradicțiilor inerente evoluției lui impetuoase.

Astăzi, cînd agricultura a intrat definitiv pe făgașul propășirii neîntrerupte, al civilizației evidente, cînd satului românesc, întinerit de seva dătătoare de viață a socialismului, de munca harnică a țărănimii, i s-au deschis porți largi spre viitor, nemaiîntîlnite vreodată în istorie, nu ne putem opri să arătăm că nu avem încă o dramaturgie care să redea, în toate implicațiile și cu toate semnificațiile majore, strălucirea acestui fenomen. Nu avem încă o piesă care să înfățișeze puternic, pe măsura ei, marea temă a eliberării de sub jugul exploatării, trezirea țărănimii la marea viață, tema înălțării frunții, a descoperirii puterii irezistibile a brațelor muncitoare folosite, pînă la noua noastră orînduire, numai în greul bătăliilor, numai în amarul robiei. Nu

www.cimec.ro

și-au găsit încă, în dramaturgia noastră, locul cuvenit marile eforturi inovitoare, remarcabilele însușiri inventive, marile talente în permanentă autodepășire din rîndurile țărănimii, care, de pe platforma calificărilor înalte, a disciplinei și probității, a certitudinii gîndirii și a faptelor, îndeplinește cu curaj și modestie funcții de răspundere în cooperativele agricole, în organele de partid și obștești, ale puterii de stat, pînă la forul suprem al țării, Marea Adunare Națională. Sînt așteptate cu interes în dramaturgie prezența viguroasă a profilului țăranului comunist — reprezentantul celor peste 480.000 de comuniști care activează în cooperativele agricole —, patosul concentrat al acestei puternice forțe politice, în stare să unească în jurul său masele țărănești, să asigure cu succes politica partidului.

Să mai amintim aici de sutele de mii de țărani tineri și vîrstnici care au realizat saltul spre maturitatea concepției despre lume, muncă și învățătură ; de aportul lor la introducerea și propășirea celor mai noi idei, care devin, prin contribuția lor creatoare, puternice stimulente ale construcției socialiste.

Structura sufletească cu totul inedită, dezvăluită la congres de cooperatorul Simion Uscat din Cîlnic, este unul din nenumăratele exemple edificatoare în ilustrarea sentimentului patriotic, prezent în tot ce gîndește și afirmă astăzi un țăran : „Știind că un comunist nu are voie să dea înapoi, am luptat cu hotărîre ca să-mi țin vorba dată".

În dialogul aprins dintre nou și vechi, în lupta decisivă care continuă să se dea împotriva a ceea ce este înapoiat, dramaturgii au în față exemplul viu al sutelor de mii de Simioni, care, departe de seria oricăror clișee comode, concentrează sporul de conștiință, nivelul ideologic și cultural, neîntîlnit pînă acum, al țăranului român.

Pe lîngă conștiința partinică comună, a psihologiei comune cu psihologia muncitorească, rămîn în mediul sătesc o seamă de trăsături specifice, de formație, de trai în mijlocul naturii etc., care așteaptă oglindirea.

„Leagăn al tradițiilor și al artei minunate a poporului, țărănimea este creatoarea comorilor poeziei populare, a Mioriței, a doinelor și baladelor. În furtunile veacurilor, țărănimea a rămas neclintită, păstrînd și dezvoltînd limba strămoșilor, obiceiurile, portul național, conservînd nealterate marile calități ale poporului român : hărnicia și omenia, vitejia și dîrzenia" — a subliniat tovarășul Nicolae Ceaușescu în cuvîntul său adresat congresiștilor.

Chemarea scriitorilor este — așa cum ne spune marele nostru poet Arghezi — să dea înapoi, dacă se poate, mai înfrumusețate, comorile, zestrea strînsă, de milenii, de marele nostru părinte : poporul.

Valeria Ducea

www.cimec.ro

TEATRUL ŞI EDUCAŢIA COMUNISTĂ A TINERETULUI

Dacă cineva mai are vreo îndoială cu privire la rosturile unui teatru destinat celor mai tineri spectatori, să se ducă să asiste o dată la un spectacol, într-o sală plină cu copii.

Larma asurzitoare care precede ridicarea cortinei face loc deodată unei tăceri încărcate de aşteptare şi de semne de întrebare, odată cu stingerea luminii, cu bătaia gongului, cu primele sunete ale muzicii (în general, spectacolele pentru copii au multă muzică). Captarea lentă sau imediată a sălii depinde de piesă, de regia spectacolului, de calitatea interpretării, de expresivitatea decorului. Treptat sau imediat, lumina, culoarea, acţiunea, oamenii de pe scenă atrag asupra lor sutele de perechi de ochi şi de urechi, punînd stăpînire pe simţurile, pe gîndurile şi emoţiile micilor spectatori. Aceştia participă cu însufleţire la peripeţiile eroilor de pe scenă, se plasează în mod spontan de partea celor buni, doresc alături de aceştia descoperirea şi pedepsirea celor răi — ba chiar dau o mînă de ajutor, dacă li se cere —, îşi exprimă zgomotos satisfacţia faţă de sfîrşitul fericit al istoriei.

La o vîrstă mai avansată, spontaneitatea emoţiilor e înlocuită treptat cu reflexivitatea — spectatorul caută să verifice adevărul celor întîmplate pe scenă, compară totul cu viaţa cunoscută din mica sa experienţă personală, din cărţile citite sau din cele învăţate la şcoală. Captarea interesului său e din ce în ce mai dificilă. Poveştile „pentru copii" nu-l mai satisfac, pentru problemele adulţilor nu e încă pregătit. Aventurile extraordinare, faptele eroice, sentimentele puternice, descoperirea unor lumi noi, necunoscute încă, sînt însă oricînd în stare să-i scuture crusta de pseudoindiferenţă sau pseudoscepticism cu care uneori îşi învăluie fragilitatea psihică. Lipsit de carapacea artificială, adolescentul redevenit copil e receptiv şi sensibil, gata să primească mesajul transmis de artişti pe calea emoţiei estetice.

Forţa magică a teatrului nu face deosebire de vîrstă, decît în măsura în care trebuie să folosească o anumită „cheie" de transmisiune, accesibilă şi recognoscibilă. Fluidul magic al scenei acţionează asupra sălii de spectacol, indiferent de vîrsta spectatorilor, dar comunicarea se face de fiecare dată în alt mod. Pe această magie irezistibilă, pe această capacitate de influenţare, se întemeiază valoarea educativă a teatrului, puterea sa de a interveni în viaţa spirituală a omului, în gîndurile, în sentimentele lui, în chiar concepţia lui despre lume şi viaţă. Şi dacă asupra spectatorilor maturi teatrul poate exercita o netăgăduită influenţă, contribuind activ la dezvoltarea într-o anumită direcţie a conştiinţei sociale, cu atît mai vîrtos acţionează magia scenei asupra conştiinţelor în formare, plante tinere, deschise şi vîntului şi ploilor şi soarelui.

www.cimec.ro

Teatrul pentru copiii de azi e teatrul oamenilor de mîine. E un teatru a cărui activitate se desfășoară permanent sub semnul viitorului. Fără a neglija celelalte instrumente de educație și de instruire, dintre care școala este cel mai important, am putea spune, parafrazînd un vechi proverb: spune-mi ce fel de teatru le dai azi copiilor, ca să știu ce fel de oameni vrei să ai mîine.

În țara noastră, totul se face sub semnul viitorului. Și dacă industria, agricultura, întreaga economie națională se dezvoltă după un plan de perspectivă, cum ar putea fi lăsată la întîmplare formarea omului, viitorul făuritor și consumator al bunurilor materiale și spirituale ale societății?

„Formarea tinerei generații de constructori ai socialismului și comunismului constituie una din preocupările centrale, o îndatorire de onoare a întregului partid" — spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu la cel de-al IX-lea Congres al P.C.R.

Prin forța sa specifică de atracție și de influențare, teatrul poate aduce o contribuție însemnată la formarea acestei tinere generații de constructori ai socialismului și comunismului, la desăvîrșirea profilului său moral, la îmbogățirea orizontului său spiritual, la cultivarea gustului său estetic. În epoca noastră de furtunoasă dezvoltare a științei și tehnicii, de zboruri cosmice și de progrese continue în cucerirea spațiului interplanetar, cultivarea sensibilității artistice e o necesitate esențială în formarea multilaterală a personalității omului de mîine. Activitatea teatrală destinată tinerei generații ridică azi probleme complexe. Cîteva date preliminare sînt necesare.

* * *

Sînt mai bine de cincisprezece ani de cînd în București și-a început activitatea primul teatru zis al Tineretului. O deschidere de drum, valoroasă nu numai prin semnificațiile sale, ci și prin cîteva realizări de seamă. Un repertoriu eclectic, un nivel artistic oscilant al spectacolelor au stîrnit curînd discuții cu privire la „profilul" teatrului, la destinația sa, la eficiența sa. În timp ce la Teatrul Tineretului se reprezenta *Cadavrul viu* de Tolstoi, la fostul teatru „C. I. Nottara" de pe Sărindar se juca cu succes *Nota zero la purtare* de V. Stoenescu și O. Sava, iar la Teatrul Municipal cei mai mici spectatori se amuzau de peripețiile *Cocoșelului neascultător* al lui Ion Lucian.

Ediția a doua a teatrului bucureștean destinat tinerei generații, Teatrul pentru copii și tineret, și-a inaugurat activitatea sub semne bune. *Băiatul din banca a doua* de Al. Popovici, *2 la aritmetică* de Natalia Klikova pentru elevii mai mici, *Oceanul* de Stein pentru tineretul aflat în fața marilor întrebări ale vieții, *Marele fluviu își adună apele* de Dan Tărchilă, deși inegale, îndeosebi prin valorile literare ale textelor, au rămas în minte ca amintirile plăcute ale unor promisiuni... „Profilul" s-a tulburat apoi din nou. Dificultăți de ordin tehnic, administrativ, artistic au impus o nouă reorganizare.

Și iată-ne acum la Teatrul „Ion Creangă". Într-o sală parțial renovată (scaunele capitonate în albastru dau o ambianță plăcută) și în condiții tehnice deocamdată primitive (sperăm că prin grija Sfatului popular al Capitalei aceste neajunsuri se vor remedia cît mai curînd), teatrul și-a început anul acesta prima stagiune „independentă" (anul trecut funcționase ca un fel de apendice al Teatrului Mic), sub auguri favorabili.

Primele premiere ale stagiunii (*Bună dimineața, mîine!* de Emilia Căldăraru și Natalia Gheorghiu, pantomima *Cu capul în nori* de Felix Karoly, ca și spectacolul Vasile Alecsandri) indică o orientare predominant contemporană și preocupări tematice adecvate unor etape distincte ale evoluției tinerei generații. La acestea se adaugă reluările cu *Harap alb*, *Cocoșelul neascultător* și *Mușchetarii Măgăriei Sale*, precum și *Un vis vesel*, adaptarea piesei lui Mihalkov, la rîndul ei o adaptare după Gozzi. Sigur că spectacolul cu cele două vodeviluri scurte de Alecsandri — *Scara miței* și *Rămășagul* —, ca și *Soldatul fanfaron* de Plaut, prezentat anul trecut, pot ridica întrebări cu privire la oportunitatea lor pe această scenă. Că tineretul trebuie să ia contact de timpuriu cu tezaurul operelor clasice, naționale și universale, e un adevăr de necontestat. Rămîne de văzut ce anume se alege în primul rînd din acest bogat tezaur, pentru a nu stimula imaginația copiilor, în mod prematur, spre probleme incompatibile cu vîrsta lor. Trebuie să mărturisesc, pe de altă parte, că punerea în scenă și interpretarea celor două vodeviluri respirau atîta decență, bun-gust și simț al umorului de calitate, iar perechea celor doi tineri interpreți principali — Magda Popovici și Mihai Ioniță — era atît de încîntătoare prin grație, spontaneitate și umor, încît uitai să te mai întrebi ce caută în sală niște copii de vîrsta primilor ani de școală, care rideau de se prăpădeau la gagurile destul de naive, chiar dacă nu înțelegeau prea bine despre ce „înșelăciune" era vorba.

www.cimec.ro

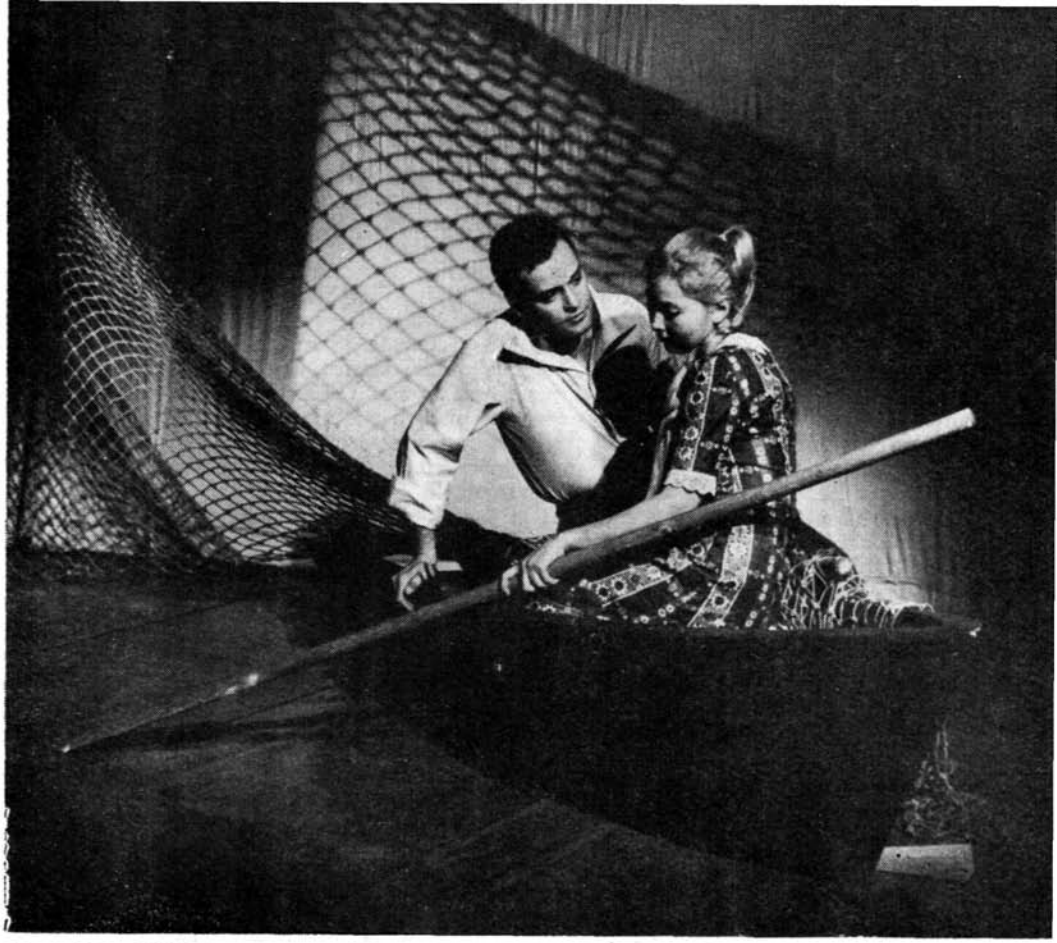

Magda Popovici (Daria) și Nicolae Simion (Octavian) în „Bună dimineața, mîine" de Emilia Căldăraru și Natașa Gheorghiu — Teatrul „Ion Creangă"

Activitatea de pînă acuma a Teatrului „Ion Creangă" merită, desigur, o analiză separată, mai amplă, care nu va întîrzia. Pentru început putem totuși să atragem atenția că marele repertoriu clasic ar sta bine pe afișul unui teatru pentru copii și tineret, că se simte lipsa unor piese care să satisfacă setea de aventuri extraordinare, de fapte eroice, de mari gesturi romantice, a spectatorilor care au trecut de faza „jocului" și au intrat în etapa „acțiunii", spectatori care urmăresc cu pasiune aventurile lui Winettou și ale lui Old Shatterhand, chiar pe peliculele searbăde la care au contribuit nu știu cîte case de filme.

Pozitivă în activitatea de pînă acum a teatrului este căutarea unor forme noi de spectacol-pantomimă. Pantomima *Cu capul în nori*, în ciuda unor evidente imperfecțiuni, înseamnă un început promițător — exersarea unor genuri variate, capabile a stimula fantezia și dorința de autoperfecționare a interpreților (vodevilurile lui Alecsandri au fost un examen elocvent, la care unii au trecut cu brio, iar alții au rămas corijenți). În ceea ce privește repertoriul, preocuparea pentru caracterul educativ este vizibilă. Ea trebuie canalizată însă spre opere majore, spre cursul principal al culturii umaniste.

* * *

Și în țară ? Tînăra generație nu s-a concentrat doar în Capitală. Fără îndoială, însă, că nu se pot înființa în toate localitățile teatre pentru copii și tineret. În regiuni,

www.cimec.ro

cadrele artistice valoroase sînt deocamdată insuficiente, chiar pentru teatrele existente. Dar aceasta nu scutește teatrele de răspunderea față de tînăra generație. Dimpotrivă. Profilul lor complex, apt a satisface gusturile și necesitățile culturale ale celor mai variate categorii de spectatori, impune completarea sa cu activitatea destinată celui mai tînăr public.

Nu trebuie uitat, desigur, că atît în Capitală, cît și în regiuni, micii spectatori iau contact cu arta teatrală, în general, prin teatrele de păpuși. „Tăndărică" și toți colegii săi din țară desfășoară de peste 15 ani o muncă prețioasă de educație estetică a preșcolarilor și școlarilor. Dar aceasta nu e deajuns. Arta teatrului de păpuși își are specificul ei bine definit, ea poate completa, dar nu poate înlocui arta teatrului cu actori vii.

Așadar: cum se preocupă teatrele dramatice din țară de tînăra generație? În anii trecuți, teatrele aveau obligația — pe care majoritatea o respectau — de a prezenta în fiecare stagiune cel puțin un spectacol nou destinat copiilor. Cam puțin, dar tot era ceva. Am impresia că în ultima vreme această obligație a cam fost dată uitării. Dacă frunzărești repertoriile teatrelor pe stagiunea aceasta, vei vedea la foarte puține dintre ele grija pentru programarea unor piese adecvate tineretului, și încă mai puțin copiilor. Cîteva piese istorico-patriotice, cîteva piese clasice, și atît. Dacă elevii din orașul X au văzut în cursul stagiunii *Apus de soare* sau *Ulaicu Vodă*, se pot considera mulțumiți pînă în stagiunea viitoare, pentru că altceva nu mai au ce vedea. Cel mult, să învețe pe dinafară unica piesă văzută, revăzînd spectacolul.

În unele teatre se organizează manifestări cu caracter cultural, ca de pildă la Craiova, Constanța, Timișoara, matineele duminicale cu prezentări din istoria teatrului sau a poeziei. Foarte bine. Aceste manifestări merită să fie extinse și să atragă în jurul lor îndeosebi publicul tînăr. Dar în afară de aceste sporadice incursiuni în trecut, ilustrate cu scurte fragmente din opere, este necesară o preocupare permanentă pentru educarea etică și estetică a tinerei generații, prin teatru și pentru teatru. Setea de frumos, de sublim, dorința de a găsi răspuns la unele probleme ale vieții, nevoia de modele demne de urmat — toate aceste trăsături caracteristice ale tineretului în formare trebuie să-și găsească un ecou pe scenă. Jocul distractiv-instructiv trebuie să răspundă neastîmpărului și curiozității neobosite ale celor mai mici spectatori. Se gîndesc oare teatrele la spectatorii lor de mîine? Cum și-i formează? Ce le oferă?

* * *

Am ajuns astfel la una din cele mai spinoase și mai viu discutate probleme, hotărîtoare pentru însăși existența teatrului tinerei generații: repertoriul. La una dintre întîlnirile internaționale, care au avut loc în ultimii ani, în jurul problemelor teatrului pentru copii și tineret, tema unică a discuției a fost aceea a repertoriului pentru copii între 6 și 12 ani, întrebarea la care trebuia să se răspundă fiind: „feerie sau (și) realism?". Întrebarea pare ciudată, dar ea pornește de la o realitate: există adepți înflăcărați și dușmani înverșunați ai basmului, ca mijloc de educare etică și estetică a copilului. În epoca în care vechiul miraculos s-a integrat în viața cotidiană, sub forma avioanelor, a televiziunii, a electricității, a energiei nucleare, baghetele fermecate și covoarele zburătoare apar perimate. Și totuși, și totuși... Miraculosul basmului își păstrează valoarea de simbol, iar virtuțile sale majore, etice și poetice, își păstrează puterea nealterată. Deocamdată, basmele continuă să intereseze și să fascineze imaginația micilor și chiar mai marilor spectatori. Izvorul nesecat al folclorului nostru, ca și al altor popoare, fie sub forma lui originală, fie prelucrat de povestitori și poeți de valoare universală, ca Ion Creangă, Mihail Eminescu, frații Grimm, Charles Perrault sau H. C. Andersen, stă la dispoziția dramaturgilor și a oamenilor de teatru, cu toată bogăția sa de simboluri morale, de imagini poetice și sensuri filozofice. În selectarea basmelor e necesar însă un discernămînt limpede, pentru a nu se ajunge, de pildă, la situația Teatrului de copii din Nürnberg, care a reprezentat *Hänsel și Gretl* într-o formă care întorcea sensurile morale.

Dar basmul nu poate constitui decît o parte a repertoriului teatral pentru copii. Contactul cu realitatea contemporană, pătrunderea treptată în sistemul de relații specifice societății socialiste, dobîndirea conștiinței responsabilității față de viața socială — iată aspecte ale procesului de formare a conștiinței viitorului cetățean, de care teatrul nu poate rămîne străin. Avem oare piesele care să contribuie în chip eficace la desăvîrșirea acestui proces? *Băiatul din banca a doua* de Al. Popovici, jucată în anii trecuți, deschidea o poartă colorată și atrăgătoare micilor spectatori spre plăcerea muncii constructive, spre bucuriile prieteniei și ale solidarității, semnalîndu-le, sub forma fabulei, și pericolul unor dăunători sociali. Portofoliul nostru dramaturgic e destul de sărac.

www.cimec.ro

Scenă din „Băiatul din banca a doua" de Al. Popovici — Teatrul Tineretului

Nici peste hotare nu găsim ajutoare prea substanţiale. Mult jucata piesă *Sombrero* de Serghei Mihalkov atinge unele probleme privind comportarea tovărăşească şi relaţiile principiale între prieteni, pledînd împotriva snobismului timpuriu, dar intriga e destul de anemică şi rezistă cu dificultate la o analiză mai atentă.

Pentru copiii mai mari repertoriul nu e mult mai bogat. Aici, desigur, clasicii dramaturgiei universale pot da un ajutor substanţial, dramaturgia naţională poate contribui la educarea sentimentelor de patriotism, de dragoste fierbinte pentru popor, de mîndrie pentru trecutul glorios al ţării noastre, stimulînd elanurile constructive ale tineretului.

E oare suficient? Fără îndoială că nu. O preocupare permanentă a directorilor de teatre şi o selecţionare judicioasă a repertoriului pot ajuta la însuşirea celor mai de seamă valori ale culturii teatrale universale de către constructorii de mîine ai socialismului şi comunismului. Piesele noi, care să răspundă întrebărilor învolburate, căutărilor febrile ale adolescenţei, piesele care să-i lumineze drumul spre înţelegerea adîncă a realităţii complexe, a sensurilor vieţii, îşi aşteaptă încă dramaturgii. *Bună dimineaţa, mîine* e o piesă de debut, în care lirismul, umorul, gingăşia fac uneori loc unor accente dramatice. Dar cît balast didacticist mai apasă încă pe încheieturile destul de fragile ale compoziţiei dramatice.

Fără îndoială că, mai mult decît în teatrul adulţilor, teatrul pentru copii şi tineret este locul de întîlnire a artei cu pedagogia. Sînt teatre în lume, în care, alături de secretariatul literar, funcţionează un cabinet de pedagogi care urmăresc orientarea şi efectele educative ale activităţii artistice asupra tinerelor generaţii. Dar aceasta nu înseamnă nicidecum că pedagogia poate să înlocuiască arta. Lecţia de

www.cimec.ro

morală rostită de la înălțimea scenei, ca de la o catedră, e mai puțin convingătoare decît imaginile artistice, decît întîmplările mai mult sau mai puțin verosimile, în orice caz însă prezentate într-o înlănțuire logică și veridică, din care tinerii spectatori trebuie să-și extragă singuri concluziile. Pentru aceasta însă, trebuie ca artistul creator să fie și un bun psiholog, pentru ca opera sa să poată acționa asupra psihicului în formare al spectatorului său.

Așadar artă + pedagogie + psihologie — nu cumva punem în fața creatorilor sarcini prea grele, care-i vor îndepărta de teatrul atît de pretențios al tînărului spectator? Să nu ne speriem și, mai ales, să nu fetișizăm „specificul", exagerîndu-i greutățile. Pedagogii manifestă uneori tendința de a cere scriitorilor piese adecvate pentru categorii de vîrstă foarte strict delimitate, de la 3—5 ani, de la 5—7 ani, de la 7—9 ani, de la 9—12 ani etc. E o exagerare care dovedește doar confuzia între planurile de învățămînt și activitatea artistică. Niciodată un poet, un dramaturg nu-și va limita fantezia, întrebîndu-se dacă opera sa va fi înțeleasă de copiii de 4 ani sau de 7 ani. Mai ales că, în cadrul aceleiași trepte de vîrstă, diferențele psihice individuale sînt atît de evidente. Se pot stabili, desigur, unele caracteristici psihice comune pe etape mari de vîrstă, iar experiența de viață a scriitorului îl va ajuta să le intuiască, amintindu-și propria copilărie și adolescență. Dramaturgul sovietic Victor Rozov spunea odată că nu scrie piese pentru copii mici, pentru că nu-și amintește propria copilărie, în schimb adolescența i-a rămas mereu vie în amintire.

* * *

Am stăruit mai mult asupra problemei repertoriului, pentru că, după cum e lesne de înțeles, e problema-cheie pentru dezvoltarea unui teatru al tinerei generații. Și totuși n-am făcut decît să ating în treacăt unele aspecte. Toate acestea și multe altele se cer dezvoltate, dezbătute pe larg, după cum se cer dezbătute pe larg problemele spectacolului pentru copii, căile de influențare artistică a psihologiei tinerilor spectatori, raportul dintre etic-estetic-psihic etc.

Teatrul pentru copii și tineret și-a dovedit de multă vreme eficacitatea. În multe țări are loc în prezent o mișcare generală în favoarea acestui teatru, fie din inițiativă particulară, fie sub îndrumarea și cu sprijinul statului. Va fi necesar, cred, să ne îmbogățim experiența prin studierea experienței dobîndite în alte părți. Cred că în această privință școala poate aduce o contribuție de seamă, în sensul acelei îmbinări a pedagogiei cu arta, despre care am vorbit. Sînt necesare studii aprofundate despre teatrul pentru copii, despre experiențele realizate în unele țări cu acele activități dramatice creatoare („creative dramatice") sau jocuri dramatice („jeux dramatiques") folosite ca metodă pentru dezvoltarea aptitudinilor creatoare ale tinerelor mlădițe ale societății de mîine.

În fața teatrului nostru stau sarcini importante și posibilități nefolosite încă, pentru educația tinerei generații. Este timpul ca aceste posibilități să capete viață și aplicarea lor să pornească de la o fundamentare științifică, pe baza confruntării cu experiența mondială.

Începute la Paris, în noiembrie 1963, discuțiile în legătură cu înființarea unei Asociații internaționale a teatrelor pentru copii și tineret au dat roade, după mai multe întîlniri. În iunie 1965, tot la Paris, reprezentanții teatrului tinerei generații din peste 25 de țări ale lumii au hotărît să se unească într-o organizație care să le faciliteze comunicarea, schimbul de informații, de opinii și de experiență, contribuind prin variate mijloace la dezvoltarea teatrului pentru copii și tineret, la ridicarea sa pe o treaptă superioară de realizare artistică și de eficiență educativă. Urmînd politica partidului și statului nostru, de educare a tineretului în spiritul ideilor înaintate de pace, progres și înțelegere între popoare, delegații teatrului românesc au fost prezenți și activi la aceste întîlniri, care deschid perspective largi teatrului tinerei generații.

Margareta Bărbuță

www.cimec.ro

www.cimec.ro

PERSONAJELE

Echipa formată din

ANA
GEORGE
ILEA
ROIBU
MIRELA
și în afară de ei
ION

ACTUL ÎNTÎI

Interiorul unei cabane. Trebuie să se simtă că se află în afara unei zone de civilizație. O masă lungă, un pat cu prici, un felinar. Urmele unor pescari, dar și ceva de sală de așteptare. Intrare direct de-afară. Într-o parte se mai bănuiește a fi o încăpere. Are o ușă strîmbă pe care se află și o tăbliță, dar nu poți distinge ce-a fost scris. Bagajele celor veniți se văd cu ostentație. Geamantane, sacoșe, dar și truse tehnice. Pe fereastră, un amurg în culori spectrale. Se aude foarte puternic vîntul; în pauzele lui, la intervale egale, se aud păsările de apă, care lansează, ca niște apeluri, un soi de sunete ciudate, cînd sonore, cînd gîgîite. Dacă este posibil, se va simți într-un fel desprimăvărarea.

GEORGE *(montează o planșă pe un piedestal. Rotește planșa. Pe o parte nu e nimic. Pe partea cealaltă apare planul. Îl privește, se duce la geamul unde se află Ana; vîntul devine mai puternic)*: Lacul, mlaștinile, păsările astea care nu se mișcă din loc și nu se sperie, munții bătrîni, dincolo de ei — Dunărea... Dac-am fi la Dunăre, s-ar auzi acele trosnete îndelungi ale gheții care crapă!... Dar nu sîntem la Dunăre, sîntem în pustiul ei și apele calde ale lacului nu îngheață!... Peste un an vor îngheța! Pentru că nu vor mai fi calde. Lacul va rămîne banal, fără abur deasupra lui, fără unde radioactive, fără mister. Iar primăvara, odată cu vîntul acesta cald, gheața lui va crăpa trosnind spectaculos. Va fi pentru prima dată, de milioane și milioane de ani, cînd aici vor trosni ghețurile. Și vor trosni în cinstea noastră, ca niște salve! *(Tace, se aud păsările.)*

ANA *(vîntul și mai puternic, pe fereastră și pe ușă intră straturi de ceață luminată spectral)*: E îngrozitor cu vîntul ăsta! De fapt, știam: aici sîntem în afara lumii, în afara legilor ei...

GEORGE *(o îmbrățișează, merg spre mijlocul încăperii)*: Da, ai dreptate. În calculul succesului meu intră și acest pustiu.

ANA *(riguros științific)*: Soarele trebuia să apună astăzi la 18,07, ceasul este 18,23, iar lumina asta ciudată tot mai dăinuie.

GEORGE: Ești exactă, așa cum îmi place mie.

ANA: Am învățat să fiu așa, tocmai fiindcă-ți place. Aici e nevoie să ai o busolă. E atît de straniu...

GEORGE: Va să zică, eu sînt busola ta pentru zonele stranii.

ANA *(justificîndu-se)*: Aburul care se ridică deasupra lacului, vîntul, păsările astea mari și greoaie care nu se sperie deloc...

GEORGE: Pentru că ele nu au prejudecăți. Nu cunosc nici măcar convenția de a fi împușcate de oameni. *(Păsările se aud iarăși.)*

ANA: Țipătul lor pare atît de speriat. Și, de fapt, cînd te apropii, stau cu totul nepăsătoare.

GEORGE: Era pe-aici un ornitolog cam țicnit. Zicea c-a descoperit la ele o glandă a sociabilității, care emană un fel de impulsuri electromagnetice. Cînd le extirpa glanda respectivă, păsările nu mai simțeau nevoia să stea împreună, să se strîngă în cîrduri; se retrăgeau, deveneau solitare.

ANA *(rîzînd)*: Era țicnit, sau l-ai inventat?

GEORGE *(rîde)*: Nu știu. În orice caz, mă-ntreb: oare și nouă, cînd nu mai sîntem sociabili, ne lipsește ceva?...

ANA: Poate fi adevărat. Le-ai văzut cum stau, cum mănîncă, cum dorm? Cîrduri mari, cu miros de pește...

GEORGE: Da. Și cîtă vreme dăinuie ele, așa, inconștiente, înseamnă că nu este altcineva. Și asta e bine. Foarte bine!

ANA: De ce e bine?

GEORGE: De ce? Uite, de exemplu, pentru că ne putem iubi în liniște și fără martori.

ANA: De iubit, eu cred că noi ne-am fi iubit oriunde.

În textul de față apar o serie de modificări față de cel jucat de Teatrul din Constanța. Este vorba de latura constructivă a criticii dramatice, de care autorul a ținut cont. — C. L.

www.cimec.ro

GEORGE : Ana ! *(O mîngîie, o îndepărtează, o priveşte.)* Vezi tu munţii ăştia roşi şi bătrîni, lacul ăsta... *(O ia de umeri, o duce la geamul care a devenit negru.)* ...Formidabil ! Cît e ceasul ?

ANA : Şapte fără douăzeci şi opt.

GEORGE : Nu aşa, altfel : cum te exprimi tu, preţios şi riguros astronomic.

ANA : Optsprezece treizeci şi două.

GEORGE : Şi acum patru minute, mai era lumină deplină, erau nişte pînze mari de abur roşu şi violaceu, cu toate că soarele trebuia să apună la...

ANA: ...optsprezece zero şapte. Ţi-am spus, am mai fost pe aici şi tot atît de ciudat mi s-a părut apusul.

GEORGE *(ameninţător):* Şi-ai ţinut minte!

ANA *(marcînd o reţinere sau o nostalgie):* Cum să nu ţin minte ?!

GEORGE *(brutal):* Pe el îl ţii minte, nu apusul ! Desigur, el ţi-a explicat pentru prima oară efectele pe care le dă aburul la ora crepusculului. La el te-ai gîndit cînd ai reţinut că astăzi soarele trebuie să apună la optsprezece zero şapte !

ANA : Ţi-am spus : în afară de... atunci, am mai trecut o dată. O singură dată.

GEORGE *(cinic):* Şi ce te scuzi atîta : „numai o dată"..., ca şi cum asta ar însemna că te-ai iubit mai puţin cu ăla !

ANA: Tu vrei să smulgi neapărat ceea ce meriţi şi ceea ce ai.

GEORGE *(cu totul altfel, plin de farmec):* Smulg. Fac orice ! Ştii, Ana, sînt unii, idioţi, cărora le e ruşine că doresc şi că au sentimente.

ANA : Ştiu. Şi eu făceam odată aşa.

GEORGE *(rîde copios):* Mi te-nchipui cum arătai. Ca o profesoară de matematici.

ANA *(cu haz):* Mai rău : ca un hidrogeolog !

GEORGE *(se opreşte, o priveşte):* Cum?... Păi, hidrogeolog chiar eşti !

ANA : Nu, George ; acum sînt o femeie de profesie hidrogeolog.

GEORGE *(se uită la ea, izbucneşte în rîs):* Perfect!... Perfect! Ei da; aşa îmi placi !

ANA : Am învăţat de la tine.

GEORGE : De la mine ? Dar, oare, eu... Eu sînt un bărbat care are şi profesia de... Ana, uite, eu vreau să lămurim un lucru...

ANA : Ce să lămurim, ce avem noi de lămurit ?

GEORGE : E atît de bine că putem încă să ne întrebăm astfel !

ANA *(cu gîndurile ei):* Într-adevăr, e grozav de bine. Să n-ai nimic de lămurit cu un om.

GEORGE : Vezi, Ana, de asta te-am adus aici, la fereastră, să-ţi arăt pustiul sinistru, lacul cu aburul lui înecăcios, munţii bătrîni, locurile umede şi radioactive, care te-ndeamnă la somn şi pe care oamenii le-au ocolit, născocind tot felul de legende cu duhuri... În sfîrşit, vînturile, cabana asta nenorocită, în care va mai trebui să stăm nu ştiu cît, pînă cînd vom construi ceva ca lumea, şi să te întreb : nu te superi, Ana, că te-am adus aici ? Mă poţi înţelege, tu, Ana ?

ANA : Dacă mă supăr ?... Cum o să mă supăr ?... Dacă te pot înţelege ? *(duios, „mai încape vorbă ?")* dacă te pot înţelege !

GEORGE : Ana, nu ştiu cît de capabil sînt să iubesc, dar ştiu cît sînt de capabil să fiu cinstit. N-am să-ţi spun niciodată, Ana, că dau dracului totul pentru tine. Hai, spune, nu eşti geloasă ?

ANA : Dacă tu crezi că atîta merit !

GEORGE : Eşti teribilă !... Eu aş rupe, aş lovi, n-aş admite !

ANA : Te cunosc !...

GEORGE *(rîde):* Hai, fă şi tu. Ia capul ăsta în care am toate planurile, toate calculele, şi zdrobeşte-l !

ANA : Ştiam, ştiam că despre asta-i vorba.

GEORGE : Da, Ana : eu am de făcut ceva aici. Nu ştiu dacă voi putea fi vreodată doar bărbatul care e de profesie constructor.

ANA : Şi crezi că altfel te-aş iubi cu adevărat, crezi că altfel aş lăsa eu totul pentru tine ?!

GEORGE *(recunoscător):* Ana !... *(O îmbrăţişează, o sărută, vîntul se aude puternic, ţipetele păsărilor.)*

(Mirela intră pe uşă, curentul iarăşi se face puternic, rămîne surprinsă văzînd că cei doi se sărută şi, neîndemînatică, dă să iasă. George şi Ana o văd cît de stingherită e, încep să rîdă.)

ANA : Mirela ! Mi-Re-La !

GEORGE : Hei, administrator, contabil, şef de personal, unde fugi ?

MIRELA *(timidă, înroşită, emoţionată):* Normator, economist, gestionar, responsabil cu protecţia muncii : nu fug nicăieri, dar de ce staţi cu geamul deschis, v-a năpădit căldura? *(Găseşte ce să facă, se duce la fereastră şi o închide.)*

ANA *(mîngîind-o):* Stai, Mirela, eşti şi şef de transporturi.

MIRELA *(bosumflată):* Da, cu maşina împotmolită jos. Aţi văzut ce-i afară ? Mii de păsări s-au strîns în jurul ca-

www.cimec.ro

banei. Şi oamenii ăia nu mai vin ! *(De fapt, se preface, vrea să arate că doar lucrul ăsta o interesează.)*

GEORGE : Ştii de ce s-au strîns păsările ?! Ca să le dovedească, lui Ilea şi Roibu, că aici e imperiul lor. Că aici sînt alte legi decît dincolo.

MIRELA : Şi că nu veţi mai avea cum să vă certaţi, nu ?.

GEORGE : Exact. Păsările intră în calculul meu. Ele sînt păsările serenităţii. Garantează buna înţelegere.

MIRELA : Era atît de bine cînd lucram împreună cu toţii !...

ANA : Şi ţie, care din ei îţi place mai mult ?

MIRELA : Amîndoi, bineînţeles !... La Roibu, îmi place că-i vesel, la Ilea, că... seamănă mai mult cu *(arată spre George)* tovarăşul inginer !

GEORGE : Cu mine... formidabil... *(Rîde copios.)*

ANA *(amuzată)* : Va să zică, numai din pricina asta îţi place !

MIRELA : Nu, adică... *(Se întoarce ruşinoasă, se duce la geam.)* Ce ceaţă îngrozitoare ! *(Începe să fredoneze o melodie.)*

GEORGE : Se spune că pe-aici bîntuie şi duhuri.

MIRELA : Cred că le-am şi văzut.

GEORGE : Nu cred. Bîntuie duhurile fostelor iubiri. Ce-ai putut iubi tu pînă acum ca să ai ce vedea ?

MIRELA *(se opreşte din cîntat, mică şi tristă, şi ascunde în ea imputare şi durere)* : Da, eu n-am ce vedea. Eu sînt doar administrator, contabil, şef de personal, normator, economist, gestionar şi, uneori, cînd creşte şantierul, şi membru în biroul U.T.C.... atîta sînt.

ANA *(vine la ea)* : Mirela ! *(Încearcă să o îmbrăţişeze, ea se fereşte.)* Mirela, dar tu nu eşti obişnuită cu glumele lui răutăcioase ? *(E vădit încurcată.)* Şi, în definitiv, gluma asta nici n-a fost atît de răutăcioasă ca de obicei.

GEORGE *(rîde îndelung, amuzat)*: Mirela, Mirela, uite-te-n oglindă. Arăţi ca una dintre păsările alea de-afară ! *(O mîngîie.)*

MIRELA : Păsările serenităţii ! Totul e atît de absurd, şi peisajul sinistru, şi duhurile... *(Luîndu-şi inima în dinţi.)* Şi, fiindcă veni vorba de asta, află, tovarăşe inginer, că au ce duhuri să vină şi la mine !

ANA *(cu imputare)* : Vezi, George, tu crezi că tot ce nu are legătură cu tine e ca şi cum nu există.

GEORGE *(rău)* : Dar ce, tu ai vrea să existe pentru mine iubitul tău cel de dincolo de lacuri ?

ANA : El nu mai există nici pentru mine, cu toate că n-aş fi în stare să-i explic de ce.

GEORGE : Vrei să spui că pentru tine exist eu doar ?

ANA *(sinceră)* : Exact.

GEORGE : Dar, în acelaşi timp, ştii că, pentru mine, nu există doar tu.

ANA *(moment penibil, ar izbucni în lacrimi, se uită la Mirela, se opreşte, se întoarce cu spatele şi rămîne nemişcată).*

MIRELA *(repede, turuind)* : Ştiţi, eu am citit într-o enciclopedie despre locul ăsta, eu citesc întotdeauna într-o enciclopedie ceea ce se spune despre un loc, înainte de-a porni spre el, da, da, am citit; se spune că localnicii îl cred tărîmul diavolului. *(Cu expresii de enciclopedie.)* ...În antichitate, corăbiile greceşti şi feniciene îl ocoleau, considerîndu-l domeniul lui Pontus — zeul Mării Negre. *(Se aude vîntul, păsările.)* Se spunea că din aburul ăsta se nasc nişte nimfe care te adorm şi apoi te fură în adîncul lacului, care are legături nebănuite cu marea. În evul mediu, corăbierii genovezi şi ragusani, iar, mai tîrziu, turcii îl numeau Lacul blestemului dulce. Folclorul acestor locuri, la rîndul lui... *(Din depărtare se aud nişte strigăte ; fericită că nu mai trebuie să-şi continue chinul la care singură s-a supus.)* Auzi-i, ei sînt ; s-au rătăcit ; să nu nimerească în mocirlele despre care se spune...

GEORGE *(brutal)* : Ştiu ce se spune : dar tu nu ştii ce se va spune peste douăzeci, peste treizeci de ani.

MIRELA : Ce se va spune ?

GEORGE *(din uşă)* : Se va spune că am trecut eu pe aici şi i-am schimbat toată mitologia !

MIRELA *(strigînd)* : Nu te duce după ei ; e periculos ! Aprinde lanterna cea mare şi semnalizează-le ! *(Anei.)* E-n stare să se ducă după ei, atît e de bucuros că vin ! *(Uitîndu-se după el.)* Dar e periculos să se ducă după ei.

ANA *(convinsă)* : El ştie să facă totul aşa cum trebuie.

MIRELA *(spionînd-o)* : Eşti fericită, duduie Ana, nu-i aşa ?

ANA : Fericită ?

MIRELA *(oftînd)* : Eşti atît de fericită !

(Luminile se schimbă, rămîne numai George lîngă un zid, pe nişte trepte ; se aude vîntul, ceaţa se învălătuceşte, amestecînd în ea lumini stranii. Se aud păsările. Multe. Deranjate. Se disting nişte lanterne.)

GEORGE : ...Aici, aici !... Nu vă speriaţi de păsări! Nici ele nu se sperie. Nu cunosc încă omul ! *(Se repede*

www.cimec.ro

la cei doi.) Omul, cu tot sublimul și toată meschinăria lui, nu?... *(Ride.)* Va să zică, ați venit! *(Emoționat, crispat, îi îmbrățișează.)* Măi căpățînoșilor! Căpățînoșii mei!... Mi-era dor de voi, mă... Uite, să fiu al dracului dacă nu-mi era dor!

ROIBU: Și mie mi-era dor, George. *(Avîntat.)* I-am zis lui Ilea: „Fie ce-o fi; chit că nu rămînem, dar de văzut trebuie să mergem să-l vedem pe George!"

GEORGE *(brutal):* Cum adică „nu rămîneți"?!

ILEA *(lui Roibu):* Uite, vezi?

ROIBU: Da, a și-nceput.

GEORGE *(dur):* Mă iertați. N-am început nimic. Aici nu se va mai putea întîmpla nimic. Vedeți păsările? Ele garantează asta. Aici, nimeni nu se va mai amesteca... *(Alt ton, îi prinde de mîini, se obligă să fie vesel.)* Dar, haideți, haideți înăuntru... un ceai, un rom... acolo vom discuta, nu pe ceața asta! Haideți!

ILEA *(e morocănos, are o figură profesorală, vorbește monosilabic):* Nu. Aici. Întîi aici... Roibule!

ROIBU *(executîndu-se):* Da, George. Stai. Nu intrăm. Înăuntru mai sînt și alții, cred. Mai întîi să ne lămurim.

ILEA: Da, între noi.

GEORGE: E o lucrare grozavă, vă dați seama?!

ILEA *(are în ton și ceva jignit):* Lucrarea ne place.

GEORGE *(încîntat):* Eram sigur. Și, fiți convinși că vreau neapărat s-o fac cu voi!

ILEA: E o tehnică deosebită, modernă.

ROIBU: Da, George. Dar vrem să te-ntrebăm un singur lucru: de ce ne-ai chemat tocmai pe noi, de ce?...

(Ilea se retrage, ascultă demn, încordat.)

GEORGE *(reținut):* După ce că vă chem, după ce anunț că nu concep să fac această lucrare decît cu voi...

ROIBU: George, toată lumea știe că ești un om capabil, toată lumea te admiră. Noi sîntem singurii care-ți cunoaștem și o altă latură, noi sîntem singurii oameni care știm că...

GEORGE *(brutal):* Știu ce știți!... Și dacă știți?!...

(Lumina se mută pe interior, unde Ana și Mirela au o poziție de confesiune intimă.)

MIRELA: Ai renunțat la un altul pentru el, nu-i așa?

ANA: Renunțat?... Nu știu dacă am renunțat.

MIRELA: Atunci?...

ANA: Eu am știut atît: că vin la George. *(Cu admirație.)* George este un om atît de divers, de activ, plin de idei și de soluții, frămîntat, exploziv...

MIRELA *(naivă):* Și la minister e văzut foarte bine!

ANA: Se poate; nu știu ce legătură ar fi între minister și sentimentele mele, dar se poate.

MIRELA: Toată lumea e încîntată de el, vreau să zic. L-am auzit o dată pe ministru, chiar pe ministru...

ANA: De cînd lucrezi cu el?

MIRELA: De cînd am terminat școala. Eram premiantă. Directorul mi-a spus: „Am să te repartizez pe lîngă cel mai grozav constructor!..."

ANA: „Pe lîngă cel mai grozav constructor!..." Vezi, pentru tine e simplu, pe tine te-a repartizat directorul.. Dar eu... eu am venit singură, „pe lîngă cel mai grozav constructor"...

MIRELA *(bănuind o insinuare, pe care n-o permite):* Să știi că e un constructor grozav!

ANA *(vine la ea, o mîngîie protector):* Mirela!...

(Luminile se schimbă, trec pe grupul de-afară.)

GEORGE: Și dacă știți?!...

ROIBU: Asta spun, puteai să-ți iei alți oameni care să te-admire în tot ceea ce faci, nu pe noi...

GEORGE *(strigînd):* Care știți că am greșit o dată. Și ce dacă am greșit o dată?!... Calculul meu e clar: vreau să lucrez cu voi tocmai pentru că vă cunosc. Știu cum trebuie să mă port. Am interesul să terminăm cît mai repede.

ILEA: Dar ne cunoști!

GEORGE *(strigînd):* Vă cunosc. Nu trebuie să mă amenințați! Și dacă vreau să lucrez tot cu voi, nu-nseamnă că pun mai mult preț pe ceea ce facem, pe ceea ce avem de făcut aici decît pe orgoliul meu?! Știți!... Și ce dacă știți?!... *(Pauză penibilă.)*

ILEA: Cei dinăuntru... Vrei să știe și ei?!...

GEORGE *(se uită speriat înapoi):* Nu-mi pasă: sînt cinstit cu voi; asta este.

ROIBU: Și noi am vrut să fim cinstiți, George, am vrut să discutăm mai întîi... Lucrarea este grozavă, nu-i așa, Ilea?!...

ILEA: Așa-i! Din punct de vedere tehnic, eu sînt încîntat, pasionat chiar!

ROIBU: Iar dacă venim, tu știi, noi vom veni cu toată inima; și tocmai

www.cimec.ro

pentru că vrem să venim cu toată inima, nu trebuie să existe nimic, nimic, mă-nțelegi tu, George, nimic din care... *(Enervat.)* Ilea, spune și tu, Ilea!...

ILEA *(neschimbat):* Da, spun: nu trebuie să existe nimic neclar între noi. Tu știi, George!...

GEORGE *(precaut):* Mașina v-așteaptă jos?

ROIBU: Da, să știi că avem și bagajele.

ILEA: Ne putem și întoarce cu ele...

GEORGE *(exasperat):* Și ce vreți voi să vă demonstrez?!?

ILEA: Știi tu...

GEORGE: Bine, dar aici avem toate garanțiile. Noi sîntem... Noi hotărîm! Ilea, ție nu-ți pare bine să fim împreună.

ILEA: Eu nu sînt sentimental.

GEORGE: Ești. Dar nu vrei să arăți, te cunosc. Dacă te interesează, chiar pot să-ți spun: știu că ții la mine!...

(Lumina se mută pe interior.)

MIRELA *(naivă, dar conformistă):* Sînt sigură că prin asta l-ai cîștigat.

ANA: De ce să-l cîștig? Crezi c-am vrut așa ceva?... Acum, da, aș vrea să nu-l pierd; dar atunci... n-am vrut să-l cîștig.

MIRELA *(tot ce o interesează pe ea):* Acum înțeleg; ești o femeie interiorizată, prin asta l-ai cîștigat. *(Sinceră.)* Ah, cît aș vrea să fiu și eu așa!...

ANA: Mirela, nu cumva tu?...

MIRELA: Poftim?

ANA: Nimic. *(O studiază cu atenție.)* Adică... voiam să te-ntreb, Mirela, cum îți închipui tu bărbatul ideal?

MIRELA: Bărbatul ideal? *(Visătoare.)* Îl văd înalt... *(deodată rectificînd, gîndindu-se evident la o persoană anume)*, adică poate să nu fie chiar atît de înalt, blond, cu ochii negri, bine bărbierit și... să nu fie chiar atît de dur ca tovarășul inginer... *(Rămîne ea însăși cam uimită de ce-a spus.)*

ANA *(rîde copios, o îmbrățișează, o mîngîie):* Mirela, spune-mi, te rog, Mirela, ai mai pizmuit vreo iubită de-a lui?

MIRELA *(bosumflată):* Dar pe dumneata nu te pizmuiesc deloc. Dumneata îl meriți.

ANA *(sincer curioasă):* Vrei să spui că celelalte nu-l meritau?

MIRELA: Categoric, nu!... *(Confidențial.)* Nu-l înțelegeau suficient.

ANA: Și acum, crezi că e înțeles?...

MIRELA *(„ia mai lasă-mă-n pace!"):* Dar ce, trebuie neapărat să am păreri despre toate amănuntele vieții lui particulare?!

ANA: Iartă-mă, Mirela; de două ori te rog să mă ierți. Tu îmi puseseși prima o întrebare.

MIRELA *(tulburată):* O întrebare?...

ANA: M-ai întrebat dacă am renunțat la altul pentru el. Da, am renunțat. Am renunțat la un om pentru care eram totul.

MIRELA *(invidioasă):* Totul, totul?

ANA *(sigură):* Totul; sau, mă rog, tot ce poate însemna totul... și să știi că avea un suflet larg, era mai generos decît George.

MIRELA: Și atunci, de ce ai renunțat la el?

ANA: Ți-am mai spus. N-am renunțat la el. Atunci cînd a trebuit să-mi pun problema, mi-am pus-o numai dacă vin sau nu vin la George. Atît.

MIRELA: Atît?

ANA: Pentru omul acela eu însemnam totul, iar George înseamnă el totul pentru mine...

MIRELA: Dar așa, măcar din umanitate, din bunătate?...

ANA: Bunătate... umanitate? Cînd îți pui asemenea probleme în dragoste, este ca și cum ai renunța la ea. Și, de fapt, de cele mai multe ori așa facem, renunțăm la ea.

MIRELA: Înțeleg. Iar dumneata, n-ai vrut să renunți.

ANA: N-am mai vrut să renunț. Mirela, asta e. Nu uita că eu am cu zece ani mai mult decît tine.

MIRELA *(tulburată):* Da, nu uit... N-am cum să uit. Și chiar dac-aș uita... *(Dă din mînă a: „ce folos", deodată, transfigurată.)* În orice caz, duduie Ana, iartă-mă și dumneata pe mine că nu ți-am răspuns cînd a trebuit. Dar îl meriți, îl meriți!... *(E foarte tulburată; își smulge fularul cu care s-a jucat și fuge afară.)*

(Lumina se mută afară, valurile de ceață se rotesc în jurul lui George, dîndu-i ceva straniu; Ilea și Roibu se îndepărtează.)

GEORGE: Vă privește!... Dacă veniți, veniți; dacă nu, nu. Dar aveți grijă, să nu mă compromiteți față de... *(Dă cu ochii de Mirela, se oprește.)*

MIRELA: Unde sînt?

GEORGE: Nu-i vezi? S-au transformat în duhuri!... Cred că plutesc deasupra lacului! Ori, s-au amestecat cu păsările. *(Se aud păsările făcînd multă gălăgie.)*

MIRELA: Nu, nu glumi; spune-mi, te rog...

www.cimec.ro

GEORGE: Ți-am spus.
MIRELA: V-ați certat iar?...
GEORGE *(luînd o hotărîre, fuge după ei):* Hei, Ilea, Roibu...
MIRELA *(aleargă după el):* Stai! E atît de întuneric, și ceață!
GEORGE: Dar nu mi-au spus sigur dacă...
MIRELA: Nu te duce, nu te duce, totul e atît de... *(Venindu-i o idee.)* Și apoi, te cheamă Ana... lasă, mă duc eu după ei!
GEORGE: Nu, nu te duce... Dar stai aici, să le semnalizezi. Se vor întoarce, da, se vor întoarce și va trebui să le semnalizezi.
MIRELA: Le semnalizez, le semnalizez. *(Strigă.)* Uhuuuu!... Ei, voi!... *(Și începe un cîntec.)*

GEORGE *(intrînd; lumina se mută pe interior):* De ce mă chemi?

ANA *(surprinsă):* Nu te-am chemat.
GEORGE: Mi-a spus că m-ai chemat.
ANA: Mirela.
GEORGE *(nervos):* Dar cine? Cine mai e aici?!
ANA: Cine mai e? Dar prietenii tăi?
GEORGE *(pe gînduri):* Prietenii mei!... Da... Sigur, sînt... Adică, acuma nu sînt, au mașina jos... Dar or să vină, or să vină.

(De afară se aude cîntecul Mirelei, e trist, nostalgic.)

ANA *(ca și cum ar lua o hotărîre):* Ascultă, George! Mirela te iubește de multă vreme?
GEORGE: Ca oricare altă femeie: din clipa în care m-a văzut.
ANA: Vorbește serios. Știai că te iubește? Ai observat că face trăsnăi și nu mai e stăpînă pe ea cînd...
GEORGE *(rîde copios, totuși se oprește, nervos, și se uită pe fereastră).*
ANA: Nu, nu, nu rîde. Cu felul tău de-a fi, poate că n-ai băgat de seamă cum te urmărește, cum te imită.
GEORGE:...Mă imită!
ANA: Da. Are gesturile tale. Repetă cuvintele așa cum le repeți tu.

(Mirela se aude cîntînd. Refrenul e și mai trist.)

GEORGE *(și amuzat, și intrigat):* Și ce să-i fac eu?!... Nu sînt nici deajuns de tînăr, nici deajuns de bătrîn ca să mă amuze amorul lipsit de sare al unei puștance sentimentale. *(Cîntecul Mirelei se va auzi pe tot parcursul acestei scene.)*
ANA: A, va să zică, știai... Va să zică, remarcaseși!
GEORGE *(mîngîind-o):* Iubirea mea, dar tu nu-ți dai seama că eu am nevoie de-o femeie ca tine, că eu am avut de multă vreme nevoie de-o femeie ca tine?!...
ANA: Mă rog, și m-ai căutat în toate celelalte?
GEORGE: Foarte probabil; și n-am găsit la ele capacitatea deplină de dăruire pe care o ai tu.
ANA: Poate vrei să spui „putința de-a te admira"...
GEORGE: Poate.
ANA *(deodată amintindu-și, intrigată):* Bine, dar cum poți să rabzi ca fata asta să te iubească, să te urmărească, să-ți studieze femeile.
GEORGE *(comic):* Uite că pot!
ANA: Zi mai bine că n-ai observat, sau că nu te-a interesat să observi.
GEORGE: Dacă vrei, pe lîngă ce-ai spus tu, îți dau un amănunt în plus.
ANA: Anume?
GEORGE: Pot să te informez, stimată doamnă, că și-a oxigenat părul exact în perioada în care pe mine mă părăsise o femeie blondă.
MIRELA *(deschide ușa, vîntul răbufnește, ceața se învălătucește în razele lanternei):* Poftiți! Ați avut noroc. Credeam că sînt ai noștri. Ați avut noroc. Dacă nu vă semnalizam...
ION: Să nu vă pară rău. Și eu, tot după ai dumneavoastră, dacă e vorba de constructorii uzinei...
MIRELA: De ei, de ei, poftiți! Fiți atent, e plin de păsări. Să nu călcați pe ele!
ION *(intră, își scutură haina):* Bună seara.
ANA *(care i-a auzit glasul, s-a ridicat uimită, transparentă).*
ION *(deodată, dîndu-și seama, se repede la ea, la bagaje):* Ana!... *(Mîngîindu-i bagajele, încercînd să-i ia mîna.)* Te așteptam. Ana, eram sigur că ai să vii...
ANA *(se depărtează în tăcere, dă să spună ceva, dar nu reușește).*
ION *(atras de ea):* Și eu, care am dat drumul șalupei!... Dacă știam... Ana... *(Încearcă să-i ia mîinile.)* Eu tot atît de mult te iubesc!...
ANA *(se uită prin el mai departe, îl caută cu privirea pe George, într-un colț umbrit, rostește fără intonație):* Nu, Ion, n-am venit. *(Se așază lîngă bagaje și rămîne ca mai înainte, ca un om decis la o așteptare fără margini.)*
ION *(e totuși demn):* Cum, Ana? *(După o pauză, raționînd.)* „N-ai venit!"
ANA *(luînd o hotărîre care nu-i schimbă atitudinea imposibilă, aproape silabi-*

www.cimec.ro

sind) : George, uite că a venit Ion, a şi venit Ion...

MIRELA: Va să zică... *(Duce mîna la gură, rămîne uimită, curioasă şi de prisos.)*

GEORGE *(vine cu paşi mari, rosteşte exact ceea ce-l interesează):* Domnule, ai fost anunţat de venirea ei?

ION *(logic):* Nu. Cum să fiu anunţat?

GEORGE *(oficial):* Va să zică, nu te-a anunţat nimeni?...

ION: Nimeni.

GEORGE: Şi atunci ce cauţi aici? *(Se uită la Ana cu suspicioasă ciudă.)* Cum de-ai apărut aici?... N-ai vrea să spui că duhurile lacului te-au făcut să presimţi...

MIRELA *(automat, remarcîndu-se prezenţa ei şi prin felul cum a urmărit întîmplarea şi cum face asociaţiile):* Duhurile fostelor iubiri.

GEORGE *(îngrozitor) :* Poftim ? ! !

MIRELA *(speriată, prinzîndu-şi faţa în palme şi ferindu-se, scapă un sunet care-i arată şi teama, dar şi felul cum constată că a făcut o gafă) :* Îiu !

ION *(care a încercat să se liniştească, a privit bagajele, a cercetat trusele):* Pot să vă răspund la prima întrebare: cred că pe dumneavoastră vă caut. La cea de-a doua, nu pot să vă răspund.

GEORGE *(numai ce-l interesează, nu marşează la un limbaj de societate):* De ce mă cauţi?

ION *(hotărîndu-se):* Aş fi început poate altfel. Cu o introducere, argumentînd.

GEORGE: Ce să argumentezi?

ION: Am să vă spun brutal: vă caut să vă conving că nu trebuie să construiţi uzina aici.

(Moment de tăcere, de stupoare, cele două femei îşi îndreaptă atenţia către el ; Ion face un gest prin care se vrea mai înţeles.)

GEORGE *(un lucru mai absurd n-ar putea să rostească):* Nu trebuie să construiesc?

ION : Exact. Să nu începeţi lucrările. Vreau să vă conving de ceva.

MIRELA *(înţelegînd şi simţind fiecare particulă de reacţie la George):* E nebun.

ANA *(se ridică, îi ocoleşte, îi priveşte atent, bănuitor).*

GEORGE *(fix):* Să nu încep construirea uzinei?!!

ION *(fanatic):* Da.

GEORGE: A uzinei ăsteia?

ION *(la fel):* Da. Pentru asta am venit... ca să vă conving...

GEORGE *(izbucneşte într-un hohot de rîs nervos):* Ha, ha, ha! Motivează-ţi apariţia cu ceva mai puţin absurd, se mai pot găsi explicaţii ca să ieşi din încurcătură. *(Rîde, silindu-se să se amuze.)*

MIRELA: Auzi-i: sînt ei! Va să zică, vin, vin !

(Se aud strigăte, smulge lanterna şi iese. Din uşă, mai face o dată o figură totalmente nedumerită.)

GEORGE: Vin!... *(E redresat, şi-a recăpătat alura degajată şi demnă.)*

ION: Ana, tu eşti cu dumnealor?

GEORGE *(cinic) :* Ha, cum „cu dumnealor"?... Vrei să fii politicos sau delicat... E cu mine, domnule, e cu mine. E amanta mea, e iubita mea, doarme cu mine în acelaşi pat!

ANA *(deodată hotărîndu-se):* De ce vrei neapărat să-l jigneşti, să-l umileşti ? *(A venit în faţa lui Ion, ca şi cum ar fi vrut să-i ia apărarea.)*

ION: Ana! Eu am întrebat dacă eşti în colectivul dumnealor.

ANA *(se uită la el, apoi se fereşte, se retrage).*

ION *(reţinut, dar nu intimidat):* Ea cunoaşte căutările mele şi v-ar putea convinge că nu glumesc. Sînt un suflet chinuit, dar foarte încăpăţînat.

GEORGE *(obligat de tonul lui):* N-ai decît ; dacă aşa te simţi bine. Dar ce-are a face cu ceea ce vreau să fac eu?

ION *(fanatic) :* Are. De asta vă caut, vă ofer un avantaj. Un mare avantaj!...

GEORGE: Acum ne oferi şi avantaje!...

ION : Da. Eu sînt înfrăţit cu aceste locuri. *(Patetic.)* Ele, mie-mi spun mai mult decît altora.

GEORGE *(contemplîndu-l) :* Ana, soarta ta a fost să iubeşti numai bărbaţi nebuni!

ANA : E adevărat ce spune, e geolog. forează aici de multă vreme. Caută aramă, dar n-o găseşte. E posibil să fi aflat ceva în legătură cu sondele noastre.

ION *(devenit pătimaş) :* Da, caut arama. Şi o voi smulge din acest pămînt perfid, chiar dacă unii abandonează. *(Îşi dă seama că a fost patetic. Repede.)* Tocmai în legătură cu asta voiam să vorbim...

GEORGE *(mărinimos) :* Dacă nu e vreo idee în legătură cu Ana, putem discuta. *(Îşi trage un scaun, arată spre masă.)* Haideţi, luaţi loc la masa tratativelor. Tu, Ana, de ce parte te aşezi?

ANA *(rămîne nedecisă în capul mesei. Lui Ion) :* Aşa e el. Să ştii că nu vrea neapărat să te jignească.

www.cimec.ro

ION: Nu mă interesează, Ana, eu am un scop prea grav. Nu mă impresionează nici dacă sînt scuipat, nici dacă mi se dau flori, înțelegi ? !

ANA: Înțeleg... Te știu. *(Se așază de partea lui George.)*

ION *(nerăbdător):* Dacă s-ar demonstra că și cu 40 de km mai jos găsiți același strat de ape radioactive, ați fi de acord să mutați întregul dv. șantier acolo?

GEORGE: Pe mine nu mă interesează locul, pe mine mă interesează această lucrare.

ION *(bucuros):* Atunci, înseamnă că veți fi de partea mea.

GEORGE: Am spus doar că mă interesează. Da, această lucrare modernă, care îmi dă posibilitatea să arăt ce pot...

ION: Da, și exact această lucrare modernă o veți face cu 40 de kilometri mai jos.

GEORGE *(se duce la plan):* Privește! E o uzină care va extrage radium din apele termale. Unică în lume, numai englezii au, dar din apele mării. Pricepi? Construcții hidrotehnice, construcții industriale exterioare și subterane, construcții rutiere, un pod și un mic port. E o lucrare care presupune soluții ingenioase Ritm de construcție, organizare.

ION *(încîntat):* Totul, absolut totul se poate face și dincolo!...

GEORGE *(deodată răcnind):* Nu se poate !... *(Venind la el.)* Pricepi, omule?... Eu aștept lucrarea asta de trei ani, iar acum, dumneata îmi propui s-o mut în altă parte.

ION: Am un motiv temeinic.

GEORGE *(indîrjindu-se):* Și eu! E lucrarea mea cea mai importantă, nu am timp de pierdut.

ION: Dar eu vă propun...

GEORGE *(generos și neatent, cu privire spre alc lui):* Iubitule, pricepe-mă, e ca și cum îmi propui să-mi transplantez o mînă, cerîndu-mi mai întîi să mi-o tai pe a mea, care-i... *(sigur pe el)* zdravănă și îndemînatică!

ION *(scuturîndu-se de mîngîierea lui protectoare):* E vorba de niște oameni aici. Destul de mulți. *(Venindu-i o idee.)* Ana, știi că nu vreau să apelez la tine. Dar tu îi cunoști pe oamenii ăștia!...

ANA: Da, Ion. Dar îl cunosc și pe el. *(Arată spre George.)*

ION *(izbucnind):* Dar trebuie să mă ascultați. Am să mă duc și sus, am să bat la toate porțile ; dar trebuie ca mai întîi dumneavoastră...

GEORGE *(îl privește surprins, ridică din umeri):* Poftim, dom'le. Dă-i drumul, dacă asta te răcorește!

ION *(aproape ordonînd):* Nu o fac pentru mine. Eu am ratat. Dar oamenii care m-au ajutat nu sînt vinovați cu nimic.

ANA *(nemaiputîndu-se abține):* Ion, nu trebuie să vorbești așa.

ION *(nu mai e atent la ea) :* Vă propun să vă mutați peste lac cu 40 de kilometri mai jos. Stratul de ape ajunge pînă acolo. Orașul există. Există și un mic port. Deci, e mult mai economic să construiți dincolo. Apoi, forajele dumneavoastră și sistemul organizat de control ar putea să mă ajute și pe mine să găsesc filonul de cupru pe care-l caut. *(Pasionat.)* E un filon imens, înțelegeți?!

GEORGE: Perfect. Eram sigur că există și acest punct. Spune cinstit, dom'le, ăsta e motivul și nu avantajele pe care le-am avea noi!

ION: Nu. Cred că am fost destul de explicit. E o veche stațiune balneară și s-ar putea dezvolta, e un vechi port care ar reînvia. Să vedeți orășelul acela părăsit, cu bărbații care lipsesc de-acasă opt și chiar zece luni dintr-un an...

GEORGE *(amuzat):* Păi înseamnă că ai un rost dacă ei lipsesc.

ION *(dur, solemn):* Puteți să mă jigniți oricît. Nu mă interesează. Eu sînt un om care a simțit gustul ușilor închise.

ANA *(care a tresărit la fiecare vorbă a lui) :* Se poate oare să te fi schimbat așa?!

ION: Stai, Ana, nu te speria. Eu nu știu dacă loviturile te fac întotdeauna rău.

GEORGE *(aparte) :* Cristos în persoană !

ION : Te obligă să meditezi. Și apoi, te fac mai om, mai om cu tine și cu alții.

GEORGE *(ironic):* Deci, ar însemna că ai folosit ce-ai avut de folosit aici! Păi atunci *(alt ton)*, du-te, dom'le, în altă parte și lasă-ne pe noi în pace!...

ION *(ferm, greu de tot):* Stau aici... Aici e locul meu! Pămîntul ăsta e perfid, e răuvoitor, dar e al meu. Vă dați seama că trebuie să ai o doză mare de încăpățînare ca să cauți ceva fără să găsești!

GEORGE *(ironic):* Îmi dau seama, dar nu neapărat în avantajul inteligenței dumitale !

ION: Eu mă duc în altă parte, găsesc un pămînt mai darnic, dar celor de aici le-am dat atîtea speranțe!

GEORGE: Și dacă nu este aramă? Un om de meserie trebuie să știe și cînd să abandoneze!

ION: Arama o abandonez. Dar oamenii

www.cimec.ro

cu care am lucrat? Un colectiv de oameni se formează greu, se rodează greu! Există un capital afectiv, pe care l-am investit în fiecare om cu care am lucrat și fiecare om a investit în mine!...

GEORGE: „Capital afectiv investit"... *(Luînd o hotărîre.)* Îmi place cum vorbești. E un lucru perfect adevărat. Îl simt pe propria mea piele. Nu te pot răsplăti decît fiind cinstit cu dumneata.

ION: Atunci...

ANA *(tresare, vine mai aproape).*

GEORGE: Și tocmai din pricina asta, din pricină că vreau să fiu cinstit, îți spun: nu te aștepta să mă convingi în vreun fel!

ANA: Da, Ion, să știi. Om mai hotărît ca el nu există. Ți-a vorbit cinstit.

ION *(încăpățînat):* Va trebui să înțelegeți. Aici se amestecă sufletul omului cu sufletul pămîntului, calitățile omului cu calitățile pămîntului. *(Deodată, disperat.)* Va trebui să înțelegeți. Ana, tu nu crezi că arama există?

ANA: Ba cred, Ion. *(Deodată.)* Ce, oare bănuiești că pentru asta am plecat?...

(Ilea, Roibu, Mirela hăulesc la ușă.)

ION: Sînt și alții care nu cred. Am simțit mai de mult, de cînd au început să stopeze investițiile. Iar acuma, poftim! *(Pune pe masă o hîrtie.)*

ILEA, ROIBU *(intrînd):* Bună seara; am călcat peste păsări, am învins duhurile și-am venit!...

GEORGE: Le-ați învins... *(Fericit, se duce la ei, îi îmbrățișează.)* Dacă sînteți voi aici, pot învinge orice fel de duhuri!...

ROIBU: Șefule, poți conta pe noi pînă la ultima fibră!...

ILEA: Am hotărît, am hotărît. Gata!

GEORGE: O să vedeți voi ce lucrare formidabilă facem, o să vedeți ce iese!...

ILEA: Șantier gradu' unu... mecanizare totală, oameni de calificare. *(Atrăgîndu-i atenția.)* Dacă sînt toate astea...

ROIBU: Ilea! Uff, suflet de prefabricate!... Iar „șantier" și „grad" și „materiale"... Esențialul e că sîntem noi iarăși la un loc. Toți trei.

GEORGE: Ca-n studenție!

ROIBU: Ca la Oradea, ca la Govora!

ILEA: Da. Sîntem. Eu ce-am zis!... Avem șantierul și materialele, care ne fac să fim iar împreună, să lucrăm iar împreună.

ROIBU: De la stînga la dreapta, numărați!

GEORGE: Unu!

ILEA: Doi!

ROIBU: Trei! Perfect!

MIRELA: Ce „perfect". Pardon: patru!...

ROIBU *(strigînd-o pe Mirela):* Da, spiridușul luminos care ne-a arătat calea!

ANA *(citind hîrtia):* „...Veți lichida și veți preda materialele în gestiune..." *(Îngrozită.)* Ți-au desființat șantierul!

MIRELA: Norocul vostru că nu sînt încă țînțari. Dacă înnoptați în mocirlă...

ION *(logic):* Era și cazul. Forez de aproape doi ani; rezultate slabe, nu acopăr nici un sfert din cheltuielile prospecțiunii.

ILEA *(mîngîind-o și el pe Mirela):* Da, ești salvatoarea noastră. *(Muzical.)* Mi-Re-I.a..

ANA: E îngrozitor!

MIRELA: Mi-a fost milă de voi. Mi-am zis: ăștia nu găsesc o vizuină de mistreți ca să se adăpostească... Ha, ha! Sub același acoperiș cu o mistrețoaică...

ANA: Dar e îngrozitor, Ion; e îngrozitor!..

(George îi observă, e atent la ei.)

MIRELA *(mai zgomotoasă):* Am citit în enciclopedie despre mistreții de aici, zice că au miros de pește!... *(Rîde.)*

ION: Mai am două săptămîni pînă la termenul de lichidare, și dacă nu... *(Începe să tremure, nu mai e reținut, arată spre George.)* Dumnealui... trebuie să înțeleagă, trebuie să înțeleagă!... Peste lac...

GEORGE *(ca dovadă că a fost atent):* Nu te aștepta! *(Repede, ca să schimbe vorba.)* Ana, să-ți prezint prietenii mei. Ea e Ana... *(Ilea și Roibu vin în fața Anei și-i sărută mîna.)*

ION *(a redevenit placid și încăpățînat):* Va trebui să înțelegeți.

GEORGE: Ana, fă-l să înceteze. Pe acești oameni de-abia i-am convins să vină, iar el...

ILEA, ROIBU *(Mirelei):* Cine e?

MIRELA *(care prima dată a ezitat să răspundă):* E... *(Dă din cap spre Ana.)* A venit pe lac, lacul dinspre nord; a apărut din aburul acela. Vrea să ne convingă să nu mai construim uzina!..

ION *(strigă):* Peste lac există un oraș, o așezare întreagă!

GEORGE: Ascultă, omule, înainte de-a ne spune „la revedere" sau, mai sigur, „adio", convinge-te că acest lac a apărut pe lume tocmai spre a fi o graniță între noi.

ION: Dar nu vă spun nici „la revedere", nici „adio", pînă nu vă conving.

GEORGE: Ai să ne spui! Și vom folosi această graniță naturală care este lacul. Aici, noi, cu uzina; dincolo, dumneata cu orașul, cu oamenii și cu minele de aramă.

www.cimec.ro

ROIBU: Ce zici, Ilea?...
ILEA: În peisajul ăsta... posibil orice.
GEORGE *(celor doi)*: Cred că aţi studiat planurile, cred că sînteţi convinşi de seriozitatea lor.
ION *(cu speranţă)*: Se poate, dar planul meu nu l-au studiat, şi...
ROIBU: Dar, în definitiv, cine eşti dumneata?
ION: Un cetăţean care vă propune o variantă.
GEORGE: Îţi spun clar, cît se poate de clar, tocmai ca să nu mai insişti: noi aşteptăm lucrarea asta de trei ani, n-o s-o cedăm şi n-o s-o amînăm de dragul dumitale.
ION: Mă voi vedea nevoit să intervin mai sus.
GEORGE: Te priveşte. Adineaori ţi-am spus că accept să discutăm orice dacă nu-i vorba de Ana. Ei bine, mai degrabă discutăm despre Ana decît despre varianta dumitale!
ION: Am argumente pentru această variantă. Ana, tu ştii că eu am argumente.
ANA *(tulburată)*: Da, ştiu prea bine! Dar — n-auzi? — mai bine, discutăm despre mine!... Asta-i nenorocirea că eu ştiu!... *(Ieşe, moment penibil.)*
ROIBU: Variantă! Ascultă, dom'le, eu am un unchi oltean. Din ăia care se duc cu două ore înainte la gară şi călătoresc tot deasupra trenului.
ION: Şi ce-i cu asta?
ROIBU: Păi... e o variantă. Uite ce variantă: Moşu' ăsta al meu, cum stătea pe peron, vede un tren cu soldaţi cu pantaloni roşii că urcă la deal. „Mişcare de trupe" — îşi spune el. După asta, vede un alt tren, la fel de plin, cu soldaţi cu pantaloni albaştri, că trece la vale. „Iarăşi mişcare de trupe" — îşi zice. Şi-ntr-adevăr, află că regimentul din Caracal se mută la Tîrgu Jiu, şi invers. Atunci, lui moşu-meu îi vine ideea unei variante şi spune: „Ce netoţi, două trenuri întregi! Ar fi putut să pună într-un singur vagon toţi pantalonii roşii şi să-i trimită la deal, şi într-altul, toţi pantalonii albaştri, şi să-i trimită la vale!..." Ei, ce zici, nu era bună varianta lui moşu-meu? Numai că, după cîteva minute, el singur se răzgîndeşte şi spune: „Nu, domnule, n-am dreptate. Varianta mea nu-i bună Cum o să fie bună?... Păi, cîtă vreme călătoresc pantalonii la deal şi la vale, soldaţii, ce, stau cu fundul gol?!!!"...
ION *(jignit)*: Eu am o propunere serioasă.
ILEA *(insinuant)*: Să nu te răzgîndeşti. *(Arată pantalonii.)*
GEORGE *(i-a trecut emoţia)*: Nu, nu... Dumnealui trebuie luat în serios. *(Ameninţător.)* Te vom lua în serios, foarte în serios, şi-ţi vom distruge orice argument, înţelegi!...

CORTINA

ACTUL AL DOILEA

Acelaşi decor. Dar totul e renovat, refăcut, ordonat, conform personalităţii lui George. A apărut în plus şi ceva mobilier de campanie, care dă o altă ambianţă, creează impresia de activitate, de mişcare.

ANA *(se uită la nişte roci şi studiază o schemă; cînd intră Mirela şi Roibu, e încurcată, se retrage cu ele; vrea să le ascundă)*.
ROIBU: Poftim în living-room; nici nu se poate fără el! Oriunde ne-am aşezat pînă acum sub conducerea lui George, a trebuit să apară acest living-room...
MIRELA *(intrînd)*: Ah! păsările astea! Ne-au invadat!

www.cimec.ro

ROIBU: Era locul lor. Poate că aici era living-room-ul lor!

MIRELA: Living-room?...

ROIBU: Da, living-room — cameră de trăit, cameră în care se duce traiul, cameră în care se trăiește. Mirela, hai să trăim împreună în camera asta! *(Încearcă s-o îmbrățișeze.)*

MIRELA: Domnule inginer! *(Se ferește.)* Ți-am spus doar că iubesc pe cineva!

ROIBU *(dezamăgit):* Living-room!... Oriunde ne-a tîrît, a organizat mai întîi un living-room. Pentru viața micului nostru colectiv, un living-room...

MIRELA *(inciudată):* Living-room, living-room... Acum repeți cuvintele așa cum le repetă el!...

ROIBU: Totul trebuie să fie pus la punct, totul trebuie să fie prevăzut, totul trebuie să fie calculat, pînă și cuantumul de legătură sufletească ce se creează bînd în fiecare seară șpriț în living-room...

MIRELA: E atît de calculat?

ROIBU: E un geniu în privința asta. Cînd începem o treabă, el știe precis nu numai cînd o vom termina, dar și cînd vom fi decorați, și cu ce vom fi decorați. Ne împarte, uite așa, de la început: tu iei sectorul ăsta și tragi pentru decorația cutare; pe tine sînt supărat, îți dau să faci numai asta și mergi numai spre medalia cutare... Totul prevăzut, gîndit, organizat, prestabilit cu geniu și machiaverlîc... Bineînțeles, numai dacă nu se instituie între timp noi decorații...

MIRELA: E un om grozav. Oare, pentru mine, ce-o fi prevăzînd?

ROIBU: Cred că ți-a prevăzut... *(nu prea încîntat)* un iubit ca mine!...

MIRELA: Ei!...

ROIBU: Vorba lui Ilea: să fim realiști. Ce-ar putea altceva? Un om cu previziunea lui n-a putut să nu-și dea seama c-ai să te îndrăgostești de el. Și atunci, singura portiță nu puteam fi decît eu, care-s bondoc și sentimental.

MIRELA *(uimită):* Și însurat!...

ROIBU: Nu m-așteptam să fii atît de calculată!

MIRELA: Calculată? *(Fericită.)* Și de mine zici că-s calculată, și de el!

ROIBU: Păi ești, semeni cu el!..

MIRELA *(cu tonul lui George):* Perfect!... Atunci ascultă calculul meu: pe voi, cei însurați, tocmai cînd ți-e lumea mai dragă, vă cuprind grijile familiale; cînd se înfiripă amorul așa cum trebuie, încep problemele familiale. *(Bosumflată.)* Și, în definitiv, tocmai duminica, atunci cînd poți porni în voie și fără grijă, pretextați c-aveți treabă... De fapt... „aveți treabă". *(Dezamăgită.)* Și atunci? *(Se aud păsările.)*

ROIBU *(melodramatic):* Am știut eu că păsările astea scîrboase cobesc! În orice caz, ești foarte lucidă, Mirela. La mintea ta ar trebui să ai buletin de București și bani de mașină. *(Dă să o îmbrățișeze. Mirela e mai docilă.)*

ANA *(încercînd să ascundă probele geologice într-un sertar, le scapă pe jos).*

MIRELA: Au! *(O rupe la fugă, iese.)*

ROIBU *(a rămas surprins un moment, apoi izbucnește în rîs):* Erai aici! *(Rîde în continuare, deodată devine serios.)* Ana, tu ai auzit secretele sentimentelor mele! Adică nu, sentimentele secretelor mele... Dar, Ana, tu știi ce parșivă-i ființa asta?...

ANA: Iar bîrfești?

ROIBU: Aha, principiile lui George: armonia perfectă a colectivului...

ANA *(fără să clipească):* Exact.

ROIBU *(vorbind în ghilimele, patetic):* „Colectivul nostru mic, dar puternic, colectivul nostru format din oameni capabili, colectivul nostru care duce pe treptele cele mai înalte..." *(Surprinzînd privirea aspră a Anei.)* Va să zică, m-ai prins, cu sentimentele, cu...

ANA: Nu te-am prins cu nimic.

ROIBU: Ana, ai văzut păsările?... De dincolo de lac, vin din ce în ce mai multe și se-așază aici, în jurul cabanei noastre!

ANA: De dincolo de lac?

ROIBU: Da, vin stoluri și stoluri. În fiecare zi. Și ne invadează. *(Insinuant.)* E oare soarta noastră să fim invadați de dincolo de lac?!

ANA: E primăvară, e vremea lor. Aici e mai cald.

ROIBU: Va să zică, tu le dai dreptate să ne invadeze!...

ANA: George spune că ele au un aparat pe care noi nu-l avem, un aparat care le atrage unele către altele, destin lîngă destin... Sau, poate că avem și noi un aparat pe care ni-l va descoperi un cercetător țicnit.

ROIBU: Poate că aparatul ăsta se numește sentiment.

ANA: Nu. E un aparat rudimentar. Păsăresc. El nu le dă libertate.

ROIBU: Iar noi...

ANA *(convinsă):* Noi sîntem liberi în fața sentimentelor.

ROIBU *(deodată, luînd-o de mînă, foarte grijuliu):* Ana, cu tine se întîmplă ceva!

ANA: Ce să se întîmple?

ROIBU: Nu-mi ascunde! Nu pentru mine te rog asta; pentru tine. Sîntem atît de

www.cimec.ro

puțini. N-ai cu cine să te sfătuiești. Hai, spune! Descarcă-te! Spune! Sînt ca un popă surd, nu se va lipi nimic de mine, iar ție îți va face bine!

ANA *(impresionată):* Ești un om de suflet.

ROIBU *(ocolind mulțumirea):* Cred și eu, în pustiul ăsta !... Pe locul ăsta cu ceață, în *(insinuant):* galeriile părăsite...

ANA: Va să zică, m-ai văzut de partea cealaltă a lacului!

ROIBU *(alt joc, prins, justificîndu-se):* Dacă ai lăsat șalupa la mal! Nu știam că te pricepi să conduci șalupa. Și pe ceața aia înecăcioasă! Brrr... Aici, unde totul e atît de ciudat ! Și acul magnetic are deviație!...

ANA: Nu mi-am închipuit că tu puteai fi umbra aceea. M-am ferit, am crezut că-i el.

ROIBU: George?

ANA: Nu, Ion.

ROIBU: L-am văzut și pe el. Trebuie să ne predea nouă inventarul pe care l-a avut pe șantier

ANA *(apropiindu-se):* L-ai văzut...

ROIBU: L-am văzut. Cît e de cînd am venit noi? Două săptămîni, nu? ...Ei bine, arată mai bătrîn cu douăzeci de ani.

ANA : Două săptămîni, exact. Astăzi el trebuie să lichideze.

ROIBU: Are părul alb, aproape alb.

ANA *(în paralel, neimpresionată, pentru că se gîndește la lucruri mai grave):* Pînă astăzi a avut termen. Eu, de asta... am căutat să mă conving dacă mai are vreo șansă. Am cercetat prospecțiunile, am căutat să văd dacă se simte ceva nou față de ce cunoaștem. Vai, e îngrozitor, îngrozitor.

ROIBU *(sprijinind-o) :* Tu îl mai iubești, Ana...

ANA: E îngrozitor! Eu știu ce caracter e! *(Se aud păsările.)*

ROIBU: Ana, poate că trebuie să-i explici.

ANA: E mîndru, e demn, e sentimental... și a crezut foarte mult în ceea ce făcea aici...

ROIBU: Și dacă-l mai iubești, de ce...

ANA: Aici nu era numai o descoperire, erau și niște oameni pe care i-a entuziasmat...

ROIBU *(reușind să se pună de acord cu ea):* E adevărat că se întorseseră două sute de mineri care-și abandonaseră casele?

ANA: Zici că trebuia să-i vorbesc? Ce era să-i explic?

ROIBU: Ana, să lăsăm dacă nu vrei să vorbești despre asta. Zici că oamenii și-au pus speranțe în el și-n descoperirea lui?

ANA: Nu, nu-l mai iubesc. Tocmai asta-i nenorocirea! Nu-l mai iubesc, și totuși, mă simt legată de el prin tot felul de... *(Ca și cum s-ar feri.)* Nu, nu-l mai iubesc!

ROIBU *(devine grav) :* Ana, uite, să-ți spun o poveste. Eu, pe vremea secetei, am fost înfiat de-un popă. Mi-a dat omul să mănînc, m-a îmbrăcat, m-a ținut și la școală. M-am legat de el mai mult ca de tata, mai ales că-mi vorbea cu tact și-și punea multe speranțe în mine. Dar, la un moment dat, am ajuns să-l urăsc. Aveam greutăți din pricina lui, contam ca băiat de popă. Zău, știi ce ciudă-mi era; trebuia să plec la studii în străinătate. Sînt chemat la Minister și mi se spune că mi s-a amînat plecarea. Eu încep să strig: „Știu de ce, din pricina popii! dar ce am eu cu popa, eu mă dezic de popă!..." Atunci, omul cu care stăteam de vorbă mi-a spus așa, de-a dreptul: „Uite, băiete, tu să nu mai faci chestii din astea cu dezicere, că tot nu te crede nimeni; și apoi, nu ți-e rușine să vorbești așa de bietul popă care te-a crescut și te-a ținut la școală?!!" *(Pauză. Ana face o mișcare nedecisă.)* Vezi, de-atunci nu mai îndrăznesc să mă dezic de nimeni cu ușurință...

ANA *(izbucnind) :* Dar eu nu-l iubesc, tocmai asta-i nenorocirea !

ROIBU : Ești convinsă ?

(Ilea apare în ușă.)

ANA : Uite, Roibule, eu nu sînt femeia căreia să-i placă să fie făcută statuie sau idol. Pe un bărbat îl admiri din umbră, îl urmărești, înveți de la el. M-ai înțeles ?

ROIBU : Te-am înțeles. E clar.

ILEA *(apropiindu-se) :* Și Ion ?

ANA *(tresare, ridică din umeri a neputință) :* Tocmai asta e.

ROIBU : Ilea, se poate, Ilea ?!... Te rog să ne lași, avem o discuție.

ILEA *(imperturbabil) :* Din punct de vedere tehnic, cred că Ion are dreptate !

ROIBU : „Tehnic" !... Numai „tehnic" vezi, Ilea. Tu trebuie să ai în loc de suflet un instrument construit de vreun neamț !...

ILEA : Se poate. N-am spus decît că Ion începe să mă intereseze.

ROIBU : Din punct de vedere tehnic, nu ?... *(Enervat.)* Te-am rugat să ne lași ! Aici e vorba de niște sentimente. Ție îți lipsește instalația pentru sentimente.

www.cimec.ro

ILEA : Mă interesau niște parametri. Vin mai tîrziu. *(Se duce spre ușă.)*

ANA *(luînd o hotărîre, deodată)* : Nu. Poți rămîne, Ilea, chiar te rog eu să rămîi... *(E transfigurată.)* Trebuie să vă explic. Toți mă suspectați. Vă uitați la mine ca la un om care vi-l trădează pe George...

ROIBU : Dar cine-a spus asta ? Ana ?

ILEA : Să fim realiști ; poate c-a spus ! Las-o să vorbească.

ANA : Da, simt cum mă suspectați. Aia mică, Mirela, m-a și mustrat. Mi-a spus c-ar trebui să mă port mai frumos cu George... Numai George e tot așa...

ROIBU *(cu imputare, lui Ilea)* : Vezi, îți plac neapărat lucrurile penibile !

ILEA : Oricum, numai să fie clare.

ROIBU : Cu precizie tehnică !

ILEA : Precizia nu poate fi decît tehnică.

ANA : Terminați odată !... Ascultați-mă, dacă vreți să mă ascultați !

ILEA, ROIBU *(se întorc docili)* : Te ascultăm, Ana.

ANA *(palidă, nervoasă)* : Pe Ion nu-l mai iubesc, asta-i. Dacă l-aș mai iubi, ar fi atît de bine, și atît de simplu... M-aș duce cu el, aș suferi cu el, aș lupta împreună cu el, și n-ar mai fi nici o problemă !...

ROIBU *(derutat)* : Da... Fir-ar a dracului de treabă... Da ; asta-i !...

ANA : Eu eram și tovarășul lui de muncă, omul cu care se sfătuia, înțelegeți ?!

ILEA : Ce șanse crezi că are zăcămîntul de peste lac ?

ANA : Nu știu, nu mai știu nimic. Dac-aș ști că are, poate că aș fi mai liniștită. *(Lui Roibu.)* Ziceai c-a albit ?

ROIBU *(dă din cap, e grav, îndurerat.)*

ILEA : A albit. Acum două ore l-am văzut eu. Spune-mi, șuvița de apă care ajunge în oraș...

ANA : E îngrozitor, e îngrozitor ! *(Se duce la Roibu, se sprijină de el.)* Și George nu știe nimic din toate astea !

ROIBU : Crezi ?

ANA : George e un om robust, lui îi merg toate în plin. El e deasupra lucrurilor acestora... Pasiunea lui e atît de mare...

ILEA *(așteaptă pînă cînd Ana se oprește, lasă și un moment de tăcere, apoi, perseverent, reia)* : Spune-mi, te rog, șuvița de apă care ajunge în oraș are ceva concentrație ?

ANA : Are. Este, chiar, și puțin caldă. *(Deodată.)* Vă rog să nu-i spuneți nimic lui George : eu am simțit nevoia să mă lămuresc cu voi, atîta tot. Înțelegi, Roibule, nu pot să nu mă duc dincolo, peste lac.

ROIBU : Înțeleg, dar e periculos.

ANA : Se poate, dar dincolo, de partea cealaltă a lacului, e orașul, e mina... Sînt șansele lui. Poate mai e vreuna...

ILEA : Spune-mi, știi cumva de cînd nu mai funcționează portul ?

ANA : De cînd nu se mai transportă minereu. Adică, după primul război...

ROIBU *(o ia de mînă)* : Ana, tu îl iubești pe George. Trebuie să te hotărăști ; n-ai să te mai duci dincolo, am să iau șalupa !

ANA : Te rog, nu... Am lucrat cu omul ăsta, sînt colegul lui, cel cu care a cercetat împreună ; nu pot să nu mă duc !...

ROIBU : Ba trebuie, Ana, trebuie ; ce-o să creadă George ?!

ANA : George e un om sigur de el. Și eu mă simțeam atît de bine lîngă el...

ILEA : Iar acum, nu ?

ANA : Nu știu, am impresia că se încheie un ciclu. Pe George, plecînd de-aici l-am întîlnit. În tren... Și, mereu, cît am fost împreună, am avut impresia că tot merg, tot merg, cu un tren din acelea care te duc singure, fără grijă... Acum, am coborît la stația la care ne urcasem !

ROIBU : Vrei să spui că nici pe George nu-l mai iubești !

ANA *(lovită, albă, nu plînge, din pricina caracterului ei)* : Îl iubesc, cum s-ar putea să nu-l iubesc ?!... *(Moment dureros, tăcere, apoi.)*

ILEA *(care i-a acordat timpul de a se liniști, dar nu mai mult decît atît)* : Spune-mi, Ana, e o carieră acolo, lîngă oraș ; e piatră de calitate, e bună de construcții ?

ROIBU *(care a explodat la fiecare cuvînt de-al lui)* : Formidabil ! Ești formidabil, domnule, lemnul, metalul, piatra, atîta știi.

ILEA *(imperturbabil)* : Da, pentru că în tehnica modernă a construcțiilor industriale... *(Deodată, izbucnind neașteptat.)* Și ce, tehnica nu e tot pentru oameni ?! Pentru ce o facem ?...

ROIBU : Ai dreptate, toți o facem pentru oameni. Numai tu faci tehnică pentru tehnică.

ILEA *(iarăși calm)* : Se poate. Pentru că din punct de vedere tehnic am impresia că are dreptate.

ANA *(transfigurată)* : Cine, Ion ?...

ILEA : Da, el.

ANA : Spune, spune ! Cum ?...

ILEA : Eu, Ilea, suflet de prefabricate, cum spune domnul Roibu, am aflat

www.cimec.ro

cine-i omul ăsta. E bizar, e, poate, chiar enervant, dar știți cum țin oamenii la el !...

ANA : Da, țin foarte mult, e adevărat, țin atît de mult la el !

ILEA : Și George a fost acolo, și pesemne că și-a dat seama de asta, pentru că a plecat repede.

ROIBU : A plecat repede ?...

ILEA : Da, destul de repede. Dar a fost. Asta interesează.

ROIBU : Crezi că a putut să-și dea și el seama ?...

ANA : Crezi ?....

ILEA : Nu știu ; eu știu un singur lucru. Eu știu că e de datoria noastră să vedem exact ce e cu omul ăsta și cîtă dreptate are el.

ANA *(temătoare, cu durere, sare deodată)* : Voi aveți rezerve asupra lui George, nu-i așa ? Voi nu-l considerați așa ca toată lumea...

ILEA : Ana, cîți mineri s-au întors în oraș la chemarea lui Ion ?

ANA *(derutată)* : O sută douăzeci.

ILEA : Da, exact, o sută douăzeci. Atît mi-au spus de la Sfat că sînt disponibili.

ANA : Și i-ai angajat tu ? Ar fi fost totuși fericit Ion.

ILEA : O sută douăzeci, și nici unul nu a vrut să se angajeze.

ROIBU : Nu au vrut să se angajeze ?...

ILEA : Nu. Ei cred că din pricina noastră nu mai continuă prospecțiunile lui Ion. Cred că noi, cu uzina noastră, îi îndepărtăm.

ANA : Da, țin la Ion foarte mult.

ILEA : A venit și el, le-a spus să se angajeze, că e bine, dar ei n-au vrut. Îi simțeam cum mă urăsc, cum o sută douăzeci de oameni voinici mă urăsc.

ROIBU : Va trebui să stăm de vorbă serios cu George.

ANA : Acum pricepeți, pricepeți de ce-a albit ? N-a albit pentru el, pentru ambițiile lui ; și eu aș fi albit !...

ILEA : Un miner bătrîn mi-a spus : „Tovarășe inginer, noi am lucrat la Bicaz, la Argeș, la Șarul Dornei, noi am văzut cum se schimbă țara, cum toată se schimbă. Și aici la noi trebuie să se schimbe ; de asta am venit, de asta ne-am întors !" Și-mi spunea cu îndîrjire și convingere : „trebuie să se schimbe și aici !"... *(Mirela a apărut în ușă.)*

ROIBU : Trebuie să vorbim cu el ; să aflăm precis ce propune. Toți. Și George. Neapărat.

ANA *(parcă frîngîndu-se pe ea însăși)* : George are planurile lui. *(Rămîne și ea surprinsă de modul în care a strigat ; e albă, lividă, mușcîndu-și buzele ; într-un tîrziu.)* Voi... voi de ce aveți rezerve asupra lui George ?

MIRELA *(deodată, cu ciudă)* : Nu are nimeni rezerve ! Și te rog să nu mai pomenești de asta !... Ei sînt prietenii cei mai buni, din facultate sînt prieteni ! *(Se oprește brusc, își dă seama că a țipat.)* Mă iertați, dar eu nu vreau, înțelegeți... George e atît de bucuros de cînd v-ați întors voi !... *(Tăcere penibilă, se aud păsările.)*

ROIBU : Iar păsările astea care cobesc !

ANA : Da, par greoaie, și deodată se reped în ceață.

MIRELA *(lui Ilea)* : Semnează, te rog, repartițiile astea. Au venit mecanicii cu pompele, i-am cazat.

ILEA : I-ai cazat ? Bine. Și să știi că ai dreptate ; nimeni nu are rezerve asupra lui George.

MIRELA : Numai cine-l invidiază poate spune că are rezerve !...

ILEA : Exact. Asta e și părerea noastră.

ROIBU : Hai să vedem mecanicii !

ILEA : Da. *(Cu umor.)* Să-i vedem cum stau din punct de vedere tehnic, nu ?... *(Ies amîndoi, înghiontindu-se prietenește.)*

MIRELA : Duduie Ana, mă ierți, duduie Ana ?...

ANA : Ți-am spus : n-am ce ierta. Poate că, dimpotrivă, trebuie să-ți fiu recunoscătoare că ții atît de mult la el.

MIRELA *(izbucnește iar)* : Dar dumneata, de ce nu-l iubești îndeajuns, de ce nu i te dăruiești întrutotul ?!... Ce, nu merită ?

ANA : El e atît de sigur pe ceea ce face, atît de robust, atît de pasionat. Fiecare mișcare a lui e o acțiune ! E atît de plăcut să fii lîngă el !...

MIRELA *(mustrătoare)* : Și atunci ?... Iartă-mă, te rog, dar...

ROIBU *(a apărut în ușă ; se aud păsările, el le alungă)* : Zi-i Ilea, și pace ! A dat de niște pompe, gata, nu-l mai dezlipești de-acolo !... *(Mirelei, văzînd-o.)* Ce, tot îi mai ceri Anei iertare ?

MIRELA *(jucînd puțin)* : Vai de mine, vă înșelați, stimate domn ! Mă bucur doar că sînt în living-room. Ce bine e în living-room !... Bună idee să faci un living-room ; grozavă !...

ROIBU *(fără chef)* : Da, grozavă ! *(Se aud păsările.)* Să ai unde primi invitați, nu ? Cîrîitoarele astea, duhurile lacului !...

MIRELA *(începînd să devină enervantă)* : Se simte experiența... și geniul. Cum vii, faci un living-room. Trînțești două-

www.cimec.ro

trei încăperi de jur-împrejur *(arată spre ușile noi care-au apărut)* și gata living-room-ul... Colectivul se adună seara.

ANA *(falsă locvacitate)*: Ne-ar trebui și un mic bar în colț, cu un barman în smoching alb.

MIRELA: Perfect. Și-un tonomat. *(Bosumflîndu-se, pe un scaun).* Da, ce bună idee! *(Ca și cum ar rosti, savurîndu-l, numele lui George.)* Living-room!... De asta m-a pus el s-aduc de prima dată panourile desperechiate. Nu ieșea nici o baracă din ele. Trei pereți exteriori și doi despărțitori. Acum pricep; trebuiau doar anexate camerele; șeful gîndise living-room-ul. *(Lui Roibu.)* Și, zici că peste tot la fel a făcut — întîi un living-room?

ROIBU *(vrînd să i-o taie)*: Nu fi atît de bucuroasă; nu peste tot.

MIRELA *(bosumflîndu-se)*: Ei cum?

ROIBU: N-a avut condiții.

MIRELA: Ei cum?

ROIBU: De exemplu, pe șantierul trecut, n-am găsit o cabană, așa cum am găsit aici. Am găsit numai un mormînt. Și nu-i deajuns să atașezi trei pereți exteriori și doi interiori la un mormînt ca să-l transformi în living-room!

MIRELA *(a rămas surprinsă, apoi rîde)*: Ha, ha, ha! Ce drăguț!...

GEORGE *(apărînd în ușă, exact așa cum l-a descris Ana mai înainte)*: Vă salut, iubiți tovarăși. Mă bucur că vă întîlnesc în seara asta! *(O pasăre se ia după el.)*

ROIBU: Alungă pasărea! Vor să intre acum și înăuntru! Ne invadează.

GEORGE: Mie-mi plac. Nu sînt sperioase deloc.

ANA: Nu cunosc omul.

GEORGE: Sînt atît de sălbatice încît par deosebit de domestice!

ANA *(rîde)*: Ha, ha!... Foarte nostim spus!

ROIBU: Asta se potrivește și unor oameni!...

GEORGE: Mie, nu?... Sînt atît de sălbatic, încît trebuie să cunosc toate regulile vieții voastre domestice. ca să mă pot apăra!

ROIBU *(turnînd în pahare)*: Tu ești mai sociabil decît pari, George.

GEORGE: Perfect. Să bem. Doar astăzi împlinim două săptămîni de cînd sînteți aici. Prima chenzină. Vă salut, iubiților! *(Dă paharul pe gît.)* Mirela!

MIRELA *(se execută; ridică paharul și începe un cîntec ritmat, voios).*

GEORGE *(îi ține isonul; o prinde cu un gest ocrotitor pe Ana și o ține lîngă el)*: Ana, ce e cu tine, Ana?.. Tu ai alte gînduri, Ana...

ANA: Nu e nimic. Sînt aceeași.

MIRELA *(se oprește brusc din cîntat).*

GEORGE *(autoritar)*: Îmi place să cred în ce spui. Dar, să știi, Ana, nu înghit femeile care-mi fug din pat în timp ce eu dorm. *(Ana tresare, îi pune mîna pe gură; George îi apucă mîna, i-o sărută.)*

ROIBU *(Mirelei, cu imputare)*: Vezi, și cînd îți spun că pe o rază de 40 de kilometri nu mai găsești alt bărbat în afară de mine!

GEORGE *(tare)*: În fine, n-are rost să ne tulburăm mulțumirea. Stimații mei tovarăși și colaboratori, trebuie să vă spun că am pus la punct un proiect de extindere, vom porni chiar de mîine pe un front și mai mare, iar lucrările vor începe la un volum sporit cu două treimi... *(Se duce la plan, arată pe el.)*

ROIBU: Am spus eu! Se împlinea termenul, trebuie să pregătești ceva, să-i dobori. *(Arătînd cu pumnul.)* Pac!... Luna viitoare, încă ceva, pac!... Luna cealaltă, ceva de două ori mai îndrăzneț, și tot așa, pac! pac!... Oamenii, conducerea întreprinderii, ministerul sînt la pămînt, răpuși, obligați să se închine geniului tău!... Pentru geniul șefului nostru!... Să știi că avem să-ți facem o propunere foarte tare, o descoperire...

GEORGE *(ciocnind cu ei, in crescendo)*: Nu-i lăsăm să răsufle, îi obligăm să suplimenteze, în unsprezece luni avem uzina gata! În cincisprezece luni, piața mondială cunoaște produsele ei...

ROIBU: În optsprezece luni, revistele de specialitate, comenzile, comentariile, ordinele miniștrilor și decretele de decorări vor fi pline de numele lui George Sterescu!

GEORGE: Sigur că da. La Oradea cum a fost?... Pe Valea Oltului, unde noi ne-am dus de-abia în ultima etapă... și totuși, cum a fost?

ROIBU: ...A fost măreț peste tot, George, chiar voiam să te întreb: cum știi tu să le aranjezi peste tot atît de bine?

GEORGE: Crezi că aici e vorba de... aranjat?

MIRELA *(intervenind emoționată)*: Se spune că ești genial, șefule!

GEORGE *(face un gest evaziv, nu se laudă, dar nici nu neagă)*: Cine a spus asta?

MIRELA: Uite, chiar omul care acum pretinde că le aranjezi.

ROIBU: Nu „se spune", domnișoară, ci „se poate verifica"; îți dai seama ce înseamnă construcția asta? Ce îndrăz-

www.cimec.ro

neală, ce speculație, ce intuiție creatoare ?...

GEORGE *(generos)*: Roibule, mai bine-ai vedea că Ana are paharul gol !

ROIBU : Văd. Dar voiam să te întreb, unde mai ai loc în mintea aia să le și aranjezi, să le dozezi, să organizezi lovituri care-ar fi treaba unor oameni banali, nu a unui creator de geniu !...

GEORGE : Toarnă-ți și ție.

ROIBU : Îmi torn... George, nu te temi uneori de spiritul tău prea practic ? Uite-te : noi o să-ți facem o propunere. Poate o să te mire. Dar spiritul tău practic sînt sigur că o va aprecia !

GEORGE : Vezi că paharul Anei e gol !

ROIBU *(toarnă grăbit în toate paharele)*: Nu, zău ! Știi că arhitecții caută întotdeauna o asimetrie, sculptorii își pocesc lucrarea dacă iese prea echilibrată. Perfecțiunea sută la sută e dovada unei imperfecțiuni de alt ordin, spunea cineva. *(Tace, tac toți.)* Sper că nu mai e nici un pahar gol.

GEORGE *(netulburat, bînd)*: Ba da, al meu.

MIRELA *(profitînd de faptul că George e ocupat)*: Nu zău, dar de ce ești pus neapărat pe lămuriri în seara asta ?

ROIBU : Vreau să-i descopăr o fisură, ca să nu-l mai iubească toată lumea, să-mi rămînă și mie o parte din iubirea oamenilor.

MIRELA : Nu cred că i-o poți descoperi.

ROIBU : Ești atît de convinsă de perfecțiunea lui ?

MIRELA : Ah, cît aș vrea să fiu și eu la fel !

GEORGE *(rîzînd)*: Cum adică, să-ncepi să chelești ca mine ?

MIRELA *(bosumflată)*: Nu, dar să mă realizez într-un fel în viață, să devin celebră ! *(Venind la Ana.)* Duduie Ana. dumneata n-ai vrut niciodată să devii celebră, să dansezi sau să cînți pe o scenă, să te aplaude lumea ?

ANA : Ți-ar plăcea ?

MIRELA : Ar fi minunat !

ROIBU : Ai impresia că ești o ratată, nu ?

MIRELA : Cam așa.

ROIBU : Fiindcă ai împlinit optsprezece ani și n-ai fost copil-minune !

ANA : Majoritatea femeilor care se visează pe scenă, aplaudate, o fac pentru că se vor admirate, nu pentru că simt neapărat nevoia să joace.

MIRELA *(convinsă)*: Știu. Sînt o frivolă. N-am să fac nimic în viață. Dac-aș avea măcar voce, să cînt !

ROIBU : Cîntă !

MIRELA *(începe să cînte ; se oprește brusc)*: Nu, nu ; n-am nici un talent !

ROIBU : George, n-o auzi pe Mirela cum suferă ? De ce nu-i dai măcar un sfat ?

GEORGE *(cu gîndurile lui)*: Ce sfat ?!... Ție, Mirela, trebuie să-ți intre în cap că în unsprezece luni sîntem gata cu construcția, apoi vom studia *(se duce la plan)* posibilitatea unei anexe, vom face halele mari și cu suprastructură extensibilă...

MIRELA *(l-a ascultat supusă, dînd din cap la fiecare lucru spus, apoi, deodată deziluzionată, se bosumflă)*.

ROIBU : Mirela, n-ai cîntat refrenul, Mirela !

MIRELA : Ba l-am cîntat. Cîntecul ăsta începe cu refrenul. *(În ciudă.)* Și-am să mă realizez și eu, totuși ; am să mă realizez în dragoste ; știu eu, numai în dragoste te poți realiza pe deplin. Să iubești... să iubești !... Sînt atîția oameni celebri și care nici nu s-au realizat în dragoste. Parcă-s niște infirmi. Mai rău chiar. *(Se strîmbă disprețuitor la adresa acelora.)* Dar eu am să mă realizez deplin, cu toate că rîdeți de mine că n-am experiență !

ROIBU : Cum n-ai experiență !... Dar teoria cu bărbații însurați ?

MIRELA *(sinceră)*: O știu de la o prietenă. *(Oftează trist, trist de tot, și începe un cîntec nostalgic.)* „Iubirea încă eu n-am învățat..."

GEORGE *(o ascultă o vreme, apoi enervat)*: Ana, nu ai încă situația debitului de apă ?

ANA *(tulburată, surprinsă)*: Încă nu.

GEORGE *(și mai enervat)*: Ana, dar să știi că vorbesc serios, în unsprezece luni trebuie să fim gata... Apoi vom studia posibilitatea anexelor : debitul se arată a fi mare și divers. *(Mai temperat, dar autoritar.)* Ana, cînd crezi c-ai să-mi poți da o situație exactă ?

ANA : Da, cred c-am s-o dau, am s-o dau...

GEORGE : Iartă-mă că trebuie să vorbesc așa, dar... de profesie ești hidrogeolog ! Îți amintești, nu ?

ILEA : Salut, șefule ! *(Intră, se dezbracă, se uită la sticle.)* Grozav ! *(Bea, se uită la pahar.)* Să fim realiști, asta așteptam !... Avem niște pompe grozave... Și niște mecanici șmecheroși... *(Duce degetele la buze, face o bezea.)*

GEORGE : I-am văzut și eu. Dar dincolo, ai găsit oameni ?

ILEA *(bînd încă un pahar)*: Nu, dar nu asta e problema dincolo.

GEORGE : Cum „nu asta" ?

MIRELA *(îi agață de gît lui Ilea un dop legat cu ață)*: Medalia „Traversarea lacurilor".

ROIBU *(bosumflat)*: Degeaba i-am spus

www.cimec.ro

că pe o rază de patruzeci de kilometri...

ILEA : „Traversarea lacurilor" ?... Chiar crezi că merit ? George, noi avem o propunere...

MIRELA : Da, „Traversarea lacurilor"... Oficial, o meriți. *(Uitîndu-se la Ana.)* Doar dacă mai ai concurenți ascunși. *(Îl mîngîie.)*

ROIBU : Și el nu-i dă nici o atenție, nici o atenție !... Va trebui să mă sacrific eu...

ILEA *(se ferește într-un mod discret, dar dur, de Mirela)* : Știi, geologul *(se uită la Ana)*, în fine, geologul acela... Nu e chiar nebun...

ROIBU : Dobitocule, fata ți se agață de gît...

ILEA *(grav)* : Poftim ?

ROIBU : Mirela vrea să se realizeze în dragoste, și tu...

ILEA *(fals)* : A, iartă-mă. Iartă-mă, Mirela, n-am observat.

ANA : Ce ziceai, Ilea, ce ziceai ?

ILEA : George dragă, am fost în orășelul de dincolo, cred că avem posibilitatea...

(Se aude o explozie puternică, fereastra e luminată.)

ANA *(tresare prima)* : Ah !... *(Și fuge la ușă, Ilea și Roibu după ea.)*

MIRELA *(după George, care vrea și el să iasă)* : E explozia iubitului ei ; n-ai văzut-o cum a tresărit ?

GEORGE *(vrea să fie indiferent ; scoate din buzunar un plan, îl întinde pe masă, îl studiază, se face că n-aude).*

MIRELA *(prinzîndu-l de mînă)* : Ea trece cu șalupa dincolo, la minele de aramă, de asta dispare...

GEORGE *(se oprește și se uită la ea; apoi rectifică ceva pe plan).*

MIRELA *(încurajată de privirea lui)* : Chiar și pe ceață; e periculos și, totuși, înfruntă pericolul...

GEORGE: A trebuit, din pricina acestui individ, să-mi pierd timpul, să calculez, să proiectez... *(Întoarce planșa pe care e planul și prinde pe partea goală planul scos din buzunar, apoi se depărtează, îl mai privește o dată.)* Dunărea... *(Adaugă ceva.)*

MIRELA *(care, jignită, vrea să iasă, se oprește cu mîna pe clanță și, nemaiputîndu-se ține, strigă)*: De ce-a sărit ea așa, imediat, și-a ieșit să vadă, de ce ? !

GEORGE *(izbucnind în rîs)*: Ha, ha... Mirela... Ha, ha, ha... Gata, Mirela... Și tu, Mirela...

MIRELA: Ce „și eu"?

GEORGE *(continuă să rîdă)* : Și tu, gata! *(O trage lîngă plan, apoi îl întoarce, împinge planșa așa cum a fost.)* Nu mai ești candoarea, nu mai ești ingenuitatea... Gata ! *(Rîde.)* Gata !

MIRELA: Și ce sînt?

GEORGE: Ești perfidia. Gata, ai devenit femeie!

MIRELA *(ripostă moale)*: Nu... dar ea... de ce se duce...

GEORGE *(amuzat, poate în mod impus amuzat)*: Ascultă, Mirela! *(Se uită la ea cum e zbîrlită și disperată. Începe să rîdă, rîde, apoi se duce la ea, o mîngîie.)*... Mirela...

MIRELA: Da... George... *(Închide ochii și întinde buzele.)*

GEORGE *(aspru)*: Tu l-ai văzut bine pe ăla?

MIRELA : Ăla ?... Care ăla ?... *(Deschide ochii bosumflată.)* Care ăla, domnule ?

GEORGE: Pe..., mă rog, fostul logodnic al Anei.

MIRELA: Da, l-am văzut.

GEORGE *(el, așa cum e)*: Și poți crede că eu am motive să fiu gelos pe unul ca ăla?!...

MIRELA *(ducînd mîna la gură)*: Vai, te-am jignit! *(Cu sentimentul că a ratat ceva.)* Dar eu... eu, fiindcă...

GEORGE *(mustrător, cu farmec)*: Fiindcă în inima ta de vrăbiuță sentimentală...

MIRELA *(deodată disperată)*: Nu; fiindcă, uite... eu îmi spuneam foarte serios: de ce nu te iubește ea ca lumea, de ce nu te iubește ea adevărat?... Ești un om care meriți să fii iubit, iubit... *(Puțintel ca într-o ședință.)* Fără rezerve, fără compromisuri, fără asemenea probleme care, așa cum spuneam...

GEORGE *(rîde amuzat)*: Mă iubești, Mirela?

MIRELA *(încîntată, impresionată și bucuroasă, tipă)*: Da! *(Repede.)* Și-am să ți-o dovedesc!...

GEORGE *(cu haz)*: Crezi că e nevoie?

MIRELA: Da, e nevoie să scapi de ăla, de tot ce te încurcă, ce te împiedică...

GEORGE: Ei cum?

MIRELA: Îi dăm arama...

GEORGE: Arama? Noi? Iată-ne și proprietari de aramă!

MIRELA: Da; o explozie mare. Dacă e ceva, iese la iveală. Am și vorbit cu artificierii lui. Ei vor să-l ajute. Le-am spus că am să le las în galerie o cantitate mare de exploziv...

GEORGE *(devine din ce în ce mai serios)* : Mirela, tu mă spionezi.

MIRELA: Indiferent. Te-am auzit spunînd că ăla, dac-ar avea arama, te-ar lăsa în pace. Și-atunci mi-a venit ideea.

www.cimec.ro

GEORGE *(părinteşte):* Copiii n-au voie să umble cu explozibil.
MIRELA: Vedem noi... *(Iese.)*
GEORGE *(se uită după ea, dă din cap, ridică din umeri):* Mirela!
ANA *(apare în uşă):* Am crezut că oamenii noştri... cumva... explozivul... *(Frîntă, se aşază pe un scaun.)*
GEORGE : Ce-ai crezut?... *(Vine spre ea încet, ameninţător.)* Ascultă, Ana, tu crezi că eu sînt chiar un idiot?
ANA *(tresare, se ridică în picioare, e mută).*
GEORGE: Ce explozie a fost?
ANA: Nu ştiu, în orice caz, nu e de la noi! S-au dus băieţii...
GEORGE : Şi dacă nu e de la noi ? Cine dracu' mai e în jurul lacului ăstuia?! De ce mă minţi, Ana?
ANA *(dreaptă) :* Nu te-am minţit niciodată.
GEORGE : Crezi că eu sînt de piatră, crezi că eu nu te simt cînd te strecori din pat?
ANA *(a tresărit, meditează, apoi):* Nu că nu simţi, dar că nu te interesează, tu ai gînduri mai multe, mai mari.
GEORGE : ...Iar tu eşti a mea şi nu ţi-e permis...
ANA *(repede):* Ce nu mi-e permis?
GEORGE *(nu mai strigă, e gîtuit):* Să te preocupe altul.
ANA: E soarta unui om; trebuie să ne preocupe numai soarta oamenilor pe care-i iubim?
GEORGE *(înfuriat, strigînd) :* Te simţeam cum aşteptai primul semn al dimineţii, ca să te-mbraci, ca să cobori, ca să fugi de mine...
ANA *(strigă şi ea):* Nu ca să fug de tine, George!
GEORGE: Uneori încercam să te reţin, dar ştiam că, la ora aia, atunci cînd eu te aveam, tu nu mi te dăruiai: tu nu puteai la ora aia să mi te dăruieşti, tu trebuia să pleci la ora aia, tu aşteptai să pleci la ora aia...
ANA: Dar tu nu înţelegi că pentru el eşti altceva?
GEORGE : Auzeam şalupa cum pleca, dar te lăsam...
ANA: Înţelegi că pentru el nu eşti doar omul care i-a luat iubita?
GEORGE: Să-l ia dracu'. Eu am vrut sălbăticia. Nu problemele lui sentimentale.
ANA: ...Eşti omul care acum îi ia şi ultima şansă de a se realiza.
GEORGE : Te lăsam, mă gîndeam că poate aşa se mai linişteşte ăla şi nu mă mai bate la cap cu prostiile lui, nu-mi mai periclitează şantierul!
ANA: Nu vreau; nu vreau să fii simbolul nenorocirii pentru un om! Te iubesc, şi tocmai de asta nu... *(Deodată, dîndu-şi seama.)* Cum?... Ce-ai spus?... De asta mă lăsai?... *(Din ce în ce mai greu, mai rar.)* Să nu-ţi mai periclitez şantierul?
GEORGE *(izbucnind):* Şantierul ăsta este al meu, îl doresc de trei ani! Şi tu, Ana, eşti tot a mea; cine ştie de cînd te doresc!...
ANA *(cu regret):* Şi ce frumos pornise totul!
GEORGE: Am calculat totul cu precizie. Totul ieşea de minune dacă nu apărea el! E deajuns un microb ca să creeze o întreagă tulburare. *(Cu ură.)* Individul tău!
ANA: Dar nici nu l-am văzut; nici nu ştiu dacă am tăria să-l văd.
GEORGE *(mulţumit) :* Eram sigur. Citeam asta în mişcările tale, mi-o spunea glasul tău, auzeam întotdeauna în el două rezonanţe!
ANA: Uite, George, mi-am dat seama: lucrurile nu sînt chiar atît de simple. Eu nu sînt doar, aşa cum spuneam : o femeie de profesie hidrogeolog. Nu pot fi. E mai mult. Lucrurile se leagă între ele.
GEORGE *(mîngîind-o):* Se leagă ! *(admirînd-o)* splendid!... *(Alt ton.)* Numai că uneori îţi faci cam prea multe, prea multe procese de conştiinţă.
ANA : Ai dreptate, George, cred că nici ţie nu ţi-ar plăcea dac-aş putea să nu fiu aşa.
GEORGE: Ţi-am mai spus: raţiunea e un lucru splendid, tocmai pentru că e simplu. Noi îl complicăm. Inutil îl complicăm.
ANA: Şi raţiunea mea îmi spune că trebuie să-l ajut.
GEORGE *(ritos):* Raţiunea ne e dată şi ca să alegem, Ana. Viaţa, ehei... Are atît de multe...
ANA: Cred că ţi-am dovedit că am ales.
GEORGE *(satisfăcut, revelaţie) :* Deci, mă scapi de el?
ANA: E o condiţie, sau vrei să mă încerci?
GEORGE : Indiferent ; mă scapi ?
ANA : Pari înfricoşat, George; nu m-aşteptam la tine..
GEORGE: Niciodată n-ai să mă vezi înfricoşat! Ana, tu crezi, crezi cît de cît în mine?...
ANA: Ţi-am dovedit-o de atîtea ori.
GEORGE: Ana, îţi aminteşti, era acum cîţiva ani un fotbalist. Tabarcea. A murit pe teren. Era bolnav de inimă de mai mult timp. Dar ascunsese. Nu voia să se ştie, pentru că asta era

www.cimec.ro

egal cu a nu mai juca. Iar el voia să joace, să joace!...

ANA *(apropiindu-se de el, cu admirație):* Te înțeleg!...

GEORGE *(îmbrățișînd-o):* Înțelegi, Ana? Mie nu mi-e frică. Eu vreau să joc, să joc pînă în ultima clipă. Și, cu rezultate!

ANA *(îl mîngîie, încîntată):* George, dragul meu!...

GEORGE *(fericit) :* Mă înțelegi, va să zică!...

ANA: Da. Și mă doare că nu mă înțelegi și tu.

GEORGE: Am să te înțeleg, Ana. Am să te-nțeleg!... Dar eu am ocazia să fac aici un lucru grozav. Și nu mă mut, pentru că asta îmi ia timp. Timpul înseamnă moarte, înțelegi ? ! Or, eu sînt omul care-și înlocuiește cu ceva fiecare clipă care-i moare. Pun ceva în locul fiecărei clipe care moare; înțelegi?

ANA : De la început te-am înțeles. De asta am venit cu tine.

GEORGE: Trebuie să mi-o dovedești. El poate face un memoriu și demonstra că e mai bine acolo Eu n-am timp să mă mut... Eu n-am timp să reiau ceva, cînd pot trece la altceva, mai mare, mai...

ANA *(drogată):* Și ce trebuie să fac?

GEORGE : Trebuie să fii convinsă că pînza de ape radioactive există numai aici, nu se întinde pe mai departe. Nu continuă, înțelegi? Înțelegi, Ana... *(Se aud păsările.)*

ANA *(lividă, separînd fiecare silabă) :* Înțeleg; ca să nu mai aibă el nici o șansă.

GEORGE *(brutal):* Exact.

ANA *(fără lacrimi):* Cum e posibil să se amestece-n tine atîtea? *(Îndurerată.)* Și calculul ăsta lipsit de orice... *(Se oprește brusc.)*

GEORGE: Poate că asta reprezintă noțiunea de om. Și o plantă superbă, ca să poată înflori generos, are nevoie de gunoi la rădăcină.

ANA: Nu, nu; poate că planta tocmai de asta nu se mișcă. Omul, tocmai pentru că e liber, trebuie să fie altfel!

GEORGE: Ana, tu crezi că dragostea înseamnă numai așa, să te săruți, să te culci și să fii mort după cineva?!

ANA *(face niște gesturi mute; într-un tîrziu):* Va să zică, asta vrei... Ultima lui șansă... Eu să fiu aceea care...

GEORGE: Ana, ți-am mai spus doar...

ANA *(vine spre el, oarbă) :* Ce mi-ai spus ? Mi-ai spus că dragostea nu înseamnă numai așa, să te săruți, să te culci și să fii mort după cineva. Asta mi-ai spus! *(Deodată, dur.)* Dar tu ai dreptul la cea de-a doua dragoste, la șantier, la construcția care te pasionează...

GEORGE: Și tu, care vrei să-ți fie a doua dragoste? El?!

ANA *(indignată):* Crezi că eu am venit la tine numai datorită instinctelor?

GEORGE: Haide, Ana, nu-ți stă bine cînd ești prea gravă.

ANA: Am venit la tine tocmai pentru că sînt om. Pentru că sînt om și nu am rădăcini, și pot să mă mișc, să mă îndrept mereu spre ce e mai frumos. De ce vrei să mă unilateralizezi?

GEORGE *(îngînînd-o):* Nu te uni-la-teralizez !

ANA: Ba da. Mă vezi numai printr-o singură prismă, dintr-un singur unghi. Mă vezi făcînd un singur lucru, într-o singură direcție. Eu pentru tine am o singură latură, o singură întrebuințare și un singur mod de-a exista.

GEORGE: Da, și vreau să iubești un singur om, într-un singur fel, adică total.

ANA: Și faptul că-l iubesc trebuie să mă îndepărteze de la alte sentimente ale mele de om? Sînt om, în primul rînd, George, și pe urmă femeie!

GEORGE: Eu aș spune invers, și n-ar fi în defavoarea ta.

ANA: S-ar putea să ai dreptate, dar, în orice caz, sînt și om. Și ca om, am conștiință, am îndatoriri. Da, chiar îndatoriri sociale, dacă vrei.

GEORGE: Te privește!

ANA: Dacă mă interesează și altcineva, nu înseamnă că mă arunc în brațele lui...

GEORGE : Dar ce înseamnă ? Ia umblă puțin la logică.

ANA: Eu am lucrat cu un om, înțelegi, George? Și pentru că m-am îndrăgostit de tine... *(După o clipă.)* El poate crede că l-am abandonat pentru că nu avea rezultate. Dacă mă preocupă acum soarta acestui om, înseamnă că te-nșel pe tine? Uite, pe tine te iubesc, dar lui îi dau dreptate; aș vrea ca el să cîștige, cu toate că pe tine te iubesc.

GEORGE: Asta nu se poate, Ana. Înseamnă că mă părăsești.

ANA : Eu sînt convinsă că se poate. Eram convinsă că se poate.

GEORGE *(strigînd):* Nu se poate, Ana. Viața nu-i făcută din bucățele; viața le amestecă pe toate; al dracului le mai amestecă! De asta spuneam: rațiunea e un lucru simplu, cum sînt toate lucrurile esențiale; trebuie să știi să alegi din tot amestecul.

www.cimec.ro

ANA : Eu am ales. Din păcate, am ales.

GEORGE : Mi-ai mai spus asta. Dar, bagă de seamă: dacă nu ești decisă să faci ce-ți spun eu, e ca și cum te-am pierdut!...

ANA: Va să zică, nu crezi că, în același timp, te pot și iubi, dar pot fi și eu om.

GEORGE: La dracu, vorbești ca o elevă de liceu, care întîi își face tema la matematică și pe urmă se duce la cinema să se pupe.

ANA: Tu cum poți avea o a doua dragoste?

GEORGE: O am. Dar e amestecată cu astălaltă, fir-ar ea să fie!... Sigur că e amestecată! Nu ți-am spus că lucrez altfel de cînd sînt cu tine?

ANA *(intrigată)*: Și eu mă simt mai om, tot de atunci, și tocmai pentru că sînt mai om...

GEORGE *(enervat)*: Prostii !... Ți-am mai spus: numai puștancele pot să simtă așa, pot să facă așa. Ele nu se îndrăgostesc pentru că au nevoie de un om, așa cum faceți voi, ele... se îndrăgostesc pentru că au nevoie să se îndrăgostească... Da, e o altă psihologie. Ele au un criteriu absolut și iubesc statura, sau frumusețea degetelor, sau culoarea ochilor, profilul romantic, faptul că fumezi sau că nu fumezi, faptul că știi să dansezi, sau cunoști povești din mările sudului!... Dar asta, pe la 15—16 ani, și atît. Pe voi, experiența vă obligă la compromisuri: „Nu-i frumos, dar e inteligent !", „nu-i inteligent, dar e protector", „scuipă cînd vorbește, dar e gospodar"... Voi știți cît de greu se cîștigă un om, și tocmai de asta uitați ce-i acela criteriul absolut, cum ar fi o pereche de ochi albaștri, o dantură sau o inteligență deasupra tunicii cu mînecile rămase scurte, de elev dintr-a 8-a!... Experiența vă obligă la compromisuri, am spus... și tocmai de asta, tu, Ana, vei accepta compromisul.

ANA: Mă jignești, George.

GEORGE: Compromisul pe care ți-l ceream eu, ziceam...

ANA : Atunci nu mă jignești, George, dar mă faci să nu te mai pot iubi.

GEORGE *(demonstrativ)*: Poftim! N-am spus eu? Nu mai poți să mă iubești!... Tu ai să mă părăsești, Ana...

ANA *(fără să-l privească)*: Posibil. Și totul era atît de frumos. *(Deodată.)* George, tu-ți dai seama cît de mic te face ambiția asta a ta?

GEORGE *(rău)*: Mă voiai neapărat măreț?

ANA: Te credeam.

GEORGE: Și m-am dezumflat, nu? *(Se aud păsările.)* Arăt ca o pasăre din astea : udă și cu ochii bulbucați în ceață.

ANA: Mă amesteci, George, în calcule, în rețete, în atingerea unor scopuri, în...

GEORGE *(amenințător)*: Te duci la ăla din milă, bagă de seamă! Ai să găsești în fiecare dimineață, în pat, alături de tine, un om de care ți-e milă. Milă, mă înțelegi?! Nici admirație, nici frică, nici înfiorare!... Milă... Cel mai penibil sentiment.

ANA : Crezi că trebuie neapărat să... *(Se oprește brusc, la intrarea lui Ilea și Roibu.)*

ILEA: Deci, sînt toate șansele, și e chiar mai bine, mai puțin costisitoare... Trebuie să fim realiști !

GEORGE *(se scutură de umilință, devine iarăși el, cel care domină)*: A fost domnul de dincolo, nu?

ILEA: Da, încă de azi-dimineață se pregătește, l-am văzut cînd am trecut.

ROIBU: Cam ciudat, totuși; o explozie undeva, sub apă.

GEORGE *(rău)*: Nu e singurul lucru ciudat. *(Lui Ilea.)* Parcă voiai să spui ceva.

ILEA: Da, George. *(Încîntat.)* Un lucru grozav!...

GEORGE *(neîncrezător)*: Grozav?

ROIBU: Excepțional. Tu, care ești omul loviturilor...

ANA *(se apropie, ca atrasă de un miraj)*: Credeți că.. *(Deodată, izbucnind în plîns.)* Nu, nu, mai bine nu mai spuneți!

GEORGE *(calm, ca și cum n-ar fi observat-o)*: Continuați, vă rog.

ILEA: Să fim realiști. Avem posibilitatea să lucrăm și mai repede, și să atacăm întregul volum de lucru deodată!

ROIBU: Noi nu-l luam în serios la început. Și uite că păcătosul avea dreptate. *(Zgîlțîie încurajator brațul Anei.)*

GEORGE *(presimțind)*: Cine?... Cine avea dreptate? În legătură cu ce avea dreptate?...

ILEA : George, să-ți explic: am fost dincolo de lac să caut oameni. E un vechi orășel, mic, părăsit, dar cu atribute citadine.

ROIBU: Are și port!

GEORGE: Nu te-ascult pe tine!

ILEA: Da, un mic port, cu o poziție naturală foarte frumoasă. E îngropat în nisip acum, dar trebuie numai dragat, atîta tot...

ANA *(care s-a apropiat din ce în ce*

www.cimec.ro

mai mult): Ai văzut ce fin e nisipul care a năpădit portul?

ILEA *(scuzîndu-se):* N-am avut timp, Ana.

GEORGE: E grozav de fin; bineînțeles!

ILEA: Și e un pustiu... Case părăsite, curți părăginite, tăcere și păsări de apă care zboară fără zgomot.

ROIBU: Și o fostă stațiune climatică!

ANA : Da, e de pe vremea turcilor. Turcii aveau un fel de băi mari de piatră...

GEORGE *(ironic):* Turcii, bineînțeles. Asta-i problema principală acuma.

ANA *(pentru prima dată altfel):* Poate că da.

GEORGE: Cum?!

ANA: Ilea, ai văzut cum arată căzile alea, și-ai văzut dincotro vine spre ele un fel de apeduct?

ILEA: Exact; e un fel de apeduct, mai rudimentar decît îl făceau romanii, dar e, acum îmi dau seama.

GEORGE *(nervos):* Noi pentru asta sîntem aici, ca să ne ocupăm de relicve turcești, nu?...

ROIBU: Da, poate că... turcu' și pistolu'!

GEORGE *(crunt, îl fulgeră):* N-am chef de glume!

ANA *(nu cedează):* Localnicii spun că erau niște băi liniștitoare; veneau aici bolnavii de nervi, se tratau bolile de stomac care aveau implicații nervoase; s-ar asemăna deci cu acele băi rudimentare pe care le avem în nordul țării...

ILEA *(bucuros):* Vezi, George, înseamnă că sînt șanse ca apele noastre să ajungă pînă acolo !...

ROIBU *(la fel):* Deci, dacă se rezolvă acest dubiu, ne putem muta!

GEORGE *(autoritar):* Ana, ajung apele radioactive pînă acolo?!

ANA *(intimidată):* N-am spus asta...

GEORGE : Atunci e clar. Ce ne mai pierdem timpul?!...

ANA *(mai dreaptă) :* N-am spus; dar trebuie să vedem; va trebui să vedem, și dacă-i așa...

GEORGE *(„taci!"):* Ce „dacă-i așa"?!...

ILEA *(inspirat) :* Dacă-i așa... George, gîndește-te ce frumoasă lucrare, ce economii! Și-apoi, faptul că dăm viață unui oraș...

ROIBU: Și eu, ca hidrotehnician... Acolo e Dunărea, nu lacul ăsta nenorocit!

ILEA: Și tu, mai ales tu, George, pentru că această uzină este în primul rînd opera ta; noi sîntem colaboratorii tăi, dar tu...

GEORGE *(încolțit, cu toate că ceilalți nu-și dau seama):* Eu... ce sînt eu?...

ROIBU: Tu, George, ești omul căruia-i place să facă de trei ori cît promite, de cinci ori mai mult decît așteaptă oamenii de la el.

GEORGE *(se uită la plan, se retrage spre el, ca și cum ar vrea să se apere):* Și pentru asta trebuie să mă opresc, să mă întorc, să bîigui?!...

ILEA: George, dacă într-adevăr pînza noastră de apă ajunge pînă acolo, va ieși superb!... Orășelul e așezat în amfiteatru. Coboară spre Dunăre. Îți dai seama ce arhitectură-i poți da?!... Uzina noastră-i va reda viața. Reactualizarea băilor va face din el și o stațiune; portul este gata făcut, trebuie numai dragat. Aproximativ cu aceleași cheltuieli cu care construim aici uzina, grupul social și căile de transport, acolo facem un lucru de cinci ori mai mare: un port, o stațiune, un oraș reînviat... cu cheltuielile care...

GEORGE *(care l-a ascultat din ce în ce mai agitat, deodată strigînd):* Ajunge!... ajunge!... Nu-i nevoie să-mi descrii; nu-i nevoie să-mi descrii!... *(Rămîne și el uimit de felul în care a putut să strige, apoi se duce la plan, dă să-l întoarcă, dar se răzgîndește.)*

ROIBU *(surprins):* Nu-i nevoie să-ți descrie?

GEORGE *(gîtuit):* Nu. Nu-i nevoie să-mi descrie. *(Stă în cumpănă dacă trebuie să întoarcă planul sau nu.)*

ROIBU : Pricepi tu, Ilea, nu-i nevoie să-i descrii ! *(George mai ezită în fața planului, apoi îl lasă să cadă înapoi, așa cum a fost.)*

ANA *(parcă atunci pricepînd):* Nu-i nevoie! A!... El știe...

GEORGE *(întorcîndu-se, încolțit) :* Da, știu, bineînțeles că știu, cum era să nu știu; sînt eu omul care să nu se gîndească la toate de la început? Spuneți, sînt eu omul?!

ROIBU: Asta... adevărat. Așa e!

GEORGE *(autoritar) :* Atunci?!... Am știut și m-am gîndit... *(Se duce din nou la plan, dar imediat renunță.)* Și totuși, aici trebuie făcut!...

ILEA: George, nu te pripi. Eu ți-o spun ca soluție. Tu ești omul care caută mereu soluții noi, perfecționate...

GEORGE: Dar nu soluții de a întîrzia ceea ce am de făcut.

ILEA: Mă surprinde încăpățînarea ta.

GEORGE: Adică, eu sînt idiotul care nu pricepe, nu?!...

ILEA: Ai mai spus asta.

GEORGE: Da, am spus, și o subliniez. Ascultați-mă : va să zică, anunțăm centrala că nu mai executăm proiectul de aici ! Două săptămîni pînă cînd pricep oamenii de ce. Înaintăm propunerea

www.cimec.ro

pentru noul şantier. O lună pînă cînd se consultă şi obţinem aprobarea de principiu. Trecem la prefacerea şi reprofilarea proiectului. Trei luni pînă cînd îl adaptăm la condiţiile de-acolo. Noul proiect intră în discuţie, se formează o comisie, se deplasează aici, se verifică probele. Cel puţin încă o lună. În sfîrşit, ajunge la ministru. Să sperăm că el nu e plecat din ţară şi-l semnează. Dar, între timp, materialele programate doar n-au stat să ne aştepte pe noi, au zburat în alte părţi. Aşteptăm deci noua repartiţie şi intrăm, clar, în planul pentru la anul.

ROIBU: Eşti formidabil! Cînd ai avut timp să faci acest calcul meticulos şi exact?!...

GEORGE: Am avut. Am fost obligat să am. Asta e meseria mea.

ROIBU *(lui Ilea):* E formidabil!

ILEA *(rămîne neclintit. George se duce spre el).*

GEORGE: ...De asta am venit aici. Am primit toate aprobările. Aici, noi răspundem. Avem mînă liberă, şi tocmai acum să...

ILEA: Şi dac-avem mînă liberă, să ascundem o posibilitate mai bună?

GEORGE: „Posibilitate!" Daţi-vă seama! La anul, lucrările nu pot începe mai repede decît pe vremea asta... Şi cine mă asigură pe mine că mai trăiesc la anul pe vremea asta? Cine te asigură pe tine, grasule, sau pe tine, Ilea, care ai început să devii un fel de moralist?... Cine?! Sau, chiar dacă trăim, ceea ce e foarte posibil, cine ne restituie nouă acest an mort, cine ne dă nouă posibilitatea să recîştigăm tot ce ne trece printre degete în acest an? Sau, cine ne garantează că nu ne iau alţii lucrarea?... La anul, pe vremea asta, noi trebuie să obţinem rezultatele; peste încă un an, produsul să fie cunoscut în lume; peste încă unul, să fim chemaţi cine ştie unde şi consultaţi pentru o uzină asemănătoare, dar de zece ori mai mare. Avem treabă, n-avem timp să fim sentimentali.

ROIBU: Pe mine m-a impresionat situaţia oamenilor ălora.

GEORGE: Eram convins; sentimentalismul este direct proporţional cu grăsimea. Şi animalele, dacă vrei să le faci duioase, le îngraşi.

ILEA: George, ştii că eu n-ascund nimic. Sînt de acord cu raţionamentul tău. E adevărat. Dar trebuie să vedem ce putem face ca să nu se-ntîmple aşa!

GEORGE: Să construim aici.

ILEA: Nu, trebuie să vedem ce putem face pentru ca să construim acolo, dar fără să se întîmple aşa...

ROIBU *(jignit)*: Se poate, George, se poate să mă şi îngraş; dar mă îngraş din pămîntul ăsta al meu! Da! Ştii, tu faci exact ca un văr de-al meu. care se temea să se-nsoare. „Mă, îmi spunea, dacă dau peste vreuna cu origine nesănătoasă şi-mi strică dosarul!..." Şi atunci s-a dus în ţările calde...

GEORGE: ...Şi-a luat o... maimuţă!

ILEA: Fiindcă maimuţele n-au avut orînduire şi clase ca să le apară ceva dubios în dosar.

ROIBU: Să zicem că... o maimuţă. Vezi, George, şi tu vei avea meritul c-ai rezolvat această construcţie, dar faţă de ai tăi cei mai apropiaţi vei purta întotdeauna păcatul că — din carierism — ai făcut-o unde nu trebuie!

GEORGE: Nu-ţi permit să vorbeşti aşa!

ILEA: Ne-am aprins; poate că ar fi bine să discutăm altă dată.

ANA: Altă dată? Voi nu vă daţi seama că el nu va discuta şi nu va accepta niciodată lucrul acesta?!

ILEA *(dîndu-şi seama)*: A, din pricina... *(arată cu bărbia spre Ana)* ...asta!

ANA *(uitîndu-se la George)*: Nu ştiu dacă din pricina... asta.

ILEA *(raţionînd)*: Dar nu se poate; tu nu poţi să nu-ţi dai seama că acolo-i mai bine!

GEORGE *(satisfăcut, superior)*: Şi totuşi, nu din pricina... *(arată spre Ana)* asta. Uite că Ana se dovedeşte a mă cunoaşte mai bine decît voi.

ILEA *(calm, a aşteptat momentul ăsta)*: Atunci, pot să-ţi descriu poziţia şi posibilităţile.

GEORGE *(rău)*: O cunosc. Am fost din nou chiar zilele trecute. Cunosc şi oraşelul acela pustiu, şi portul înnămolit, ştiu că şi gurile fostelor mine au nume romane, m-a impresionat peisajul trist al băilor de piatră care se dărîmă, şi, dacă te interesează, am luat şi o probă din apa care musteşte undeva, în direcţia apeductului, şi-am trimis-o la analiză.

ROIBU: Va să zică... Şi la analiză *(Bucuros.)* Vezi, Ilea!

GEORGE: Nu te grăbi, poate am să te deziluzionez, dar aş fi fost un idiot dacă nu m-aş fi dus să constat cît de periculoasă e ideea ăluia, ce şanse are în cazul că face un memoriu... *(Tăcere, toţi se uită la el uimiţi, el e satisfăcut. Ion a apărut din ceaţă şi priveşte prin fereastră. Ana se duce hipnotizată la fereastră. Se privesc.)* Ei bine, apa e într-adevăr caldă. Dar nu se ştie dacă

www.cimec.ro

are același conținut. Ana o să ne comunice rezultatul analizei.

ANA : Eu ?... *(Ion a dispărut.)*

GEORGE : Exact. Nu ești tu hidrogeologul nostru ?... Iar noi vom începe urgent, în ritm susținut, lucrările; n-avem timp de pierdut, fiecare moment costă *(încearcă să fie mobilizator)*, ne așteaptă și alte locuri ale țării.

ILEA : Va să zică, ai să începi aici.

GEORGE : Neapărat.

ROIBU : Nu te interesează ce-ți spunem noi.

GEORGE : Poate că mă interesează, dar timpul mă interesează mai mult, înțelegeți voi ? Omul trebuie să pună ceva în locul fiecărei clipe care trece !... Ăla, cu ideea lui, prezintă pericolul de a-mi omorî cine știe cît timp.

ROIBU : Dar se și cîștigă ceva.

GEORGE *(strigînd)* : Voi nu înțelegeți că eu mai am multe de făcut pînă ce ultimul eveniment din viața mea să fie anunțat de „un grup de tovarăși" ?!...

MIRELA *(intrînd)* : Poftiți în... living-room ; noi, oriunde mergem, facem un living-room ; știți, în living-room...

ANA *(pentru ea, retrăgîndu-se)* : Pericolul ! *(Rămîne uimită.)*

ION *(intrînd, urmîndu-o pe Mirela. Îmbrăcămintea lui are ceva bizar și jalnic, un fel de halat trențăros și ud ; produce o impresie tristă)* : Bună seara, mă iertați, poate vă deranjez, vreau să vă cer o îngăduință, de dumneavoastră depinde, am primit ordin să vă predau materialele și inventarul ; vreau să vă cer o îngăduință, cîteva zile încă... *(Cînd ridică ochii, e totuși demn și spune ritos.)* Am nevoie de explozivi.

ANA *(se uită la el cum arată, la părul lui alb)* : Doar două săptămîni.

GEORGE *(observîndu-o)* : Stimate tovarășe, noi... *(ducîndu-se spre plan)* punem aici bazele unei uzine de extragere a radiului din apele termale, înțelegi ? Alungăm păsările, aburul ăsta înecăcios, peisajul bizar, și facem industrie modernă. Asta sîntem ; nu furnizori de explozive.

ION : Dar e explozivul meu !

GEORGE : Poftim !... Nu înțeleg, dacă-i al dumitale, de ce ne rogi pe noi ?

ION : Pentru că acum vă aparține dumneavoastră. I-am predat dumnealui.

ROIBU *(dă din cap, confirmînd)* : Exact.

GEORGE : Nu știam că și explozivul ne aparține acum tot nouă.

ION : Da, vă aparține pînă și explozibilul... *(Dîndu-și seama de ceva.)* A, iertați-mă ; e doar sîmbătă seara. *(Își scoate halatul pe care l-a purtat și apare, deodată, deosebit de elegant, îmbrăcat de seara.)* Trebuia să fac față și pușcării, dar nu puteam amîna nici vizita la dumneavoastră *(își aranjează haina, e demn și jovial)* ; pînă azi, am primit ordin să lichidez, să vă predau dumneavoastră, să semnăm un protocol de predare-primire, cu tot dichisul diplomatic... *(Arătîndu-și hainele.)* Observați : respect acest dichis.

ROIBU : ...Observăm. Ca un plenipotențiar care semnează o capitulare. *(Consolator.)* De, ce să-i faci ?

ION *(deodată strigînd)* : Dar trebuie să înțelegeți. Explozivul care acum vă aparține este, de fapt, al meu : eu mai am nevoie de el ! Acum știu...

MIRELA *(la urechea lui George)* : Ți-am spus ; e singura soluție ! *(Iese.)*

GEORGE *(dă din cap negativ)*.

ION *(s-a oprit din strigăt, și-a revenit, iar acum e pasionat)* : Filonul de aramă are o ruptură mare. Eu îl căutam tocmai în ruptură. Acum am găsit, știu unde trebuie să provocăm explozia.

ANA *(fericită de idee)* : De asta nu-l găseai !

ION *(la fel)* : Da, de asta.

ANA : Am bănuit, prea se termina brusc pe malul celălalt.

ION *(in crescendo)* : A fost un cataclism, l-a prăbușit.

ANA *(urmîndu-l)* : Poate așa s-a născut lacul !

ION *(același joc)* : Și munții ! E rocă tare, nu vedeai la forări ?

(Sînt amîndoi un gînd, o pasiune, vorbele li se împletesc în crescendo.)

ANA : Da, mult mai adînc decît ne-am fi așteptat !

ION : Era inexplicabil.

ANA : Dar e vorba de altă eră.

ION : Și rocile eruptive !

ANA : Cu puncte metalice...

ION : Și bazaltul...

ANA : Fără infiltrații...

ION : Și tot permianul !

ANA : Ca și amoniții !...

ION : Bineînțeles, ăla era secundarul...

(Discuția lor pare că nu se aude decît în frînturi. Se poate alege sau înlătura oricare dintre replici. Poate că totul se desfășoară ca pe-o bandă de magnetofon dată la o turație mai mare. În orice caz, ceilalți au rămas uimiți. Îi privesc cum se contopesc și cum vorbesc din ce în ce mai tare.)

GEORGE : ...De ce dracu' a trebuit ca ăsta să ne predea tocmai nouă materialele ?!...

ANA : Asta era...

ION : Da, e un amestec derutant de ere, fiecare cu produsul ei !

www.cimec.ro

ROIBU *(lui George)*: Dacă ai vrut sălbăticie! Cui altcuiva să predea? Păsărilor?...

ANA: Iar stratul de minereu de deasupra e dintr-o erupție mai proaspătă!

GEORGE: ...Am vrut sălbăticie, ca să fim singuri cu problemele noastre, fără ale altora!

ION: ...Da, care-a adus doar puțin din filonul de adîncime!

ILEA: E un implacabil. Dacă nu ăsta, apărea altceva sau aveau păsările problemele lor.

ANA: Era un strat mic...

GEORGE: ...Izolarea era una dintre coordonatele calculului meu pentru a lucra liniștit și rapid.

ION: Exact, doar vechile puțuri...

GEORGE *(îi privește pe Ana și pe Ion cu ochii mari, din ce în ce mai uimit. Mirela vine, se uită la el. Gîtuit)*: Trebuie să scap de el, poate nu-i tîrziu.

MIRELA *(ritos)*: Explozie mare. E singura soluție. Artificierii așteaptă.

GEORGE *(nu-i dă atenție, se duce la plan, dă să-l întoarcă; ezită)*.

ANA: Da, și minereul sărac...

ION: Era numai erupție...

ANA: Da, o parte infimă adusă la suprafață...

ION: Deci, în adînc...

ANA: Sub munte...

ROIBU *(lui Ilea)*: Tu crezi că discuția asta este pur tehnică?

ILEA: Tehnica are întotdeauna o accepție mai largă decît o pricepi tu.

ION: Sub tot muntele, Ana.

ANA: Da, Ion, cred că sub tot muntele... știi, Ion...

ION: Știu, Ana!

ANA: Atunci, Ion...

GEORGE *(i-a privit, abținîndu-se; dă din cap ca în fața unui fapt împlinit)*: E clar! *(Lasă planșa să cadă înapoi, fără să o fi întors. Se întoarce către Mirela. Mirela se uită în ochii lui și dă să iasă. El o prinde de mînă.)* Stai... pune-ți ceasul după al meu! În cît timp ești înapoi?

MIRELA: În douăzeci și cinci de minute. *(Iese.)*

GEORGE: Te aștept. *(Se aud păsările.)*

ROIBU: Ah! păsările astea scîrboase!... Stau și se uită la tine cu ochii bulbucați și, deodată, se reped în apă!...

(Se aude motorul șalupei.)

CORTINA

ACTUL AL TREILEA

Se aude motorul șalupei pornind. George se uită la ceas.

(Ana, George, Ion sînt cu paharele în mînă.)

GEORGE *(încercînd să se amuze)*: Să fim atunci lorzi! *(Ridică paharul.)* Domnule, în sănătatea doamnei care a fost a dumitale, iar acum nu mai e a mea!... Ce ziceți de tot acest peisaj în culori stranii!... Ce ziceți de vremea de-afară, umedă și apăsătoare?..

ION: E îngrozitoare. Nu m-am așteptat niciodată la o asemenea primăvară. Cînd ești încă tînăr, și-ți merg toate din plin, nu te-aștepți la o asemenea primăvară.

ANA: E atît de ușor să fii sigur pe tine cînd totul îți merge în plin!

GEORGE: E o chestiune de structură.

ION: N-ai dat greș niciodată în viață?

GEORGE *(convins)*: Nu. *(Retractînd.)* Adică, am dat o dată. *(Precizînd.)* O dată. Dar acum mi-am luat toate măsurile.

ION: În legătură cu ce ai dat greș?...

GEORGE: În legătură cu un om. L-am crezut dușman și *(nu lipsit de insinuare)* l-am distrus.

ANA: Chiar l-ai distrus?... Total?...

GEORGE: Sînt eu omul care să abandoneze o treabă la jumătate?

ION: Am înțeles. Înseamnă că la același lucru trebuie să mă aștept și eu. *(Lent, dar tenace, se aude furtuna.)*

www.cimec.ro

GEORGE : Te privește. Eu ți-am spus de la început. Să profităm de granița naturală pe care o pune între noi lacul ! Dincolo, dumneata cu minele și orașul ! Aici eu cu... *(Un gest spre Ana, spre planul lucrării. Furtuna se dezlănțuie.)*

ION : ...Cu toate astea ! *(Face un gest a „nu-mi pasă".)* Știi acum cît sînt de încăpățînat.

GEORGE : Da, am impresia că ești făcut din niște roci în care s-a sedimentat încăpățînarea.

ION *(încăpățînat)* : S-au sedimentat niște convingeri. *(Strigînd.)* Și nu renunț la ele, înțelegi ?!...

GEORGE : Ar trebui să se sedimenteze și convingerea că roca din care sînt făcut eu e mai tare.

ION : Furtuna... Și oamenii mei sînt pe lac !...

GEORGE : Se salvează ei ; mai bine încearcă să te salvezi pe dumneata !

ION : Asta n-am s-o încerc. Ana știe ; dincolo, peste lac, oamenii, mineri din tată-n fiu, care, de cînd s-au închis gurile, plecau și lucrau aiurea, s-au întors ! Eu aveam nevoie de douăzeci, ei veneau o sută !... Femeile, care erau vizitate de soți de două ori pe an, mă priveau ca pe-un Dumnezeu !...

GEORGE : De asta nu pleci ?

ION : Știți ce-am făcut eu ? Am dat unor oameni cel mai sublim și cel mai periculos lucru : speranța ! Speranța, care-ți dă chiar mai multe aripi decît faptul concretizat și care te prăbușește amarnic. Realitatea îți lasă măcar amintirile ! *(Venind.)* Da, Ana ! De pe urma ta, eu am rămas cu amintirile... *(Deodată, către George.)* Dar oamenii ăștia care-au venit aici și au trăit prost ? Au trăit greu, numai în speranța că... *(Se oprește brusc, își corectează ținuta.)* Mă iertați, iar am avut o ieșire ; aș fi vrut să vă prezint situația rece și obiectiv... *(Iarăși strigă.)* Dar dumneavoastră sînteți singurii care le puteți da un rost, aici, în orășelul lor...

GEORGE : Tii la ei ?...

ION : Nu pot să nu țin ; sînt oamenii mei, colectivul meu !... Dumneata știi ce greu se sudează un colectiv !...

GEORGE : Din păcate, știu !...

ION : Te-am văzut cît de bucuros erai cînd cei doi ai dumitale s-au întors. Pe mine m-ai urît din prima clipă. Simțeai că eu, cu nebunia mea, am să le clintesc hotărîrea de-a reveni.

GEORGE : Și azi, din pricina dumitale, ei mă suspectează, mi se opun.

ANA : Nu vorbi așa.

GEORGE : Cum să nu vorbesc ?! Calculul meu a fost precis ; veneau aici, lucram în liniște, ne înțelegeam de minune... Dacă nu-și băga coada el.

ANA : Nu, el n-ar fi în stare de-așa ceva...

GEORGE : Eu îi știu. Ei sînt sentimentali, scrupuloși. Și data trecută ne-am certat din pricina altuia. Acum, a fost deajuns ca el să apară, în plus, peste calculele mele, pentru ca...

ION *(fanatic)* : Nu mi-aș permite pentru nimic în lume să distrug un colectiv. Vreau un singur lucru : să nu-i înșel pe-ai mei ! Acolo, peste lac, filonul se mărește. Înțelegi ? Devine și mai lat. Ana, tu doar cunoști toate calculele mele !

ANA : Dar cum o poți dovedi ?

ION : Acum o voi dovedi. Am ajuns cu forajele unde trebuie.

GEORGE : O poți dovedi ?

ION : Da. Am ajuns cu forajele unde trebuie. Acum urmează explozia. Am băgat o cantitate mare de exploziv.

ANA : Unde ?

ION : Dincolo, pe malul lacului, sub lac chiar.

GEORGE : Dincolo ?... *(Se repede la el.)* Cînd trebuie să aibă loc explozia ?

ION : Peste douăzeci și patru de minute.

GEORGE : E îngrozitor ! *(Se uită la el ; deodată se retrage.)* Mirela ! *(Aleargă afară.)*

ANA : Ce s-a întîmplat ?

ION : Nu pricep.

GEORGE *(întorcîndu-se)* : Ascultă, amînă pușcarea.

ION : S-o amîn ?

GEORGE : E posibil ?

ION : La ora asta, nu !

ANA : Dar ce, ce s-a întîmplat ?

GEORGE : Nimic ! *(Depărtîndu-se.)* Trebuie calm, trebuie calm ! Formidabil, omul ăsta e nenorocirea mea. Un singur om în plus peste calcul, și... Trebuie calm. Se va întoarce ! Calm ! *(Scoate rigla de calcul.)* Cît mai e pînă la explozie ?

ION : Douăzeci și trei de minute !

GEORGE : Două, trei. *(Aparte.)* Ea a plecat de... *(Febril, calculează cu rigla.)* Trebuie calm, calm..., altfel *(strigă la cei doi)* ...și ce vă uitați așa la mine ? Continuați-vă discuția ! *(Febril, lucrează cu rigla. Moment penibil.)* Va să zică, ea, în cel mult atîtea minute, trebuie, trebuie neapărat să se-ntoarcă...

ION : Ana, știi ce cred eu că era greșit în prospecție...

ANA *(ridică din umeri ; într-un tîrziu, lui Ion)* : Spune-mi, unde ai pregătit

www.cimec.ro

puşcarea ? Unde sînt galeriile cele vechi ?

ION : Exact.

ANA *(încîntată) :* Ai dreptate : eu am lucrat toată săptămîna acolo ; sînt şanse...

GEORGE : Calm !... Calm... *(Cu ură.)* Da, omul ăsta e nenorocirea personificată. *(Devine atent la ei, se apropie.)*

ION : Toată săptămîna ?... Va să zică, tu lucrai... Cînd veneam, de tine găseam continuate lucrările...

ANA : Da. Am lucrat acolo. Voiam să văd. Să ştii că ai şanse !

GEORGE *(dîndu-şi seama) :* Toată săptămîna ai lucrat acolo ?

ANA *(ştie la ce să se aştepte) :* Da.

GEORGE : Cu echipa angajată, de fapt, de noi !

ANA : Da.

GEORGE : Şi din pricina asta nu ai pregătit probele pentru mine... Probele pe care eu le aştept ca să încep ! *(Amuţeşte de furie.)*

ANA *(privind undeva fix) :* Din pricina asta.

GEORGE *(cumpăneşte un moment şi, brusc, se întoarce spre Ion) :* Ei bine, află, domnule, că am hotărît să te fac om. Ţi-aş fi dat-o pe Ana, însă m-am răzgîndit. În clipa asta, m-am răzgîndit !

ANA : George, tu crezi că eu...

GEORGE *(dur) :* N-am terminat. Am să-i comunic un lucru important.

ANA *(nu mai rabdă) :* Important este să ne respectăm. Te-am iubit, George, dar cînd îţi dăruieşte un om totul, crezi că ai dreptul să-i smulgi totul ?

GEORGE *(o aşteaptă să termine, apoi, spre Ion) :* Şi cum îţi spuneam, m-am răzgîndit. Va trebui să-mi fii recunoscător pentru altceva, auzi ?...

ION *(e totuşi politicos) :* Pentru ce ?

GEORGE : Calculează o explozie de trei ori mai mare decît ai vrut să provoci.

(Se îndepărtează, se uită la ceas.)

ION : Cum asta ?

GEORGE *(aparte) :* Nu ; ea se va întoarce !... *(Tare.)* Am triplat cantitatea de exploziv pe care ai băgat-o dumneata.

ION : Dar e periculos, foarte periculos. *(Agitat.)* Cum, unde ?... E îngrozitor ! *(Dă să iasă.)*

GEORGE *(îl reţine) :* Stai liniştit, te fac om, ţi-am spus. Dacă există într-adevăr aramă, eu ţi-o scot la iveală !

ION : Dar cum... dar nu se poate. Chiar în vechile galerii, acolo ai trimis ?

GEORGE *(triumfător) :* Vrei să ştii exact : în galeria din dreapta, cea care are intrarea sprijinită în drugi de metal.

ION : Formidabil ! *(Dă să iasă, Ana iese înaintea lui.)*

GEORGE *(prinzîndu-l) :* Stai liniştit. E unica şansă să te realizezi. Eu ţi-am oferit-o, pricepi ?... Dar, cu o condiţie : dispari din calea mea. Se găseşte aramă, îţi vezi de aramă. Nu se găseşte, mai sînt locuri de geologi în ţara asta, pricepi ?

ION *(cu dispreţ) :* Şi mai spui că eu vreau să-ţi distrug colectivul !... *(Iese.)*

GEORGE *(sfîrşit, pe un scaun) :* Mirela !... Ea crede-n mine. Ea se va întoarce !... Da, ea crede... *(Se uită la ceas.)*

ANA *(intră, strigînd) :* George, unde-i şalupa ?

GEORGE *(o prinde) :* Vino încoace !... Ştii de ce-am făcut asta ? Pentru tine am făcut-o !

ANA : Pentru mine ?

GEORGE : Da, pentru tine. Uite, nici nu mai am nervi. Tu nici nu ştii ce se petrece cu mine !...

ANA : Ai făcut un lucru grav, ai făcut...

GEORGE *(uitîndu-se la ceas) :* Nici nu ştii ce grav... *(Deodată strigînd.)* De ce plecai de la mine, Ana ? Fiindcă-ţi era milă de ăsta, nu ?

ANA : Poate

GEORGE : Şi eu am vrut să forţez. Să găsească dracului arama, să ne lase-n pace !

ANA *(duce mîna la gură) :* Dar, pentru asta...

GEORGE : Da, Ana, ca să ne lase-n pace ! Nu voiam să te pierd. La început, am fost sigur că tot cu mine ai să rămîi, apoi te-am văzut cît erai de pasionată, cum erai a lui, a preocupărilor lui, a pasiunii lui. Şi Mirela a văzut ! *(Rămîne perplex, ascultînd rezonanţa numelui Mirelei.)* Mirela ! *(Se uită la ceas, face un gest disperat, aleargă în colţul celălalt.)*

ANA : Parcă altă dată n-o luai în consideraţie pe puştanca asta.

GEORGE *(răbufnind) :* Să nu vorbeşti aşa de ea ! Tu nici nu ştii că ea acum... *(Mai moale.)* Să nu vorbeşti aşa ! Mirela... *(Se opreşte, se uită la ceas.)* Eu, pentru tine...

ANA : ...Ce „pentru mine" ?

GEORGE : Am vrut să-i dau altceva, să-l fac învingător, ca să ţi-l scot din cap.

ANA : Dar, pentru asta...

GEORGE : Acum pricepi, Ana, pricepi ?... Pricepi că pentru tine am făcut-o, pricepi că...

ION *(intrînd) :* Nu se vede nimic, nu se aude nimic. Văd că e sus un semnal, dar e ceaţă ! *(Se aud păsările şi vîntul suflînd.)*

GEORGE : Eu l-am pus !

www.cimec.ro

ANA : Pentru ce ?

GEORGE *(îngrozit)* : Pentru ce ?... Pentru... *(Strigă cu alt glas, ca să schimbe vorba.)* Ia auziți păsările... Se zbat prin ceață ca-n prima zi cînd am venit.

ION : Trebuie totuși făcut ceva.

GEORGE : Trebuie să stăm, înțelegi. Acuma de-abia va fi o nebunie să plece cineva pe lac !... Trebuie să așteptăm.

ANA : Bine, dar...

GEORGE *(întorcîndu-se)* : Eu minuni nu pot să fac. Eu pot să fac orice, gîndit, calculat, precizat. Totul este calculat. *(Lui însuși.)* Da, totul e calculat, se va întoarce. *(Un ceas începe să bată.)*

ION : Da... mai sînt nouăsprezece minute. Nici n-avem timpul necesar să traversăm lacul.

GEORGE : Da ; în schimb, avem timp să stabilim alte lucruri. Exact, avem timp să clarificăm totul. *(Ascultînd bătăile ceasului, se apropie încet de Ion. îl trage spre el, îi spune.)* Totul, înțelegi ! Asta ne-a mai rămas. S-o luăm pe puncte : unu : eu nu știu nimic despre această explozie. Dumneata ai provocat-o. Apare arama, norocul dumitale ; nu apare, ne-am înțeles — dispari ! Doi : în nici un caz să nu te gîndești că mi-aș muta șantierul ; orice-ai face, oricît ai demonstra că e mai bine, mai economic. Eu nu am timp de tărăgăneli ; eu, în zece luni, ridic aici uzina. Să fim înțeleși : dincolo nu ajung apele noastre. Dacă apele noastre ajung dincolo, și dumneata ajungi... știi unde ajung cei care întrebuințează cantități nepermise de exploziv. Asta e tot. Un al treilea punct nu există.

ION *(abia după ce rostește replica, îți dai seama de motivul suferinței)* : Ana, ăsta e omul de care tu te-ai îndrăgostit ?!

ANA *(îl ia pe Ion de braț)* : Hai ; mai sînt optsprezece minute și se va prăbuși totul. Hai măcar sus, în vîrf, ca să privim.

GEORGE : Cînd îmbătrînesc, femeile consideră că soarta lor e să se dedice unui om pe care să-l consoleze !

ANA : Te înșeli, George !

GEORGE : Atunci, am spus eu : te duci la el...

ANA : Știi bine că nu. Nu-mi place să fiu disprețuită. Iar dacă nu m-ar disprețui el pe mine, aș avea motive să-l disprețuiesc eu pe el !

ION *(din ușă)* : Oricum s-ar întîmpla, eu voi rămîne aici. Și nu din egoism !... *(Iese, se aud păsările.)*

GEORGE *(de lume)* : Nu-i nevoie să te scuzi. Eu fac parte din categoria oamenilor convinși de latura utilă pentru societate a egoismului fiecăruia. Dar să știi că eu ți-am dat și arama și femeia ! *(După ce se închide ușa, nu se mai poate abține.)* Să plece, să plece !...

(Tăcere. Ceasul bate puternic, parcă peste furtună se aude cîntecul Mirelei.)

Da, eu... totul... gîndit, calculat... Ea se va întoarce. *(Mobilizator.)* Calm și siguranță deplină. *(Se aude cîntecul peste furtună.)* Ha : „Îi dăm arama, șefule !...“ Mirela face exact ce-i spun eu și corespunde exact calculelor mele !...

ROIBU, ILEA *(intrînd)* : Ce s-a întîmplat ?

ROIBU : A plecat ?

GEORGE : De unde știi ?

ROIBU : I-am văzut !

GEORGE *(strigînd)* : Să plece, să se ducă cu el ; poate-l consolează, îl liniștește ! El de asta avea nevoie : să caute arama împreună cu ea !... Să plece N-o să ne mai bată pe noi la cap cu mutatul dincolo ! Să plece să-și vadă de arama lor ! Eu am și cea de-a doua dragoste !

ILEA *(hotărît)* : Asta nu, George !

GEORGE : Ce anume nu ?!...

ILEA : Voiam să-ți spun, George, că nu ei sînt singurii care...

GEORGE : Adică sînteți și voi. *(Se duce la Ilea, la Roibu.)* Și tu, și tu...

(Ilea, Roibu rămîn drepți, răbdători, așteptîndu-l să se liniștească.)

GEORGE *(urlînd)* : Dar ce dracu' !... De unde și pînă unde ?!... Voi sînteți căutători de aramă, sau constructorii acestei uzine ?!... *(Pauză ; deodată, mai tare.)* De unde și pînă unde ?

ROIBU *(mai degrabă scuzîndu-se)* : De unde ?... De la faptul că ne-am dat seama că acolo-i mai bine.

GEORGE : Sînteți niște sentimentali : v-a impresionat ăla. V-a năpădit sufletele, tot așa cum ne năpădesc păsările astea pe noi !...

(Roibu și Ilea — același joc.)

GEORGE *(enervat de imposibilitatea lor, strigă)* : Ei bine, acum poate să nu vă mai impresioneze, drama lui s-a încheiat. Ana e lîngă el. Peste cincisprezece minute va avea loc o mare explozie care-i va da arama...

ROIBU : Ana chiar e lîngă el ?

GEORGE : Da ; peste cincisprezece minute or să găsească și aramă, orașul n-o să mai rămînă părăsit și tot ce e melodramatic în această poveste de dincolo de lac n-o să mai impresioneze

www.cimec.ro

niște inimi de liceene sentimentale ca ale voastre !.. *(Pe măsură ce vorbește devine mai stăpîn pe sine, mai sigur, mai ironic) și înțelegător parcă față de ei; cu ironie amară.)* Nici ție n-o să-ți mai stoarc lacrimi, grasule, nici pe tine nu te va mai face să fii atît de solemn, Don Quijote realistul ! *(Urea să-i miște; Roibu și Ilea stau neclintiți. Se duce la ei, îi zguduie; același rîs nervos.)* Ha, ha ! Exact ! Don Quijote și Sancho Pança !... Veneați cu lăncile îndreptate spre mine; încruntați; în galopul mîrțoagei și al măgarului ! Și-mi spuneați : „Nu-ți permitem, nu-ți permitem ; noi păzim dreptatea !"... Ha, ha !... *(Îi bate pe umar protector, înțelegător.)* Sentimentalilor !

ROIBU, ILEA *(nu arată a fi nici impresionați, nici intimidați).*

GEORGE *(fals simpatic):* Sentimentalilor !

ILEA : Putem fi un colectiv unit, numai cînd vom discuta clar și cinstit, George !

GEORGE *(repede):* Ana spune că apele nu ajung pînă acolo în aceeași concentrație.

ILEA : Poate c-o spune din dragoste pentru tine, George.

GEORGE : Dragoste pentru mine ?!... Da, sigur ; dragoste pentru mine ! *(Nu se mai abține.)* Dragoste pentru mine ! Și a plecat cu idiotul ăla !... Iar voi... voi mă bateți la cap !

ROIBU *(pe care l-a preocupat):* Va să zică, Ana a plecat, într-adevăr.

GEORGE *(îl privește cu ură):* Da, bine c-ai constatat. Poate că-mi ceri socoteală de ce nu plîng !

ILEA *(tenace):* Noi am cercetat, George, apele ajung.

GEORGE *(surprins):* Nu se poate !

ROIBU : A plecat de tot ?

GEORGE : Nu cred că ajung !

ILEA : Am luat probe !

ROIBU : Da, a luat probe... Va să zică, Ana...

GEORGE *(amenințînd în neant):* O să mi-o plătească, dobitocul !... Da, a plecat, a plecat, Roibule ! Ești mulțumit ? Nu „s-a dus", „a plecat" !...

ROIBU : Ai pierdut două lucruri, George : o femeie și un om !...

GEORGE : Nu e singurul lucru pierdut. *(Rămîne îngrozit de ce a spus, se uită la ceas.)*

ILEA : Și dacă îți arăt probele că apele ajung, tu...

ROIBU *(furios):* Ia mai încetează, realistule ! Tu, numai probe și ape. Dar Ana ?!...

ILEA : Eu duc înainte discuția care ne interesează.

GEORGE *(s-a dus la fereastră):* În douăsprezece minute trebuie să se întoarcă.

ROIBU *(strigînd):* Dar Ana nu poate fi fericită cu ăla !... Ana, pentru tine, George...

ILEA *(după ce l-a ascultat atent):* De-asta spun, George, se poate face o construcție. Știi, ansamblul, elementele, uzina... *(George se depărtează.)*

ROIBU *(strigînd):* Ilea, suflet de cărămidă !... Numai elemente uzinale, numai despre asta ești în stare să...

GEORGE *(remarcînd cum fiecare dintre ei e într-o poziție de respingere față de celălalt):* Poftim... „Colectivul nostru unit !"... Și eu care calculasem totul. Totul, ca să zic așa, cum trebuie !...

ILEA : Calculaseși totul ?...

GEORGE : Da, am venit între păsările astea ca să vă împac pe voi, netoților !... Calculul era exact ! Noi între noi ne cunoaștem destul de bine ca să nu ne deranjăm, dacă nu apar alte...

ROIBU : Perfect calcul, n-am ce zice. A apărut un om în plus și ți l-a dat peste cap.

ILEA : Da. E foarte normal. Pentru ca un om înseamnă totul. „Omul" înseamnă de fapt, „oamenii". Iar oamenii reprezintă omul. Nu ne poate fi niciodată indiferent dacă există un om în plus sau un om în minus !...

ROIBU : Și atunci, cum rămîne cu necunoscuta ?

GEORGE : Eu sînt om al preciziilor, eu nu fac calcule cu necunoscute. *(Aparte.)* Da, al preciziilor. *(Deodată se uită la ceas.)* Roibule, cît e ceasul tău ?

ROIBU : Opt fără douăzeci și două. Dar de ce ?....

GEORGE : ...Nu... Nimic. *(Aparte.)* E bine. Va să zică, ceasul merge bine. *(Se duce la fereastră.)*

ILEA : Nu cu necunoscute, sau fără. Tot secretul e să fii om și nu mașină de calculat. Să fii om, și vezi tu cum reacționezi în fața fiecărei situații.

ROIBU *(repezit):* George, trebuie să înțelegi, ce dracu ?!... Dar și tu, Ilea, ai viața plină numai de prefabricate !... Și atunci cînd Mirela ți-a agățat dopul ăla de gît, nici n-ai observat ; acum nici nu te gîndești că Ana s-a dus, iar noi...

GEORGE *(a tresărit cînd Roibu a pomenit de Mirela; se uită la ceas, se uită pe fereastră):* Mirela !... *(Se oprește îngrozit.)*

ROIBU : Ce-i cu Mirela ?

GEORGE : Nimic. *(Spre a schimba vorba, urlă.)* La dracu' !... Ce vă băgați voi

www.cimec.ro

în lucruri care nu se hotărăsc la nivelul nostru ?

ILEA : Cum adică ?

GEORGE : Mutarea șantierului o hotărăsc cei de la centru, nu noi !

ILEA *(intristat)* : „Cei de la centru". Adică, tu asta așteptai, George : „dacă se prinde, dacă nu se prinde"... „dacă le sesizează cineva, sau dacă nu le sesizează"... Tu, care spuneai c-ai venit aici ca să ne conducem după legile noastre !...

GEORGE : Să zicem că-i așa. Și datoria voastră de colegi, de oameni cu care am visat împreună și cu care, împreună, am trăit nerăbdarea de-a pune-n aplicare... în sfîrșit... *(Strigînd.)* Să mă ia dracu', dar nu puteți lăsa să hotărască ei ? !

ILEA : Adică să hotărască cei care cunosc mai puțin situația decît noi ? Păi, cei de la centru pe cine vor întreba prima oară, George ?... Ne vor întreba pe noi, care-i părerea noastră, a ăstora trei. Iar noi va trebui să le vorbim cinstit și cu simț de răspundere. Pentru că noi, în primul rînd, noi răspundem.

GEORGE : Noi avem răspunderea tehnică.

ILEA : Da, dar depinde ce-nțelegi prin asta !

ROIBU : Acum știu ce-nțelegi, Ilea. Așa-i !...

ILEA : E totul. E tehnica lucrărilor, tehnica înțelegerii oamenilor, tehnica învingerii instinctelor noastre rele.

GEORGE *(cu o scăpărare)* : Și dacă de la centru vin alte dispoziții ?

ILEA : Ne vom lupta, vom lămuri. Pentru că nimeni nu are interes să facă din noi, și din oricare alții, niște simpli executanți. Noi gîndim, noi răspundem pentru ce gîndim ; noi, în primul rînd, ne hotărîm soarta.

GEORGE : Da. Dar să ne-o hotărîm în interesul nostru !

ILEA : Aici e greșeala calculului tău, George, nu în „necunoscută" !

GEORGE : Unde ?

ILEA : Credeai că sîntem izolați !

ROIBU : Da : noi aici, societatea dincolo !

ILEA : Dar noi... noi nu sîntem cetățenii unei anumite societăți ?... Avem în noi trăsăturile ei, frămîntările ei. Or, de noi însine nu ne putem rupe, nu ne putem izola, George, niciodată...

GEORGE : Va să zică, o să ne certăm întotdeauna, în orice condiții !...

ILEA : Sau o să ne înțelegem. Depinde de noi, ăștia trei !

ROIBU : De data asta, să fim realiști, îmi place cum vorbești, Ilea ! „Noi ăștia trei" !...

GEORGE : Și care-i părerea noastră, a ăstora trei ?

ILEA *(repede)* : Că e mai economic și mai util să construim uzina dincolo.

GEORGE *(strigînd)* : Nu se poate, nu se poate ! Voi vreți să... Eu, eu trebuie să-mi fac meseria, meseria !...

ROIBU : Meseria ?

GEORGE : Da ; noi ne realizăm prin muncă, prin ceea ce facem zi de zi. Alții, în alte epoci, s-au realizat prin lupte. Noi, prin ce facem zi de zi, prin meseria noastră !...

ROIBU : Frumos spus... Dar, depinde ce-nțelegi...

ILEA : Uite, George, acum am să mă transform în Roibu și am să spun o poveste. Știi că am făcut un an de medicină. În sala de disecții, aveam un om care considera că e trimis la munca de jos. „Eu am o meserie, domnule student, îmi spunea, dar nu pot s-o practic. Cu democrația asta, n-are căutare ; fiecare se-nmormîntează cum îl taie capul"... Știi ce meserie avea ? El aranja morții. Le dădea o figură demnă sau marțială, sau surîzătoare, sau cinică, sau ironică. Cu alifii, cu puțin fard, cu vată și proptele băgate pe sub buze, el îți dădea mutra cu care spuneai adio tuturor. Și considera o degradare să lucreze acolo, la disecție. Dar iată că s-au înființat întreprinderile de pompe funebre și, la Ateneu, cînd treceam prin fața catafalcului unui academician, mă simt tras de mînă. Omul meu. Pus la punct, în haine negre... „Ai văzut ce zîmbet frumos i-am făcut ?" — m-a-ntrebat. Și pe urmă, dînd din cap cu certitudine : „Nu era păcat de meseria mea, să stau acolo, la disecție ? !"... Oamenii treceau, plîngeau. El stătea acolo, după hîrdăul unui palmier, și-și admira opera de pe catafalc, mîndru de meseria lui... Înțelegi ? Înmormîntare, tristețe, jale... Un om dus dintre noi.

GEORGE *(a tresărit la fiecare cuvînt care pomenea de morți, de înmormîntare. S-a uitat la ceas, s-a uitat pe fereastră ; deodată)* : Taci !... Termină !... Nu mai vorbi de morți. *(Îngrozit și el de ce-a spus.)* Nu vorbi de morți !... *(Tace. Strigătul lui plutește ; cei doi — tablou mut, încordat.)* Mirela... Am trimis-o ! *(Deodată.)* Dar nu, ea se va întoarce, se va întoarce !...

ROIBU : Exact, Mirela... Unde-i Mirela ?

GEORGE : E sacrificată. *(Se uită la ei, mut. Încearcă să pară cinic.)* Tot pentru teribilul căutător de aramă.

www.cimec.ro

ROIBU : Cum ?

GEORGE : Stați liniștiți, vă rog. Am calculat. Trebuie să se întoarcă în zece minute. *(Epuizat ; nu mai poate continua jocul.)* Am trimis-o cu exploziv. *(Ceasornicul bate mai tare, ca și cum ar arăta gîndurile celor doi. George îi prinde pe cei doi, care dau să se repeadă pe ușă.)*

ROIBU : Ești inconștient ! *(Dă să fugă.)*

GEORGE *(prinzîndu-l, urlă)* : Stați !... *(Își revine.)* Eu, inconștient ? !... Știți bine că oricum pot fi, numai inconștient nu !

ILEA *(reținut de George)* : Atunci ?...

GEORGE : E vina mea ! De cînd mi-am dat seama... Ah ! *(Deodată.)* Nu, dar ea se va întoarce, am calculat : se va întoarce ! *(Îi oprește cu pieptul, cu brațele.)* Nu vă duceți. Acum e periculos. Explozia, înțelegeți... Nu vreau să vă am pe conștiință. Destul că Mirela...

ROIBU : Așa-i că-i în pericol ? *(Repede.)* Luăm șalupa cealaltă, de la pompe !

GEORGE *(sare în fața lor)* : Nu vă las ; voi sînteți inconștienți, nu eu. Acum ar fi într-adevăr periculos să plece cineva. Nu vă las ! Înțelegeți, nu vreau să vă am pe conștiință și pe voi !

ILEA : *„Și pe noi !"*... Înseamnă că pe ea...

GEORGE *(gîtuit)* : Nici o grijă. Am calculat. *(Cercetează ceasul.)* În nouă minute se întoarce. Nu vă agitați. Mirela face exact ce-i spun eu. Mi-a spus că-n 25 de minute e înapoi. *(Argumentînd.)* Ne-am pus și ceasurile.

ILEA *(se așază încet, nedumerit, uimit)*.

GEORGE *(aparte)* : Nu, nu... Se va întoarce. *(Caută să se remonteze.)* S-a dus cu explozivul. Poate dă ăla de aramă și nu ne mai bate la cap.

ROIBU : Mirela, biata fată ; Mi-re-la... Săraca, era și ea o biată fată, care urmărea o carieră de nevastă !

GEORGE *(precipitat)* : Fiți siguri că am calculat exact. În opt minute vine și mai rămîn încă opt pînă la explozie.

ROIBU : Cum poți vorbi atît de sigur ? Tie nu-ți pasă, George !

GEORGE : Îmi pasă, dar, uite, Roibule, vorba lui Ilea, să fim realiști : cît crezi tu că poate să-mi pese de Mirela, care știu că se întoarce, cînd eu o pierd pe Ana ? *(Ceasornicul bate din ce în ce mai tare ; iarăși nu se mai poate abține.)* Eu am pierdut-o pe Ana, înțelegi ?

ILEA : Va să zică, în fond, ești un generos, George.

GEORGE : Ca să mă lase-n pace, înțelegi ? !... Ana, pricepeți voi, Ana era ca o puștancă de 15—16 ani, care vede lucrurile la modul lor absolut și poate iubi sincer, dezinvolt ; dar, în același timp, era și-un om format, un caracter.

ROIBU : Ai dreptate. Ana...

GEORGE : Cu asta, gata ; nu mai vorbim de Ana. O așteptăm pe Mirela, și atît !...

ILEA *(izbucnind)* : Pe Mirela... Pe Mirela, tu ne obligi acum s-o așteptăm, în loc să ne fi spus la timp, s-o fi împiedicat ! *(Din ce în ce mai furios, cu totul altul decît pînă acum.)* Roibule, tu spuneai că eu n-am observat că mi se atîrna de gît. Nu numai că am observat, dar îmi și plăcea !

ROIBU *(uluit)* : Îți plăcea ?

ILEA *(sincer)* : Da. *(Greu.)* Poate chiar că aș fi iubit-o. *(Rămîne și el uimit.)*

ROIBU : Și... păi... de ce ?...

ILEA : Pentru că... *(hotărîndu-se)*. Tu ai dreptate. Am suflet din prefabricate.

ROIBU *(urlînd)* : N-ai, nu-i adevărat ; tu știi că eu glumesc ? ! Asta pentru că ție-ți place să pari așa.

ILEA : Ea îl iubea pe George, nu pe mine. Îl iubea atît de frumos. Eu am văzut ce se întîmpla cu Ana, și-am știut că, rămas fără un suport moral, George e în stare să facă un lucru rău, foarte rău. Ea, Mirela, din umbră de acolo, îi întregea ființa, îl umaniza. Și eu asta vreau, ca George să ajungă, dracului, odată să fie uman, să sufere și să găsească înțelegere.

ROIBU : Tu !...

ILEA *(înfundat)* : Prea se joacă de-a viața, prea și le construiește pe toate.

ROIBU *(hotărîndu-se)* : Ei bine, George, eu sînt cel cu tehnica acum. Răspunde-mi : cum ai lua tu parte la inaugurare cînd ai ști că...

GEORGE *(deodată)* : Că, pentru ambiția mea, am furat o treime din valoare.

ROIBU : Exact.

GEORGE : Vedeți, sînt cinstit cu voi. Recunosc. Îți sînt recunoscător, Ilea. Eu știu, nu de acum, că tu ții la mine, chiar așa, tăcînd, dar fii convins că-mi asum toată răspunderea și fac acest rău. Crede în vechiul tău prieten, pe care l-ai emoționat din nou.

ILEA : Acum n-am să mai tac ! Noi n-avem posibilitatea, George, să înșelăm pe unul, sau pe altul. Noi dacă înșelăm, înșelăm o categorie atît de mare, încît sînt cuprinse în ea și persoanele noastre. *(Dur ca o sentință.)* Noi o să plecăm, o să te părăsim, George. Ești prea... *(Apare Ion.)*

GEORGE : Nu mă condamnați înainte

www.cimec.ro

de a vedea... Mirela... se va întoarce. În șase minute se va întoarce !...

ILEA : Da... prea ; prea, George. Nici nu vreau să spun cum... Vom pleca !...

GEORGE *(ultim argument) :* Nu veți pleca ; nu părăsiți voi o asemenea lucrare !

ION *(vine mai lîngă ei, îi privește uimit, curios).*

ROIBU : O părăsim, George ! Aici te-nșeli tu ! O părăsim !

ILEA : Chiar în clipa asta o părăsim !

ION *(vine la ei, îi întîmpină, vrea să-i rețină) :* O părăsiți ?

ROIBU } ILEA } *(surprinși) :* Da.

ION : Lucrarea.

ROIBU } ILEA } : Da.

ION : Dar pe el... pe el îl părăsiți ?...

ROIBU : Ce vrei să spui cu asta ?

ION : Bănuiam că se va întîmpla așa. Spiritele dumneavoastră sînt atît de contradictorii... De asta m-am întors.

GEORGE *(rău) :* Crezi c-aveam nevoie în continuare de serviciile dumitale ?...

ION *(nu-i dă atenție) :* Părăsiți lucrarea, dar pe el ?...

ILEA *(rău) :* Nu e treaba dumitale !

ION *(ritos, către cei doi) :* Pe mine nu m-au părăsit niște oameni cărora nu am ce să le dau de lucru !...

GEORGE *(vine, se uită la el atent).*

ILEA : Să nu confundăm lucrurile. Pe noi n-o să ne fascinezi !...

ION : Știți ce înseamnă să ai un colectiv : cînd ești într-o situație grea, să ai cu cine te sfătui, cu cine te ajuta.

GEORGE *(deodată) :* Vrei să-ți bați joc de mine ? !...

ION *(cinstit) :* Nu. Te rog să fii convins că nu.

GEORGE *(nemairezistînd) :* Omule, dar eu sînt dușmanul dumitale cel mai înverșunat ; sînt antipodul dumitale ; nu există om pe lumea asta cu care să ai interese mai contrarii decît cu mine, ce-ți veni s-o faci pe generosul ? !...

ION : Eu am simțit gustul ușilor închise. De asta intervin. Ți-am spus. Există un capital afectiv pe care îl investim în fiecare om cu care avem de-a face ! O părticică din noi !...

ILEA : Și dacă acest capital se irosește în zadar ?

ION : E de datoria ta să mai încerci o dată, încă o dată. Oamenii, ăștia sînt : cei cu care lucrăm. Îi formezi, ne formăm mereu unii pe alții !...

GEORGE *(deodată, izbucnind) :* Termină odată cu sfaturile astea netoate de apostol ! Ești un șoarece murat, asta ești ! Un microb, care s-a infiltrat aici și a dezlănțuit epidemia !...

ROIBU : Necunoscuta !

GEORGE *(incurajat) :* Da. Iar eu sînt om modern, om al preciziei. Nu lucrez cu „necunoscute" ! Eu întîi rezolv necunoscutele și apoi mă apuc de lucru !

ION : Poftim, acum ai rezolvat-o și pe cea reprezentată de mine. Te poți apuca de lucru.

ILEA : Să știi că oamenilor, ca să le faci bine, nu trebuie neapărat să suferi cu ei.

ION : Dumneata nu vrei să rămîi. De asta vorbești așa. Dar amintește-ți, cînd ați venit *(arată spre George)*, cît de bucuros era el și cît de mult mă ura pe mine pentru că bănuia c-am să v-alung...

ILEA : Eu vreau să rămîn. Dar nu așa, ca-n biblie, cum vezi dumneata lucrurile. Vreau să rămîn cu prietenul meu, pe care-l respect.

GEORGE : Deci, rămîneți ? ! Nu mă lăsați voi tocmai acum. Uite, recunosc, nu mi-e deloc ușor. Am nevoie de voi, înțelegeți ?...

ROIBU *(înghiontindu-l) :* Ilea !

ILEA : Rămînem. Dar tu știi cum putem să rămînem ? George, tu știi prea bine. *(Sînt amîndoi ca un zid.)*

GEORGE *(izbucnind) :* Vă știu !... Lua-m-ar dracu' că mi-am găsit tocmai asemenea colaboratori !... Vă știu !...

ILEA *(justificîndu-se) :* Legile lumii ; astea nu le impunem noi, George ; și nu le născocim cum vrem noi ! Ele își au existența lor, puterea lor.

GEORGE *(greu) :* Știu !... Știu acum bine, chiar prea bine, lucrul ăsta !...

ROIBU : Atunci ? !

GEORGE *(se așază pe un scaun, geme frînt) :* Ați reușit, ați reușit ! O să ne mutăm. *(Remontat și amenințător, dar și entuziast.)* Dar v-arăt eu. Am să scot eu untul din voi !... În opt luni o s-o dăm gata !... *(Întoarce planșa, febril, pe ea apare celălalt plan.)* Aici e Dunărea, aici e orașul, aici vina de apă. Noi vom amplasa uzina în vale...

ION *(moment mut. Cercetează atent planul) :* Cum ? Aveai planul pentru dincolo, gata făcut ?... Pentru dincolo ?... unde nici nu concepeai ?...

GEORGE *(nu-i dă atenție, continuă febril) :* Aici va fi uzina... aici. Trebuie să strîngem toate lucrările, înțelegeți, noile macarale să lucreze dublu...

ION *(se uită, ridică din umeri, nebăgat în seamă) :* E... *(ar zice „formidabil").*

ROIBU : Voiai să ne explici nouă cine-i el, nu ? !...

www.cimec.ro

ION *(dă din cap)*: Ziceam că eu sînt din rocă tare; ziceam că...

ILEA: Nu-ţi dai seama că eşti de prisos?

ION *(îl priveşte încurcat)*: Asta e. Mi-a mai spus-o cineva. Nu ştiu să-mi dau seama cînd sînt de prisos. *(Iese.)*

ILEA: Nu ştii să-ţi dai seama, pentru că eşti aproape întotdeauna...

GEORGE *(se opreşte, se uită la ei, se uită după Ion)*: A plecat. Ei bine. *(Nu se mai poate abţine, urlă.)* Ascultaţi, cîinilor, dar să ştiţi dacă în opt luni nu o dăm gata... Uzina asta, cu tot ce cuprinde ea...

(Zguduitoare, atotcuprinzătoare, acoperind totul şi distrugînd totul, are loc explozia. Scena se întunecă şi rămîne întunecată mai multă vreme, în timp ce se aud pocnetele şi prăbuşirile ce urmează exploziei. Apoi, motorul şalupei, şi scena se petrece în întuneric, auzindu-se doar.)

ROIBU: Mirela, Mirela. Eşti aici, Mirela? Mirela!... Ilea, ia uite-te, toate păsările şi-au luat zborul; toate păsările! Mii şi mii; cerul e negru de ele!

(Se aude un zgomot imens, plecarea miilor de păsări. Strigătul răsună prelung şi, treptat, începe să se destrame întunericul. Chiar începe să se transforme în dungi de lumină, care cuprind încăperea, o clatină şi apoi o scot la iveală răsturnată, la cine ştie cîtă distanţă şi cine ştie cît timp faţă de cea care-a fost. E absolut răsturnată, cu lucrurile claie peste grămadă. George se află exact dedesubtul locului unde l-am lăsat. O ultimă explozie are loc în depărtare, apoi se face lumină: o ploaie de fulgi şi de pene cade asupra încăperii.)

ANA *(nemişcată, stă în uşă, privind cu ochi mari)*.

GEORGE: Formidabil!... Nu mai e nici o pasăre!... Le-a alungat. Formidabil!... Şi-au luat zborul. Vor căuta, pesemne, alt loc în care speră să nu fie frămîntări. Aici, gata. Ceea ce se cheamă „societate" şi-a pus amprenta definitiv!... Glanda aceea cu proprietăţi electromagnetice. *(Deodată, alarmat.)* Dar Mirela? *(Dă să fugă, în uşă o vede pe Ana. Se opreşte lîngă ea, o priveşte, încearcă un gest, dar mîinile-i cad.)*

ANA *(neadresîndu-se nimănui)*: A găsit arama? Rostul meu s-a sfîrşit.

GEORGE *(parcă atunci constatînd)*: Ana, ai venit!... Adică, n-ai plecat!... Va să zică, nu sînt singur.

ANA: A găsit arama, am spus...

GEORGE: Dacă tu eşti aici, mă simt altfel. Ana, e prima mea înfrîngere, Ana... Ca Manole. Construcţia mea nu avea zidită în ea o înfrîngere!

ANA *(oprindu-se în faţa lui)*: Poate că de asta va ieşi bine.

GEORGE: Crezi, Ana, că sîntem atît de grozavi ca să ne putem compara cu Manole?...

ANA *(un ton totalmente realist, „terre à terre")*: Nu ştiu. Eu te-am iubit şi aşa cum erai, asta-i nenorocirea! Mă convingeam că nu eşti chiar atît de grozav, că eşti şi oarecum meschin, şi destul de mult egoist şi totuşi te iubeam... În fond, ce ne-am face dacă am iubi numai oameni grozavi, numai genii!... Ceilalţi ar rămîne neiubiţi. Cei mai mulţi ar rămîne neiubiţi.

GEORGE: Ai dreptate. Nu, nu... Eu n-ar trebui să mai rămîn aici. *(Se aude şalupa.)* Auzi, vine Mirela. Măcar asta mi-a reuşit.

ION *(năvăleşte urlînd)*: Ana, am învins. Ana!... *(E în costumul de gală, murdărit, ud ciuciulete, ţine în braţe un bulgăre imens de minereu.)* De ce-ai plecat de-acolo, cînd ţi-am strigat că e aramă?... Eu strigam c-am descoperit, şi tu plecai; eu vedeam cît e de adînc stratul, şi tu plecai. *(Ca să mai spună ceva.)* Plecai cu şalupa de la pompe... Sînt zeci de metri, Ana; trebuie să te bucuri, Ana! *(Privind-o.)* Nu te bucuri, Ana?

ANA *(convenţional)*: Ba mă bucur.

ION: E imens, Ana!... E o descoperire uluitoare, Ana... *(Deodată, dîndu-şi seama.)* Te deranjez, Ana?

ANA: Da.

ION: Atunci, iartă-mă, Ana! *(Iese strîngînd la piept bulgărele de minereu.)*

ANA *(îl aşteaptă să iasă; apoi, lui George, cu vădită îngrijorare)*: De ce n-ar trebui să rămîi? Crezi că nu se mai face uzina? Sau se amînă?

GEORGE *(rău)*: Şi ce, acum din pricina asta nu mă mai părăseşti tu? Vrei să fii generoasă!

ANA *(cu părere de rău)*: N-am spus asta.

GEORGE *(pe faţă)*: N-ai spus! Dar el are o descoperire epocală... Iar eu sînt un om care începe să simtă gustul uşilor închise!

ANA: Poate că nu e rău, George; întotdeauna am avut încredere în încăpăţînarea asta a ta!

GEORGE: Am uitat... *(Cinic.)* Am uitat că de fapt, soarta ta e să-ţi găseşti un nerealizat şi să-l consolezi!

ANA: Nu, George, e vorba de altceva; e vorba de cea de-a doua dragoste...

www.cimec.ro

cum să-ți spun... eu cred că tu m-ai iubit pe mine tot cu cea de-a doua dragoste...

GEORGE : Mi-e martor pustiul ăsta din jur. Te obsedează această a doua dragoste, pentru că eu am fost pentru tine, aici, cea de-a doua dragoste.

ANA : Nu, George ; în dragoste sîntem întotdeauna unul pentru altul primii. Primii și ultimii, înțelegi ?

GEORGE : Ce frumos ar fi să fie așa...

ANA : Vezi, ceea ce ai făcut tu ca să nu mă pierzi, disperarea cu care ai trimis-o sau ai lăsat-o pe Mirela... pe multe femei le-ar fi flatat. Poate le-ar fi flatat. Dar mie, nu știu de ce, îmi lasă un gust amar, George...

GEORGE : Ziceai că... ce ne-am face dacă am iubi numai oameni grozavi, Ana ?

ANA : Exact, George, exact, și, într-un fel, tu ești un om grozav !

GEORGE *(deodată, după ce-a făcut un calcul)* : Nu-mi pasă, dacă nu ești cu el, înseamnă că ești cu mine... *(Față de privirile ei.)* Sau, în orice caz... poți fi cu mine... *(În ușă apare din nou, ca un șoarece murat, Ion. George explodează.)* Ce mai vrei, domnule, ce mai vrei ? ! ...Ai arama, ai gloria, pe mine m-ai distrus, păsările le-ai alungat, uzina o să se facă dincolo...

ION *(calm)* : Tocmai asta voiam să-ți spun, ai învins și dumneata, uzina nu se mai poate face decît aici... *(Parcă Anei.)* Uitasem ; de asta m-am întors.

GEORGE : Cum, ce spui, nu se mai poate face în altă parte ?

ION : Nu vezi că sînt ud ?

GEORGE : Și ce dacă ești ud ?

ION : Sînt ud, am făcut o baie fierbinte.

GEORGE : Te rog să nu-ți bați joc.

ION : Nu-mi bat... *(Ca dovadă.)* Ca să scot bulgărele ăsta a trebuit să fac o baie fierbinte. Ai învins ! Uzina nu se mai poate face dincolo !

GEORGE *(Anei)* : E nebun ; l-a ținut arama.

ION : Domnule, țîșnește, erupe, e un gheizer adevărat, o trîmbă de apă termală ; explozia a ajuns pînă la stratul de apă.

GEORGE *(începe să priceapă, se înviorează, îl prinde de mînă)* : Acum înțeleg... Da, spune, și...

ION : A fost foarte puternică, extrem de puternică, a ajuns pînă la stratul de apă. Apa țîșnește ; nu mai ajunge dincolo ; trebuie captată înainte...

GEORGE *(deodată)* : Ana, auzi, Ana !... E clar !

ION *(continuă cu același ton)* : Da, acum nu mai poate fi captată decît în partea asta. Înainte de ruptură, ruptura e enormă. Enormă !

GEORGE *(strigînd)* : Da, nu mai poate fi captată decît în partea asta ; în partea asta !

ION *(strîngînd bulgărele, demonstrativ, ca să nu se creadă altceva)* : De asta m-am întors, pentru că uitasem să-ți spun... Ruptura e enormă !

GEORGE : În partea asta... Perfect, perfect... De mîine începem !...

ROIBU *(apare în goană)* : Am auzit venind șalupa... am auzit șalupa...

GEORGE : Totul a ieșit cum am calculat eu. Dumnealui i-am descoperit arama, șalupa a venit, construcția nu se mai poate face decît aici, Ana s-a întors...

ROIBU : Și Mirela ?

(Apare și Ilea.)

GEORGE : Uzina nu se mai poate construi decît aici, să-ți confirme și ei.

ANA : De, asta e adevărat ; uzina, da ; numai aici... ruptura e enormă !...

ILEA : A venit Mirela ?

GEORGE *(sigur de el)* : Cred că da, am auzit șalupa. De mîine începem ! De mîine... *(Se duce spre planul construcției, care e răsturnat ; îl întoarce, îl așază bine.)* Stimaților, regret, dar am învins... De mîine, pornim ; eu sînt învingătorul !... Aici vom face uzina, aici. Am cîștigat și timpul, și pe voi !...

ROIBU : Grozav... Dar nu mai sînt păsările.

GEORGE : Le-am văzut plecînd.

ROIBU : Dar nu știi cum.

GEORGE : Cum ?

ROIBU : Păsările astea seamănă cu urmașii degenerați ai unor familii nobile. Au o semeție inconștientă, iar indiferența față de tot ce e în jur aduce a îmbuibarea progeniturii la care totul vine de-a gata. Apoi, plăcerea asta perversă de-a trăi în aburul care le turmentează. Opiomani ! Femelele au simțit asta. S-au săturat de niște masculi care par visători, dar, în fond, sînt drogați, deconectați. Și-atunci au început să-i înșele. O femelă a fost prinsă trăind cu un cormoran. Un cormoran negru, scîrbos, dar puternic, activ, viril ! Păsăroii cei nobili și albi s-au îngrozit : ei veniseră în locurile astea tocmai pentru că știu că nu sînt alte păsări care să se amestece în viața lor. Au făcut un tribunal nobiliar și-au hotărît s-o excludă pe ticăloasă și să-i spargă ouăle. Dar atunci a venit explozia, și s-au speriat toate păsările și și-au luat zborul. Ce credeți ? *(Îi privește pe toți. Toți sînt amuzați. Numai Ion dă semne de nerăbdare.)* De

www.cimec.ro

sub penele albe ale fiecărei femele și-a luat zborul cîte un cormoran negru și scîrbos. Aici, unde puteai jura că e împărăția păsărilor albe și nobile!

ION *(Anei)*: Ana, ce spunea dumnealui de Mirela?

ANA *(se apropie de el, îi spune ceva pare alarmată).*

ROIBU: Îndurerați de acest afront, masculii s-au separat de femele și au plecat spre nord. Se vor îneca, în semn de protest, în apele Oceanului Înghețat. Iar neamul ăsta alb de păsări va dispărea...

ION: Dar crezi că s-a putut așa ceva?! *(Aleargă la fereastră.)*

ROIBU *(făcînd cu ochiul în spatele lui)*: Din ouă vor ieși niște pui scîrboși, cenușii, cu guși mari ca ale cormoranilor. Vor fi lucizi, își vor vedea de interese, și nu vor mai avea nimic din semeția inconștientă a acestui neam nobil de păsări albe!

ION *(disperat)*: Stați, stați să stabilim un lucru!

ILEA: Ce să mai stabilim, dom'le?!

ANA *(a tresărit, a priceput. Deodată, alarmată)*: Ascultați-l!...

ION: Eu am venit cu șalupa! Trebuia cumva să vină Mirela?...

ILEA: Da.

GEORGE: Cum?

ION: Acum îmi dau seama: am găsit șalupa goală. Eram atît de fericit! Am sărit în ea, am venit într-o goană.

ILEA: Și Mirela?...

ION: Mirela?... Nu știu, acum îmi dau seama. Explozia a fost pe o rază de...

ANA *(lui George)*: I-ai cerut să ducă explozivul în galerie?

GEORGE *(alb, tremurînd)*: Nu se poate, nu se poate! N-am crezut asta!... Dar nu, trebuie făcut ceva! *(Se duce, agită un clopot.)*

ILEA: Să nu-l lăsăm! Haidem noi! George, nu se poate, tu ai să stai aici. Trebuie să ai încredere în noi. *(Ies. Șalupa.)*

ANA: Sărmana fată!... *(Se îndepărtează, se duce spre ieșire.)*

GEORGE *(în ușă)*: Trebuie să am încredere-n ei!... *(Lovindu-se de Ana.)* Nu se poate, nu se poate! *(Deodată, observînd-o.)* Ana, tu pleci? Ana, nu pleca, Ana! *(Caută s-o rețină.)*

ANA *(cu ură)*: Va să zică, tu ești învingătorul, George, tu ești învingătorul!... *(Iese.)*

GEORGE *(urmărește îngrozit ieșirea implacabilă a Anei. Cînd ea dispare, are un spasm, ca trupul unui decapitat. Pe Ion îl oprește)*: Ascultă, cînd îți spunea că, dacă n-ai disprețui-o dumneata, ar avea motive să te disprețuiască ea, o credeai?

ION *(îl privește în tăcere, dă din cap afirmativ, iese).*

GEORGE *(după el)*: Sigur c-o credeai; bineînțeles că trebuia crezută! *(...Rămîne singur, se uită în jurul lui, îngrozit, se duce, se uită la planul construcției, îl mîngîie. Vîntul pornește, se aude o ultimă pasăre; planul se clatină, îl apasă cu mîinile ca să stea fix.)* Trebuia crezută!... Ah, ruptura este enormă... *(Se aude strigătul stingher al păsării.)* Și asta... Asta e ultima pasăre!... *(Urmărind-o.)* Pleacă și ea!... Hei, Roibule, Ilea, veniți!... Veniți mai repede înapoi.

C O R T I N A

Ilustrația: MIHU VULCĂNESCU

www.cimec.ro

TEATRUL DIN ORAȘUL NOSTRU

Arta, un moment de sărbătoare

Cred că, în contextul avîntului teatrului și al culturii noastre artistice socialiste, în general, fiecare director de teatru se gîndește în principiu cam la aceleași lucruri cu privire la viitorul instituției de care răspunde. Sînt și deosebiri, firește, fie cu privire la mijloacele folosite, fie cu privire la condițiile de care dispune.

Experiența, entuziasmul și formația culturală, capacitatea de dăruire a fiecărui director aduc, desigur, o notă de diferențiere subiectiv-obiectivă. Spun toate acestea, deoarece nu cred a dori pentru teatrul timișorean „minuni", pe care alte teatre-surori nu le-ar năzui sau nu le-ar înfăptui chiar. Mi-aș îngădui, așadar, să schițez cîteva prospecțiuni cu privire la viitorul loc al Teatrului „Matei Millo" în viața culturală a orașului Timișoara.

1. Cel dintîi lucru pe care ni-l propunem este ca teatrul să-și păstreze ce a obținut bun pînă acum. Și, în labilitatea organizatorică a vieții teatrale din provincie, acest deziderat este mai greu de realizat decît altul nou. Fiecare teatru din provincie ar trebui să aibă în repertoriul permanent ...Meșterul Manole, pentru că ar avea o documentație continuă și de strălucitoare elocvență.

Cîte spectacole dragi și neepuizate au dispărut pentru totdeauna pentru că un actor, fără de care acele spectacole nu mai puteau trăi, s-a dus la un teatru din București, ca să nu mai joace niciodată un rol fără de care noul teatru să nu mai poată trăi...

Sînt lezate astfel, în numele unei etici profesionale diformate, cca. 16 milioane de locuitori ai patriei noastre din diferite regiuni.

2. Am dori ca teatrul nostru, în oraș, să fie un moment de sărbătoare. Să creăm o stare de elevație în rîndul maselor de spectatori, în așa fel încît televiziunea, cinematograful, sportul și alte activități și destinderi de masă să nu solicite pe spectatori mai intens și mai captivant decît teatrul. Există o rigoare a spectacolului de teatru, care îmbogățește spiritualitatea omului obișnuit și spre care tinde tot ce facem. În asta am impresia că și constă, în epoca noastră, specificitatea și forța teatrului. Contactul cu Shakespeare nu este o acțiune de almanah cultural sau de tăpșan cu strigăte și minge. La teatru vii altfel. Acest **altfel** îl avem mereu în gîndirea și practica noastră.

3. Pentru ca să ajungem la acel stadiu în care o premieră la teatrul nostru să fie preferată în seara în care la televizor se reprezintă „Dialog la distanță" sau „Sfîntul", ori la cinema — „Joe limonadă", ori pe stadion, în nocturnă — Real Madrid-Știința Timișoara (și desigur dv. zîmbiți, cu o nuanță de refuz absolut, pe care nici în fața romanelor științifico-fantastice nu-l abordați), mai este, incontestabil, de făcut un drum extrem de dificil, dar nu imposibil, indiferent de multiplele implicații ce se ivesc și se vor ivi în această privință.

www.cimec.ro

Putem spune că în orașul nostru avem cîteva mii de prieteni credincioși care iubesc și sportul, și știu să citească și într-un program de televiziune cu discernămînt și autorespect. Dar ca oamenii să nu se poată dispensa de teatru la fel cum nu se pot lipsi de destindere, ne străduim să căutăm forme care să-i implice cît mai activ pe spectatori în arta spectacolului, încercăm să-i facem să simtă că spectacolul este o sărbătoare care se organizează în cinstea lor.

Inițiem, de pildă, numeroase vizite în întreprinderi, instituții, școli, universități, cu fragmente din spectacolele noastre, organizăm conferințe, recitaluri, pregătim un buletin lunar de informație care să reflecte toate preocupările noastre principale. Ne propunem să oferim, de altfel, gratuit, abonaților caietele noastre program, trimițîndu-le la domiciliu înainte de premieră, pentru a întări mai mult legătura cu publicul. Căutăm să trecem de la monolog la un dialog lărgit cu spectatorii, la cunoașterea aprofundată reciprocă. Organizațiile de masă ne sprijină foarte mult. Ar fi bine ca din partea acestora să primim, în afara aplauzelor din sală, mai multe sugestii, îndemnuri, critici la adresa activității noastre. Ne propunem să activăm întîlnirile noastre cu spectatorii, să le facem mai vii, mai eficiente, să le conducem cu mai mult simț de răspundere.

Toate întîlnirile pe care le inițiem în prezent, la invitația diferitelor întreprinderi și instituții, școli și universități, obișnuim să le pregătim pe baza întrebărilor pe care le solicităm celor care ne invită. În felul acesta reușim să cunoaștem preocupările existente în jurul teatrului în rîndul a foarte mulți spectatori din diferite categorii. Prezența unui actor într-o sală de discuții nu mai este o chestiune de simplă curiozitate, ci un prilej de convorbiri, dezbateri în jurul unor probleme în prealabil gîndite de ambele părți. N-ar fi rău dacă și alți colegi de-ai mei ar prelua această experiență de mare folos pentru teatrul nostru. Asemenea acțiuni au și început de altfel să se practice, și în condiții satisfăcătoare, și în alte instituții teatrale.

Acest dialog de la mică distanță, teatru-public, foarte folositor și pretențios, necesită din partea noastră o continuă pregătire profesională și culturală. Găsim deficiențe în vorbirea care se practică pe scenă, în plastica noastră, în capacitatea noastră de analiză a rolurilor ce ni se încredințează. Mari deficiențe de pregătire, atît ale tehnicienilor de teatru (pentru care nu există, din păcate, nici un fel de școlarizare încă în țară la noi), cît și ale actorilor, care nu au absolvit toți o facultate de specialitate, pun probleme serioase dezvoltării unui teatru. Ca să nu mai vorbesc de utilajul scenic elementar, atît de neglijat de către Comitetul nostru de cultură și artă.

Este clar că locul ce ni-l dorim în viața culturală a orașului este în funcție nu numai de ce pretindem și năzuim, ci și în funcție de ce facem noi înșine pentru a-l obține.

4. Locul teatrului nostru în orașul Timișoara ar fi mai bine precizat dacă ar primi posibilitatea să se afirme în mișcarea teatrală românească mai aproape de valoarea sa.

Comitetul nostru de cultură și artă ar putea să organizeze — cred — schimburi între teatre. Nu prin festivaluri sau concursuri, ci printr-un schimb de experiență multilaterală și comentată. Deci, nu turnee pentru plan de spectatori, ci întîlnire de muncă artistică și cunoaștere reciprocă. Cît de puțin ne cunoaștem noi între noi, cei care făurim cea mai puțin durabilă — și totuși eternă — artă! De ce tot ce nu poate rămîne permanent din pricina condițiilor obiective — să nu fie măcar memorat?

Cu cît un teatru circulă mai mult, cu atît cresc posibilitățile lui de a-și spori influența.

Desigur, a circula, în sensul acesta, înseamnă să circuli mai ales acolo unde se creează opinii autorizate.

Municipalitatea orașului Milano și-a privit teatrul altfel după ce l-a văzut întors cu lauri din lumea întreagă. Ba i-a oferit și o sală nouă, și fonduri mai mari. Prin comparație, și prin intermediul opiniilor în dispută, se profilează mai exact realitatea propriei tale capacități.

Tot în legătură cu fixarea actelor artistice din teatru, trebuie să spun că mă

www.cimec.ro

miră lipsa de interes pentru serviciile noastre de documentare.

La Timişoara, ne-am propus să alcătuim, împreună cu secretarul literar Gabriel Manolescu, o monografie a teatrului românesc din Timişoara, cuprinzînd o incursiune istorică şi o reconstituire a datelor principale din toate stagiunile celui dintîi teatru creat în acest oraş în regimul nostru (1945). Lucrarea, care conţine foarte multe documente şi fotografii, este astăzi sub tipar şi sperăm ca pînă la apariţia acestui articol ea să fi ieşit de sub teascuri şi să constituie un îndemn şi pentru colegii din alte teatre, care ar putea să procedeze la fel şi chiar mai bine.

5. Noi am dori ca din stagiunea viitoare, teatrul timişorean să ofere spectatorilor stagiuni susţinute numai cu piese dintre cele mai valoroase ale dramaturgiei româneşti, dîndu-le astfel prilejul unei reconfirmări artistice a încrederii faţă de repertoriul naţional.

Pentru o cît mai largă informare artistică a publicului vom prezenta, prin intermediul *noului studio*, într-o sală de tip Kammerspiel, de cca. 170 de locuri, care a şi fost contractată, spectacole adecvate.

Reluările din stagiunile trecute (cîte se vor putea face) vor încerca să completeze activitatea noastră.

Aceste cîteva gînduri despre ce-am dori să facem şi despre ce-am dori să devină teatrul timişorean, într-un oraş cu bogată viaţă culturală, impunător centru universitar al patriei noastre şi care are legitime pretenţii faţă de instituţiile sale, ne impun eforturi şi responsabilitate continuă. În momentul în care partidul îşi sărbătoreşte a 45-a aniversare, noi toţi ne simţim răspunzători pentru viaţa culturală a oraşului şi a ţării noastre şi obligaţi să ridicăm cît mai sus ştacheta autoexigenţei şi a exigenţei. Poate nu e departe ziua cînd Timişoara va fi un oraş preţuit nu numai pentru pantofii Guban, sau pălăriile vestite, aspiratoarele Electromotorului, aparatele electronice produse aici etc. etc., dar şi pentru teatrul său, Teatrul „Matei Millo". Facem tot ce putem pentru a da un plus de mîndrie mîndrului nostru oraş.

Gheorghe Leahu
artist emerit
director al Teatrului de Stat
din Timişoara

Viabilitatea unei experienţe

La cea de-a 45-a aniversare a Partidului Comunist Român, colectivul artistic al teatrului nostru aduce buchetul recunoştinţei sincere, al angajamentelor şi mulţumirilor acelei forţe glorioase care a redat cinstea şi onestitatea meseriei noastre şi căreia membrii generaţiei mele îi mulţumesc chiar pentru faptul că au putut să devină actori.

În anul 1949, un mănunchi de tineri a fost primit în Institutul de teatru „Szentgyörgyi István" din Cluj. Ei au ajuns la institut printr-un concurs de depistare de talente; elevi, muncitori şi ţărani, nu numai ca apartenenţă socială dar şi ca ocupaţie, ei alcătuiau promoţia din care în 1953 optsprezece au terminat acest institut. Uniţi de aceeaşi convingere, avînd acelaşi scop, pătrunşi de aceleaşi învăţături, nu ne-am despărţit nici după terminarea institutului: a devenit posibil să formăm un nou colectiv de teatru. Şi după treisprezece ani, nucleul colectivului nostru, completat cu noi absolvenţi, este acelaşi. A fost prima încercare de acest gen din ţară şi ea îşi dovedeşte şi în prezent viabilitatea.

În istoria celor 45 de ani glorioşi de luptă comunistă, această filă îşi găseşte proporţii modeste, dar şi în mica biografie a teatrului nostru se poate desluşi, ca marea reflectată într-o picătură de ploaie, măreţia acelei bătălii uriaşe pe care a dus-o partidul pentru desfăşurarea revoluţiei culturale şi — fiind vorba de un colectiv în limba maghiară — pentru rezolvarea problemei naţionale în patria noastră.

Ca recunoştinţă, am făcut de la bun început totul pentru ca teatrul pe care îl practicăm să fie un focar de răspîndire a celor mai nobile idei, a ideilor socialiste. Nu ne-a descurajat faptul că lucrăm în oraşul cel mai îndepărtat de Capitală, nu ne-am lăsat influenţaţi de condiţiile teatrului de provincie. Am considerat şi considerăm că oriunde se poate face artă de calitate, dacă există un grup de entuziaşti. Colectivul nostru artistic a obţinut premiul II la primul Concurs al tinerilor actori din 1954, pre-

www.cimec.ro

miul III la Decada dramaturgiei originale din 1956, premiul I la Festivalul teatrelor din 1958, și o serie de premii individuale pentru interpretare și regie.

Ca actor, m-am format în mijlocul acestui colectiv. Mă număr printre acei tineri „norocoși" care au avut posibilitatea, la începutul carierei lor, să-și încerce forțele interpretînd roluri diferite și de mare importanță: Ruy Blas, Romeo, Hamlet, la o vîrstă la care abordarea acestei partituri pare pentru mulți numai un vis. Spun sincer că, pe lîngă aceste roluri, m-am pregătit cu aceeași conștiinciozitate și pentru rolurile din dramaturgia noastră contemporană. Am considerat interpretarea lui Keresztesi Bálint *(Zile obișnuite)*, Tudor Popescu *(Nimic nu se pierde, dragul meu)*, Andrei *(Passacaglia)* sau Anghel Dobrian *(Ștafeta nevăzută)* nu numai un act artistic, dar și un act de omenie, și un act politic. Dobrian a fost pentru mine nu numai un rol; căutările, zbuciumul, vinovăția, curajul și simțul lui de răspundere constituiau răspunsuri și pentru multe din căutările mele personale și pentru multe din problemele colectivului nostru artistic.

Ce am putea aduce mai bun ca omagiu în cinstea acestui mare eveniment? Modestele noastre rezultate, recunoștința, atașamentul nostru profund și un angajament: fiecare spectacol, fiecare rol să fie un act de cultură, un act de omenie și un act politic în sensul îmbogățirii morale și intelectuale a spectatorilor, alături de care sîntem nu numai martorii, dar și făuritorii vieții noastre noi.

Csiky András

director al Teatrului Maghiar de Stat
Satu Mare

În pas cu dezvoltarea regiunii

Într-un oraș ca Galați, centru de regiune cu un ritm de dezvoltare industrial-economică de mare impetuozitate, misiunea unui colectiv de teatru dobîndește o particularitate: activitatea sa se desfășoară — sau cel puțin ar trebui să se desfășoare — într-o dinamică corespunzătoare acelui adevărat marș al izbînzilor înregistrate, cu răsunet și demnitate patriotică și partinică, de principalele obiective economice ale regiunii, antrenate în opera entuziastă de îndeplinire a sarcinilor trasate de Congresul al IX-lea. De aceea, o asemenea instituție de cultură se află într-o permanentă alertă. Colectivul ei tinde deci să provoace în viața culturală a orașului impulsuri ce s-ar dori cîteodată chiar „șocuri", și care ar putea chiar să fie dacă unele încercări n-ar fi uneori sortite eșecului datorită faptului binecunoscut că dorințele nu sînt totdeauna direct proporționale cu posibilitățile. Mai ales, într-un moment de bilanț al realizărilor și al noilor angajamente, la sărbătoarea pe care o trăim, se cuvine să ne gîndim la aceste obligații față de viața orașului.

În orice caz, teatrul nostru se străduie în prezent, cu toată frăgezimea vîrstei lui (am serbat în octombrie zece ani de la înființare), să folosească micul lui bagaj de experiență și mai marele bagaj al altor instituții de artă surori, mai în etate, din țară și să-și îndeplinească datoria, atrăgînd din ce în ce mai intens atenția populației gălățene. Notez că este vorba de o populație care atinge azi o cifră impunătoare și în continuă creștere, dar se cere menționat cu luciditate și sinceritate și faptul că o mare parte a acestui posibil public este alcătuită din flotanți sau chiar din seminavetiști. Asta n-ar fi poate de luat în seamă dacă n-ar exista în rîndurile „publicului posibil", cum îl numeam mai sus, și o cantitate, deloc neglijabilă, de persoane sau familii care găsesc foarte adesea că au „treburi mai serioase" decît să vină la teatru. Evident, vine pe buzele oricui întrebarea: „dar oare teatrul, colectivul lui, conducerea lui fac totul pentru a înfrînge acele simptome de indiferență care mai dăinuie?". Bineînțeles că nu, dar tot cu luciditate și sinceritate trebuie să recunoa-

www.cimec.ro

ştem că problema raportului dintre cerere şi ofertă în materie de producţie spirituală nu este la fel de ştiinţific rezolvabilă pe cît este, în sistemul nostru socialist, în sfera producţiei bunurilor materiale. Ajungem la problemele deosebit de importante ale educaţiei estetice a maselor şi, în primul rînd, la dezbaterea a ceea ce ne-am deprins să numim gustul publicului. Gustul masei în materie de artă este în continuă creştere, acest lucru nu e discutabil. Dar, deşi pare paradoxal, a fi întotdeauna pe gustul publicului înseamnă a nu fi niciodată cu o liniuţă, dacă nu cu un grad, înaintea acestui gust.

Încerc să mă explic: comediile aduc întotdeauna, şi în teatrele de pretutindeni, mai mult public, iar în regiuni acest lucru este de notorietate. Le urmează dramele aşa-zise „puternice" şi tragediile. Piesele pe care în ultima vreme le numim, convenţional, „de idei" aduc în sală lume mai puţină, chiar atunci cînd ele nu înseamnă, aşa cum zicea Aurel Storin, într-o piesă, „comedii la care nu rîde nimeni", sau —aş adăuga — drame la care nu plînge nimeni. Şi, ca să închid clasificarea, cel mai puţin public aduc, fatal, spectacolele proaste, indiferent de... ba nu, rectific: aduc ceva public şi spectacolele proaste cu piese foarte bune, sau spectacolele bune, foarte bune, cu piese mai slabe. Nu aduc public deloc spectacolele proaste cu piese proaste.

Deci, căutăm să jucăm cît mai bine, piese foarte bune. Pînă aici e simplu, dar dacă recunoaştem clasificarea de mai sus, ne vedem înclinaţi, tentaţi a deveni un fel de instituţie de „lacrimă şi hohot", ceea ce nu înseamnă chiar „de artă" şi nici măcar „de dramă şi comedie", ci cel mult „de dramă tare şi de comedie tare". Nu mai e simplu.

Căutînd, cu modestele noastre puteri, să găsim răspunsuri cît mai avantajoase unor asemenea întrebări, am ales calea sondajelor prin variaţie. Am urmărit o variaţie în repertoriu, de pildă. Ne-am decis să admitem pentru moment că şi ideea diversităţii poate fi o idee de repertoriu. De aceea, am jucat în ultima vreme *Citadela sfărîmată* a lui Lovinescu, dar şi *Comedia zorilor* de Mircea Ştefănescu. Am jucat mult hulita de presă *Floarea de cactus* de Barillet şi Gredy, dar şi pe Plaut, *Aulularia*. Dăm în premieră pe ţară *Romeo şi Julieta* de Shakespeare şi piesa lui Mihail Drumeş, *Ca-n Codrul Vlăsiei*.

Căutăm variaţie şi în modalităţile de spectacol. Avem spectacole „gospodăreşti" (după expresia lui Valentin Silvestru, la o vizionare a *Surorilor Boga*, anul trecut), dar şi „exces de regie" (Florian Nicolau despre *Mult zgomot pentru nimic*, tot în stagiunea trecută). Jucăm spectacole cu amploare de distribuţie, decor sau costumaţie — lărgind sau în orice caz folosind la maximum suprafaţa şi posibilităţile tehnice ale scenei noastre, modest dar nu nesatisfăcător utilate — dar încercăm, sub egida studioului, şi spectacolul de cameră. Mai mult: intenţionăm, la sugestia unui articol din revista de specialitate, „Teatrul" (nr. 11 din 1965), să punem în scenă la sfîrşitul stagiunii o comedie muzicală, pentru care vom improviza, în spatele clădirii teatrului nostru, o grădină de vară, cu o capacitate de 350—400 de locuri.

Facem eforturi să adîncim şi legăturile noastre cu spectatorii: turneelor şi deplasărilor obişnuite le adăugăm spectacole cu discuţii, spectacole-afiş în întreprinderi şi instituţii din oraş, organizăm sau participăm la simpozioane etc.

Ceea ce am făcut e încă foarte puţin. Dar colectivul e decis să facă mai mult, de la zi la zi. Teatrul gălăţean trebuie să devină fiu legitim al tuturor gălăţenilor, iar gălăţenii *toţi* trebuie să devină părinţi legitimi, pretenţioşi, dar cald ataşaţi de teatrul lor. Este principalul obiectiv pe care ni-l propunem, în momentul sărbătoresc al aniversării partidului.

Ion Maximilian
regizor, director al Teatrului de Stat din Galaţi

www.cimec.ro

Ion Cojar, regizor la Teatrul Mic ▶

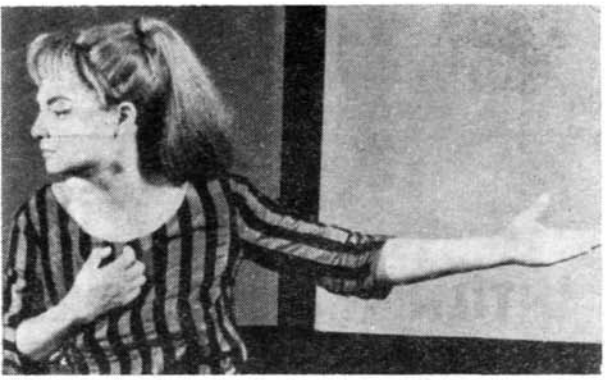

▲

Eugenia Dragomirescu în „Nu sînt Turnul Eiffel" de Ecaterina Oproiu — Teatrul de Stat din Piatra Neamț

◀ Emanoil Petruț (Anghel Dobrian) în „Ștafeta nevăzută" de Paul Everac — Teatrul Național „I. L. Caragiale"

Florin Piersic în „Iubesc pe al 7-lea" de Coman Șova — Teatrul „Barbu Delavrancea"

▼

▲

Silviu Stănculescu în „Îndrăzneala" de Gh. Vlad — Teatrul „Barbu Delavrancea"

mărturii

www.cimec.ro

Am fost și rămîn convins că verdictul — „sentința", fără drept de apel, a muncii noastre o dă publicul. Acesta a fost totdeauna și scopul final al muncii mele scenice. Nu de mult, Nu sînt Turnul Eiffel *de Ecaterina Oproiu mi-a prilejuit o asemenea confruntare și, foarte recent,* Simple coincidențe *de Paul Everac.*

Și aprobarea, participarea vie, nemijlocită la roadele spectacolului proaspăt clădit în teatru, subliniază marele ceas de bucurie, cînd simți că scena a devenit o tribună de la înălțimea căreia se împletesc gîndurile, năzuințele, foarte des visurile tale cu cele ale publicului.

Iată undeva, poate, secretul care m-a făcut totdeauna să fiu atras de piesa zilelor noastre. Nimic nu poate stîrni mai puternic gîndurile și sentimentele spectatorului decît problemele propriei sale existențe.

De la începutul, foarte modest, pe care îl făceam în școală, înscenînd Oameni de azi *de Lucia Demetrius și* Trestiile de aur *de Mioara Cremene, au trecut lungi ani de căutări, de confruntări, de experimente și visuri.*

Trebuie să spun de la început că, după părerea mea, greșesc cei care așteaptă numai capodopera.

E un truism că teatrul e, prin esența sa, o artă colectivă. Text, autor, regizor, spectacol constituie un tandem indisolubil. A fi de la bun început tu însuți participant integral la făurirea spectacolului mi se pare o sarcină pasionantă.

Pare-mi-se, existau și există și azi unele neînțelegeri între arhitecți și constructori. De la proiectul creat în birou, în atelier, la construcția cățărată pe schele e o întreagă și complexă activitate. Constructorul preia planul din dosar și îl toarnă în beton, sticlă și oțel, fără a se fi aplecat oare pe plan, alături de arhitect, fără să-l fi înțeles, cunoscut în cele mai mici amănunte? Temperamentul meu nu mă lasă să fiu un simplu constructor, un executant. Vreau să contribui mereu la proiect, în sensul responsabilității mele permanente. Experiența constructorului de spectacole ajută pe arhitectul piesei. Între ei există o fuziune cimentată în edificiul ce va înfrunta timpurile. Și, fără îndoială, piatra de temelie a viitoarei construcții stă în sentimentul de încredere și respect reciproc, nu numai cu autorul, ci și cu echipa de actori, scenografi, tehnicieni. Idealul meu de teatru stă în armonica realizare a fiecărui compartiment în ce privește sarcina sa, toți respectîndu-și reciproc aportul și specialitatea. Nu o formală bună înțelegere samariteană, ci un perfect acord, bazat uneori și pe contradicții, menite pînă la urmă să reunească frămîntările tuturor în scopul unei reușite colective.

Teatrul presupune în fapt o bătălie permanentă, o luptă pentru depășire, autodepășire... Nu pot fi deci de acord cu acei colegi care susțin că o piesă trebuie înfățișată așa cum e, adică lipsită de aportul efectiv, creator, al constructorului ei. Nu o poleire artificială, nu efecte spectaculoase, ci sprijin structural, efectiv, pe direcția principală și totodată principială a piesei. Nu artificii și efecte trebuie să le solicităm autorilor, ci împreună cu ei avem datoria să punem în primul rînd în lumină caracterul partinic pe care trebuie să-l includă orice operă de artă, direcția ei majoră, criteriile de educație socialistă, ținînd seama de posibilitățile permanente de

www.cimec.ro

perfecționare de la o zi la alta — pe toate planurile : profesional, moral, cetățenesc, a personalității noastre.

Sînt unul din acei regizori care iubesc emoția latentă, puternică a unei săli care ascultă cu încredere cuvîntul, legat de gestul cel mai concludent, pătrunzător, sensibil, fierbinte. De aceea, am iubit spectacolele directe, agitatorice, dintre care aș aminti Poemul lui Octombrie, *de care mă leagă, în primul rînd, entuziasmul tinerei echipe de interpreți, a căror dăruire era de-a dreptul incandescentă.*

Mi-e greu să uit un amănunt.

La 1 mai 1960, mă aflam pe un car alegoric, înfățișînd o scenă din spectacol, scandînd odată cu studenții-interpreți, al căror asistent eram, fragmente din corurile vorbite. Pe parcurs, oamenii ce pășeau alături de noi au învățat versuri din cele rostite în spectacol. M-am pomenit dirijînd ritmul scandării versurilor, în fața unor actori spontani. Ajunși în dreptul tribunei, cei 120 de interpreți deveniseră nenumărați... A fost clipa în care am avut revelația forței unui spectacol agitatoric, viu, autentic, rezultat al sentimentelor înflăcărate, entuziaste ale unei mase de oameni cu idealuri comune.

Acest gen de teatru trebuie să fie o adevărată explozie de sinceritate și entuziasm, iar sfîrșitul spectacolului să nu lase nici o deosebire între cei ce „acționează" și cei ce „asistă".

În același fel, și o piesă ca Băiatul din banca a doua *de Al. Popovici — ca și piesa aceluiași scriitor, la care lucrez acum, în vederea unui spectacol tot pentru copii, gen care mi-a devenit drag, prin eficiența directă, nemijlocită cu care mesajul e receptat de public, spectatorii devenind participanți entuziaști la actul dramatic — solicită această modalitate de educație socialistă, dar la înțelegerea celor mici. Aici, spontan, comuniunea dintre scenă și sală se împletește cu un entuziasm cuceritor. Copilul crede, simte, e aproape de mesajul spectacolului, dacă acesta e împlinit.*

Aceasta din urmă e o piesă închinată prieteniei (care nu mai ține de domeniul basmului), omului nou, constructor minunat al viitorului.

Pentru ei, cei mai mici dintre spectatori, aș dori să compun un spectacol în ritmul căruia să simt bătînd inimi mici, dar fierbinți. Ninge la ecuator *de Dorel Dorian, pledoarie pentru o personalitate complexă a omului contemporan, ca și* Simple coincidențe *de Paul Everac, dezbatere fierbinte despre sensurile adevărate și profunde ale eticii socialiste, în general tema contemporană, ca și unele piese mari ale repertoriului nostru național, unele pe care le-am pus, altele la care mă gîndesc, toate împreună se înscriu în sfera pasiunilor mele teatrale.*

Nu sîntem lipsiți de satisfacțiile majore ale muncii creatoare. Am avut prilejul să înscenez două piese originale românești peste hotare. Și nu mică mi-a fost satisfacția simțită la ecoul major iscat în public de replicile vii, actuale, ale piesei Ziariștii *de Al. Mirodan, convins fiind că mesajul partinic al autorului este receptat, de spectatorii de pretutindeni, în lumina unor adevăruri comune tuturor oamenilor din lume. Umorul lui A. Baranga în* Adam și Eva *a fost receptat și el, nu mai puțin vivace, în altă limbă. În această privință cred cu putere că actul punerii în scenă nu trebuie să fie o simplă execuție, ci trebuie depuse toate eforturile pentru ridicarea prestigiului dramaturgiei noastre naționale, și nici un efort nu e de prisos pentru a contribui la trăinicia pieselor noastre contemporane. Sigur că e interesant să descoperim piese noi, și originale și străine, și să dorim să le punem, dar mai important din punct de vedere profesional este modul* cum *le punem. Ce nivel profesional artistic le putem asigura?*

Generația mea de tineri regizori a avut la îndemînă mijloace de creștere profesională, documentare, schimb de experiență. Personal, am beneficiat de o bursă pentru specializare la una din marile școli teatrale realiste din lume, la Seminarul „Max Reinhardt" din Viena. Ca mine sînt atîția alți colegi, toți formați, educați, învățați să creeze în acești ani atît de furtunoși și frumoși, cu toții legați prin spectacolele lor de realitatea înconjurătoare în plină și revoluționară prefacere. Avem nenumărate lucruri de realizat pe scenă, ca artiști, și la Institutul de teatru, ca pedagogi, și este important ca nici o clipă să nu o irosim fără satisfacția muncii bine împlinite. La orice bilanț pe care ni-l facem contează numai autodepășirile.

www.cimec.ro

Dincolo de oricare din preferințele noastre personale, sîntem datori să fim prezenți în frontul socialist cu cele mai importante și mai eficiente lucrări pentru zilele pe care le trăim. Acele spectacole care să răspundă, prin conținutul și forma lor, „prezent" la năzuințele întregului popor. În acest fel, ne vom simți și mai strîns legați cu viitorul. Pentru că partidul ne-a dat această nemaiîntîlnită însușire de a ne întîlni, în fiece clipă și în orice loc, cu timpul de mîine.

Ion Cojar

RĂSPUNDEREA FAȚĂ DE PROFESIUNE

Ca și toți ceilalți de o vîrstă cu mine, întreaga mea educație s-a făcut sub semnul anilor clocotitori ai socialismului. De la primele buchi și pînă la diploma de stat, cartea mi-a fost adevărul și cuvîntul dreptate.

Vocația mi-a mînat pașii spre Institutul de teatru. Timiditatea, stîngăcia mi-au fost învinse, încetul cu încetul, prin dragostea cu care am fost înconjurată, prin îndrumarea competentă a profesorilor. Încrederea și perseverența lor m-au ajutat să învîng piedicile din mine și mi-au dat curajul de a apărea pe mica scenă a studioului cu titlul de actriță. Dar cel mai important lucru pe care l-am învățat a fost răspunderea de artist-cetățean în fața spectatorilor. Pentru că, indiferent de piesa reprezentată, de epoca și țara unde a fost scrisă, noi trebuie să o jucăm în fața spectatorilor de azi, a spectatorilor însetați de frumos, de cultură, a spectatorilor care sînt constructori ai unei vieți noi, a celor care răspund de bunăstarea și fericirea întregii țări, ale noastre și ale generațiilor care vor urma.

Cu acest gînd am pășit în teatru. Cu aceste sentimente am pregătit primele roluri, încercînd să aduc în personajele interpretate adevărul vieții, întreaga căldură a inimii mele. Din fericire, aceste prime personaje pe care le-am interpretat îmi erau aproape, le cunoșteam, le înțelegeam, pentru că erau desprinse din epoca noastră. Indiferent că ele se numeau Luiza din *Fiicele*, Elena Herescu din *Dacă vei fi întrebat*, inginera din *Ștafeta nevăzută* sau Ea din *Nu sînt Turnul Eiffel*, aceste personaje ale dramaturgiei românești m-au obligat să pledez cu putere pentru cinste și pentru dreptate, împotriva inerției și comodității. Destinul lor îmi era apropiat, așa cum îmi este aproape destinul tuturor cetățenilor acestei țări. Am căutat să le ajut, să le sfătuiesc pe aceste prietene ale mele și, dacă ele nu voiau întotdeauna să mă asculte, am vrut să arăt miilor de spectatori care mă ascultau, cum să se ferească de asemenea greșeli.

Am avut cinstea să particip de foarte multe ori la spectacolele de gală la care au asistat conducătorii noștri de partid și de stat. Am recitat cu emoție și cu bucurie versurile fierbinți care cîntau partidul și patria socialistă.

Mi s-a oferit posibilitatea interpretării a o serie de roluri din tezaurul dramaturgiei universale. Încă din Institutul de teatru am jucat rolul titular din *Mutter Courage* și Cleopatra din *Antoniu și Cleopatra*. Am interpretat la televiziune *Medeea* și la Teatrul Național rolul Lavinia din piesa *Din jale se întrupează Electra*.

www.cimec.ro

Recapitulez acești ani ai vieții mele — de la învățămîntul gratuit la bursa care mi-a asigurat minunate condiții de studiu în Institutul de teatru, la repartizarea imediată într-un teatru de stat, pînă la posibilitatea de a face parte din colectivul Teatrului Național „I. L. Caragiale" din București și a juca pe prima scenă a țării — și îmi dau seama că unui tînăr îi sînt oferite astăzi toate posibilitățile de a munci și a fi de folos semenilor săi. Și toate acestea se datoresc partidului, căilor pe care partidul le deschide oricărui tînăr atunci cînd pășește în viață.

Recitesc adesea amintirile și biografiile marilor noștri artiști. Din toate aceste vieți am desprins că ei au avut de luptat nu numai cu greutatea de a-și perfecționa mijloacele de expresie artistică, ci mai ales cu mizeria, cu opacitatea burgheziei și cu lipsa ei de înțelegere pentru artă.

Cît de diferită este viața noastră, a actorilor de azi, și cu cît mai mare este răspunderea față de profesiunea pe care am ales-o ! Răspundem încrederii acordate de partid, prin muncă fără preget spre continua înflorire a artei în țara noastră, Republica Socialistă România.

Eugenia Dragomirescu

GENERAȚIA MEA

Dacă astăzi mi s-ar cere să-mi alcătuiesc autobiografia, aș arăta că cel mai important moment al vieții mele îl constituie sprijinul, educația pe care mi-a dat-o partidul să ajung aici, la calitatea de artist-cetățean. Conștiința, bucuriile toate, izbînzile toate, i le datorez lui. El m-a învățat cum să muncesc, cui să mă adresez, ce să-mi doresc.

Eroii pe care mi i-a oferit prin intermediul dramaturgiei noastre noi nu mi-au dat numai satisfacțiile succesului, ci au contribuit chiar la formarea mea omenească și artistică, la maturizarea firească a actorului din mine.

Debutul mi l-am făcut pe scena Teatrului Național din Iași. Apoi, începînd cu *Nepoții gornistului*, am debutat pe o scenă bucureșteană, după care am întruchipat eroi din dramaturgia lui Davidoglu, Lovinescu etc. Mult mai recent, rolul din *Ștafeta nevăzută* de Paul Everac, ultima piesă românească de actualitate în care am jucat, mi-a adus bucuria întîlnirii cu oamenii noi, stîlpi ai realizării vieții noastre de azi. În *Nepoții gornistului*, eroii mei (Pintea și Cristea Dorobanțu) luptau pentru realizarea visului de veacuri al poporului nostru, împlinit numai de clasa muncitoare, condusă de Partidul nostru Comunist. Inginerul Dobrian (*Ștafeta nevăzută*), eroul meu, luptă pentru puritatea ideilor comuniste, pentru adevărul nostru socialist. Ca să-i înțeleg pe acești eroi, tot de la partid am primit îndrumări, forță, discernămînt.

Spiritul de partid, responsabilitatea civică, pasiunea creatoare ne conduc pe noi tinerii actori și în compunerea unor roluri din dramaturgia universală, clasică și modernă. Indiferent de ce rol interpretez, din ce epocă, simt nevoia de a-l gîndi, de a-l înfățișa în coordonatele sale artistice, cu ochii creatorului contemporan. Privesc în jur, la colegii mei, ieri în bancă alături de mine, în școală, azi interpretînd la rampă marile roluri ale teatrului, străduindu-se să fie „voci ale conștiinței umane". Sînt fericit că am alături de mine actori fruntași, colegi de generație crescuți în spiritul unei arte active, combative.

www.cimec.ro

Cu ocazia sărbătoririi a 45 de ani de la înființarea partidului, gîndurile mele recunoscătoare, strădaniile mele de artist și cetățean le închin lui. Nu știu dacă modesta mea muncă de actor va putea dovedi recunoștința și dragostea pe care o simt acum la al 45-lea an al partidului nostru părinte.

Emanoil Petruț

ROLURI, OAMENI, LOCURI

Spre sfîrșitul lui martie mă aflam la Cluj, în orașul copilăriei mele. Jucam „în reprezentație", în cadrul colectivului clujean. După spectacol, drumul de la cabină trecea prin scenă. M-am oprit o clipă în fața somptuoasei săli goale — și cu ochii închiși m-am revăzut într-un colț al balconului, elev emoționat, vrăjit de chemarea teatrului.

Cît de mult doream, visam să fiu actor, să transmit din scenă ceva din sufletul, din gîndurile mele, să emoționez sau să înveselesc publicul. Visul meu s-a împlinit. Absolvind liceul, am reușit la Institutul de artă teatrală și cinematografică din București. N-au trecut mulți ani și iată că azi, actor fiind, îmi pot permite un mic bilanț : de la Peer Gynt, debutul meu, la Orin — tragicul personaj al lui O'Neill (cel mai recent rol pe scena Naționalului), cîte roluri frumoase, mari, complexe am avut prilejul să le studiez, încercînd, pe măsura posibilităților mele, să le duc la capăt, să le dau viață !

În acest bilanț, n-aș vrea să menționez numai rolurile jucate ; ci locurile, oamenii pe care i-am cunoscut și care au contribuit și contribuie la formarea mea ca artist-cetățean.

Institutul, profesorii — nu doar dascăli ai profesiunii, ci îndrumători ai conștiinței socialiste —, apoi tînărul și entuziastul colectiv al teatrului din Piatra Neamț, la inaugurarea căruia am adus și eu modesta mea contribuție, și, în sfîrșit, evenimentul pe care l-am considerat miraculos, intrarea în colectivul primei scene a țării (vis cu timiditate nutrit de la balconul Teatrului Național din Cluj).

Aud pe colegii mei mai vîrstnici — maeștri ai scenei românești — povestind drumul lor, anii grei ai începutului, nesfîrșita figurație în nenumărate trupe, pribegia de pe o scenă pe alta...

Drumul meu e scurt și pare uimitor de simplu. Sînt conștient că acest „miracol" — împlinirea visului meu — n-ar fi fost posibil fără grija partidului nostru, pe care eu — ca întreaga mea generație — am simțit-o și o simțim clipă de clipă. Să-mi fie permis să amintesc doar cîteva din marile și frumoasele roluri încredințate : Alexei din *Tragedia optimistă,* Iulius Fucik, Rîbakov din *Orologiul Kremlinului,* Richard din *Discipolul diavolului,* Val Xavier din *Orfeu în infern,* Mortimer din *Maria Stuart,* Rodolpho din *Uedere de pe pod,* Lennie din *Oameni și șoareci* — ca să nu omit rolurile mici sau mari din dramaturgia noastră originală. De pildă : Toma din *Moartea unui artist,* inginerul Sorescu din *Ștafeta nevăzută* și oțelarul Petre Orșa din filmul românesc „Aproape de soare".

Lunile trăite în cetatea oțelului — Hunedoara —, prieteniile trainice închegate acolo mi-au dat o mai deplină imagine a vieții noastre socialiste și a sensului ei fundamental : munca.

Aș putea să uit vreodată diploma de oțelar, pe care, în chip simbolic, am primit-o din mîna Eroului Muncii Socialiste, oțelarul Ștefan Tripșa ? Ea a însemnat și înseamnă pentru mine prețuirea acordată de muncitorii hunedoreni muncii mele, nu de actor, ci de tovarăș al lor, de tînăr comunist, care muncește cot la cot cu ei.

www.cimec.ro

Port în suflet o mare bucurie : pe scenă am avut prilejul să întruchipez pe cel mai iubit și mai luminos reprezentant al mitologiei noastre populare — simbol al vitejiei, dreptății și adevărului : Făt Frumos, iar în film pe Harap Alb !

Micul meu bilanț de activitate îl dedic cu emoție aniversării partidului, în rîndurile căruia am cinstea să mă număr.

Florin Piersic

NENUMĂRAȚII MEI EROI

Preda (*din* Anii negri), *Victor* (*din* Marele fluviu își adună apele), *Lisandru* (*din* Îndrăzneala *și* Punctul culminant), *Spiridon Biserică* (*din* Mielul turbat), *Tase Mateescu* (*din* Cu cine mă bat)... *iată cîteva elemente ale autobiografiei mele scenice.*

I-am întîlnit nu numai în cabină, în fața oglinzii, nu numai în text și replică.

Îi regăsesc în fiecare zi, în fiecare ceas, în orele dinafara teatrului, la ceasuri diverse, în împrejurări nenumărate.

Joc foarte des asemenea eroi, a căror prezență devine tot mai frecventă, tot mai caracteristică zilelor noastre.

Dificultatea cea mai mare, a mea, tînăr actor comunist, crescut în școala și teatrul Republicii Socialiste România, a fost nu doar de a cunoaște și de a înțelege acest erou, ci aceea de a reuși să-l înfățișez de fiecare dată altfel, nu multiplicat la nesfîrșit, ci de fiecare dată adus pe scenă într-o viziune tot mai adîncă, mai multilaterală, mai complexă. Și acest lucru nu se poate împlini altfel decît prin cunoașterea tot mai adîncă a realității, prin plasarea eroului interpretat în complexitatea fenomenului social ce-l determină.

Și mai ales se impune strădania de a descifra ceea ce este specific național unui erou al zilelor noastre, coordonatele psihologiei sale proprii, reacțiile sufletești specifice poporului român edificînd socialismul.

Am avut fericirea de a fi unul din interpreții marelui spectacol festiv închinat congresului de constituire a Uniunii cooperativelor agricole de producție.

Pe scenă, eu singur ; în fața mea, mii de oameni, cei mai înaintați truditori ai ogoarelor înfrățite prin muncă socialistă ; în sală, eroi interpretați de mine în piese de Maria Banuș, Gheorghe Ulad. Am încercat să le pătrund gîndurile, năzuințele, frămîntările.

Am avut numeroase întîlniri cu spectatori din uzine, de pe marile șantiere ; am cunoscut eroi ai muncii socialiste, îndrăzneți făuritori de valori și bunuri.

În fiecare din ei caut să recunosc ceva, o fibră, un gînd, un anume mod de a reacționa, de a înfrunta greutățile, de a se autodepăși, de a cuceri ziua de mîine.

Nu vreau să fac un erou „cumul" sau „panoplie", ci să topesc multitudinea de calități sufletești ale eroului nou într-un personaj, diferit de la o scenă la alta, de la o piesă la alta, de la un autor la altul.

Și mai ales aștept cu dragoste acea piesă căreia să-i dedic tot ceea ce pot mai bine în munca mea pe scenă, cu cît mai multă pasiune și cu cît mai mult entuziasm. Acesta este rolul mare, marele rol al vieții mele, pe care eu, ca oricare alt actor tînăr, îl visez cu precădere.

La spectacolul festiv de care pomeneam, a fost un moment deosebit de emoționant : un grup uriaș de pionieri cîntînd cu voci de cristal un înălțător imn : „Mulțumim din inimă partidului !" În culise, eu și tinerii mei colegi actori murmuram odată cu ei cuvintele care spun totul !

Silviu Stănculescu

www.cimec.ro

GEORGE CĂLINESCU
și cuvîntul dramatic

Structură umanistă, situată în prelungirea unei linii de tradiție ce numără personalități cu o traiectorie dinamică și creativă vizînd universalitatea — un Dimitrie Cantemir, un Heliade Rădulescu, un B. P. Hasdeu, un Nicolae Iorga —, G. Călinescu simțise, ca și marii săi înaintași spirituali, necesitatea prospectării celor mai diverse zone ale cunoașterii umane. Imperativul diversității venea, în cazul lui, nu dintr-un capriciu de multiplicare a personalității — ambiție, adeseori vanitoasă, de complicare a imaginii destinate a fi contemplată cu admirație și uimire de către posteritate —, ci din nevoia interioară de exprimare plurală, în relief total, a unui ideal etic și estetic. Poate că nu există unanimitate în aprecierea *poetului* Călinescu sau a *dramaturgului* Călinescu, poate că acel curent de raționalitate austeră, de intelectualism esențializat care circulă în plasma poeziei și teatrului său, ori poate caracterul gnomic al pieselor sale îi țin la distanță chiar pe devotații criticii și prozei călinesciene ; fundamental rămîne faptul că ne aflăm nu în fața unor exerciții pe instrumente străine, nefamiliare, ci a unor experiențe neașteptate, dar firești, ale gîndirii filozofice și artistice călinesciene, păstrînd, indiferent de moduri și aparențe, fiorul atît de particular și de penetrant al genialității.

În creația dramatică, G. Călinescu nu-și degreva prisosurile de inteligență, nu-și încerca, pur și simplu, capacitatea speculativă ori pofta de a glumi, folosind pretexte mari, ci căuta convenția — mitologică sau istorică — pentru a dezvolta, în cadrul cel mai convenabil, adînci propoziții etice de interes contemporan. Dovada peremptorie o constituie geneza și substanța piesei *Șun sau Calea neturburată*, scrisă în 1943, în plin climat de dictatură fascistă. Chiar și fără confesiunile ulterioare ale autorului, este evident că *Șun* nu reprezintă în opera lui G. Călinescu o incidentă oarecare, o paranteză excursivă. Saltul enorm în timp (anul 2250 înaintea erei creștine) și în spațiu (Asia orientală) accentua factura parabolică a acestui fals „mit mongol", compus deliberat și lucid pentru contemporanii săi, cărora voia să le înfățișeze, în opoziție cu ceea ce vedeau ei în realitate, figura conducătorului legat de interesele și voința poporului său. Fabula urma să demonstreze că „un călăuzitor de noroade ar trebui să-și propună drept scop fericirea pașnică a celor mulți și că mijlocul capital de a înfăptui acest lucru este conlucrarea cu poporul însuși" — citim în *Cuvîntul înainte* al autorului, scris după zece ani de la prima ediție a piesei.

Pornind de la înțelegerea consecințelor, catastrofale pentru omenire, ale dictaturilor fasciste, G. Călinescu manifesta un interes aparte pentru *etica guvernării*, plasîndu-și astfel prima lucrare dramatică sub o boltă universală. Epocile de cumpănă în destinul popoarelor au suscitat întotdeauna o reevaluare etică a principiilor guvernării ; Călinescu, spirit de formație umanistă, implicit *cetățean*, *militant*, îndeplinea și o responsabilitate civică, nu numai artistică, revelînd omenirii încercate de un război pustiitor „calea

www.cimec.ro

neturburată" a lui Șun, calea înțelepciunii și propășirii, calea „conlucrării cu poporul însuși".

Literatură conceptuală, extrasă dintr-un amplu contact cu sistemele etico-filozofice, *Șun* ilustrează profund, ocolind tentațiile teziste, opțiunea scriitorului, aderiunea sa la un concept moral de guvernare a popoarelor care, în epoca respectivă, reprezenta o înfruntare categorică și temerară a tiraniei absolutiste de tip fascist. Deși legenda lui Șun se situează cu aproape două milenii înaintea existenței lui Confucius, personajul lui Călinescu își întemeiază conduita de king (prim-sfetnic) și, apoi, de împărat pe conceptul etic fundamental al renumitului filozof chinez, conceptul de omenie (jen), implicînd respectul riturilor, supremația virtuții, comunitatea de voință și acțiune între conducător și popor. Șun e un apărător dîrz al tradiției, dar nu uită nici o clipă să acorde riturile imprescriptibile cu firea, deoarece „cînd riturile sînt urmate împotriva firii, omul își face datoria fără bucurie"; el exaltă virtutea, căci: „Lumea nu poate merge fără canoane, virtutea e sufletul ei", în sfîrșit, își iubește și-și ocrotește poporul „ca pe un fiu" și îi cere supunere, iar tot ceea ce face este în interesul mulțimilor.

Prin Șun, G. Călinescu aducea în fața contemporanilor imaginea conducătorului rațional, a omului care guvernează prin înțelepciune, prin lumina și forța rațiunii; Șun este împăratul-filozof, în sensul preconizat de Platon; direcția platoniciană este și ea prezentă, așadar, în concepția acestei piese. Nu mai puțin, ideile de bază ale filozofici politice conținute în „Discursurile" și în „Principele" lui Machiavelli, ori într-o lucrare autohtonă, normativă și ea, „Învățăturile lui Neagoie Basarab către fiul său Teodosie", contemporană „Principelui". Atît Machiavelli cît și autorul „Învățăturilor" au în vedere criteriul rațional de conducere, autoritatea inteligenței, a minții. Șun se impune tocmai prin puterea minții sale de a înțelege și domina (în limitele, evident, ale unui fatalism inerent, dar moderat) forțele care mișcă lumea, este un spirit *activ* în accepția machiavelliană, refuzînd să ia lucrurile așa cum sînt și acționînd în vederea unui scop precis. La el, scopul este îmbunătățirea vieții poporului, prin dominarea naturii, prin supunerea ei și prin învățătură. La un moment dat, scopul intră în contradicție cu riturile, superstițiile ridică obstacole în calea atingerii lui. Aici intervine înțelepciunea conducătorului, care știe să împace contrariile în interesul major al binelui general, *interpretînd* ritul. Este concludentă rezolvarea pe care Șun o dă dilemei meseriașului, povățuit să jertfească duhurilor nu trupul nevestei, ci unghiile și șuvițe de păr, după cum la fel de concludentă e interpretarea ritului în cazul pedepsirii uzurpatorilor și dușmanilor. Călinescu a încercat să creeze literar, pe baza principiilor lui Machiavelli, un exemplar de conducător care știe să pună de acord, prin energia sa intelectuală, scopul cu mijloacele, guvernînd pe temeiul virtuții și, mai ales, al logicii. Firește că G. Călinescu nu putea accepta o anumită independență față de etică, raționalismul rigid și tiranic propuse de Machiavelli, el fiind un moralist nedezmințit. Așa că nu vom căuta în Șun o corespondență perfectă, totală a normativului machiavellian, cu atît mai mult cu cît scriitorul italian avea în vedere împrejurări istorico-politice și geografice concrete, particulare, considerațiile sale fiind legate de statul modern, în speță de Italia secolului al XVI-lea. Șun nu este un suveran absolutist, ci un spirit democratic atașat intereselor mulțimii, interese care constituie un țel și nu o remorcă a intereselor sale; prin aceasta el nu se încadrează portretului desenat de Machiavelli.

Dacă din punct de vedere filozofic, *Șun* se află la confluența unor sisteme pe care, fără îndoială, autorul lui le-a frecventat sau cel puțin cunoscut în linii mari (cercetările ar putea stabili și alte apropieri posibile — Aristotel, Hobbes, Montesquieu etc.), sintetizînd artistic idei care au frămîntat îndelung gîndirea politico-filozofică a tuturor vremurilor, din punct de vedere literar, lucrarea constituie un moment important în creația dramatică națională, prin intensitatea dezbaterii de idei și prin ținuta intelectuală elevată, prin tipuri și atmosferă. În dramaturgia universală, tema conducătorului și a raportului cu poporul a revenit deseori, de la tragicii greci la Shakespeare, Ibsen, Shaw, Dürrenmatt etc. G. Călinescu e atras însă nu numai de pretextul dramatic și de cadrul istoric, ci mai cu seamă de însăși esența artei de a cîrmui, iar pe Șun îl concepe ca pe un conducător *exemplar*, ca pe un model de urmat, imagine sublimă — chiar dacă, istoricește vorbind, e imperfectă — și totodată extrem de îndrăzneață, dat fiind contextul politic în care a fost elaborată.

www.cimec.ro

Nefiind un personaj pus în mişcare de patimi, bune sau rele, seninul şi netulburatul Şun nu poate declanşa complicatele mecanisme ale spectacolului dramatic, iar cursele întinse de spiritele negative sînt privite de scriitor cu o superioară îngăduinţă, ca nişte jocuri naive, inofensive. Soarta personajului, supus la diverse încercări, nu trezeşte fiori. Uneori, autorul însuşi îl avertizează pe cititor sau spectator că Şun e pregătit să traverseze cu succes o experienţă dificilă, ca în cazul incendierii hambarului, cînd aflăm dinainte că personajul îşi luase măsuri de precauţie. Ceea ce constituie acţiune, intrigă, dramatism exterior nu prezintă importanţă pentru dramaturg. *Şun* rămîne, ca factură, un basm, în care Binele trebuie neapărat să triumfe. Geniul călinescian e prezent în profunzimea ideilor şi în solemnitatea gestului, în muzica replicii şi în plastica mişcării, în măreţia cadrului şi în coloritul tipurilor, în armonia construcţiei şi în pitorescul atmosferei, în sfîrşit, în poezia aparte a cuvîntului, toate supuse cu severitate unei mari simplităţi clasice. Dezbătînd chestiuni fundamentale ale existenţei, personajele (ca şi autorul) dau impresia că oficiază. Ele — şi cele bune şi cele rele — exprimă, în ultimă instanţă, armonia universului, aşa cum o gîndeşte Şun, o armonie dialectică, în care negarea şi înfrîngerea Răului fac parte organică din dinamica progresului uman. G. Călinescu avea în vedere, indiscutabil, acele elemente dialectice existente în vechea filozofie chineză — de pildă, ideea că lumea e în permanentă mişcare, datorită ciocnirii celor două forţe cosmice: a Luminii şi a Întunericului, idee cuprinsă în „I dzing" (Cartea schimbărilor). *Şun* este un *eseu filozofic*, transpus în replici şi mişcare şi proiectat în mitologie. Numai înţeles astfel, *Şun* poate fi, cred, gustat cu autentică voluptate intelectuală de cititori şi... ascultători.

Iată o categorie prea puţin băgată în seamă de critica dramatică: ascultătorii. E vorba de ascultătorii — nebănuit de numeroşi — ai emisiunilor teatrale transmise la radio, ascultători pentru care se organizează săptămînal patru „spectacole" difuzate pe calea undelor. Un teatru asupra particularităţilor căruia ne vom permite să mai revenim... Deocamdată să aplaudăm această scenă, văduvită fatalmente de aplauze, pentru meritul de a fi comunicat publicului valorile dramaturgiei călinesciene în cadrul a două emisiuni de teatru: *Şun* şi *Trei piese într-un act.*

Şun trebuia interpretată, după părerea noastră, ca o metaforă-eseu, cu accent pe înfruntarea punctelor de vedere filozofice principale: tradiţionalismul fatalist şi retrograd al „feudalilor" conduşi de spiritul întunecat al lui San-Miao („Nebun e cine încearcă să întoarcă luna din drum, să reverse marea şi să abată rîul. Omul trebuie să se supună spiritelor") şi transformismul activ, progresist, reprezentat de Şun şi prietenii săi. Se cuvenea a fi, în primul rînd, reliefate dezbaterea de idei a piesei, principiile aflate în luptă, structura intelectuală şi metaforică a textului, frumuseţea gravă a cuvîntului. Ca de obicei însă, a intervenit neîncrederea, atît de frecventă, în capacitatea ideilor de a se transmite şi de a cuceri prin însăşi valoarea lor, suspiciunea faţă de caracterul profund dramatic al conflictului desfăşurat în planul gîndirii etice şi filozofice. Adaptarea radiofonică (Mihai Zirra, care semnează şi regia), trebuind inevitabil să scurteze textul, a preferat să menţină toate faptele, toate întîmplările, deci elemente de acţiune exterioară, renunţînd prea uşor la nenumărate replici menite de autor să definească personalitatea *spirituală* a eroului, asaltul înţelepciunii împotriva obscurantismului, coordonatele morale şi ideologice ale conflictului. S-a pierdut astfel destul din fizionomia particulară a creaţiei lui Călinescu, fapt agravat şi de interpretarea actoricească. Solemnitatea specifică a cuvîntului călinescian putea fi păstrată printr-o rostire amplă, aş zice chiar declamatorie, a cuvîntului, printr-o intonare muzicală. Replicile trebuiau cîntate, dar, de cele mai multe ori, au fost mormăite, spuse „modern", în treacăt. Cu excepţia lui Fory Etterle (San-Miao), George Calboreanu (Ku-Seu) şi, în parte, Septimiu Sever (Şun), care au intuit stilul clasic al autorului, găsind tonul maiestuos şi solemn adecvat, actorii au interpretat textul ca pe o lucrare de factură modernă, sec, „realist", precipitat, „răguşit" şi inexpresiv. Oricum, a fost un început...

* * *

Mai aproape de intenţiile scriitorului ni s-a părut a fi a doua emisiune de teatru închinată dramaturgiei lui Călinescu, în cadrul căreia s-au transmis piesele într-un act: *Răzbunarea lui Voltaire, Despre mînie sau Napoleon şi Fouché* şi *Napoleon şi Sfînta Elena.*

www.cimec.ro

Piesele într-un act ale lui G. Călinescu (cele citate și altele, între care unele destinate teatrului de păpuși) sînt, așa cum remarca G. Ivașcu în prefața emisiunii, de inspirație livrescă, urmărind a lumina. ca și în *Șun*, dar cu mijloace diferite, dezbateri de ordin etic, filozofic, dialectica jocului intelectual de idei și de sentimente. Starturile dramatice sînt fie istorice (piesele despre Napoleon), fie istorico-literare (*Secretarii domnului de Voltaire* și *Răzbunarea lui Voltaire*), fie legendare (*Tragedia regelui Ottakar și a prințului Dalibor*), fie folclorice (o serie de înscenări, mai puțin cunoscute publicului, pe motive ale folclorului național, ale datinilor străvechi). Indiferent de sorginte, aceste lucrări revelează dimensiuni inedite ale personalității complexe și unice a marelui scriitor. Dar *motivele* dramatice călinesciene sînt cel mai adesea *pretexte*: dramaturgul vrea să comunice cîteva aforisme despre om și uzează de personalități cunoscute, transformate în personaje de teatru, pentru a-i ipostazia observațiile și pandectele etice. Omul sfîșiat între Nebunie și Rațiune și reechilibrat tocmai prin existența dilemei — constatare dialectică prin care lupta contrariilor echilibrează firea — apare la G. Călinescu, în amara dilemă a bătrînului Voltaire în fața tinerei Toinon, pe care o iubește. De ce Voltaire? Poate pentru că e cel mai spiritual și cel mai raționalist dintre raționaliști. De aici, remarcabila poemă dramatică *Secretarii domnului de Voltaire*, secretarii fiind, desigur, cele două concepte antinomice: Nebunia și Rațiunea, în esență consilierii permanenți ai omului. Morala piesei e de rangul înalt al marilor aforisme (și pentru ea a scris Călinescu admirabilele versuri ale poemei): „Înțeleptul să pună-n viață știe / Un pic de rațiune și-un pic de nebunie."

În *Răzbunarea lui Voltaire* este înrămat alt adevăr omenesc, pe care poetul și dramaturgul îl distilează metaforic: cînd bătrînețea se autodescoperă ca atare, ea devine cu atît mai înțeleaptă. Gelos teribil pe Toinon, care îl înșeală cu un ofițer „în uniformă albastră", Voltaire e decis să se răzbune cumplit, poruncind trimiterea la eșafod a rivalului. Dar, devenit lucid, conștient de nesăbuința oricărei răzbunări, Voltaire se resemnează, nu fără o amărăciune a spiritului, căci își dă seama pe deplin de slăbiciunea voinței sale, îngenuncheată de o absurdă și ireversibilă iubire. În fața tinereții clocotitoare, în fața implacabilității legilor naturii, înțeleptul și raționalistul Voltaire se recunoaște învins și, din aspru și intransigent, devine atoateîngăduitor. Observația scriitorului trece dincolo de adevărurile abstracte ale existenței. sublimînd parcă amare experiențe ale sufletului omenesc și dînd glas protestelor răscolitoare ale minții în fața Naturii nedrepte și ostile.

Cu micul ciclu napoleonian reintră în fascicolul gîndirii dramatice călinesciene problemele de etică a guvernării. Vrînd să demonstreze un „impas" al rațiunii, scriitorul apelase la personalitatea unui titan al raționalismului; în cazul unei demonstrații de etică politică, va apela, bineînțeles, la personalitatea unui titan al gîndirii politice. Cu totul remarcabilă în acest sens este piesa *Napoleon și Fouché*, acest tratat sui generis „despre mînie", în care Călinescu încearcă tehnica absurdului, fără a părăsi însă ținuta clasică predilectă. Mînia, arată dramaturgul, este o formă paroxistică de afirmare a autorității cîrmuitorului, dar „un mijloc teatral" și, ca atare, nu trebuie luată în serios, altminteri duce la dezastre. Fouché, ambițiosul ministru al poliției, primește o lecție dură de politică realistă din partea destinului, prin intermediul lui Napoleon însuși. Dar și Napoleon are prilejul să-și dea seama unde pot duce lipsa de stăpînire și deciziile pripite, după ce a ordonat să fie uciși toți colaboratorii săi apropiați. Din nou, parabola e chemată să acrediteze imperativul înțelepciunii și seninătății în activitatea de conducere a popoarelor. Călinescu înfierează suspiciunea conducătorului (Napoleon) și obtuzitatea instrumentului executiv al puterii de stat (Fouché), arătînd că nimic, nici un principiu și nici o justificare morală nu există în apărarea despotismului și teroarei. O glumă, o farsă, în esență, vehiculează aici marele și irefutabilul adevăr al respectului față de om. Umanistul Călinescu refuză să admită că un om, fie el și Napoleon, are dreptul să dispună la discreție de viața altor oameni

Napoleon și Sfînta Elena continuă ideea primei piese în același sens umanist, ironizînd cu aciditate visurile de cucerire, vanitatea imperialistă, trista soartă a celor ce se vor cuceritori ai lumii. Toate visurile de mărire se spulberă cînd sînt întemeiate pe îngenuncherea și umilirea popoarelor, pe distrugerea civilizației. Piesa este pacifistă și antiimperialistă, reconfirmînd înalta ținută civică a autorului.

www.cimec.ro

Teatrul scurt al lui Călinescu mi se pare un veritabil model al speciei. O idee și un eveniment, unul sau două personaje purtătoare ale încărcăturii dramatice și ideatice, nimic de prisos, nici o digresiune pe marginea esenței eroilor, concentrație maximă, semnificație maximă — ce se poate pretinde mai mult unei piese într-un act? În plus, Călinescu are ironia amară și tăioasă a unui Voltaire, grația subtilă a unui Musset și acea spiritualitate gravă și savuroasă, acel parfum intelectual cu totul deosebit, care sînt numai ale lui George Călinescu.

Regizorul Mihai Dimiu a plecat de la premisa că se află în fața unor piese de tip clasic, fapt care a hotărît în chip fericit destinul emisiunii. Versurile au fost rostite clar, puternic, vibrant, așa cum, probabil, le-ar fi dorit auzite însuși autorul. Cuvîntul fiind la Călinescu modalitatea liminară și infinit cuprinzătoare de exprimare, regizorul și actorii s-au concentrat asupra lui, obținînd efecte dramatice nebănuite din întrebuințarea artistică diversă a cuvîntului și restrîngînd la strictul necesar accesoriile radiofonice, constînd din zgomote „de scenă". Corurile vorbite, muzica și alte elemente de montare (împușcături, canonade etc.) au servit credincios poezia textului, comunicată cu solemnitate și ironie de Fory Etterle (Voltaire), Ion Marinescu (Napoleon), de Mariana Mihuț, Paul Ioachim, Corado Negreanu, Vasile Gheorghiu și alții, bine orchestrați de regie.

* * *

Itinerariul dramaturgiei lui G. Călinescu — de la *Șun* la *Ludovic al XIX-lea* — ca, de altfel, al întregii sale creații, prefigurează metamorfoza semnificativă a umanismului călinescian, devenit, prin accesul direct la marile idei ale comunismului, un umanism de tip socialist, reprezentativ pentru opera de după război a scriitorului. Cetățean, artist și gînditor activ, Călinescu s-a apropiat deschis și firesc de idealurile epocii noi, de ideologia partidului. s-a străduit să încorporeze universului său cît mai mult (și întotdeauna organic, neartificial) din valorile descoperite retinei sale de către societatea socialistă. În *Șun*, poetul filozof protesta, în numele umanității înjosite de invazia fascistă, împotriva arbitrarului instinctual, împotriva atacului barbar la adresa civilizației.

Evoluția era previzibilă. Înălțarea poporului la rangul de stăpîn constituia și răspunsul la căutările din *Șun*. „Calea neturburată" a lui Călinescu a fost calea către viața și lumea spirituală a poporului, pe care a ținut să-l cunoască în noua sa ipostază istorică, aceea de constructor și creator al orînduirii socialiste. Zecile de reportaje și articole entuziaste, emoționate, izbucniri ale unei bucurii îndelung așteptate și intens trăite, vorbesc despre contactul permanent, mereu înnoit, mereu inedit al artistului cu oamenii muncii. Acestora li se adaugă, în plan dramaturgic, piesa *Ludovic al XIX-lea*, viziune insolită și plină de farmec asupra teatrului popular, exaltare a valorilor culturale și artistice ale poporului, ale clasei muncitoare. E o piesă de maturitate ideologică, în care, prin procedeul teatrului în teatru, se efectuează o paralelă istorică concludentă, înfățișîndu-se avîntul impetuos al revoluției culturale din țara noastră în anii socialismului, noua demnitate intelectuală a omului muncii. *Ludovic al XIX-lea* rămîne mărturia angajării depline, în fluxul artei socialiste, a marelui și neuitatului om de cultură care a fost George Călinescu.

* * *

Premierele, din păcate postume, ale lui Călinescu la radio ne dau speranțe: poate că, în sfîrșit, *Ludovic al XIX-lea* se va juca pe o scenă românească. Mai există, de asemenea, multe piese ale dramaturgilor noștri dintre cele două războaie, care merită să fie reluate, fie pe scenă, fie la televiziune, fie la radio. Nu e vorba numai de un omagiu, așa cum nu a fost vorba nici în cazul lui Călinescu, ci și de un act de cultură, de artă și de patriotism.

Dumitru Solomon

69

BIBLIOTECA INSTITUTULUI DE ISTORIA ARTEI

www.cimec.ro

I. I. Atanasiu
4119

LEI 7

www.cimec.ro